

شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی؛ مستندات تدوین و گزینش

تهیه و تنظیم: دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی

به کوشش علی‌رضا شعبانی فرد تحت نظر رضا سلامت‌پناه

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر، خیابان طالقانی شرقی، شماره ۴۳۶، کد پستی: ۱۵۹۱۸۱۴۳۱۳

تلفن: ۹-۶۶۹۷۶۵۵۷ نمابر: ۶۹۷۶۵۵۹

شهریور ۱۳۹۸

شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای توسعه فرهنگ قرآنی

« آنچه امروز برای این ملت اهمیت دارد، این است که مسئولان کشور با همه قدرت و توان، شاخص‌های اصلی را برای اصلاح امور کشور در نظر بگیرند»

مقام معظم رهبری مدظله‌العالی

فهرست مطالب

- بخش اول - مبانی نظری طراحی شاخص ۷
- بخش دوم - شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی و تحلیل ابعاد آن ۲۵
- بخش سوم - مستندات مطالعات پژوهشی و کارشناسی تدوین شاخص‌های قرآنی ۴۳
- بخش چهارم - مستندات نشست‌های علمی و کارشناسی تدوین و گزینش شاخص‌ها ۷۹
- پیوست - نمونه شاخص‌های ملی و بین‌المللی حوزه علم و فرهنگ ۱۰۷

سنجش کمیّت‌ها و کیفیت‌ها برای رسیدن به وضعیت بهینه و طراحی الگویی مناسب و کارآمد از دغدغه‌های همیشگی بشر است. ارزیابی وضعیت موجود و هدف‌گذاری آینده‌نگرانه و پیش‌بینی و پیشگیری همگی نیازمند ابزار است. ابزاری که مشخص‌کننده هر عضو و جزء از یک حرکت پویا و در مسیر باشد. این ابزار با صفات ممیزه و سنجش‌پذیر و در دسترس همان شاخص است.

در جامعه‌ای بالنده، هدف‌گذاری، شاخص‌سازی از اهداف و ارائه عملکرد و ارزیابی از آن براساس شاخص‌های تعریف‌شده امری معروف و عادی تلقی می‌شود. در این صورت قبول و ردها و تصمیم‌گیری‌ها صرفاً بر اساس شاخص انجام می‌شوند. تعیین شاخص‌های برنامه و اهداف اعم از راهبردی و عملیاتی قابل تفکیک از برنامه نیست و مکمل حلقه برنامه‌ریزی است. پس هدف‌گذاری بدون شاخص‌گذاری عملی ناقص و بی‌نتیجه است.

در حوزه امور قرآنی، سنجش و اندازه‌گیری وضعیت فعالیت‌های قرآنی کشور به منظور تعیین میزان موفقیت برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و نیز موفقیت سازمان‌ها و نهادها در اجرای برنامه‌های قرآنی و مقایسه آنها با یکدیگر، از دغدغه‌های همیشگی مدیران فرهنگی و قرآنی کشور بوده است. از سوی دیگر تا کنون مدل پذیرفته‌شده‌ای برای اندازه‌گیری توسعه فرهنگ قرآنی طراحی نشده است.

برای پاسخگویی به این مسئله تلاش‌های متعددی از سال‌های نه‌چندان دور صورت گرفته است. دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی در اجرای وظیفه خود که به تصریح بند یک ماده چهار منشور توسعه فرهنگ قرآنی تهیه شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی است مطالعات متعددی را تا کنون اجرا کرده است. فعالیت‌هایی که منجر به طراحی سبد شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی و در نهایت استخراج و گزینش این شاخص‌ها با عنوان شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی شده است.

این شاخص‌ها با گردآوری تجربیات جهانی طراحی شاخص و شاخص‌های فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی و همچنین اجرای مطالعات مستقل و در جلسات نخبگانی تهیه و جهت تصویب به شورای توسعه فرهنگ قرآنی پیشنهاد شده است. مجموعه حاضر نمایه‌ای از فعالیت‌های صورت گرفته در این زمینه به صورت خلاصه و مشتمل بر سه بخش به همراه یک ضمیمه است.

شایان ذکر است از آنجا که شاخص‌سازی نوعی مدل‌سازی است و در مدل‌سازی آگاهانه بخشی از واقعیت کنار گذاشته شود، در خصوص شاخص‌های انتخابی ادعای جامعیت وجود ندارد و تنها از آن به عنوان نقطه آغاز یاد می‌شود.

حمید محمدی

قائم‌مقام رئیس و دبیر شورای توسعه فرهنگ قرآنی

با تشکر ویژه از صاحب نظران، کارشناسان زیر به جهت ارائه نظر، همکاری، مشاوره یا حمایت:

- جناب آقای دکتر لشکر بلوکی عضو هیئت علمی دانشگاه شریف
- و صاحب نظر حوزه مدیریت راهبردی
- جناب آقای دکتر حمیدرضا کفاش معاون وقت پرورشی و فرهنگی وزیر آموزش و پرورش و دبیر کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن
- جناب آقای دکتر ابوالفضل خوش منش دبیر وقت کمیسیون و رئیس مرکز هماهنگی و توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای محمدرضا حشمتی معاون وقت امور قرآن و عترت وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و دبیر کمیسیون توسعه فعالیت های تبلیغی ترویجی قرآنی کشور
- جناب آقای دکتر محمدرضا فراهانی معاون وقت فرهنگی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دبیر کارگروه پژوهش و آموزش عالی قرآنی در نظام بهداشت و سلامت
- جناب آقای محمدعلی خواجه پیری
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای علی رضا حشمتی
- جناب آقای مهندس محمد حسین فریدونی
- جناب آقای مهدی شکری
- مرحوم جناب آقای دکتر فضائلی معاون پژوهشی دبیرخانه
- جناب آقای دکتر مهدی ناظمی اردکانی
- جناب آقای دکتر سالار عرفانی نسب رئیس دبیرخانه کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن کشور
- جناب آقای مهندس رضا بیدی
- جناب آقای عبدالرضا حاجیلری
- جناب آقای مهندس حسین حسینی ماهینی
- جناب آقای سید حسین رحیمیان
- جناب آقای دکتر مصطفی عباسی مقدم
- جناب آقای امیرحسین شیعی
- جناب آقای علیپور
- جناب آقای امامیان
- جناب آقای دکتر محسن مرادیان عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی و صاحب نظر حوزه مدیریت
- جناب آقای دکتر سعید نریمان
- جناب آقای حسن محمدی
- جناب آقای علیرضا شعبانی فرد
- جناب آقای احمد دکتر جمالی
- جناب آقای منوچهر ابریشم باف
- جناب آقای دکتر حامد جوکار
- جناب آقای دکتر عبدالحمید احمدی معاون فرهنگی، آموزشی و پژوهش وزیر ورزش و جوانان
- جناب آقای دکتر سید محمدحسین هاشمی معاون وقت فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
- جناب آقای سید علی محمد سرسرابی قائم مقام رئیس نهادهای قرآنی دفتر مقام معظم رهبری
- جناب آقای مهدی قره شیخ لو رئیس سازمان دارالقرآن الکریم
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای محمدصادق یوسفی مقدم رئیس مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای عبدالکریم فرحانی نماینده شورای عالی حوزه های علمیه
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای سید مصطفی حسینیی رئیس مرکز امور قرآنی سازمان اوقاف و امور خیریه

- جناب آقای محمدحسین محمدزاده مدیر شبکه رادیویی قرآن
- جناب آقای دکتر سید میعاد صالحی مشاور رئیس بنیاد ملی نخبگان
- جناب آقای حسین اسدی مدیرکل وقت امور قرآن و حدیث
جامعة المصطفی العالمیة
- جناب آقای بهرام محمدی نیا مدیر وقت شبکه قرآن سیما
- جناب آقای مهندس جلالی منش
- جناب آقای رضا سلامت پناه معاون مطالعات و برنامه ریزی
راهبردی شورا
- جناب آقای مهندس زمانیان
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای سعید بهمنی
صاحب نظر امور قرآنی عضو سابق شورای توسعه فرهنگ قرآنی
- جناب آقای حمید صابر فرزام رئیس وقت خبرگزاری قرآن ایران
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای سیدحسین
کوششی نماینده اتحادیه تشکل های قرآنی مردم نهاد
- حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای حمیدرضا
مطهریان نماینده اتحادیه تشکل های قرآنی مردم نهاد
- جناب آقای دکتر ایزدی قائم مقام وقت شبکه قرآن سیما
- جناب آقای دکتر پور عزت عضو هیئت علمی دانشگاه تهران
- جناب آقای محمد مهدی عزیززاده رئیس دبیرخانه کمیسیون
توسعه فعالیت های تبلیغی ترویجی قرآنی کشور
- جناب آقای مهندس سلمانی
- جناب آقای مصطفی بی غم
- جناب آقای دکتر فیروز رازنهران
- جناب آقای دکتر مسعود عالمی
- جناب آقای نوروزی
- جناب آقای دکتر عالمی
- جناب آقای قربانی
- جناب آقای محمد انجم شعاع معاون وقت هماهنگی و نظارت
راهبردی شورا
- جناب آقای دکتر رحمانی
- جناب آقای دکتر خاکی

بخش اول

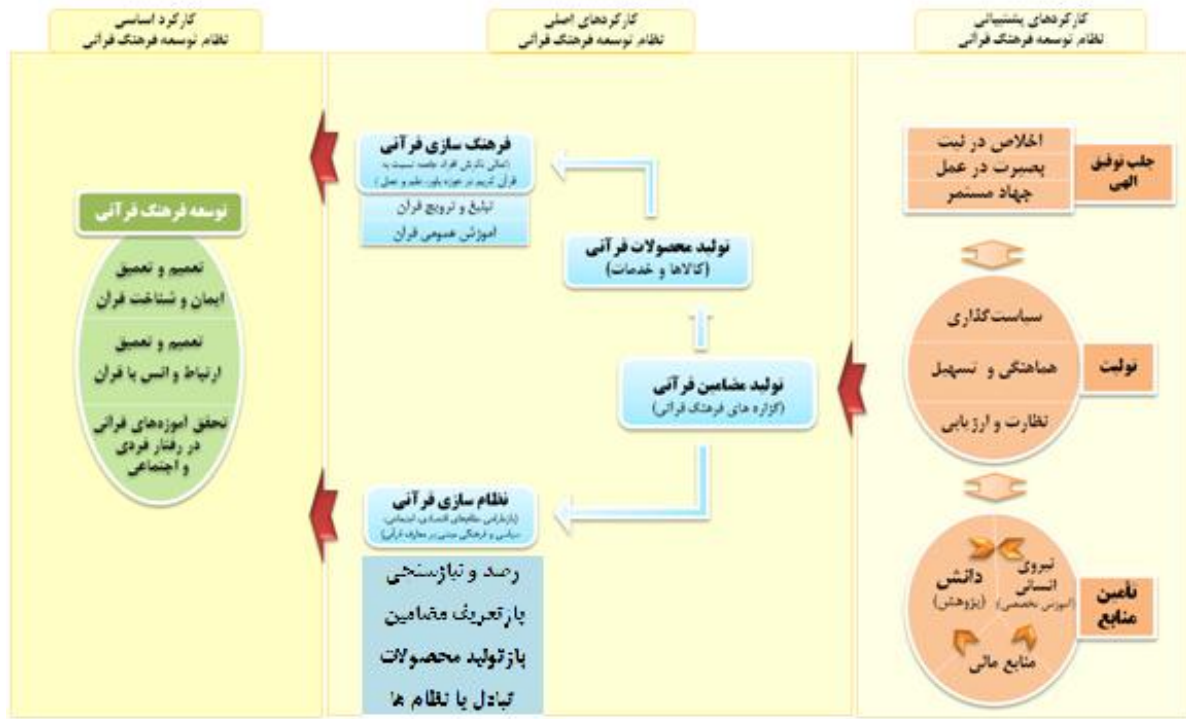
مدل‌ها و مبانی نظری طراح‌ها

أ. مدل های مفهومی نظام توسعه فرهنگ قرآنی

۱. مدل کارکردی نظام توسعه فرهنگ قرآنی

این مدل یکی از پایه‌های نظری منشور توسعه فرهنگ قرآنی است که به صورت زیر در نظر گرفته می‌شود. شرح و توضیح این مدل از کتاب آشنایی با منشور توسعه فرهنگ قرآنی در ادامه آمده است.

۱. کارکرد پشتیبانی (اجرای موفق کارکردهای اصلی هر نظام، در گروی تحقق کارکردهای پشتیبانی آن است.)

جلب توفیق الهی: در جهان بینی اسلامی، توکل به خداوند و استعانت از او در رأس همه امور است. توفیق به این معناست که خداوند متعال اسباب مادی را موافق خواست بنده بگرداند و او را تأیید کند. چنانچه در قرآن کریم آمده است: **وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ** در روایت نیز آمده: **عِبَادَ اللَّهِ، ارْغَبُوا إِلَيْهِ فِي التَّوْفِيقِ، فَإِنَّهُ أَسْوَأُ وَثِيقٍ (ای بندگان خدا از خداوند توفیق طلب کنید؛ زیرا توفیق بنیادی استوار است)** فعالان نظام توسعه فرهنگ قرآنی برای جلب توفیق الهی، باید ویژگی‌هایی داشته باشند که اهم آنها اخلاص در نیت، بصیرت در عمل و جهاد مستمر است.

۱. **اخلاص در نیت:** شرط تحقق توسعه فرهنگ قرآنی آن است که دست‌اندرکاران امر، از توجه به منافع فردی و گروهی و دنیاخواهی و حب- دنیا که سرچشمه اصلی عدم اخلاص است منصرف و به تأسی از اولیای خویش در صدد جلب رضای الهی باشند. در حدیثی از حضرت علی علیه‌السلام آمده است: **«فِي إِخْلَاصِ النِّيَّاتِ نَجَاحُ الْأُمُورِ: مَوْفِقِيَّتٌ فِي كَارِهَاتِهَا، بِخَالِصِ كَرْدَنِ نِيَّتِهَا»**.

۲. **بصیرت در عمل:** بصیرت نگاه دقیق و روشن به امور، همراه با قدرت تحلیل است که بر خلاف سطحی نگری و ساده اندیشی است. خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي: بگو این راه من است که من و هر کس پیرو من است با بصیرت و بینایی به سوی خدا دعوت می کنیم.» [یوسف، ۱۰۸]

۳. **جهاد مستمر:** خداوند وعده حتمی داده است که در صورت تلاش صادقانه و مستمر مؤمنان در راه خدا، قطعاً آنها را به راه های خیر هدایت کند و توفیق در امور را قرین آنها گرداند؛ لذا فرموده است: «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا: آنان که در راه ما جهاد و کوشش کردند محققاً آنها را به راه خویش هدایت می کنیم.» [عنکبوت، ۶۹]

تولیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی (مدیریت راهبردی): راهبری اجزا و نظارت بر کارکردهای مختلف یک نظام در کنار مدیریت ساختاری و هدایت نقش آفرینان نظام از ملزومات اساسی موفقیت یک نظام در تحقق انتظارات از آن از طریق سه زیر کارکرد است:

۱. **سیاست گذاری:** در فرآیند سیاست گذاری دولت به مداخله در فضای جامعه مبادرت می ورزد و شامل سه بخش تدوین پیش نویس سیاست ها، تصویب و تنظیم است. تنظیم به معنای به کارگیری ابزارهایی مانند وضع قوانین، برقراری رویه ها و تعیین حدود برای اعمال دخالت در حقوق و مسئولیت های بخش های مختلف است که هدف آن جهت دهی به فعالیت ها برای تحقق سیاست هاست.

۲. **هماهنگی و تسهیل:** اقدامات غیرالزام آور و عموماً انگیزشی از جمله آموزش، ظرفیت سازی، ایجاد مشوق و آگاهی رسانی به منظور تسریع در رفع موانع و تحریک محرک ها است. هماهنگی و تسهیل در دو سطح مدیریت روابط بین بخشی (نظام توسعه فرهنگ قرآنی با دیگر نظام ها) و مدیریت روابط درون بخشی (اجزای درونی نظام) انجام می پذیرد.

۳. **نظارت و ارزیابی:** نظارت و ارزیابی، وظیفه تطابق عملکرد بخش های مختلف نظام با شاخص های عملکردی از پیش تعیین شده و میزان انحراف آنها از اهداف و وظایف را شناسایی می کند و راهکارهای اصلاحی را ارائه می نماید. همچنین به رصد انحرافات و سنجش سطح اثربخشی و تعیین اقدامات لازم برای افزایش سطح استفاده بهینه از امکانات و منابع جهت دستیابی به اهداف می پردازد.

تأمین منابع

۱. **تأمین نیروی انسانی:** نیروی انسانی اصلی ترین نقش را در توسعه فرهنگ قرآنی ایفا می کند. برای تحقق کارکردهای این نظام، باید نیروی انسانی متخصص کارآمد برای حوزه های مختلف آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی قرآنی تربیت و تأمین شود. این نیروها از طریق اجرای برنامه های آموزشی کوتاه مدت و میان مدت آزاد در بخش های مختلف و دوره های بلندمدت آموزش عالی در حوزه و دانشگاه تأمین می شوند.

۲. **تأمین دانش:** دانش خروجی فرآیند پژوهش است و مهم ترین نقش آن پشتیبانی از کارکرد تولید مضامین قرآنی است.

۳. **تأمین منابع مالی:** تحقق کارکردهای نظام توسعه فرهنگ قرآنی در گرو تأمین مالی لازم است. تجهیز و فناوری مورد نیاز نظام نیز از طریق منابع مالی تأمین می شود. منابع مالی نظام توسعه فرهنگ قرآنی از دو منبع دولت و نهادهای غیردولتی مانند خیرین، وجوهات شرعی، نذورات و تبرعات و درآمد حاصل از ارائه خدمات و کالاها تأمین می شود. البته بیشتر نظام های فعال در حوزه فرهنگ کشور به منابع دولتی وابسته و عموماً از حمایت های مداوم دولتی برخوردار بوده اند.

۲. کارکردهای اصلی نظام توسعه فرهنگ قرآنی

«کارکردهای اصلی» کارکردهایی هستند که در مسیر تحقق کارکرد اساسی نظام است و خروجی‌های اصلی نظام از آنها تأمین می‌شود. این کارکردها در نظام توسعه فرهنگ قرآنی عبارتند از:

۱. تولید مضامین قرآنی (تدوین و تبیین گزاره‌های فرهنگ قرآنی): مهم‌ترین کارکرد اصلی نظام توسعه فرهنگ قرآنی تولید مضامین قرآنی است. این کارکرد مربوط به پویایی و جوشندگی محتواهای قرآنی است. این مضامین در حوزه‌های شناخت قرآن و معارف آن و وظایف فرد و جامعه نسبت به قرآن در ارتباط با حوزه‌های مختلف حیات اجتماعی انسان است. تحقق این کارکرد الزاماتی دارد که اصلی‌ترین آنها مراجعه به قرآن و حدیث به عنوان مرجع اصلی تولید معارف است. در این راستا در وهله اول باید با شناسایی مضامین قرآنی موجود، آنها را متناسب با شرایط کنونی تبیین و در مرحله بعد، اقدام به خلق مضامین جدید کرد. تولید مضامین قرآنی با دو رویکرد فرهنگ‌سازی قرآنی و نظام‌سازی قرآنی انجام می‌شود. تولید علوم انسانی مبتنی بر مبانی قرآنی، منوط به تقویت و توسعه کارکرد تولید مضامین قرآنی در نظام توسعه فرهنگ قرآنی است.

۲. تولید محصولات (کالاها و خدمات قرآنی): مضامین قرآنی باید در قالب محصولات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری برای اقشار مردم جهت ایجاد تغییر مورد انتظار نظام توسعه فرهنگ قرآنی ارائه شود. مرحله اول این کارکرد خلق محصولات واسط و تمهیدگر است که در آن جوهر و ماهیت اصلی محصول قرآنی ایجاد می‌شود. مانند تولید فیلم‌نامه یا تدوین برنامه آموزشی مرحله دوم، تولید محصول نهایی است که ماهیت اصلی ایجادشده تبدیل به محصولی همچون فیلم، کتاب، نشریه می‌شود.

۳. فرهنگ‌سازی قرآنی: نظام توسعه فرهنگ قرآنی باید کالاها و خدماتی را ارائه کند که لااقل یکی از حیطه‌های دانش قرآنی، مهارت قرآنی، ایمان به قرآن و معارف آن، عواطف قرآنی و رفتار قرآنی را در میان افراد و اقشار جامعه تعالی بخشد. دستیابی به این امر باید در نظام تعلیم و تربیت پیگیری و توسط نظام فرهنگی هنری و رسانه‌ای تقویت شود. لذا فرهنگ‌سازی قرآنی دو زیرکارکرد دارد: ۱. آموزش عمومی قرآن که با دو هدف افزایش ایمان و معرفت قرآن و افزایش ارتباط و انس با قرآن در جامعه صورت می‌گیرد. ۲. تبلیغ و ترویج که از ابزارهای مختلف فرهنگ‌سازی در حوزه هنر و رسانه استفاده می‌گیرد.

۴. نظام‌سازی قرآنی: تحقق حاکمیت قرآن، مستلزم بازطراحی و پیاده‌سازی نظام‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و خرده‌نظام‌های آن مبتنی بر مفاهیم عالی‌تر قرآنی است. مقدمه این امر، انتقال مضامین قرآنی مورد نیاز به نظام‌های چهارگانه مذکور و جهت‌دهی آنها بر پایه اصول و مبانی قرآنی و تولید محصولات هر نظام بر اساس مضامین قرآنی است.

۳. کارکرد اساسی (غایی) نظام توسعه فرهنگ قرآنی

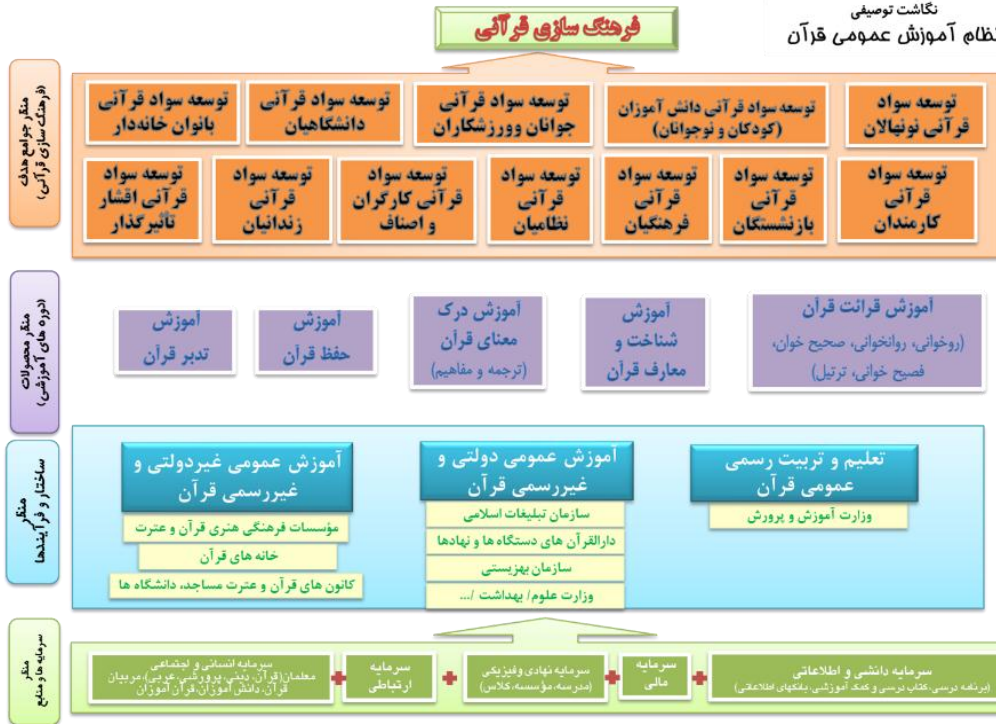
به هدف اصلی تشکیل یک نظام «کارکرد اساسی» آن گفته می‌شود. کارکرد اساسی نظام توسعه فرهنگ قرآنی همان نظام توسعه فرهنگ قرآنی است که این سه مؤلفه را در بر دارد: ۱. تعمیم و تعمیق ایمان و شناخت قرآن ۲. تعمیم و تعمیق ارتباط و انس با قرآن ۳. تحقق آموزه‌های قرآنی در رفتار فردی و اجتماعی

۲. نگاشت توصیفی نظام آموزش عمومی قرآن

این نگاشت و نگاشت‌های بعدی بر اساس مدل کارت امتیازی متوازن (مدل BSC) طراحی شده است.

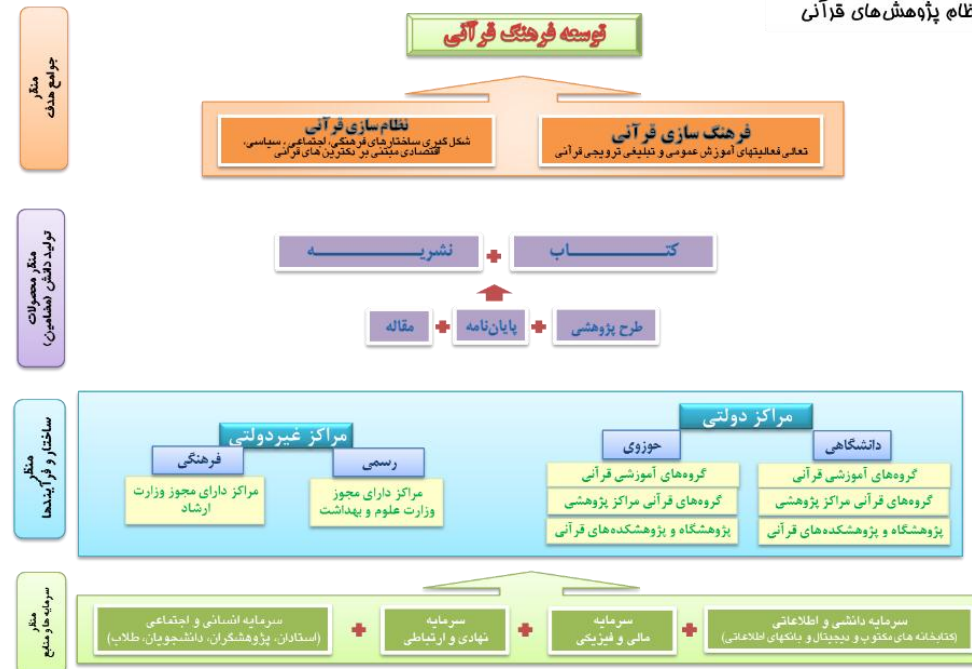

نگاشت توصیفی نظام آموزش عمومی قرآن

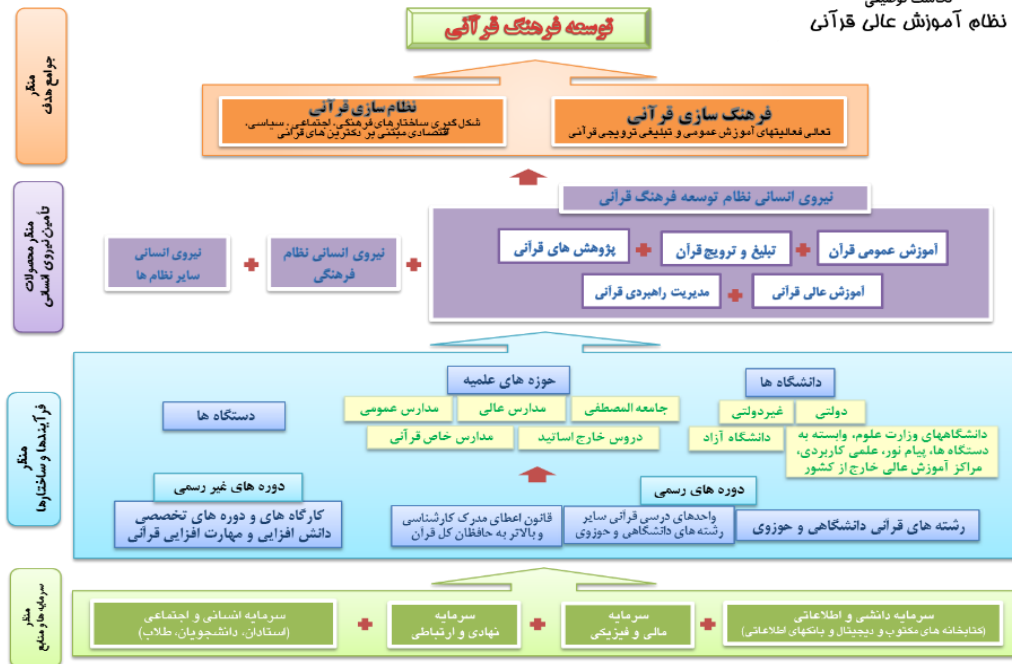
۳. نگاشت توصیفی نظام پژوهش های قرآنی

نگاشت توصیفی نظام پژوهش های قرآنی

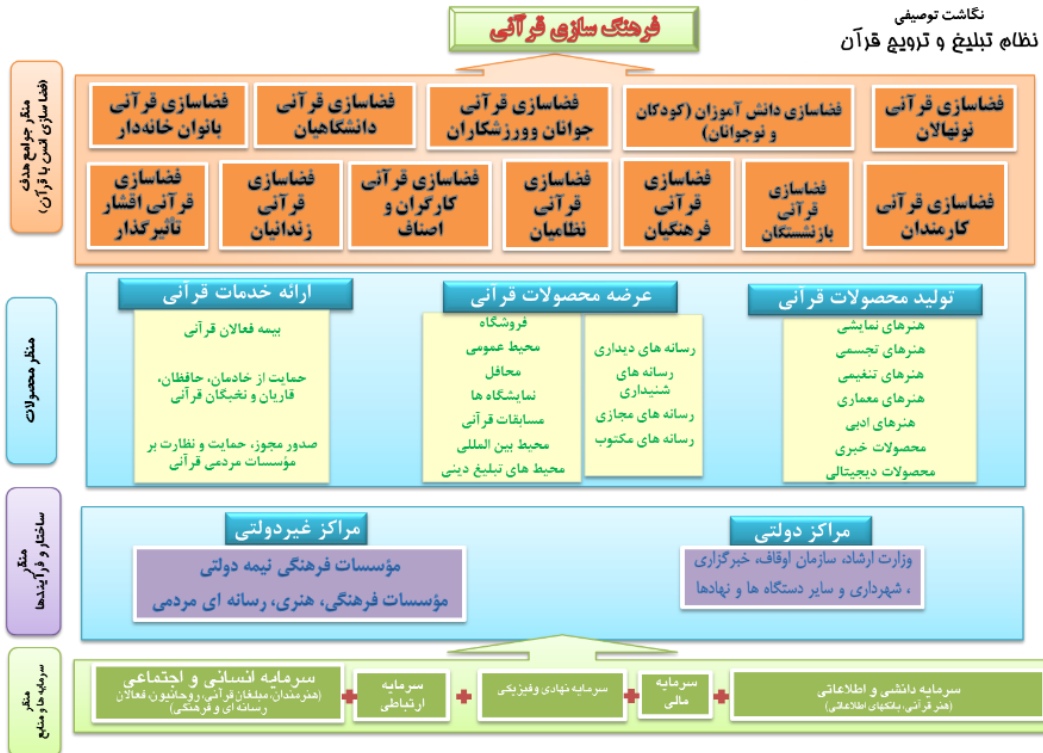
۴. نگاشت توصیفی نظام آموزش عالی قرآنی

نگاشت توصیفی
نظام آموزش عالی قرآنی

۵. نگاشت توصیفی نظام تبلیغ و ترویج قرآن

نگاشت توصیفی
نظام تبلیغ و ترویج قرآن

ب. مبانی نظری مبحث شاخص سازی

در ادبیات سیاستگذاری عمومی و همچنین ارزیابی سازمانی و ارزیابی فردی، به طور مبسوط، به سطوح، مفاهیم، روشها و ابزارهای ارزیابی و شاخص پرداخته شده است. شاخص ها به منزله معیارهایی هستند که به وسیله آن می توان کمیت، کیفیت، تغییرات و یا ثبوت یک موضوع را اندازه گرفت. از جمله ویژگی های شاخص مطلوب، علمی بودن، بیان کل واقعیت ها، عدم نیاز به تحلیل، و اعتبار و روایی است. همچنین برای طراحی شاخص، روش هایی مانند مفهوم یابی، تعیین روابط علی معلولی، الگویابی و کارت امتیازی متوازن، به کار گرفته می شود.

❖ تعریف شاخص^۱:

شاخص چیزی است که به وسیله آن می توان کمیت، کیفیت، تغییرات یا ثبوت یک موضوع را تشخیص داد. این تعریف در طرح شناسایی شاخص های موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی (جلالی منش، ۱۳۹۰) برگزیده شده البته تعاریف دیگری نیز در همین تحقیق گردآوری شده که در ادامه آمده است. در لغت و وسیله مشخص کردن هر موضوع را شاخص آن موضوع می گویند. شاخص ها به منزله معیارهایی می باشند که به وسیله آن می توان کمیت، کیفیت، تغییرات و یا ثبوت یک موضوع را اندازه گیری نمود. به عبارت دیگر، شاخص ها به اوصاف اصولی یک موضوع، نسبت به محاسبه همان موضوع اطلاق می شود که پس از کمیت گذاری به ملاحظه آن ها و نسبت های بین آن ها پرداخته می شود. به وسیله شاخص ها، اولین اطلاعات پیرامون یک موضوع بدست می آید که می توان آن را در حکم مواد خامی دانست که دست مایه ی توصیف و تجزیه و تحلیل موضوع و یا فعالیت قرار می گیرند. شاخص ها غالباً قابلیت به کارگیری برای برنامه ریزی، پایش، ردیابی و نظارت، ارزشیابی، اعتباربخشی، تعیین و تشخیص روندهای حرکت را دارند. در عین حال از آنجا که امکان مقایسه را فراهم می سازند می توان وضعیت امروز را با گذشته مقایسه نمود و پیش بینی هایی برای آینده نمود.

بنا بر بررسی های انجام شده تعاریف متعددی از شاخص ارائه شده که به برخی از آنها اشاره می نمایم:

- معیاری است که به طور مستقیم یا غیر مستقیم تغییرات را اندازه گیری می کند. (سامانه مدیریت علم هم افزا)
- اندازه گیری غیر مستقیم از یک واقعه یا شرایط
- متغیری که جهت نمایش یک وضعیت داده شده برای اندازه گیری تغییرات به کار می رود. (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۸۴)
- سنجه ای است که امکان سنجش پایایی و روائی اجزای شناختی را برای مقایسه با استانداردها و مقایسه در طول زمان فراهم سازد. (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۸۴)
- ابزاری که نظام اطلاعاتی آن را مورد استفاده قرار می دهد تا داده خام را به اطلاعات مفید تبدیل سازد و شرایطی را برای مقایسه های مختلف فراهم آورد. (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۸۴)
- نشان دهنده وقوع یک چیز، حالت و از دید سازمانی نشان گر موفقیت / ناکامی، تحقق یا عدم تحقق هدف، اجرا یا عدم اجرای استاندارد است. (محمدی)
- شاخص می تواند عملکرد فرد، واحد یا کل سازمان را نشان دهد. (محمدی)
- شاخص می تواند از کمیت یا کیفیت تجهیزات، امکانات، عملکرد یا نتایج حاصله اطمینان بوجود بیاورد. (محمدی)
- مشخصه ای که در اندازه گیری ورودی ها، فرآیندها، ستاده ها یا پیامدها مورد استفاده قرار می گیرد. (سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، ۱۳۸۱)

^۱ Indicator or Index

- برطبق تعریف سازمان توسعه همکاری اقتصادی^۲ یک شاخص عبارت است از: یک فاکتور یا متغیر کمی یا کیفی می باشد که ابزاری ساده و قابل اعتماد را، جهت سنجش پیشرفت، انعکاس تغییرات مرتبط با یک اثر خارجی، و یا کمک به ارزیابی کارایی یک عامل توسعه ای فراهم می کند. (MDF-Training & Consultancy, ۲۰۰۰)
- شاخص وسیله سنجش که برای نشان دادن تغییر در یک محیط، یا نمایش پیشرفت (نتایج) یک فعالیت، پروژه، یا برنامه مورد استفاده قرار می گیرد. (UNICEF M&E Training ۱۹ February ۲۰۰۹).
- شاخص ها ابزارهایی هستند که نشان می دهند سیستم در عمل چه خصوصیتی دارد.
- هر شاخص به مجموعه ای از خصوصیات یک متغیر ذاتی وابسته است که باعث می شود آن متغیر از دیگر متغیرها تمیز داده شود.
- واژه «شاخص» معادل واژه انگلیسی «Index» است که معانی دیگری چون راهنما، نمایه، نشانه، معرف، نشانگر نیز برای آن ذکر شده است. گاهی در تحلیلهای پژوهشی تعدادی از عوامل را که برای خود یک حساب واحد و جداگانه ای پیدا کرده است، به عنوان یک معیار مرکب، در نظر می گیرند و آن را شاخص می نامند. در این موارد شاخص به معنای معیار و محک اندازه گیری و سنجش به کار می رود.
- گاهی شاخص به معنای نشان یا معرف چیزی است که مستقیماً به سنجش در نمی آید. این دو معنا یعنی «وسیله سنجش بودن» یا «وسیله آگاهی یا نشان دادن» دو مفهوم متفاوت واژه شاخص است که در پژوهشهای اجتماعی استعمال می شود. شاخص به معنای «معیار»، عبارت از متغیرهایی است که در تحلیلهای اجتماعی از آن استفاده می شود. (بصراوی ۱۳۷۷ به نقل از آبر کراسی؛ هیل و ترنر؛ فرهنگ جامعه شناسی ۱۹۰۱)
- در انجام مطالعات تعیین شاخصهای مطلوب قرآنی، در دو بخش مطالعات کتاب و سنت به منظور استخراج داده ها و نیز مطالعات روانشناسی به منظور تبدیل داده های کتاب و سنت به مقیاس سنجش به ترتیب دو مفهوم «معرف» و «معیار سنجش» را از واژه شاخص، مراد می کنیم. بدین معنی که: «معرف»ها مفاهیمی هستند که شایستگی سنجش را دارند و باید مقیاسها یا شاخصهای سنجش بر اساس آنها تعیین شود. (بهمنی ۱۳۸۷)
- اصطلاح شاخص و مقیاس که غالباً به جای هم به کار می روند اشاره به هر نوع اندازه ای است خواه مطلق و خواه نسبی، یگانه یا مرکب، حاصل تکنیک های ساده سنجش یا تکنیک های پیچیده سنجش. (میلر، ۱۳۸۰: ۲۰۶)
- شاخص همچنین می تواند به معنای نشانه یا معرف چیزی باشد که مستقیماً به سنجش در نمی آید. (آبر کراسی، ۱۳۷۰: ۱۹۰)
- شاخص ها عموماً بیانگر مفهوم یا سازه پیچیده واحدی است که از ترکیب چند معرف در یک اندازه مرکب مشترک درست شده است. شاخص و شاخص سازی تلاشی در ساده سازی پیچیدگی ها، کمی کردن کیفیات و جزئی کردن کلیات است. به کمک این واحد اندازه گیری است که می توان یک مفهوم کلی با واسطه را اندازه گیری و دسته بندی کرد. (شمس فلاورجانی، ۱۳۸۷: ۲)

❖ انواع شاخص ها

۱. کمی و کیفی

۱،۱. شاخص کمی: شاخصی که ماهیت شمارشی داشته باشد (E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹ & UNICEF M) به یکی از صورت های زیر بیان می شود:

- درصد
- عدد مطلق یا تعداد
- نسبت یا عدد کسری
- متوسط یا میانگین
- نمره یا امتیاز کسب شده
- سهم یا میزان

^۲. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

۱,۲. **شاخص کیفی:** شاخصی که ماهیت غیرشمارشی داشته و به صورت عبارت بیان می شود. شاخصهای کیفی میتواند به عنوان قضاوت و دریافت افراد درباره یک موضوع تبیین گردد. ("Guide to Gender Sensitive Indicators" ۱۹۹۷, CIDA). برای مثال: تعداد افرادی که در یک روستا چرخ دوزندگی دارند، یک شاخص کمی است، میزان اطمینان و اعتماد این افراد بر این محصول به عنوان ابزاری برای کسب استقلال مالی یک شاخص کیفی است (E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹ & UNICEF M) به یکی از صورتهای زیر بیان می شود:

- وجود و عدم - رتبه از عالی تا خیلی ضعیف - عملی بودن
- وضعیت عملکرد از خیلی بد، بد، متوسط، خوب و خیلی خوب
- پایانی (یعنی دو یا چند رتبه بندی کننده رفتار یکسانی را مشاهده یا رتبه بندی کنند)
- اعتبار (یک شاخص تا چه حد آن چیزی را اندازه می گیرد که مورد نظر بوده است)

شاخص های کیفی در سه حالت بر شاخص های کمی ترجیح دارند:

۱. وقتی که اطلاعات کمی (مقداری، عددی) در دسترس نباشد،
۲. وقتی مشخصه مورد نظر ذاتاً غیر قابل اندازه گیری باشد،
۳. هنگامی که هزینه اندازه گیری مهم و تعیین کننده باشد.

۲. شاخص مستقیم و غیر مستقیم

۲,۱. **شاخص های مستقیم** (Direct Indicators) : این شاخصها، مستقیماً بر موضوع مدنظر اشاره دارند. این مورد بیشتر در موارد عملیاتی و فنی مطرح می باشد و می توان مستقیماً آنرا اندازه گیری کرد. یک مثال خوب از شاخص مستقیم، «تعداد افراد بیسواد در کشور» است، شاخصی که در عین حال شاید نتوان آن را به سادگی محاسبه نمود.

۲,۲. **شاخص های غیر مستقیم** (Indirect Indicators) یا شاخص های نیابتی (Proxy-Indicators) : شاخص هایی که به شکلی غیر مستقیم بر موضوع مدنظر دلالت دارند.

- دلایل متعددی می تواند برای ایجاد و استفاده از شاخصهای غیر مستقیم وجود داشته باشد که برخی از آنها عبارتند از:
- موضوع مدنظر قابل اندازه گیری مستقیم نباشد. این مورد به ویژه در موضوعاتی صادق است که بیشتر جنبه کیفی دارند، مانند تغییرات رفتاری، شرایط زندگی و نظایر این.
- می توان موضوع مورد تحلیل را به شکل مستقیم مورد سنجش قرار داد، اما انجام آن به شکل مستقیم کاری بسیار حساس و ظریف میباشد، برای مثال سطح درآمد افراد.
- استفاده از شاخص غیر مستقیم در مقایسه با به کارگیری از شاخص های مستقیم، هزینه های کمتری را در پی داشته و صرفه جویانه تر است.

(۲۰۰۵, MDF-Training & Consultancy)

۳. شاخص های عملکردی

۳,۱. **شاخص های اثرگذاری** Impact Indicators : نتایج بلند مدت

این دسته از شاخصها، کیفیت و کمیت نتایج دراز مدت که از خروجیهای برنامه به دست آمده اند، را مورد سنجش قرار میدهد. (E & UNICEF M)

(Training, ۱۹ February ۲۰۰۹)

۳,۲. **شاخص های خروجی** Outcome Indicators

این شاخصها نتایج میان مدت را بوسیله خروجیهای برنامه سنجش مینماید. این شاخصها اغلب بر هر گونه تغییر در رفتار افراد به عنوان نتایج برنامه تمرکز دارد. (مزایا و منافع) که عاید فرد، افراد یا گروه های هدف شده است). (E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹ & UNICEF M)

۳,۳. شاخص های فرایندی
Process Indicators:

این شاخصها، پیشرفت فعالیتها در یک برنامه یا پروژه و شیوه اجرای آنها فرایند یا وظایف یا اجرای یک فعالیت، فرایند پشتیبان، فرآیند های مدیریت، فرایند خدمت یا عملیاتی (برای مثال، مد نظر قرار دادن درجه مشارکت) را میسنجند. (E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹ & UNICEF M)

۳,۴. شاخص های ورودی
Input Indicators:

این شاخصها، کمیت، کیفیت، و زمانبندی دقیق منابع-مالی و کالایی، تکنولوژیک و اطلاعات، زیرساخت ضروری برای فعالیت مطلوب، نیروی انسانی برخوردار از دانش و مهارت کافی، فضای فیزیکی، امکانات اداری و تجهیزات فنی، منابع مالی لازم که برای یک فعالیت، پروژه یا برنامه فراهم شده را میسنجد (E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹ & UNICEF M)

۴. شاخص ترکیبی: شاخص ترکیبی شاخصی است که از محاسبه و تجمیع شاخص های پایه بدست می آید مثل شاخص توسعه که در آنها بررسی می شود که ارتباط این شاخصها با یکدیگر چگونه است و تغییر هر یک چه تاثیری بر تغییرات دیگر شاخصها دارد.

۵. شاخص های افزودنی؛

یکی از انواع تجدید کدگذاری متغیرها، تجدید کدگذاری دو متغیری است که نتیجه آن، متغیر جدیدی است که می توان آن را «رویگردانی» نامید. حالت ویژه ای از تجدید - که چندمتغیری شاخص سازی است - که در آن چندین متغیر باهم ترکیب می شوند تا شاخصی برای سنجش مفهوم مورد نظر به دست آید. به عنوان نمونه، در پرسش از نحوه دریافت افراد از منبع اخبار مربوط به مبارزات انتخاباتی، بررسی اختلاف بین چهار رسانه گروهی، تلویزیون، رادیو، روزنامه و مجله و نیز بررسی تفاوت رفتاری افراد، با استفاده از چهار متغیر مربوط به چهار رسانه گروهی، می توان یک شاخص ساخت؛ بدین نحو، که نمرات افراد را در این چهار متغیر باهم جمع کنیم. افراد با نمره «چهار»، به معنای استفاده از چهار رسانه می باشد. این یک شاخص افزودنی از چهار سؤال مربوط به رسانه-هاست. در این نوع از شاخص، غیر از مسأله داده های ناقص، مسأله دیگری نیز هست که ممکن است، مفاهیم کاملاً متفاوتی را دربر داشته باشد. (وایزبرگ، هربرت و براون، بروس؛ درآمدی به تحقیق پیمایشی و تحلیل داده ها، جمال عابدی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۲، چاپ اول، ص ۲۰۱-۲۰۰)

۶. شاخص های جمعیتی؛

شناخت ویژگی های جمعیتی یک منطقه هر چند براساس آمار و ارقام صحیح امکان پذیر است، اما برای تحلیل دقیق تر وضع منطقه و مقایسه آن با مناطق هم-جوار یا مشابه، لازم است که به شاخص های جمعیتی توجه شود. (تمنا، سعید؛ مبانی جمعیت شناسی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۷، چاپ پنجم، ص ۵۴)

برخی از مهم ترین شاخص های جمعیتی عبارتند از: الف) نسبت (Ratio): مفهوم این شاخص در معنای متداول آن، خارج قسمتی است که بزرگی یا کوچکی یک عدد را در مقایسه با عدد دیگر بیان می کند. (همان ص ۵۵) به عنوان مثال، نسبت جنسی جمعیت، که تعداد مرد در مقابل ۱۰۰ زن در کل جمعیت است. (امانی، مهدی؛ مبانی جمعیت شناسی، تهران، سمت، ۱۳۷۹، چاپ دوم، ص ۱۰۷) ب) میزان (Rate): شاخصی است که فراوانی وقایع جمعیتی یک سال معین را نسبت به جمعیت میانه همان سال نشان می دهد. (تمنا، سعید؛ پیشین، ص ۵۵)

میزان ها به طور کلی بر دو نوع تقسیم می شود: (همان، ص ۵۶-۵۵)

- ✓ میزان های خام (Crude) یا عمومی (General) یا ناخالص (Gross)، که در آن ها فراوانی وقایع سالانه صرفاً نسبت به جمعیت کل میانه سال نشان داده می شود.
- ✓ میزان های ویژه یا اختصاصی (Specific) یا خالص (net)، که در میزان خام، جمعیت پایه به طور یکسان در معرض واقعه مورد نظر نیستند و این مسئله از دقت محاسبه می کاهد؛ لذا از میزان های خالص یا واقعی استفاده می شود.

۷. شاخص های اجتماعی؛

شاخص های اجتماعی، مفهومی مبتنی بر مشاهده ها و معمولاً کمی، که به ما چیزی راجع به آن جنبه از حیات اجتماعی که ما به آن علاقمندیم می گویند یا چیزی راجع به دیگر گونی هایی می گویند که در آن جنبه از حیات اجتماعی در حال وقوع است. چنین اطلاعی می تواند عینی باشد، به لحاظ آنکه دلالت آن نشان دادن این است که موقعیت چگونه است یا چگونه در حال دیگر گونی است؛ یا می تواند ذهنی باشد، به لحاظ آنکه دلالت آن نشان دادن این است که موقعیت عینی یا دیگر گونی های آن را اجتماع به طور کلی یا گروه های گوناگون تشکیل دهنده اجتماع چگونه ملاحظه می کنند. (شهادتی، هرمز؛ کاربرد شاخص های اجتماعی-اقتصادی در برنامه ریزی توسعه، تهران، وزارت برنامه و بودجه: مرکز مدارک اقتصادی-اجتماعی، ۱۳۶۷، چاپ اول، ص ۱۷۷)

از جمله شاخص های اجتماعی می توان به شاخص جمعیت، جمعیت از لحاظ اقتصادی فعال، آموزش و پرورش و خدمات آموزشی، بهداشتی، درمانی و تندرستی، وقت فراغت و خدمات فرهنگی، مسکن و محیط طبیعی، درآمد و خرج خانوار، تأمین اجتماعی و خدمات رفاهی، نظم و ایمنی و ... اشاره نمود. (همان، ص ۱۸۰)

۸. شاخص های فرهنگی؛ (صالحی امیری، رضا و محمدی، سعید؛ دیپلماسی فرهنگی، تهران، ققنوس، ۱۳۸۹، چاپ اول، ص ۲۲۷-۲۳۱)

شاخص های فرهنگی در جهت شناخت موقعیت کنونی و ارزیابی عملکرد گذشته فعالیت سازمان های فرهنگی، سنجش موقعیت برنامه های فرهنگی در سطوح مختلف و همچنین تعیین وضعیت مطلوب آن ها در آینده کاربرد فراوان دارد.

سابقه تدوین شاخص های فرهنگی، برخلاف شاخص های اقتصادی و اجتماعی، بسیار کم و هنوز در مراحل ابتدائی است. در سطح جهانی اولین بار یونسکو در سال ۱۹۹۸ به طور منسجم با تهیه گزارش جهانی فرهنگ، به ارائه شاخص های فرهنگی کشورهای جهان همراه با داده های مربوط به آن پرداخت که هنوز بحث های زیادی درباره ماهیت، حدود و ابعاد این شاخص ها مطرح است. به همین دلیل، شاخص های فرهنگی در اکثر کشورها بسیار محدود و داده های مربوط به آن ها بسیار ناقص است.

شاخص های بخش فرهنگ به علت ارتباط گسترده با دیگر بخش ها از تنوع زیادی برخوردار است؛ از این جهت برای سنجش فعالیت فرهنگی باید شاخص های مختلفی را در نظر گرفت. با توجه به این هدف، انواع شاخص ها کاربرد دارند: شاخص های مالی، شاخص های ساختی: نیروی انسانی، توزیع امکانات آموزشی، تحقیقی؛ شاخص های جمعیتی که سنجش استفاده از امکانات توسط جمعیت یک جامعه و یا توزیع امکانات نسبت به جمعیت را در نظر دارند؛ شاخص های بازدهی که برای اندازه گیری اثربخشی و بازدهی یک فعالیت و یا برنامه فرهنگی کاربرد دارند. بدین ترتیب شاخص های فرهنگی در حوزه رفاه و توسعه انسانی مورد تأکیدند؛ مانند شاخص های آزادی فرهنگی همچون امنیت شخصی، نبود تبعیض، آزادی بیان و اندیشه و...؛ شاخص های خلاقیت مانند هزینه های فرهنگی؛ شاخص های گفتگویی فرهنگی مانند سواد و دستاوردهای آموزشی و...؛ شاخص های فعالیت اجتماعی و سیاسی مانند تبعیض، خشونت و....

نکته مهم دیگر درباره مفهوم شاخص مربوط به انواع شاخص است. شاخص ها را می توان به انواع مختلفی تقسیم کرد که مهمترین تقسیم بندی، تفکیک شاخص ها به: «شاخص های تغییرات» و «شاخص ارزیابی و سنجش» است. شاخص تغییرات، نوسانات و تحولات یک پدیده را نسبت به مقدار اولیه در زمان

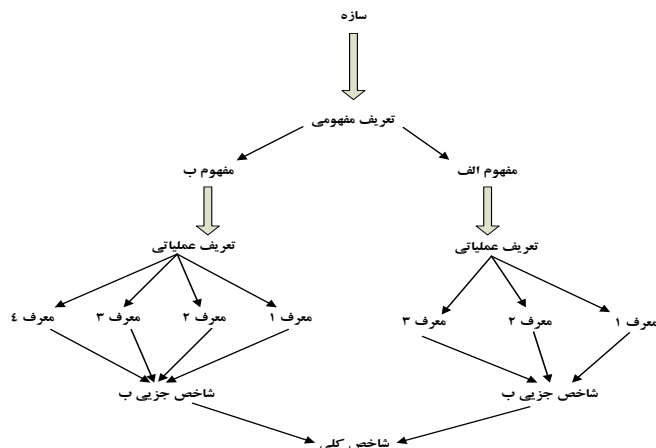
پایه نشان می‌دهد. شاخص ارزیابی و سنجش نیز می‌تواند تحولات و تغییراتی که از یکسری اقدامات در یک مدت زمان معین حادث شده، را بصورت صریح نشان دهد.

❖ فرایندها و روش‌های شاخص‌سازی

در حال حاضر شیوه‌ها و روش‌های متعددی جهت ارزیابی موضوعات مختلف ابداع شده و توسعه یافته‌اند که در برخی از این روشها یکی از گامهای مهم، تعیین تعدادی شاخص جهت ارزیابی می‌باشد ولیکن متاسفانه در بسیاری از این مدل‌ها بحثی از چگونگی طراحی و یا تدوین شاخص به میان نیامده است. با این حال به عنوان جمع بندی چند شیوه و یا مدل طراحی شاخص متناسب با موضوع پژوهش مورد شناسایی قرار گرفته است که در این مطالعه از همه آنها استفاده می‌شود:

۱. شیوه روش‌های تحقیق علوم اجتماعی

کمی‌سازی و سنجش موضوعات و مفاهیم علوم اجتماعی بوسیله اعداد، نتیجه تمایلی بود که سعی در تدوین و ارائه مفاهیم دقیق در زمینه علوم اجتماعی داشت. در علوم ریاضی از راه و روش اثباتی که ویژه آن است، سعی می‌شود که روابط عددی و یا کمی اثبات شود. اما در علوم اجتماعی سعی می‌شود که از راه تفسیر، معانی اثبات گردد. (به صورت عمومی شیوه کار در این پژوهش‌ها به صورت کلی در تصویر زیر نشان داده شده است.

۲. شیوه مدل‌سازی عملکرد

مفهوم مدل‌سازی عملکرد توسط کاپلان و نورتون توسعه یافته و مبنای آن دو سوال زیر است:

- هدفی که باید به آن دست یافت چیست؟
- چگونه به این هدف دست می‌یابیم؟

۳. روش الگوبرداری

یکی از رایج‌ترین روش‌های ارائه شاخص، روش الگو برداری است. به عنوان مثال در ارزیابی فرهنگی کشور، شاخص‌هایی را که سازمان فرهنگی یونسکو جهت ارزیابی فرهنگی کشورها ارائه داده، مورد الگوبرداری قرار گرفته و متناسب با شرایط کشور برخی از آنها تغییر یافته و نهایتاً با تغییرات اندکی همان شاخص‌ها جهت ارزیابی فرهنگی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۴. استفاده از نظر خبرگان

هر چند از این شیوه معمولاً جهت تکمیل و یا به عبارتی بررسی روایی و پایایی شاخصها استفاده می‌شود ولیکن این شیوه خود به صورت مستقل نیز می‌تواند مبنای تدوین شاخص قرار گیرد. در این شیوه نیز با مطرح کردن موضوع مورد ارزیابی نزد متخصصین، از آنها درخواست می‌شود متناسب با دانش و تجربیات خود شاخصهایی را از موضوع مورد ارزیابی ارائه نمایند. به عنوان مثال در طرح «درآمدی بر موضوع تبیین چگونگی ارزیابی کارکرد و عملکرد فرهنگی سازمان‌ها و مدیران در مهندسی فرهنگی کشور» (دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۶) از این شیوه جهت تهیه و ارائه شاخص استفاده شده است.

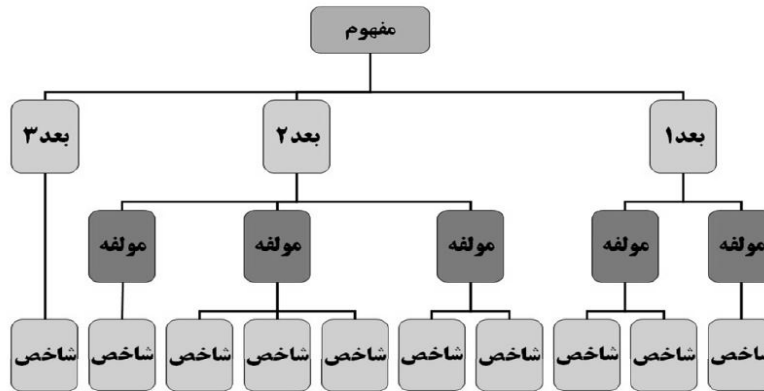
۵. روش یونیسف

فرایند انتخاب شاخص‌ها بسته بر تمرکز بر ارزیابی، پایش و سنجش باشد می‌تواند نقاط شروع مختلفی داشته باشد که گام‌های استاندارد آن در ادامه ذکر می‌شود:

۶. الگوی تبدیل مفهوم به شاخص کیوی-کامپنهد

برخی مفاهیم را می‌توان به طور مستقیم شاخص‌سازی کرد مانند مفهوم موفقیت آموزشی که با شاخص معدل درسی قابل عینی کردن است. ولی برخی مفاهیم پیچیده را نمی‌توان مستقیم شاخص‌سازی کرد مانند چشم‌انداز یا امنیت. در اینجا ابتدا محقق ابتدا دست به تعیین بعد می‌زند، سپس بر اساس ابعاد، مؤلفه‌ها را تشخیص داده و نهایتاً مانند شکل زیر شاخص‌سازی می‌کند:

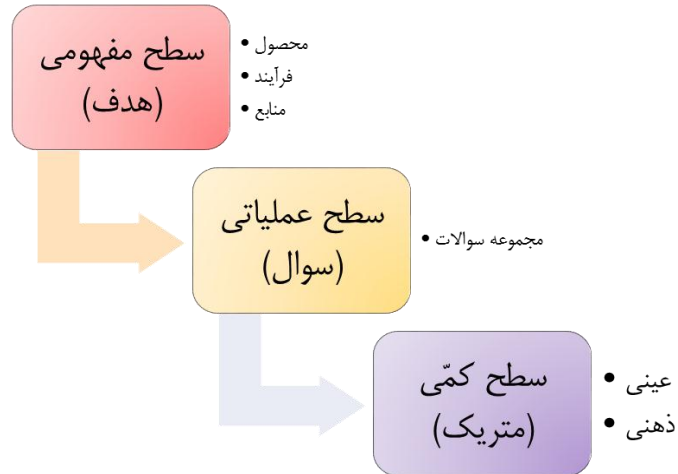

این روش دارای پنج مرحله به شرح نمودار زیر است:

۷. روش GQM (Goal, Question, Metric)

این روش به سازمان کمک می‌کند تا روی مقیاس‌های هدف آن سازمان متمرکز شود. طبق این روش برای سازمان، قبل از جمع‌آوری داده‌های ورودی اهدافی از پیش تعریف شده وجود خواهد داشت که البته تغییر ناپذیر نخواهد بود. طبق اهداف مجموعه‌ای از سؤال و جواب‌ها تعریف می‌شوند که واحدهای متریک (سنجه) هستند. عموماً در شش گام ذیل سه سطح مطابق شکل زیر اجرا می‌شود.

۸. تدوین شاخص بر اساس روش OECD

روش شناسی تدوین شاخص‌های ترکیبی بر اساس روش سازمان توسعه همکاری‌های اقتصادی شامل ده مرحله است.

۱. چارچوب نظری: یک چارچوب نظری برای ایجاد بستری در جهت انتخاب و ترکیب شاخص‌های مجزا در یک شاخص ترکیبی معنادار لازم است و این پروسه باید بر اساس قاعده "تناسب با هدف" صورت گیرد.

۲. گزینش داده‌ها: شاخص‌ها باید بر اساس صحت تحلیلی، قابل سنجش بودن، سطح پوشش کشور، میزان ارتباط با پدیده مورد سنجش و ارتباط با یکدیگر انتخاب شوند. هنگام کمیاب بودن اطلاعات مورد نظر می‌توان استفاده از متغیرهای واسط را مد نظر قرار داد.

۳. انتساب داده‌های گمشده: در مورد انتساب داده‌های گمشده باید ملاحظات مختلفی مد نظر قرار گیرد. مقادیر حدی باید مورد توجه دقیق قرار گیرند چرا که چنین مقادیری می‌توانند به صورت ناخواسته مرجع مقایسه و ممیزی واقع شوند.

مقادیر ممکن است گام‌های بعدی تدوین شاخص ترکیبی را تحت تاثیر قرار دهند. داده‌های اریب نیز باید در اول پروسه مد نظر قرار گرفته و در محاسبات مد نظر قرار گیرند.

۶. وزن دهی و جمعیت: شاخص‌ها باید بر اساس چارچوب نظری مبنا، وزن دهی و جمعیت گردند. مسائل مربوط به همبستگی و جبران پذیری بین شاخص‌ها باید مورد بررسی و یا حتی تصحیح قرار گیرد و یا در صورت لزوم به عنوان یکی از ویژگی‌های پدیده مورد مطالعه مد نظر قرار گیرند.

۷. کیفیت ساختار و کیفیت: تحلیل‌های مجزایی به منظور ارزیابی کیفیت ساختار شاخص‌های ترکیبی باید صورت گیرد که مواردیاز قبیل مکانیزم‌های شمول یا عدم شمول برخی از شاخص‌های منفردریال

۹. تدوین شاخص از طریق سیستم‌های جاذب اطلاعات

انتساب داده‌های گم شده و روش‌های تعیین وزن و جمعیت را شامل می‌گردد.

۸. بازگشت به داده‌های حقیقی: شاخص‌های ترکیبی باید کاملاً شفاف بوده و بتوان آن‌ها را به سادگی به زیر شاخص‌های تشکیل دهنده‌شان تجزیه نمود.

۹. ارتباط با سایر متغیرها: باید تلاش‌هایی در جهت ایجاد همبستگی شاخص ترکیبی با سایر شاخص‌های منتشر شده صورت گیرد همچنین می‌توان از روش‌های رگرسیون چنین ارتباطاتی را تعیین نمود.

۱۰. ارائه و شبیه سازی: شاخص‌های ترکیبی را می‌توان به طرق مختلف ارائه و شبیه سازی نمود که متعاقباً بر تفسیر آن‌ها مؤثر خواهد بود.

امروزه با توجه به گستردگی فناوری اطلاعات، روش‌های نوین جمع‌آوری داده در یک بستر اطلاعاتی توأم با ارائه سرویس‌ها و یا خدمات مطلوب به مخاطبین ابداع و توسعه یافته‌اند که در این سیستم‌ها عمدتاً نحوه‌ی تحلیل داده‌ها و یا شاخص‌های مورد استفاده در آنها از جنس «رصد» رفتار مخاطبین بوده و به این وسیله می‌تواند تحلیل‌های دقیق و مناسبی را از وضعیت موضوع مورد ارزیابی خود به دست آورند. در واقع این رویکرد، رویکرد نوینی نیز در خصوص طراحی شاخص محسوب می‌گردد.

❖ اهم نکات مورد توجه در تدوین شاخص

شاخص‌ها امکان مقایسه میان طبقات و گروه‌ها را فراهم می‌سازند اما در مقایسه شاخص‌ها باید به نکات زیر توجه نمود:

۱. در ابتدا می‌بایست مشخص کرد که شاخص مورد محاسبه برای چه هدفی طراحی و محاسبه می‌گردد.
۲. شاخص ابزاری است برای مقایسه تغییرات یک پدیده در دو زمان متفاوت. شاخص باید برای یک سال پایه محاسبه گردد تا امکان رشد و تغییرات آن در طول زمان قابل مقایسه باشد. از بررسی اعداد شاخص، تغییرات احتمالی سیستم در آینده را میتوان دنبال کرد.
۳. شاخص‌سازی و فرایند محاسبه آن می‌بایست منطقی و علمی بوده و به دور از هر گونه دخالت سلیقه‌ای باشد.
۴. شاخص می‌بایست بر اساس مستندات و واقعیات بنا شود. اعداد شاخص بیان اطلاعات عمومی و کلی در مورد ساختار مورد نظر می‌باشند. در واقع شاخص مانند دماسنج وضعیت کلی سیستم را نشان می‌دهد. شاخص ابزاری برای مقایسه تغییرات گروهی چند پدیده با یکدیگر است.
۵. توجه به سطوح اندازه‌گیری شاخص: در پدیده‌های اجتماعی و علوم انسانی، هدف اولیه از شاخص‌سازی، کمیّت پذیر ساختن داده‌های کمی و کیفی است. فرایند تبدیل مفاهیم مجرد و ذهنی به تعاریف عملیاتی و کمی در رابطه با توسعه شاخص‌های مقایسه پذیر در جای خود، کارکرد ویژه‌ای در سطوح گوناگون اندازه‌گیری دارد. معمولاً چهار سطح برای اندازه‌گیری پدیده‌های اجتماعی در نظر گرفته می‌شود:
 - ۱- سطح اول: سطح اسمی *nominal* است که در رابطه با طیف وسیعی از ویژگی‌های کیفی کاربرد دارد.
 - ۲- سطح دوم: سطح توصیفی *ordinal* است که یک شاخص کیفی است و بیان‌کننده شدت و ضعف یک صفت در حوزه مورد مطالعه می‌باشد.
 - ۳- سطح سوم: سطح فاصله‌ای *interval* یا «سطح ترتیبی» است.
 - ۴- سطح چهارم: سطح نسبی *ration* است که یک شاخص نسبی و کمی است. در مطالعه بر اساس شاخص‌های نسبی، عدد صفر نیز معنادار است و این یکی از تفاوت‌های این شاخص با انواع دیگر است.

۶. پیش از اقدام به شاخص سازی لازم است به سه پرسش اساسی پاسخ داده شود:
 الف) چه چیزی باید اندازه گیری شود.
 ب) چگونه باید اندازه گیری شود.
 ج) چگونه از این اندازه گیری می توان استفاده کرد. (طالب، ۱۳۸۰: ۸۴)

❖ ملاک انتخاب شاخص ها

۱. دارا بودن تعریف استاندارد
۲. مشخص بودن نحوه محاسبه
۳. داشتن کاربرد در سطح ملی
۴. مشخص بودن دوره زمانی به کارگیری
۵. مشخص بودن سازمان های داخلی و بین المللی درخواست کننده
۶. امکان جمع آوری داده های لازم
۷. مناسب بودن *Appropriate*

برخی ویژگی های زیر را در تبیین این ملاک ذکر کرده اند:

تدوین ساده و کم هزینه شاخص / فرایند درک کوتاه تر ماهیت قابل اندازه گیری و با اهمیت و حساسیت کافی / تدوین شاخص در حداقل زمان / توزیع آماری مناسب / قابلیت مقایسه تطبیقی: شاخص باید قابلیت مقایسه حوزه ها، مکان ها و یا گروه های مختلف را در موضوع مورد سنجش داشته باشد.

برخی صاحب نظران نیز ویژگی های زیر را نشان مطلوب بودن یک شاخص دانسته اند:

مستند علمی داشتن / بیان کننده واقعیت ها بودن / عدم نیاز به تحلیل / سادگی محاسبه / سادگی و قابلیت درک / قابلیت تقسیم پذیری روایی یا اعتبار / اهمیت داشتن موضوع / قابلیت ارائه چشم انداز / کمی و قابل اندازه گیری بودن

۸. قابل اعتماد بودن *Reliable*

۹. معتبر بودن *Valid*

۱۰. آسان بودن *Easy*

۱۱. حساس بودن *Sensitive*

۱۲. جامع بودن

۱۳. مبتنی بودن بر عینیت و تجربه و مشاهده

۱۴. داشتن قابلیت ارزش گذاری در موضوع مورد سنجش همانند

روندهای مثبت و منفی

۱۵. نشان دادن مفاهیم عینی، ذهنی، کمی و کیفی و حتی اموری که به شکل مستقیم به سنجش در نمی آیند به صورت کمی تا حد ممکن
۱۶. داشتن ویژگی تسهیل گری برنامه ریزی، سیاست گذاری و ارزشیابی

۱۷. داشتن قابلیت لحاظ کردن جنبه های مختلف یک پدیده و ترکیب کردن آنها در خود به عنوان یک معیار واحد

۱۸. مبتنی بر رابطه توضیح دهندگی پدیده مورد نظر و متغیرهای اصلی

۱۹. اسمارت بودن SMART یعنی دارا بودن ویژگی های زیر

۱) مشخص و واضح بودن همراه با جزئیات *Specific*

۲) داشتن قابلیت اندازه گیری *Measurable*

۳) قابل دستیابی بودن *Achievable*

۴) واقع گرایانه بودن *Realistic*

۵) زمان دار بودن *Time-based*

۲۰. شاخص یا اطلاعاتی که بر پایه آنها، شاخص مورد نظر محاسبه می شود، باید از پیش مهیا باشند یا بتوان آنها را به سادگی و ارزان به دست آورد. این نکته برای کشوری نظیر کشور ما که در آن محدودیت شدید منابع جهت گردآوری و پردازش اطلاعات آماری وجود دارد، بسیار مهم است. هر نوع شاخص که تهیه اطلاعات برای آن، هم مشکل و هم پر هزینه باشد، در مقایسه با شاخص هایی که مبتنی بر اطلاعات کم هزینه و فرایند ارزان گردآوری اطلاعاتی اند، از قابلیت استفاده عملی کمتری برخوردار خواهد بود.

۲۱. روش گردآوری داده ها، فرآوری داده ها و تدوین شاخص ها باید واضح، شفاف و مطابق استاندارد باشد.
۲۲. ابزار تدوین و پایش شاخص ها باید در دسترس باشد که شامل منابع مالی، انسانی و فنی است.
۲۳. یک شاخص باید به سادگی قابل درک باشد. هر چه فرآیند این درک کوتاه تر باشد، احتمال اینکه مردم و مدیران جامعه گمراه شوند، کمتر خواهد بود. درک شاخص هایی که نتیجه تعدیل و تفسیرهای بسیار پیچیده ریاضی باشند، نه تنها در مقایسه با شاخص هایی که به سادگی از یک واقعیت خبر می دهند، بسیار مشکل تر است، بلکه به مراتب از واقعیت و اهمیت کمتری برخوردار است.
۲۴. شاخص در عین قابل درک بودن، باید منعکس کننده واقعیت ها باشد و لازم نیست که حتما با یک ارزیابی خود به خودی همراه باشد. برای مثال نسبت کارکنان با مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر، شاخص مهمی به شمار می آید، صرف نظر از اینکه فکر کنیم بالا بودن یا پایین بودن آن، امر خوب یا بدی است. این شاخص چیزی به ما می گوید که چه بسا ممکن است ما آن را مهم تلقی کنیم.
۲۵. گاه لازم است که شاخص ها مبتنی بر یک نظریه ارائه شوند. زیرا شاخص ها کمک می کنند تا شرایط موجود یا کار خود را به نسبت نظریه ای که داریم ارزشیابی کنیم.
۲۶. یک شاخص لازم نیست جدید باشد. اگر برخی شاخص های آشنا مانند درآمد سرانه، به گونه ای مناسب و دقیق برگزیده شوند، کار اشتباهی صورت نگرفته است. همیشه نباید در انتظار ارائه مجموعه ای از شاخص های صد در صد نو باشیم، زیرا در بسیاری از موارد، بنیادهای بسیار مستحکمی وجود دارند که بر پایه آنها می توان شاخص هایی را برگزید که بیشتر وجود داشته اند.
۲۷. شاخص باید پاسخگوی نیازهای ما باشد و در این صورت واضح ترین ویژگی یک شاخص، همانا سنجش پذیری چیزی است که به اهمیت و حساس بودن آن معتقدیم. به عبارت دیگر سنوات خدمت

کارکنان می تواند وضعیت کلی تعهد آنان به سازمان را نشان دهد. گاهی شاخص ها وجود دارند اما مصرفی ندارند. این مشکلات جامعه یا مسائل مورد نظر ماست که سنجش ها را به وجود می آورند. زیرا داشتن صرفا کمیت های آماری فایده ای ندارد. علت گزینش یک شاخص را در این می دانند که به وسیله آن می توان چیزی را که یک مشکل اساسی به شمار می رود، هم اندازه گیری کرد و هم نمایان ساخت.

۲۸. فاصله زمانی موجود میان حالتی که یک موضوع بررسی می شود تا زمانی که شاخص آن در دسترس قرار می گیرد، باید کوتاه باشد. اگر چه این موضوع اهمیت چندانی در گزینش شاخص ندارد، اما از نظر کارآیی و رضامندی مورد نیاز برای انجام کار، از اهمیت زیادی برخوردار است. آنچه سودمند به نظر می رسد یافتن شاخص هایی است که قادر باشند در بروز حالات احتمالی در هر زمینه به مثابه علایم هشداردهنده عمل کنند.

۲۹. زمانی یک شاخص بسیار سودمند است که بر پایه اطلاعاتی ساخته شده باشد که بتوان آن را برای مقایسه مناطق گوناگون جغرافیایی و در گروه های اجتماعی و سازمان های متفاوت مورد استفاده قرار داد. بنابراین از طریق آن شاخص، باید بتوان تصویری مناسب از توزیع را به دست داد و نه فقط ارقام کل یا متوسط را.

۳۰. اگر چه مقایسه تطبیقی در سطح بین المللی مطلوب است، اما به علت تفاوت های موجود در شرایط زندگی و نهادهای اجتماعی، باید دانست که این مقایسه کاری بس دشوار است. به هر حال همواره شاخص هایی وجود دارند که برای مقایسه های تطبیقی مفیدند ولی در عین حال شاخص هایی هم وجود دارند که اصلا برای مقایسه های جهانی مفید نیستند.

۳۱. مقبولیت اساسی شاخص ها در یک سطح متناسب (محلی، ملی یا بین المللی) باید تقویت شود. شاخص هایی که مورد پذیرش تصمیم گیران و دولت مردان قرار نمی گیرند، بعید است که در تصمیم ها تاثیر گذار باشند.

بخش دوم

شاخص های ملی توسعه فرهنگ قرآنی و تحلیل ابعاد آن

نخستین وظیفه شورای توسعه فرهنگ قرآنی طبق بند یک ماده چهار منشور توسعه فرهنگ قرآنی «تهیه و تصویب شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص‌های ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های قرآنی» است.

دبیرخانه شورا برای ایفای این تکلیف تلاش‌های بسیاری صورت داده و مطالعاتی را از بدو تشکیل اجرا کرده است. در سال ۹۳ از کمیسیون‌ها خواسته شد تا نسبت به این مهم اقدام کنند. در سال ۹۴ نتیجه این فعالیت‌ها منجر به تنظیم سبد شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی در مجموعه چهارصد شاخص و غربال و پالایش و گزینش دوازده شاخص با عنوان شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی و ارائه آن به جلسه ۲۷ پنجم آبان شورا شد.

در این جلسه پیشنهاد شد شاخص‌ها پس از تصویب اسناد راهبردی اجرایی منشور به صحن شورا ارائه شود. پس از تصویب و ابلاغ اسناد راهبردی، در سال ۹۸ این شاخص‌ها با بررسی مجدد در جلسات کارشناسی در دستور جلسه شورا قرار گرفت. متن حاضر به تبیین روند و سوابق و برخی مستندات پشتیبان این پیش‌نویس پرداخته و به منزله سند پشتیبان آن است.

أ- متن شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی

در اجرای وظایف شورای توسعه فرهنگ قرآنی مندرج در بند یک ماده چهار منشور توسعه فرهنگ قرآنی مبنی بر «تهیه و تصویب شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص‌های ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های قرآنی» پیش‌نویس ویرایش شماره ۴ مورخ ۹۸/۸/۱۳ «شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی» که بر اساس پیش‌نویس جلسه ۲۷ مورخ ۹۴/۱۰/۵ شورا تنظیم شده به شرح ذیل پیشنهاد می‌شود:

مقدمه

میزان موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی در دستیابی به اهداف و سیاست‌های برآمده از منشور توسعه فرهنگ قرآنی در سطح ملی و بین‌المللی، جهت تحقق منویات قرآنی رهبر معظم انقلاب اسلامی و غایت تمسک به قرآن و عترت در همه عرصه‌ها که از عوامل استحکام ساخت درونی و ارتقای هویت اسلامی انقلابی کشور است به عنوان فرایندی رو به رشد مورد توجه است. لذا شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی، با استفاده از تجربیات جهانی طراحی شاخص و شاخص‌های فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی و پس از اجرای مطالعات مستقل، در جلسات نخبگانی طبق رویکردهای زیر تدوین و انتخاب شده است:

الف - هدف از طراحی شاخص ایجاد امکان سنجش میزان دستیابی به اهداف است نه رفع همه موانع یا تعیین اهداف. لذا شاخص‌های فعلی با توجه به کارکردهای غایی نظام توسعه فرهنگ قرآنی (تقویت ایمان به قرآن و عترت، تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن، تقویت و گسترش انس با قرآن و ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد فردی و اجتماعی) تنظیم شده است.

ب - با توجه به هزینه‌بر بودن فرایند سنجش شاخص‌ها به تعداد حداقل شاخص اکتفا شده و شاخص‌های مستقیم و غیرمستقیم و جایگزین با نظرداشت نتایج مطالعات و پژوهش‌ها و با تلاش برای پایبندی به اصول علمی از غربال بیش از هفتصد شاخص انتخاب شده است.

ج - شاخص‌های فعلی نقطه عزیمت برای دستیابی به سطح علمی و مطلوب شاخص بوده و برای اصلاح، تکمیل و به‌روزرسانی نیازمند اجرای آزمایشی، تحلیل بازخوردها است.

جدول شاخص‌ها

ردیف	عنوان شاخص	واحد محاسبه
۱	سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه	دقیقه
۲	سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه	دقیقه
۳	سرانه حفظ قرآن	نفر جزء
۴	نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور	درصد
۵	نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبیر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور	درصد
۶	سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی	عدد محاسباتی
۷	نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور	درصد
۸	میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان	عدد محاسباتی
۹	نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور	درصد
۱۰	میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی	عدد محاسباتی
۱۱	میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران	عدد محاسباتی
۱۲	میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی	عدد محاسباتی

تدابیر اجرایی

۱. نظارت بر اجرای شاخص‌ها و پشتیبانی و ارائه تفسیر علمی از آن توسط دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی صورت خواهد گرفت.
۲. دبیرخانه‌های کمیسیون‌های تخصصی شورا موظفند با تسریع در استقرار سامانه‌های اطلاعاتی حوزه تخصصی زمینه تسهیل اجرای این مصوبه را فراهم آورند.
۳. همه دستگاه‌های کشور و نهادهای مردمی موظفند در اجرای مصوبه و ارائه اطلاعات همکاری کنند.
۴. کمیسیون‌های تخصصی شورا موظفند شش ماه پس از ابلاغ این مصوبه شاخص‌های ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های قرآنی (موضوع جزء دوم بند یک ماده چهار منشور) را تهیه و به شورا ارائه کنند.

ب- نحوه محاسبه شاخص‌ها

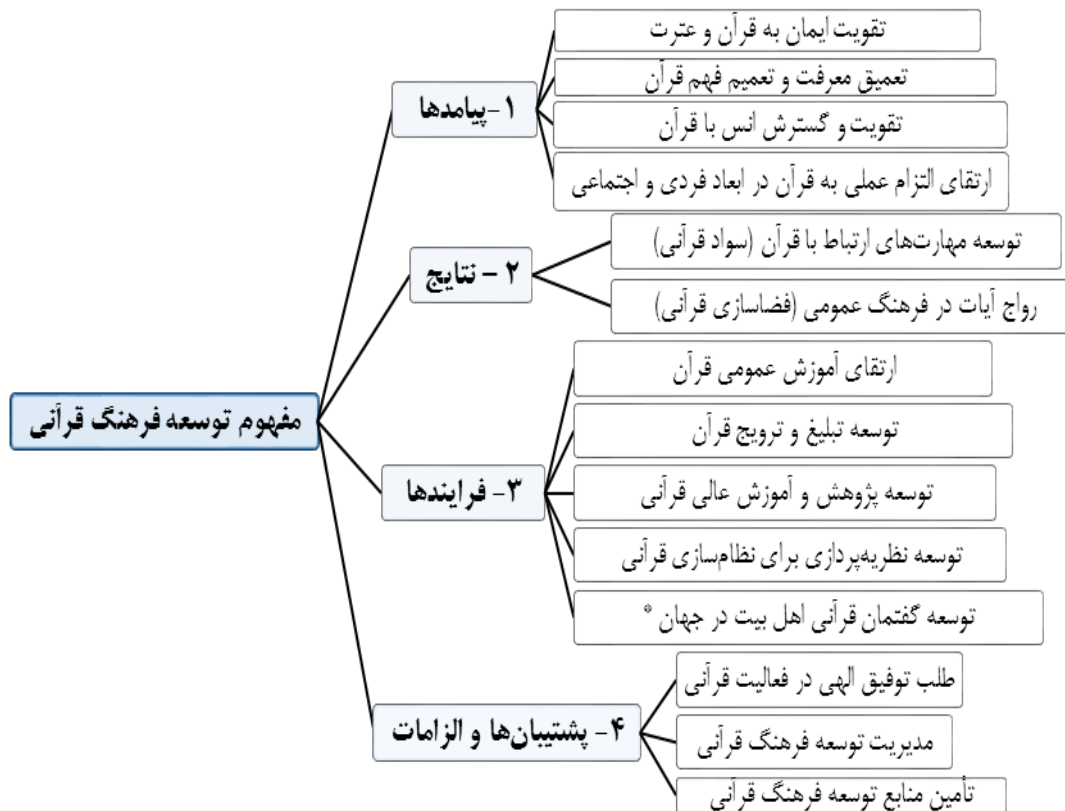
عنوان شاخص	فرمول محاسبه پیشنهادی	نحوه سنجش
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه	مجموع میزان تلاوت روزانه تمام پرسش شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش شونده (پرسش شوندگان بالای ۱۵ سال هستند)	پرسشنامه ملی مرجع
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه	مجموع میزان زمان تخصیص داده شده تدبر روزانه تمام پرسش شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش شونده	پرسشنامه ملی مرجع
۳. سرانه حفظ قرآن	تعداد نفر جزء حفظ قرآن در سال تقسیم بر جمعیت کل کشور	پرسشنامه ملی مرجع
۴. نسبت افراد توانمند در روخوانی و درک معنای قرآن (سواد پایه مقدماتی)	مجموع افرادی دارای مدرک دیپلم که معدل نمره قرآن سه سال آخر دبیرستان آنها بیشتر از ۱۷ است تقسیم بر جمعیت افراد بالای ۱۵ سال کشور	آمار آموزش و پرورش
۵. * نسبت افراد توانمند در تدبر، حفظ و استفاده از قرآن (سواد پایه تکمیلی)	حاصل جمع میانگین‌های زیر به جمعیت افراد بالای ۱۵ سال کشور: ۱. تعداد افراد حافظ حداقل سه جزء قرآن ۲. متوسط افرادی که در قرآن تدبر می‌کنند. ۳. متوسط افرادی که از قرآن در گفتگوی روزمره استفاده می‌کنند.	آزمون استاندارد سازمان سنجش پرسشنامه ملی مرجع
۶. میزان زمان صرف‌شده برای استفاده از رسانه‌های نوین دیجیتال	۱. $A =$ مجموع میزان صرف شده در استفاده از اپلیکیشن‌های موبایل و کامپیوترها، بازی‌های رایانه‌ای، انیمیشن روزانه تمام پرسش شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش شونده (پرسش شوندگان بالای هفت سال) ۲. $A = B$ تقسیم بر میزان صرف شده در استفاده از تمام اپلیکیشن‌ها، بازی‌ها و انیمیشن‌های روزانه	پرسشنامه ملی مرجع (اپلیکیشن‌های موبایل و بازی‌های رایانه‌ای قرآنی)
۷. میزان باور عمومی به ضرورت و امکان استفاده از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی	میزان باور عمومی مبنی بر امکان بهره‌گیری مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی روزانه/سازمان/جامعه (ثبوت/نظری) + میزان باور عمومی مبنی بر بهره‌گیری عملی در دنیای واقعی (اثبات/عملی) سنجش گویه‌هایی مانند گویه‌های زیر در پرسشنامه ملی (از مدیران ارشد، مدیران میانی، اساتید دانشگاه، دانشجویان، عموم جامعه، فعالان قرآنی): ۱. برای تصمیم‌گیری‌های زندگی/اداره سازمان/جامعه می‌شود به آموزه‌های قرآنی استناد کرد. ۲. آموزه‌های قرآنی در تصمیم‌گیری‌های روزانه من موثر است. ۳. در زمان تصمیم‌گیری، ناخودآگاه یک آیه، یک داستان یا مفهومی از قرآن به ذهن می‌رسد. ۴. برخی سیاست یا قانون‌ها در کشور از قرآن استخراج و استنباط شده است. ۵. در زمان انتخاب بین گزینه‌های مختلف، معیارهای قرآنی را مبنای انتخاب گزینه برتر می‌دانم. ۶. قرآن می‌تواند منشأ خلق سیاست‌ها یا قانون‌گذاری‌های جدید باشد. ۷. از میزان کاربست آموزه‌های قرآنی در تصمیم‌گیری فردی راضی هستم. ۸. از میزان کاربست آموزه‌های قرآنی در تدبیر جامعه/سازمان راضی هستم.	پرسشنامه ملی مرجع
۸. میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان	میانگین (A,B) $A =$ نسبت تعداد جوایز اختصاص یافته به یافته‌های پژوهش قرآنی به کل جوایز در جشنواره‌های علمی ملی کشور $B =$ نسبت مقالات علمی پژوهشی و آی اس آی علوم انسانی قرآن بنیان به کل مقالات علمی-پژوهشی علوم انسانی و آی اس آی	آمار وزارت علوم
۹. نسبت اعتبارات تخصیص یافته قرآنی به کل اعتبارات تخصیص یافته کشور	۱. میزان اعتبارات تخصیص یافته قرآنی تقسیم بر کل اعتبارات تخصیص یافته کشور ۲. سرانه اعتبارات تخصیص یافته قرآنی به قیمت ثابت ۳. سهم هزینه امور قرآنی (خرید محصولات و خدمات قرآنی) در سبد خانوار	آمار سازمان مدیریت
۱۰. میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی	میزان "ادراک" رشد فضائل اخلاقی در جامعه شامل ده فضیلت: ۱. خلوص نیت (برای خدا کار کردن) ۲. پاک دستی (مراقبت در تحصیل روزی حلال) ۳. انفاق (کمک به دیگران) ۴. حسن خلق (رفتار نیکو با دیگران) ۵. پرهیز از بدگمانی (خوش گمانی به دیگران) ۶. تعاون، همکاری و کمک در کار خیر ۷. صداقت (راست گویی) ۸. حجاب (زنان) و عفاف (مردان) ۹. احترام به پدر و مادر ۱۰. وفای به عهد	پرسشنامه ملی مرجع
۱۱. * میزان بهره‌وری قرآنی دستگاه‌ها و	میانگین نمرات ارزیابی عملکرد قرآنی بخش دولتی و مردمی که از طریق اجرای سالانه برنامه ملی پایش عملکرد قرآنی دستگاه‌ها به دست می‌آید.	پرسشنامه ملی مرجع

عنوان شاخص	فرمول محاسبه پیشنهادی	نحوه سنجش
نهادهای دولتی و مردمی		
۱۲. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران	میانگین دو سنجه ذیل: ۱. میزان مراجعه به محتوای قرآنی در فضای مجازی قرآنی جمهوری اسلامی ایران ۲. میزان حضور در برنامه‌های قرآنی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران	سیستم‌های جاذب / آمار

ج - مدل مفهومی توسعه فرهنگ قرآنی (ابعاد و اهداف)

تا کنون مدل پذیرفته‌شده‌ای برای اندازه‌گیری میزان توسعه فرهنگ قرآنی جامعه طراحی نشده است. لکن با استفاده از مدل کارکردی نظام توسعه فرهنگ قرآنی، نگاشت توصیفی نظام پژوهش‌های قرآنی، نگاشت توصیفی نظام آموزش عالی قرآنی و با طراحی نگاشت توصیفی نظام آموزش عمومی قرآن و نگاشت توصیفی نظام تبلیغ و ترویج قرآن در چارچوب شیوه روش‌های تحقیق علوم اجتماعی مانند الگوی تبدیل مفهوم به شاخص کیوی-کامپنهود مدل مفهومی زیر در دو سطح محورها و اهداف تنظیم و تکمیل شد:

د- جدول شاخص‌های کلان توسعه فرهنگ قرآنی

بر اساس مدل مفهومی فوق شاخص‌های کلان در جدول زیر تدوین شده است.

محور راهبردی	هدف	شاخص
۳- فرایندها	۱. ارتقای آموزش عمومی قرآن	۱. تعلیم و تربیت رسمی عمومی قرآن
		۲. تعلیم و تربیت غیر رسمی عمومی قرآن
	۲. توسعه تبلیغ و ترویج قرآن	۳. تولید محصولات قرآنی
		۴. عرضه محصولات قرآنی
		۵. مصرف (تقاضا) خدمات و محصولات قرآنی
	۳. توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی	۶. وضعیت پژوهش‌های قرآنی
		۷. وضعیت آموزش عالی قرآنی
		۸. وضعیت آموزش تخصصی قرآنی
		۴. توسعه گفتمان قرآنی اهل بیت در سطح بین الملل*
	۵. توسعه نظریه‌پردازی برای نظام‌سازی قرآنی	۹. وضعیت پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآنی
		۱۰. وضعیت پژوهش‌های نظریه‌پردازی قرآنی
		۱۱. وضعیت نهادهای علمی با مأموریت نظام‌سازی قرآنی
۱۲. وضعیت اندیشمندان نظریه‌پرداز قرآنی		
۳- پشتیبان‌ها و الزامات	۶. طلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی	۱۳. اخلاص نیت فعالان قرآنی
		۱۴. بصیرت و جهاد مستمر فعالان قرآنی
	۷. مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی	۱۵. سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور قرآنی
۱۶. هماهنگی و ارتباطات در امور قرآنی		
۸. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی	۱۷. نظارت و ارزیابی امور قرآنی	
	۱۸. وضعیت منابع نهادی توسعه فرهنگ قرآنی (زیرساخت‌ها)	
	۱۹. وضعیت منابع دانشی قرآنی	
	۲۰. وضعیت سرمایه انسانی قرآنی	
	۲۱. وضعیت منابع مالی امور قرآنی	
	۲۲. وضعیت منابع ارتباطی توسعه فرهنگ قرآنی	

* این دو مورد پس از این جلسه و متعاقب تذکر سازمان فرهنگ و ارتباطات و نیز جامعه المصطفی بعداً اضافه شده است.

ذیل این شاخص‌ها سنجه‌هایی تدوین شد که با استفاده از نظریات صاحب‌نظران و خبرگان حوزه امور قرآنی و حوزه مدیریت طی سه مرحله از ۳۵۰ مورد به

۲۰۰ مورد و در مرحله آخر به ۸۰ سنجه کاهش یافت. در مرحله آخر از این هشتاد سنجه ۱۲ مورد به عنوان شاخص‌های کلیدی و طلایی انتخاب شد و با

عنوان شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی ارائه شده است.

۵- بررسی پوشش شاخص های منتخب نسبت به نگاهت کلان شاخص ها

نحوه بیان	شاخص های ملی منتخب	نگاشت جامع اهداف و شاخص ها	
		شاخص	هدف
غیر مستقیم	شاخص ۱ (سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه) شاخص ۱۱ به صورت غیرمستقیم اشعار به سطح بین الملل دارد.	۱. میزان اعتقاد قلبی به صفات قرآن	۱. تقویت ایمان به قرآن و عترت در سطح ملی و بین المللی*
		۲. میزان اعتقاد قلبی به جدایی ناپذیری قرآن و عترت	
		۳. میزان آشنایی با مفاهیم قرآن	۲. تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن
		۴. میزان تدبیر در قرآن	
مستقیم	شاخص ۲ (سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه)	۵. میزان شناخت معارف قرآن	
		۶. میزان درک لذات معنوی قرآن	۳. تقویت و گسترش انس با قرآن
مستقیم	شاخص ۱ (سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه) شاخص ۳ (سرانه حفظ قرآن)	۷. میزان ارتباط مستمر با قرآن	
		۸. میزان حفظ قرآن	
مستقیم	شاخص ۱۲ (میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی)	۹. تبعیت فردی از قرآن	۴. ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد فردی و اجتماعی
		۱۰. تحقق آموزه های قرآنی در نظام مدیریت، برنامه ریزی و تصمیم گیری کشور	
غیر مستقیم	شاخص ۷ (نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور)		
مستقیم	شاخص ۴ (نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور) شاخص ۵ (* نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور)	۱۱. توانایی روان خوانی قرآن	۵. توسعه مهارت های ارتباط با قرآن (سواد قرآنی)
		۱۲. توانایی درک معنای آیات قرآن	
غیر مستقیم	شاخص ۱ (سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه) شاخص ۲ (سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه)	۱۳. توانایی تدبیر در قرآن	۶. رواج آیات در فرهنگ عمومی (فضاسازی قرآنی)
		۱۴. توانایی استفاده از قرآن	
غیر مستقیم	شاخص ۱ (سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه) شاخص ۲ (سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه)	۱۵. میزان گرایش به قرآن	
		۱۶. نمادسازی قرآنی	
غیر مستقیم	شاخص ۴ شاخص ۵	۱۷. میزان استشهاد به آیات و روایات در محاورات	۷. ارتقای آموزش عمومی قرآن
مستقیم و غیر مستقیم	شاخص ۶ (سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه های نوین دیجیتال قرآنی)	۱۸. تعلیم و تربیت رسمی عمومی قرآن	۸. توسعه تبلیغ و ترویج قرآن
		۱۹. تعلیم و تربیت غیر رسمی عمومی قرآن	
غیر مستقیم	شاخص ۷ و ۸ (میزان نظریه پردازی علمی قرآن بنیان)	۲۰. تولید محصولات قرآنی	
		۲۱. عرضه محصولات قرآنی	
غیر مستقیم	شاخص ۷ و ۸ (میزان نظریه پردازی علمی قرآن بنیان)	۲۲. مصرف (تقاضا) خدمات و محصولات قرآنی	
		۲۳. وضعیت پژوهش های قرآنی	۹. توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی
غیر مستقیم	شاخص ۱۱ (* میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران)	۲۴. وضعیت آموزش عالی قرآنی	
		۲۵. وضعیت آموزش تخصصی قرآنی	
غیر مستقیم	شاخص ۱۱ (* میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران)	۲۶.	۱۰. توسعه گفتمان قرآنی اهل بیت در سطح بین الملل*

نحوه بیان	شاخص های ملی منتخب	نگاشت جامع اهداف و شاخص ها		
		شاخص	هدف	محور
مستقیم	شاخص ۸ (میزان نظریه پردازی علمی قرآن بنیان)	۲۷. وضعیت پژوهش های میان رشته ای قرآنی ۲۸. وضعیت پژوهش های نظریه پردازی قرآنی ۲۹. وضعیت نهادهای علمی با مأموریت نظام سازی قرآنی ۳۰. وضعیت اندیشمندان نظریه پرداز قرآنی	۱۱. توسعه نظریه پردازی برای نظام سازی قرآنی	۲- پشتیبان ها و الزامات
غیر مستقیم	شاخص ۱۲ (میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی)	۳۱. اخلاص نیت، بصیرت و جهاد مستمر فعالان قرآنی	۱۲. طلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی	
مستقیم	شاخص ۱۰ (* میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی) نسبت تمام شاخص ها به شاخص شماره ۹ بیانگر موفقیت مدیریت ت. ف. ق است.	۳۲. سیاست گذاری و برنامه ریزی امور قرآنی ۳۳. هماهنگی و ارتباطات در امور قرآنی ۳۴. نظارت و ارزیابی امور قرآنی	۱۳. مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی	
مستقیم	شاخص ۹ (نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص یافته به کل اعتبارات تخصیص یافته کشور)	۳۵. وضعیت منابع نهادی توسعه فرهنگ قرآنی (زیرساخت‌ها) ۳۶. وضعیت منابع دانشی قرآنی ۳۷. وضعیت سرمایه انسانی قرآنی ۳۸. وضعیت منابع مالی امور قرآنی ۳۹. وضعیت منابع ارتباطی توسعه فرهنگ قرآنی	۱۴. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی	

و- طبقه بندی شاخص ها با توجه به مؤلفه های نگرش سیستمی

شاخص ملی	اجزای سیستم	ورودی‌ها	فرایندها	خروجی‌ها	نتایج	پیامدها
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه					✓	
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه					✓	
۳. سرانه حفظ قرآن				✓	✓	
۴. نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور				✓	✓	
۵. * نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور				✓	✓	
۶. سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه های نوین دیجیتال قرآنی (بازی های رایانه ای و برنامه های کاربردی موبایل)				✓	✓	
۷. نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور			✓			
۸. میزان نظریه پردازی علمی قرآن بنیان		✓				
۹. نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص یافته به کل اعتبارات تخصیص یافته کشور						
۱۰. * میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی			✓			
۱۱. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران					✓	✓

✓												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ز - بررسی و اجرای آزمون‌های میزان مناسب بودن شاخص‌ها

صاحب‌نظران مبحث شاخص‌سازی بر داشتن برخی ویژگی‌ها تأکید کرده‌اند تا بتوان آن شاخص را شاخصی مناسب به شمار آورد. در جدول ذیل، به صورت اجمالی، شاخص‌های دوازده‌گانه به برخی ویژگی‌های منتخب برای یک شاخص مناسب عرضه شده و در مقابل هر کدام، وضعیت احراز ویژگی علامت زده شده است. علامت ✓ به معنای داشتن ویژگی، علامت ✗ به معنای بیابین بودن و علامت ✖ به معنای نداشتن ویژگی در شاخص است.

ویژگی	شماره شاخص	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
۱. داشتن هدف		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۲. منطقی و علمی بودن فرایند شاخص‌سازی و محاسبه		✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۳. امکان دسترسی از طریق پرسشنامه با نمونه-گیری		✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
۴. امکان دسترسی از طریق آمار ثبتی		✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓
۵. توجیه اقتصادی سنجش شاخص		✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
۶. دارا بودن تعریف استاندارد		✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓
۷. مشخص بودن نحوه محاسبه		✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
۸. داشتن کاربرد در سطح ملی		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۹. قابلیت مقایسه تطبیقی		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۰. عدم نیاز به تحلیل		✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۱. قابل اعتماد بودن Reliable		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۲. معتبر بودن Valid		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۳. جامع بودن		✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓
۱۴. مبتنی بودن بر عینیت و تجربه و مشاهده		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
۱۵. داشتن قابلیت ارزش‌گذاری همانند روندهای مثبت و منفی		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۶. داشتن ویژگی تسهیل‌گری برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و ارزشیابی		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۷. مبتنی بر رابطه توضیح‌دهندگی پدیده مورد نظر و متغیرهای اصلی		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۱۸. مشخص و واضح بودن همراه با جزئیات Specific		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
۱۹. داشتن قابلیت اندازه‌گیری Measurable		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
۲۰. قابل دستیابی بودن Achievable		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
۲۱. واقع‌گرایانه بودن Realistic		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
۲۲. زمان‌دار بودن Time-based		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۲۳. امکان جمع‌آوری داده‌های لازم و داشتن		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗

x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓	x✓
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

ح - حوزه‌بندی شاخص‌ها

شاخص ملی	حوزه تخصصی مرتبط	آموزش عمومی	آموزش عالی	پژوهش	تبلیغ	تولیت
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه		✓			✓	
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه		✓			✓	
۳. سرانه حفظ قرآن		✓	✓		✓	
۴. نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور		✓				
۵. * نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور		✓				
۶. سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی (بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل)					✓	
۷. نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور				✓		✓
۸. میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان				✓		
۹. نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور						✓
۱۰. * میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی						✓
۱۱. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران		✓	✓	✓	✓	✓
۱۲. میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی		✓	✓	✓	✓	✓

ط - طبقه‌بندی شاخص‌ها با توجه به اهداف و سیاست‌های منشور توسعه فرهنگ قرآنی

شاخص ملی	اهداف و سیاست‌های منشور	بند مستقیم مرتبط	بند غیر مستقیم مرتبط
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه		هدف ۷	هدف ۲
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه		هدف ۳	هدف ۲ / سیاست ۵
۳. سرانه حفظ قرآن		هدف ۷	هدف ۸
۴. نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور		هدف ۶	
۵. * نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور		هدف ۶	
۶. سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی			هدف ۶ / هدف ۷ / هدف ۸
۷. نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور			هدف ۵
۸. میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان		سیاست ۳	
۹. نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور			
۱۰. * میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی		هدف ۱	
۱۱. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران			هدف ۲
۱۲. میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی		هدف ۴	

اهداف منشور

۱. ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های دولتی، مؤسسات و گروه‌های فعال غیردولتی در جهت هم‌افزایی و ارتقاء فعالیت‌های قرآنی در سطح ملی و بین‌المللی
۲. تقویت ایمان و اعتقاد به قرآن کریم و تمسک به تعالیم آن
۳. تعمیق معرفت و تعمیم فهم و درک قرآن کریم
۴. ارتقای التزام عملی به قرآن کریم در ابعاد فردی و اجتماعی
۵. تحقق فرهنگ قرآنی در نظام مدیریت، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کشور
۶. توسعه مهارت‌های روان‌خوانی، صحیح‌خوانی و درک معنای آیات قرآن کریم در میان اقشار مختلف جامعه به ویژه کودکان و نوجوانان
۷. تقویت و گسترش انس با قرآن کریم در اقشار مختلف جامعه
۸. ترویج آیات و مفاهیم قرآن کریم در حوزه فرهنگ عمومی (نمادسازی و تبلیغات رسانه‌ای و محیطی، محاورات و ...)

سیاست‌ها و راهبردهای منشور

۱. توجه جدی به اصل جدایی ناپذیری قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام در کلیه فعالیت‌های قرآنی
۲. اولویت‌بخشی به توسعه فرهنگ قرآنی در مهندسی فرهنگ، مهندسی فرهنگی و مدیریت فرهنگی کشور
۳. توسعه نظریه‌پردازی در نظام‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مبتنی بر فرهنگ و معارف قرآنی

۴. توسعه مشارکت حداکثری مردم در فعالیتهای قرآنی و تقویت نقش حمایتی و پشتیبانی دولت در گسترش فرهنگ قرآنی در داخل و خارج از کشور
۵. تأکید بر گسترش درک عموم مردم از مفاهیم، زیباییها و لذات معنوی قرآن کریم از طریق انس و ارتباط مستمر با آن
۶. اهتمام ویژه به توسعه فرهنگ قرآنی در میان اقشار تأثیرگذار (مدیران، نخبگان، فرهیختگان و گروههای مرجع) در داخل و خارج از کشور
۷. ابتنای حداکثری فعالیتهای قرآنی بر مطالعه، کارشناسی و تحقیق شایسته
۸. هدایت فرآیندهای آموزشی، پژوهشی و تبلیغی ترویجی قرآنی به سمت کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی
۹. بهره گیری حداکثری از ظرفیت حوزههای علمیه در توسعه فرهنگ قرآنی
۱۰. ارتقابخشی نظام تعلیم و تربیت، نظام رسانه‌ای، نظام تبلیغات دینی و سایر نظام‌های مؤثر، با الهام از تعالیم قرآن کریم
۱۱. ساماندهی و هماهنگ کردن دستگاه‌ها، نهادها و بخش‌های مؤثر کشور و فراهم کردن زمینه‌های یادگیری و رشد سازمانی جهت هم‌افزایی توان

ی - طبقه‌بندی شاخص‌ها با توجه به حیطه‌های نگرش سنجی

شاخص ملی	حیطه نگرش سنجی	شناختی (دانشی، بینشی، مهارتی)	عاطفی (احساسی، انگیزشی)	رفتاری (کنشی)
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه		✓	✓	
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه		✓	✓	
۳. سرانه حفظ قرآن		✓	✓	
۴. نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور		✓		
۵. * نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور		✓		
۶. سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی (بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل)		✓	✓	
۷. نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور		✓		
۸. میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان		✓		✓
۹. نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور				
۱۰. * میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی				
۱۱. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران			✓	
۱۲. میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی				✓

ک - طبقه‌بندی شاخص‌ها با توجه به لایه‌های فرهنگ (طبق نقشه مهندسی فرهنگی)

شاخص ملی	لایه‌های چهارگانه	باورها	ارزش‌ها	رفتارها	نمادها
۱. سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه				✓	
۲. سرانه زمان تدبر قرآن روزانه				✓	
۳. سرانه حفظ قرآن					✓

✓			۴. نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور
✓			۵. * نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور
✓			۶. سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی (بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل)
	✓	✓	۷. نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور
✓			۸. میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان
✓			۹. نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور
✓			۱۰. * میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی
✓			۱۱. * میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران
✓			۱۲. میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی

ل - نسبت‌سنجی اهداف آموزش عمومی قرآن (مصوب شورا) با شاخص‌ها

عنوان هدف	تحلیل مفهومی	شاخص متناظر مستقیم یا غیرمستقیم
۱. تقویت ایمان و گرایش به قرآن و عترت	اعتقاد قلبی به حقانیت، جامعیت و جاودانگی قرآن مجید و جایگاه پیامبر (ص) و اهل بیت به عنوان تبیین‌کنندگان علمی و عملی قرآن و محبت و مودت نسبت به قرآن و اهل بیت	شاخص ۱
۲. توانایی خواندن قرآن کریم	خواندن صحیح و روان قرآن کریم با تلفظ عربی حروف و حرکات در حد تمایز	شاخص ۴ و ۵
۳. درک معنای آیات قرآن کریم	درک معنای ظاهری عموم عبارات و آیات قرآن کریم	شاخص ۴
۴. توانایی و التزام به تدبر در آیات قرآن	آشنایی با روش تدبر و پایبندی به اندیشه و دقت در آیات قرآن برای درک بهتر مراد و مقصود آیات	شاخص ۲
۵. حفظ قرآن کریم	به خاطر سپاری و ازبرخوانی بخش‌هایی از آیات و سوره قرآن کریم (حداقل سه جزء)	شاخص ۳
۶. انس با قرآن کریم	اشتیاق به خواندن روزانه و استماع قرآن کریم، همراه با فهم و تدبر در آیات	شاخص ۱
۷. آشنایی با علوم و معارف قرآن کریم	آشنایی با کلیات تاریخ و علوم قرآنی و شناخت معارف اساسی و ضروری قرآن کریم	
۸. توانایی استفاده از قرآن کریم	توانایی جستجو و دریافت معارف عمومی مورد نیاز از قرآن کریم با استفاده از منابع معتبر	
۹. تبعیت از قرآن و عترت	عمل به آموزه‌های قرآن و اهل بیت (ع) در ابعاد مختلف زندگی و تحقق سبک زندگی قرآنی	شاخص ۸ و ۱۲

م - تشریح و تفسیر نتایج سنجش هر یک از شاخص‌ها

شاخص ۱: سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه

- هر چه میزان قرائت روزانه بیشتر شود ایمان به قرآن افزایش یافته است. و گرنه در حالت عادی کسی که ایمان نداشته باشد که قرآن نمی‌خواند.
- بیشتر خواندن قرآن به صورت روزانه به معنای افزایش انس افراد با قرآن و ارتباط مستمر است.

۳. بیشتر خواندن قرآن زمینه درک لذات معنوی قرآن را فراهم می‌کند.

۴. بیشتر خواندن قرآن زمینه تثبیت آیات در ذهن و حفظ قرآن را فراهم می‌کند.

۵. میزان پایبندی مؤمنان به توصیه صریح و مستقیم خود قرآن مبنی بر «فاقرؤوا ما تیسّر من القرآن» مشخص می‌شود.

۶. بیشتر خواندن قرآن زمینه تذکر و یادآوری انسان را فراهم می‌کند که از طریق آن احتمال تنبّه به دستورات قرآن و ارتقای التزام عملی به قرآن فراهم می‌شود.

۷. بیشتر خواندن قرآن از سوی آحاد جامعه به معنای بیشتر شدن اشتیاق و گرایش به قرآن است که خود یکی از اهداف فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی قرآنی است. پس افزایش این شاخص می‌تواند نشانه موفقیت نظام تبلیغ و ترویج قرآن باشد. البته در صورتی که علل احتمالی خاص برای گرایش به قرآن متناسب با زمانه احصا نشود.

۸. بیشتر خواندن قرآن از سوی آحاد جامعه به معنای این است که توانمندی افراد در ارتباط با قرآن یعنی داشتن سواد قرآنی کامل است. در غیر این صورت اگر این توانمندی کم باشد بیشتر خواندن قرآن توانمندی افزایش پیدا خواهد کرد. پس ارتقای این شاخص فقط احتمال توسعه سواد قرآنی را بالا می‌برد و بر اساس آن نمی‌توان به طور قطعی از ارتقای سواد قرآنی خبر داد.

۹. میزان خواندن قرآن هرچند در آحاد جامعه اهمیت دارد اما سنجش آن در گروه‌های مرجع تحلیل‌های مؤثری را به دنبال خواهد داشت. چراکه انس با قرآن می‌تواند بستر توسعه نظریه‌پردازی در میان استادان دانشگاه و اندیشمندان رشته‌های مختلف علمی مبتنی بر قرآن یا مثلاً توجه به ظرافت‌های قرآنی در میان هنرمندان و توسعه هنر قرآنی شود.

۱۰. علت انتخاب واحد زمان به جای واحد آیه یا صفحه قرآن این است که ممکن است سرعت قرآن خواندن افراد با هم تفاوت داشته باشد در صورتی که زمان واحد یکسان‌تری است.

شاخص ۲: سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه

۱. افزایش زمان تدبیر قرآن زمینه تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن، افزایش آشنایی با مفاهیم قرآن و نیز جنبه عاطفی و احساسی ارتباط با قرآن را از طریق تقویت درک لذات معنوی قرآن را موجب خواهد شد. بنابراین افزایش این شاخص را می‌توان به افزایش این مؤلفه‌ها تعبیر کرد.

۲. هرچند با توجه به پایین بودن وضعیت انس با قرآن در عموم از یک سو و اختلاف نظرها در تفسیر نحوه و روش تدبیر در قرآن از سوی دیگر در نظر گرفتن شاخص تدبیر قرآن شاید مقداری سخت‌گیرانه باشد ولی با توجه به اندازهای قرآن و حدیث در خیر نداشتن قرآنی که تدبیر در آن نباشد و نیز تأکیدات مقام معظم رهبری شاید نتوان این شاخص را در ارزیابی وضعیت قرآنی افرادی که در نظر نگرفت.

۳. افزایش تدبیر در قرآن هنگام شنیدن یا خواندن قرآن در افراد به معنای افزایش میزان انس ایشان است. چراکه اگر علاقه نباشد تدبیر کردن در معانی آیات با واگرایی مواجه خواهد شد.

۴. افزایش این شاخص به معنای افزایش سه شاخص توانایی درک معنای آیات، تدبیر در قرآن و نیز توانایی استفاده از قرآن خواهد بود بنابراین با این شاخص ۷۵ درصد شاخص‌های سواد قرآنی را می‌توان به طور غیرمستقیم سنجید.

۵. افزایش تدبیر در قرآن به مفهوم افزایش میزان گرایش به قرآن خواهد بود و نیز زمینه ملکه شدن آیات را فراهم کرده و امکان افزایش استشهاد به آیات و روایات در محاورات فراهم خواهد شد. بنابراین، با سنجش این شاخص، دوسوم شاخص‌های فضا سازی قرآنی (روح آیات در فرهنگ عمومی) را می‌توان به طور غیرمستقیم سنجید.

شاخص ۳: سرانه حفظ قرآن

۱. حفظ قرآن مقدمه تلاوت مستمر قرآن است. بنابراین هرچند بالارفتن نرخ تلاوت مستمر قرآن که در شاخص یک آمده را می‌تواند به نوعی پوشش دهنده این شاخص هم باشد ولی با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری و نیز سیره آموزش قرآن در سنت که بر حفظ استوار بوده شاخص حفظ به طور مستقل مورد توجه قرار گرفته است.

۲. افزایش میزان حفظ قرآن که واحد آن نفر جزء است به معنای افزایش میزان ارتباط مستمر با قرآن و در نهایت افزایش انس با قرآن خواهد بود.

شاخص ۴: نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور و شاخص ۵: نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبیر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور

۱. بالارفتن میزان این دو شاخص به معنای بالارفتن توانایی روان‌خوانی قرآن، توانایی درک معنای آیات قرآن، توانایی تدبیر در قرآن و توانایی استفاده از قرآن خواهد بود. این چهار مؤلفه به معنای افزایش توسعه مهارت‌های ارتباط با قرآن (سواد قرآنی) است.

۲. بالارفتن نرخ سواد قرآنی اعم از پایه و عمومی شاخص موفقیت نظام آموزش عمومی قرآن کشور تلقی می‌شود. لذا به جای ارزیابی فرایندهای آموزش عمومی اگر نتایج این فرایندها که در شاخص ۴ و ۵ آمده را بسنجیم به طور غیر مستقیم توانسته‌ایم میزان موفقیت فرایندها را بسنجیم.

شاخص ۶: سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی (بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل)

۱. با توجه گسترش روزافزون استفاده از رسانه‌های نوین دیجیتال اعم از بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل در میان نسل جوان، نوجوان و کودک، خواه ناخواه سهم عمده‌ای از سبد زمانی روزانه این گروه از مخاطبان به این موضوع اختصاص می‌یابد. در این صورت با اعمال شاخص‌های قدیمی که بیشتر در همان تلاوت مستمر بروز دارد نمی‌توان میزان ارتباط این افراد با قرآن را سنجید. به عبارت دیگر عده زیادی از این مخاطبان گرایش لازم را برای روش‌های سابق ندارند. اگر نظام تبلیغ و ترویج قرآن بتواند محصولات قرآنی مناسبی در قالب‌های روزآمد با جذابیت‌های لازم تولید کند می‌تواند سهم زمانی این گروه از مخاطب را به سمت قرآن سوق دهد.

۲. بالارفتن این شاخص را می‌توان نشانه بالارفتن توجه به قرآن و آموزه‌های آن دانست ولی در عین حال کم بودن میزان آن به معنای کم بودن میزان انس مخاطب هدف با قرآن نیست.

البته مناسب بودن این رسانه‌ها یعنی داشتن محتوای مناسب نیز بایستی به عنوان پیش فرض در نظر گرفته شود.

۳. بالارفتن این شاخص یکی از شاخص‌های اصلی موفقیت نظام تبلیغ و ترویج قرآن است.

شاخص ۷: نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور

۱. این شاخص دو قسمت دارد قسمت اول ضرورت و قسمت دو امکان استفاده از قرآن است. اعتقاد به این دو موضوع پیش شرط تمسک فردی و اجتماعی به قرآن است. به عبارت دیگر شرط تمسک فردی و اجتماعی به قرآن داشتن اعتقاد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی است.

۲. هرچه عدد شاخص در قسمت دوم بیشتر شود نشان می‌دهد افراد بیشتری از جامعه اعتقاد به جامعیت قرآن و کارآمدی قرآن در هدایت انسان و امکان هدایت‌پذیری از آن را دارند.

۳. بیشتر شدن عدد شاخص در قسمت اول نشانه این است که افراد جامعه نه تنها به امکان «هدی للناس» بودن قرآن در زندگی فردی و اجتماعی معتقدند بلکه ضرورت آن را نیز می‌پذیرند. اعتقاد به این ضرورت زمینه تلاش برای آشنایی با آموزه‌های قرآنی در هدایت فرد و جامعه را بیشتر خواهد کرد.

۴. هرچه این اعتقاد در بین عموم مردم بیشتر شود یعنی عموم مردم برای زندگی فردی خود باید تلاش بیشتری برای آشنایی با آموزه‌های اخلاقی و رفتاری برآمده از قرآن داشته باشد و این موجب ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد فردی خواهد شد.

۵. اگر این شاخص در اقصای مختلف جامعه سنجیده شود تحلیل‌های مؤثری از آن به دست خواهد آمد. برای نمونه هرچه این اعتقاد در بین نخبگان علمی و فرهیختگان حوزه‌های مختلف بیشتر شود به معنای تلاش بیشتر برای توسعه علمی و فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مبتنی بر آموزه‌های قرآن خواهد بود و این به نحوی در ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد اجتماعی تأثیرگذار خواهد بود.

۶. بالارفتن نرخ توجه به این شاخص در میان مدیران و برنامه‌ریزان کشور زمینه‌ساز تحقق آموزه‌های قرآنی در نظام مدیریت، برنامه ریزی و تصمیم‌گیری کشور که یکی از اهداف اصلی منشور است خواهد بود.

شاخص ۸: میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌پایان

۱. این شاخص نتیجه‌ای است که متعاقب توسعه اعتقاد مذکور در شاخص هفت به دست خواهد آمد.

۲. هرچه نظریه‌پردازی قرآنی در کشور زیاد شود زمینه نظام‌سازی قرآنی بیشتر فراهم خواهد شد.

۳. ارتقای این شاخص به منزله افزایش بخشی از منابع دانشی نظام توسعه فرهنگ قرآنی خواهد بود. البته با این بخش صرفاً ارتقای منابع دانشی توسعه‌ای و میان‌رشته‌ای که با رویکرد توسعه مرزهای دانش را شامل شود را می‌توان ارزیابی کرد. علت نیامدن پژوهش‌های عادی قرآنی سهم کم این پژوهش‌ها در تحولات اجتماعی است.

شاخص ۹: نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور

۱. اگر قرار باشد از بین منابع توسعه فرهنگ قرآنی یک شاخص طلایی که نماد دیگر شاخص‌ها باشد انتخاب شود شاخص ۹ خواهد بود. یعنی اگر اعتبارات قرآنی نسبت به سال گذشته افزایش یابد احتمال ارتقای سایر منابع نهادی و ارتباطی را فراهم کرده و علاوه بر آن زمینه‌ساز ارتقای سرمایه انسانی و دانشی نیز خواهد بود.

۲. با مقایسه میزان رشد یا کاهش اعتبارات قرآنی با میزان رشد یا کاهش سایر تک‌تک شاخص‌های دیگر تحلیل‌های قابل ملاحظه‌ای به دست خواهد آمد.

شاخص ۱۰: میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی

۱. با توجه به اینکه ممکن است اعتبارات قرآنی افزایش یابد ولی، با سوء مدیریت، زمینه هدررفت آن ایجاد شود یعنی منابع در جهت اهداف هزینه نشود، سنجش شاخص ۹ به تنهایی ملاک موفقیت نخواهد بود. لذا میزان بهره‌وری نهادهای مجری فعالیت قرآنی در شاخص ۱۰ مورد توجه قرار گرفته است. در این صورت معلوم خواهد شد فعالیت‌ها تا چه اندازه کارایی و تا چه اندازه اثربخشی داشته‌اند. یعنی کار درست به صورت درست انجام شده است.

۲. افزایش شاخص ۱۰ اجمالاً به معنای موفقیت فرایندهای مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی اعم از سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، هماهنگی و ارتباطات و نظارت و ارزیابی امور قرآنی است.

شاخص ۱۱: میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران

۱. رشد این شاخص نماد موفقیت فعالیت قرآنی ج.ا.ا. در سطح بین‌الملل خواهد بود.

۲. هرچه این شاخص بیشتر شود نشان می‌دهد زمینه توسعه گفتمان قرآنی اهل بیت در سطح بین‌الملل و در نهایت افزایش امکان تقویت ایمان به قرآن و عترت در سطح بین‌المللی متناسب با آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران بیشتر خواهد شد.

شاخص ۱۲: میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی

۱. غایت تمام فعالیت‌های فرهنگی و قرآنی تغییر در رفتار متناسب با فضائل و مکارم اخلاقی است. یعنی اگر همه شاخص‌های قبلی توسعه فرهنگ قرآنی ارتقای مناسبی داشته باشند ولی مکارم اخلاقی در جامعه زیاد نشود یا رشد مناسب نداشته باشد نشان می‌دهد این فعالیت‌ها و هزینه‌ها و تدابیر اثربخش نبوده است.

۲. لزوماً ارتقای این شاخص به معنای موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی نیست چرا که علت تامه رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی فعالیت‌های قرآنی نیست، ولی نمی‌توان از ذکر این شاخص در شاخص‌های ملی توسعه فرهنگ قرآنی صرف نظر کرد.

بخش سوم

مستندات مطالعات پژوهش و کارشناسی

تدوین شاخص های قرآنی

۱- طرح پژوهشی شاخص‌های مطلوب قرآنی

این تحقیق، به سفارش بخش قرآنی سابق دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی (کمیسیون پژوهش‌های قرآنی) اجرا شده و در سال ۱۳۸۸ توسط حجت الاسلام بهمنی به پایان رسیده است. در مرحله نخست با انجام مطالعات اسنادی به گردآوری کلیدواژه‌های نگرش به قرآن کریم در برداشته‌های انجام شده از آیات و روایات پرداخته شده که دستیابی به آنها به عنوان مفاهیم اساسی که به وسیله خدا و معصومان علیهم السلام درباره شئون قرآن کریم القا شده است، این مفاهیم اساسی معرف نامیده شده است.

بر اساس نتایج این تحقیق، مجموعاً ۴۱ شاخص نهایی برای سنجش وضعیت موجود نگرش جامعه به قرآن کریم و نیز تسهیل و تعیین جهت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای رسیدن به وضعیت مطلوب در این زمینه ارائه شده است که به شرح ذیل می‌باشد:

۱. شاخص‌های پیشنهادی حیطة شناخت

۱. آگاهی از پیشگویی‌های قرآن
۲. آگاهی از اخبار آخرت
۳. آگاهی از اخبار و قصص گذشتگان
۴. آگاهی از مثل‌های قرآنی
۵. آشنایی با زبان قرآن (عربی)
۶. آگاهی از احکام بیان شده در قرآن
۷. آگاهی‌هایی در باره قرآن
۸. آگاهی از وجود نسخ

۲. شاخص‌های بینشی - اعتقادی حیطة شناخت

۱. نزول قرآن از جانب خدا
۲. ایمان
۳. محفوظ از تحریف و هر گونه کژی و خطا
۴. جامع
۵. مانندناپذیر
۶. هدایت‌گر
۷. شفاء
۸. فرض - واجب

۳. شاخص‌های مهارتی حیطة شناخت

۱. قرائت
۲. موعظه با قرآن
۳. گوش فرادادن به قرآن
۴. آموزش دادن قرآن
۵. تدبیر
۶. حفظ

۴. شاخص‌های پیشنهادی حیطة عاطفی و احساسی

۱. احساس شادی از بشارت‌های قرآن
۲. احساس ترس از خدا در تعامل با قرآن
۳. احساس خشوع - نرمش درونی
۴. احساس تثبیت و آرامش
۵. احساس زیبایی قرآن
۶. دوست داشتن قرآن
۷. احساس عظمت قرآن

۵. شاخص‌های پیشنهادی حیطة رفتاری و مناسکی

۱. قرائت مستمر	۷. حفظ
۲. تذکر - متذکر شدن	۸. پرسشگری
۳. تمسک به قرآن	۹. یادگیری قرآن
۴. موعظه با قرآن	۱۰. استفاده از قرآن در گفت و گوی روزمره
۵. تدبر	۱۱. استشفافا از قرآن
۶. گوش دادن به قرآن	۱۲. توسل به قرآن

ب- طرح پژوهشی شناسایی شاخص‌های ارزیابی موفقیت نظام قرآنی کشور با توجه به اهداف، سیاست-ها و راهبردهای منشور توسعه فرهنگ قرآنی

این طرح به سفارش دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی، توسط عمارجلالی منش، اجرا شده و گزارش نهایی آن در شهریور ۹۱ به دبیرخانه شورا ارائه شده است. در این تحقیق ضمن ارائه شاخص‌های زیر برای هر یک از اهداف و نیز سیاست‌های منشور این شاخص‌ها در نهایت بر اساس مدل کارکردی نظام توسعه فرهنگ قرآنی با تعداد بالغ بر ۷۰۰ شاخص طبقه بندی شده که از ذکر آن در این مجموعه صرف نظر شده است.

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف اول منشور

- بررسی وب سایتها و اینکه آیا از اهداف منشور و یا عنوان آن در سایتها استفاده شده است؟ آیا ماموریت‌های سازمانها با اهداف منشور همخوانی دارد؟ تاچه میزان؟
- تعداد جلساتی که به منظور آشنایی با اهداف منشور در سطح مدیران و کارشناسان سازمانها تشکیل شده است؟
- میزان استقبال از این جلسات (تعداد سازمانهای شرکت کننده و سطح شرکت کنندگان)
- تعداد فعالیتهایی که با مشارکت سازمانها به انجام رسیده است (اعم از انتشارات، خدمات، محصولات و رویدادها)
- تعداد موسساتی که در فعالیتهای اشتراکی، مشارکت داشته‌اند
- سهم منبعی و اجرایی هر موسسه در این اقدامات مشترک
- تعداد فعالیتهایی که می‌بایست مشترک انجام می‌شد ولیکن منفرد و مستقل انجام شده است
- وجود یا عدم وجود سازمان هماهنگ کننده بین چند سازمان و تعداد سازمانهای تحت پوشش
- تعداد سازمانهایی که تحت پوشش هیچ سازمان هماهنگ کننده‌ای نیستند و میزان بزرگی آنها
- وجود یا عدم وجود قوانین، آیین نامه یا مقررات هماهنگ کننده بین چند سازمان و تعداد سازمانهای تحت پوشش
- تعداد پرسنل مامور یا فعال از یک سازمان در سازمان دیگر
- میزان بودجه مشترک در قوانین بودجه کشور
- تعداد سازمانهای همکار
- تعداد تفاهم نامه‌های همکاری امضا شده بین دستگاهها
- تعداد تفاهم نامه‌های همکاری امضا شده‌ی اجرایی شده
- اختیاری یا اجباری بودن همکاری و هماهنگی بین سازمانی
- تعداد برنامه‌هایی که توسط یک سازمان در سازمان دیگر انجام شده است. (مانند برگزاری همایش سازمان الف در سالن کنفرانس مربوط به سازمان ب)
- تعداد حوزه‌هایی که در آنها متولی خاصی وجود ندارد و یا بازیگران نقش‌آفرینی ضعیفی دارند.
- تعداد حوزه‌هایی که در آنها تداخل وظایف و یا تکرر متولیان وجود دارد.

- تعداد حوزه‌هایی که در آن‌ها نتایج مورد انتظار به دلیل عدم مدیریت مناسب روابط بین بازیگران محقق نمی‌گردد.
 - تعداد حوزه‌هایی که نقش‌های مورد انتظار در آن‌ها توسط بازیگران نابجایی ایفا می‌گردد (به طور مثال ورود دولت به بخش خصوصی یا بخش خصوصی به جایگاه حاکمیت)
 - میزان تخصیص منابع موازی به افراد یا مجموعه‌های واحد
 - سیستم‌های اطلاعاتی مشترک
 - سهم هزینه‌های ستادی نسبت به کل منابع
 - نسبت قیمت تمام شده محصولات تولیدی مستقل و مشترک
- شاخصهای مربوط به هدف دوم**
- - تعداد برنامه‌های قرآنی مهدهای کودک
 - - میزان تولید و مصرف محصولات قرآنی متناسب با کودکان (بازی، کتاب، ...)
 - - اهتمام والدین به قرآن آموزی کودکان (رشد اسلامی مذهبی نوزادان ثبت شده)
 - - رضایت والدین از رفتار کودکان
 - - ترویج مدها و پوشش غربی
 - - میزان رواج الگوگیری دانش آموزان از بازیکنان و بازیگران و یا علما
 - - میزان رواج ارتباطات دختر و پسر
 - - میزان رواج بدحجابی
 - - میزان اعتقاد به اعتبار غرب و میزان انتقاد نظریه‌های غربی
 - - رشد تعداد طلاب
 - - میزان رضایت شغلی و قناعت
 - - میزان اعتقاد به اعتبار غرب و میزان انتقاد نظریه‌های غربی
 - - تواضع / تلاش و پشتکار علمی / انس و استفاده از برنامه‌های قرآنی رادیو قرآن / انصاف / - رشد کیفیت محصولات / - پرداخت زکات و خمس / - تکریم ارباب رجوع - رشاء و ارتشاء - تکریم ارباب رجوع / - رشاء و ارتشاء / - به کارگیری آموزه‌های مدیریتی اسلام / - دل‌بستگی به پست و مقام / - ترویج چاپلوسی / - رشد سفرهای تفریحی در طبقه مدیران / - شایسته‌سالاری / - عدالت و تقوی / - رشد امیدواری افراد به احقاق حقیقتشان / - رشد تعداد قضات مجتهد / - شجاعت، ایثار و شهادت طلبی - میزان رواج خدمات رسانی تخصصی بانوان / - کاهش تعداد افراد به دفعات زندانی شده / - پشیمانی و توبه و اقبال به قرآن و نماز / - ترویج سبک زندگی

- غربی / - تعداد محصولات هنری مرتبط با قرآن / - توجه و توسل به قرآن در میادین ورزشی / - رواج الگوگیری زاهری از ورزشکاران خارجی / - حمایت از نظام / - توجه به رزق حلال / - انصاف - احتکار / - پرداخت زکات و خمس / تلاش جهت تحقق نفی سبیل / - رباخواری / - انتقال مفاهیم قرآنی به فرزندان / - اطاعت از شوهر - غیبت و بدگویی / - تجمل گرایی / - خرافه گرایی / - حرص و طمع / - طول امل

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف سوم منشور

- تعداد مفسران قرآن کریم
- تعداد محققان معارف قرآن کریم
- تعداد کلاسهای مفاهیم قرآن کریم
- میزان آشنایی افراد با زبان عربی
- تعداد قاریان قرآن که با معانی آیات آشنا هستند
- میزان ترویج شیوه‌های صحیح تفسیری
- انتخاب جوامع مختلف آماری و پرسش از معانی برخی آیات قرآنی و مشخص نمودن تعداد افرادی که در سطوح زیر قرار می‌گیرند:

- سطح ۱: توانایی درک معنای عبارات و آیات ساده در قالب پیام‌های کوتاه قرآنی سطح ۲: توانایی درک معنای عبارات و آیات حاوی واژگان ساده و پر کاربرد قرآن سطح ۳: توانایی درک معنای عموم آیات قرآن به جز واژگان و عبارات مشکله سطح ۴: توانایی درک معنای تمامی آیات قرآن مجید
- تعداد ترجمه‌های قرآنی
- تعداد تفاسیر قرآنی
- تعداد رشته‌های علوم قرآنی
- تعداد سرفصلهای قرآنی
- تعداد آثار مفاهیم قرآنی

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف پنجم منشور

- تعداد پژوهشهای مرتبط با مدیریت اسلامی
- تعداد رشته‌های مرتبط با مدیریت اسلامی
- تعداد سیلابس دروس مرتبط با مدیریت اسلامی
- میزان کاهش فاصله طبقاتی و کاهش مصرف گرایی و تجمل گرایی
- میزان رواج رشاء و ارتشا
- شاخصهای فساد اداری

- میزان تغییر سبک زندگی افراد به سمت سبک زندگی دینی
- تعداد قراردادهای سیاسی اقتصادی، اجتماعی و... با کفار که نظام دست برتر را دارد(نفی سبیل)
- تعداد فاقدین صلاحیت علمی اخلاقی و تخصصی در پست های مدیریت و ریاست (مدیران مجرم محکوم در دادگاهها)
- میزان کاهش نسبت بالاترین حقوق به پایین ترین حقوق در یک سازمان است؟
- تعداد مدیرانی که ایثارگرانه انجام وظیفه می نمایند (از برخی حقوق و امتیازات مدیریتی استفاده نمی کنند)
- تعداد سفرهای مدیران و یا خانواده هایشان به مراکز سیاحتی خاص مثل کیش، دبی و... در سال
- میزان رضایتمندی مراجع از تصمیمات دولتمردان
- میزان رضایتمندی نخبگان از تصمیمات دولتمردان
- میزان کار کارشناسی قبل از تصمیم گیری دولتمردان
- میزان تحقق مطالبات مقام معظم رهبری
- میزان انطباق ضوابط گزینش مدیران با موازین قرآنی
- میزان وعده های تحقق یافته ی مدیران
- میزان ارتباط مدیر با زیردستان
- استقرار سیستم تنبیه و تشویق بر اساس معیارهای دینی
- میزان انزوا و یا تحرک متدینین در عرصه مدیریتی
- نسبت هزینه دینداری به لایابالی گری در جامعه
- تعداد عقد قرارداد بانزدیکان
- تعداد پرسنل دارای نسبت با مدیر
- نسبت برنامه هایی که با آموزه های قرآنی کاملا انطباق دارد به کل برنامه ها (در برنامه های توسعه ۵ ساله)
- تعداد برنامه هایی که می توانست مرتبط با آموزه های قرآنی تدوین شود ولیکن نشد. (در برنامه های توسعه ۵ ساله)
- نسبت برنامه هایی که با تساهل و تسامح آن ها را قرآنی با آموزه های قرآنی انطباق دارد به کل برنامه ها (در برنامه های توسعه ۵ ساله)
- نسبت برنامه هایی که با آموزه های قرآنی تضاد دارد به کل برنامه ها (در برنامه های توسعه ۵ ساله)
- تعداد قوانینی که از مجلس بنابر مخالفت فقهای شورای نگهبان به مجمع تشخیص ارجاع داده می شود.
- میزان اتکاء و دلگرمی ملت های مسلمان به دولت ایران
- میزان اعتماد و اطمینان متشرعین به اسلامی بودن قوانین
- میزان تعیین شفاف و صریح جایگاه قرآن در سیاست ها و برنامه ریزی های قوای سه گانه
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف ششم منشور**
- تعداد شرکت کنندگان در کلاس های قرآن (به تفکیک گروه های سنی و سطح کلاس آموزشی)
- تعداد افراد توانا به قرائت قرآن کریم (به تفکیک گروه سنی و به تفکیک نوع مهارت)
- تعداد افراد توانا به درک مفاهیم قرآن
- نرخ امکانات فراگیری قرآن کریم، به تفکیک کلاس آموزشی، برنامه تلویزیونی، برنامه رادیویی و..
- نرخ بهره وری از امکانات موجود برای فراگیری قرآن
- تعداد افراد با سطح مهارت پایین که در کلاسهای قرآنی هم شرکت داشته اند.
- مقدار متوسط ساعات قرائت و فهم قرآن کریم به تفکیک اوقات فرد و جامعه
- تعداد مجالس قرآن کریم
- تعداد مسابقات مفاهیم قرآن
- تعداد داوطلبین شرکت در مسابقات مفاهیم قرآن
- تعداد قاریان ممتاز
- افزایش سطح امتیازات قاریان در مسابقات بین المللی
- تعداد اساتید، مربیان و داوران قرائت قرآن کریم
- تعداد برنامه های ختم قرآن
- تعداد قاریان برجسته که از تلاوتشان در برنامه های ملی استفاده شده
- تعداد قاریان جدید در سطح ملی و بین المللی که به جامعه معرفی شده
- تعداد محصولات قرآنی که متناسب با گروه سنی کودکان تولید شده است و میزان بهره برداری و استفاده ی آنها از این محصولات.
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف هفتم منشور**
- درصد تعداد افرادی از نمونه ی جامعه آماری که بهر نحوی (استخاره، تیمن و تبرک و...) در روز به قرآن مراجعه دارند.
- درصد تعداد افرادی از نمونه ی جامعه آماری که برنامه منظم تلاوت قرآن دارند.

- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که حداقل روزی یک صفحه از قرآن را تلاوت می‌کنند.
- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که حداقل در هفته یک صفحه از قرآن را تلاوت می‌کنند.
- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که حداقل در ماه یک صفحه از قرآن را تلاوت می‌کنند.
- میزان آشنایی افراد جامعه آماری با زبان عربی و فهم معنی آیات
- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که علاوه بر خواندن قرآن، ترجمه‌ی آن را نیز می‌خوانند.
- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که علاوه بر خواندن قرآن، به تفسیر آیات نیز مراجعه می‌نمایند.
- درصد تعداد افرادی از نمونه‌ی جامعه آماری که علاوه بر خواندن قرآن، در طول روز به آیا خوانده شده مجدداً متذکر می‌شوند.
- تعداد حافظین قرآن
- تعداد قاریان ممتاز کشور
- تعداد مساجدی که برنامه منظم قرائت قرآن دارند و نسبت تعداد نمازگزارانی که در آن شرکت می‌کنند (تعداد مساجد مجری طرح تلاوت نور)
- بررسی پخش قرآن در اماکن عمومی مثل ایستگاه مترو، دانشکده‌ها، پارکها، مراکز فروش ...
- میزان استفاده از روش‌های علمی تعلیم و تربیت، ابزارها و تکنیک‌های آموزشی در آموزش قرآن و معارف قرآنی در مراکز آموزشی، همراه با بهره‌گیری از تجربیات سیستم‌های سنتی
- میزان تربیت اساتید و مربیان، ویژه اقشار و مخاطبان مختلف
- میزان تنوع مصاحف
- میزان فراگیرشدن روش‌های قرائت متدبرانه قرآن کریم
- میزان ابداع و تدوین روش‌های صحیح تدبر در آیات قرآن
- تعداد ترجمه‌های مشروح، آسان و روان (با رویکرد تدبر در آیات)
- تعداد تفسیرهای مختلف موضوعی، ساده، جذاب و مشتمل بر لطافت‌ها و زیبایی‌های معنوی، متناسب با سطوح مختلف مخاطبان
- میزان بکارگیری متناسب و فاخر آیات و مفاهیم قرآنی در معماری، مبلمان شهری و محیط‌های آموزشی

- تعداد مراکز پاسخگویی حضوری، تلفنی، اینترنتی و مکاتبه‌ای به سؤالات قرآنی
- میزان حمایت از پژوهش‌ها و پژوهشگران قرآنی در سطح دانشگاه‌ها

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق هدف هشتم منشور

- تعداد انتشار کتب قرآنی
- تعداد انتشار نشریات قرآنی
- میزان اجرای تبلیغات محیطی قرآنی در اماکن عمومی
- میزان توسعه اماکن گردشگری عمومی قرآنی
- میزان توسعه پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فعالیت‌های قرآنی
- میزان راه‌اندازی شبکه‌های مجازی تبلیغی ترویجی
- تعداد تولیدفیلم‌های کوتاهاقراآنی
- تعداد تولید فیلم‌نامه قرآنی
- تعداد اعزام مبلغ قرآنی
- تعداد تولیدفیلم‌های مستندقرآنی
- تعداد تولیدفیلم‌های بلندقرآنی
- تعداد تولیدو اجرای نمایش عروسکی ویژه کودکان
- تعداد تولید تئاتر قرآنی
- تعداد تولید پویانمایی‌های قرآنی (انیمیشن)
- تعداد فیلمنامه و نمایشنامه‌های قرآنی
- تعداد نمایشنامه‌های رادیویی
- تعداد تولید و انتشار نرم افزار آموزشی قرآنی
- تعداد تولید و انتشار نرم افزار پژوهشی و اطلاع‌رسانی قرآنی
- تعداد تولید و انتشار نرم افزار تبلیغی و ترویجی
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های هنرهای نمایشی قرآنی
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های آثار رسانه‌ای
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های هنرهای تجسمی
- و صناعی قرآنی
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های نوحات و آواهای قرآنی
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های هنرهای ادبی قرآنی
- تعداد برگزاری مسابقات و نمایشگاه‌های بین‌المللی قرآنی
- تعداد برگزاری نمایشگاه‌های قرآنی استانی / شهرستانی
- میزان ترویج و تبلیغ الگوی زیبا و کارآمد حاصل از حضور قرآن در زندگی مردم

- میزان ورود عبارات قرآنی به ادبیات گفتاری گروه‌های مرجع،
نخبگان و فرزنانگان
 - میزان بکارگیری متناسب و فاخر آیات و مفاهیم قرآنی در معماری، میلان شهری و محیط‌های آموزشی
 - تعداد مراکز پاسخگویی حضوری، تلفنی، اینترنتی و مکاتبه‌ای به سؤالات قرآنی
 - میزان تشویق و حمایت از تولید کنندگان قرآنی
 - تعداد محافل تلاوت قرآن
 - تعداد محافل سخنرانیهای مبلغان دینی با محتوای قرآنی
 - میزان سهم محصولات قرآنی در سبد کالای فرهنگی خانواده‌ها
 - میزان سهم محصولات قرآنی در سبد کالای خانواده‌ها
 - میزان شکل‌گیری شبکه‌های تبلیغی و مبلغان قرآنی
 - اولویت انتخاب یک محصول قرآنی و محصول غیر قرآنی مشابه
 - میزان آشنایی افراد جامعه با اسطوره‌های قرآنی
 - میزان مخاطب شناسی در تولید محصولات
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند اول سیاستها و راهبردهای منشور**
- تعداد مجالس قرآنی که توسط هیئتهای مذهبی تشکیل می‌شود
 - نسبت تعداد هیئات مذهبی دارای مجالس قرآنی به کل هیئات
 - سهم برنامه‌های مرتبط با عترت در برنامه‌های شبکه قرآن و معارف صدا و سیما
 - سهم برنامه‌های مرتبط با عترت در برنامه‌های سازمان‌هایی با ماموریت قرآنی
 - تعداد پژوهش‌های سیره قرآنی اهل‌بیت علیهم السلام انجام شده
 - تعداد پژوهش‌های مرتبط با توجه قرآن به اهل‌بیت علیهم السلام
 - تعداد محصولاتی که بر اساس سیره قرآنی اهل‌بیت علیهم السلام تولید و عرضه شده
 - تعداد محصولاتی که در ارتباط با آموزه‌ها و آیات قرآنی مرتبط با اهل‌بیت علیهم السلام تولید و عرضه شده
 - میزان آشنایی افراد با سیره قرآنی اهل‌بیت علیهم السلام
 - میزان آشنایی افراد با آموزه‌ها و آیات قرآنی مرتبط با اهل‌بیت علیهم السلام

- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند دوم سیاستها و راهبردهای منشور**
- میزان تمرکز بر آموزه‌ها و تعالیم قرآنی در مبانی، اصول و ارزش‌های حاکم بر نقشه
 - میزان توجه به توسعه فرهنگ قرآنی در سند چشم‌انداز فرهنگی کشور در افق ۱۴۰۴
 - میزان توجه به توسعه فرهنگ قرآنی در سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی کشور
 - میزان توجه به توسعه فرهنگ قرآنی در اهداف کلی و پنج ساله (سه مقطع)
 - تعداد بسته‌های کلان قرآنی تعریف شده در نقشه
 - میزان توجه به توسعه فرهنگ قرآنی در برنامه‌های فرهنگی ۵ ساله و سالانه
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند سوم سیاستها و راهبردهای منشور**
- بودجه پژوهش‌های قرآنی
 - تعداد نظریه‌ی مبتنی بر فرهنگ و معارف قرآنی ابداع شده در حوزه فرهنگ
 - تعداد نظریه‌پرداز تربیت شده
 - تعداد نظریه‌ی عملیاتی شده
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند چهارم سیاستها و راهبردهای منشور**
- تعداد فعالیت‌های قرآنی که باید توسط مردم انجام شود ولیکن دولت اجرا نموده است
 - تعداد فعالیت‌هایی که باید دولت نقش حمایتی داشته باشد ولیکن نقش اجرایی داشته است.
 - تعداد بخش‌های دولتی واگذار شده به بخش مردمی
 - تعداد مراکز قرآنی ایجاد شده توسط بخش مردمی
 - میزان بودجه تخصیصی به بخش‌های مردمی
 - میزان تسهیلات حمایتی دولت از بخش مردمی
 - میزان حمایت غیرمالی دولتی (مانند ارائه امکانات، بورس‌های تحصیلی و ...) از بخش‌های مردمی
 - میزان حمایت از فعالیت‌های برون مرزی قرآنی همچون شرکت در نمایشگاه‌ها، مسابقات و کنفرانس‌های قرآنی

- میزان مشارکت بخش مردمی در فعالیتهای برون مرزی
- میزان تنوع حمایت‌های دولتی از بخش مردمی
- میزان رضایت بخش مردمی از حمایت‌های دولتی

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند ششم سیاستها و راهبردهای منشور

- میزان تولید آثار قرآنی ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- تعداد انتشار کتب قرآنی ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- تعداد انتشار نشریات قرآنی ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- میزان اجرای تبلیغات محیطی قرآنی در اماکن مربوط به فعالیت اقشار تأثیرگذار (مانند دانشگاه‌ها، ورزشگاه‌ها و ...)
- تعداد برگزاری مسابقات و جشنواره‌های قرآنی ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- تعداد مراکز پاسخگویی حضوری، تلفنی، اینترنتی و مکاتبه‌ای به سؤالات قرآنی مستقر در اماکن مربوط به فعالیت اقشار تأثیرگذار (مانند دانشگاه‌ها، ورزشگاه‌ها و ...)
- تعداد محافل تلاوت قرآن ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- تعداد محافل سخنرانی‌های مبلغان دینی با محتوای قرآنی ویژه‌ی اقشار تأثیرگذار
- میزان مشارکت اقشار تأثیرگذار در فعالیتهای قرآنی
- میزان ورود عبارات قرآنی به ادبیات گفتاری گروه‌های مرجع، نخبگان و فرزندانگان
- میزان بکارگیری متناسب و فاخر آیات و مفاهیم قرآنی در آثار و فعالیتهای اقشار تأثیرگذار
- میزان آشنایی اقشار تأثیرگذار با مفاهیم و مضامین قرآنی
- میزان انس اقشار تأثیرگذار با قرآن
- میزان الگوگیری اقشار تأثیرگذار از بزرگان قرآنی
- میزان افزایش حافظان قرآن در اقشار تأثیرگذار

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند هفتم سیاستها و راهبردهای منشور

- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی در حال انجام
- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی خاتمه یافته

- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی پیاده سازی شده

- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی که به نتیجه نرسیده است

- حجم ریالی طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی در حال انجام

- حجم ریالی طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی در حال انجام

- حجم ریالی طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی خاتمه یافته

- حجم ریالی طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی پیاده سازی شده

- حجم ریالی طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی که به نتیجه نرسیده است

- مقدار مازاد بودجه تحقیقاتی

- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی که به دلیل کمبود منابع انجام نشده است

- متوسط زمان انجام تحقیقات

- تعداد طرح‌های مطالعاتی، کارشناسی و یا تحقیقاتی که به دلیل تطویل زمان موضوعیت خود را از دست داده‌اند.

شاخصهای مربوط به بند هشتم سیاستها و راهبردها

- شاخص‌هایی که در بند چهارم از اهداف منشور در خصوص التزام عملی بیان شد در این بند نیز مورد استفاده خواهد بود.

- علاوه بر این، می‌توان با انجام مقایسه بین حجم فعالیت‌هایی که جنبه کاربردی دارند نسبت به کل فعالیتها میزان تحقق این بند از منشور را سنجید.

شاخصهای ارزیابی میزان تحقق نهم سیاستها و راهبردهای منشور

- تعداد محصولات قرآنی تولیدی با مشارکت حوزه‌های علمیه
- میزان بهره‌گیری از مشاوره حوزه‌های علمیه در تولید محصولات قرآنی

- میزان به کارگیری نیروهای تحصیل کرده حوزوی در بخش آموزش عمومی

- میزان به کارگیری نیروهای تحصیل کرده حوزوی در بخش آموزش تخصصی

- میزان به کارگیری نیروهای تحصیل کرده حوزوی در بخش تبلیغ و ترویج
- میزان به کارگیری نیروهای تحصیل کرده حوزوی جهت فرهنگ سازی
- تعداد تفاهم نامه‌های منعقد شده بین دستگاههای قرآنی و مجموعه‌های حوزوی
- حجم فعالیت‌هایی که در تخصص حوزه‌های علمیه بوده ولیکن غیر حوزویان در آن ورود یافته اند
- میزان توجه به مرکزیت و مرجعیت علمی بودن حوزه‌ها در بخش علوم و معارف قرآنی
- میزان نظارت حوزه‌های علمیه بر تولیدات محتوایی قرآنی
- شاخصهای ارزیابی میزان تحقق بند یازدهم سیاستها و راهبردهای منشور**
- تعداد بانک اطلاعاتی موجود از سوابق فعالان قرآنی
- در مورد شاخص‌های فوق نکات زیر را مجری متذکر شده است:
 - بسیاری از شاخصهای جدید، بر اساس منابع جدیدی که بر اساس کارکردها مطالعه شد استخراج شده است.
 - ممکن است برخی از شاخصهای ارائه شده با یکدیگر همپوشانی داشته باشند ولیکن حتی الامکان سعی شده است که شاخصها غیر تکراری باشند.
 - بعضی شاخصها زیرمجموعه شاخصهای کلان دیگرند لکن به علت اهمیت خاص آن آورده شده است مانند آشنایی با قرآن روحانیون در حالی که آشنایی با قرآن به نوعی در جای دیگر نیز به عنوان شاخص مطرح شده است البته این نوع موارد کم است.
 - مجددا تاکید می‌گردد که شاخصهای طراحی شده برای سرازیر کردن به یک مدل ارزیابی لازم است بازطراحی شود و هدف ارائه این شاخص‌ها تهیه سبندی از شاخص‌ها می‌باشد نه ارائه مدل ارزیابی.
 - برای بسیاری از شاخص‌ها می‌توان پیشوند یا پسوندهای متنوعی بنا به نیاز سیستم ارزیابی اضافه کرد. مثلا برای شاخص فیلم قرآنی می‌توان شاخصهایی نظیر نسبت آموزه های فیلم و آموزه های قرآن (همراستا، بی تفاوت، ضدیت و ...) - تعداد فیلم قرآنی تولید شده در سال - تعداد فیلم قرآنی دوبله شده در سال - میزان تماشای فیلم قرآنی - میزان رضایت بیننده از تماشای فیلمهای قرآنی - تاثیر فیلمهای قرآنی در افزایش انگیزه ارتباط و انس با قرآن و شاخصهایی از این قبیل قابل طراحی است. همچنین برای برخی شاخص‌ها افزودن پیشنهادهایی چون تعداد، رشد، درصد، کیفیت، رضایت و ... و یا پسوندهایی مانند پسوندهای زمانی، مکانی، مخاطبی امکان پذیر است به عنوان مثال برای شاخص جشنواره های ادبی قرآنی شاخصهایی مانند تعداد جشنواره های ادبی قرآنی، رشد جشنواره های ادبی قرآنی در سال، جشنواره های ادبی قرآنی مختص دانش آموزان، شرکت کنندگان در جشنواره های ادبی قرآنی، میزان رضایت شرکت کنندگان در جشنواره های ادبی قرآنی قابل طراحی است که جهت جلوگیری از تعدد بیش از حد شاخص‌ها از این کار صرف نظر شده است.

- برای اعتبارسنجی نهایی کل کار پس از نهایی شدن این شاخص‌ها، بر اساس مدل پیشنهادی در این پژوهش، باید برای تعدادی خبره مثلاً ۱۵ نفر ارسال و نظرات ایشان در مورد شاخصها به صورت مکتوب و یا شفاهی اخذ گردد.

ج- طرح پژوهشی بررسی وضعیت قرآنی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران

این تحقیق به سفارش بخش قرآنی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی توسط رضا احسانی به نمایندگی از دانشگاه هنر اسلامی تبریز در سال ۱۳۷۹ انجام شده است. مهمترین دستاوردهای طرح در این تحقیق برای بررسی میزان سرمایه گذاری لازم برای تقویت مبانی قرآنی دانشجویان، وضعیت ایشان از نظر نگرش کلی نسبت به قرآن) کلام خدا بودن، حقانیت، مصون ماندن از تحریف، پاسخگو بودن برای تمام زما نها و مکا نها و... مورد ارزیابی قرار گرفته که نتایج به دست آمده نشان می‌دهد دیدگاه بیشتر دانشجویان در این زمینه کاملاً مثبت است. همچنین در زمینه میزان علاقه و احساس نیاز دانشجویان نسبت به لزوم فراگیری علوم و فنون قرآنی) از قبیل روخوانی، حفظ، ترجمه، تفسیر و...، میزان آشنایی و مهارت در علوم و فنون قرآنی، میزان انس و ارتباط با قرآن، موانع انس و ارتباط بیشتر با قرآن، وضعیت منابع قرآنی، وضعیت فعالیتهای قرآنی نهادهای داخل و خارج دانشگاه و... مورد سنجش و ارزیابی صورت گرفته است که نتایج حاصل از آن، امکان برنامه ریزی اصولی‌تر در آموزش قرآن در دانشگاهها را فراهم کرده و کمک می‌کند تا از اتلاف هزینه ها جلوگیری به عمل آید و انرژی برگزاری فعالیتهای بدون بازدهی مناسب یا دارای بازدهی کم به فعالیتهای با بازدهی بیشتر و دارای زمینه مناسبتر اختصاص یابد.

د- طرح پژوهشی بررسی نگرش‌ها و آگاهی‌های دانشجویان دانشگاه‌های شهر تبریز نسبت به قرآن

این تحقیق به سفارش بخش قرآنی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی توسط منصور رضایی در سال ۱۳۸۰ انجام شده است. در این طرح نیز مشابه طرح گذشته مؤلفه هایی برای سنجش وضعیت قرآنی دانشجویان طراحی شده است.

ه- طرح پژوهشی تبیین و تدوین شاخص‌های فرهنگی در اسلام

در این طرح که به سفارش جهاد دانشگاهی توسط زهرا بصرای در سال ۱۳۷۷ اجرا شده است ذیل شاخص ارتقای سطح پیروی و تبعیت از قرآن کریم شاخص‌های زیر ذکر شده است:

- افزایش نرخ فراگیری قرآن
- افزایش نرخ قرائت قرآن و اندیشیدن در آن
- افزایش نرخ رهبری و هدایت خواستن از قرآن
- افزایش نرخ تلاوت نیکوی قرآن
- افزایش نرخ عمل به قرآن

و- جدول نگرش سنجی حوزه قرآن کریم (فرهنگ عمومی)

نتایج تحلیل یافته‌های پژوهش شاخص‌های مطلوب قرآنی در کارگروه شاخص‌های قرآنی در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۳ در کمیسیون پژوهش‌های قرآنی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی به صورت زیر تدوین و به کمیسیون مشورتی دبیرخانه ارائه شد.

شاخص‌ها	مؤلفه‌ها	حیطه‌ها
۱. آشنایی با قرآن و معارف قرآنی ۲. داشتن محفوظات قرآنی	۱. دانشی	شناختی ۱
۱. اعتقاد به نزول قرآن از سوی خداوند ۲. اعتقاد به حقانیت قرآن ۳. اعتقاد به جامعیت قرآن در هدایت انسان ۴. اعتقاد به تحریف‌ناپذیری قرآن ۵. اعتقاد به کارآمدی قرآن در همه عصرها ۶. اعتقاد به جهانی‌بودن قرآن ۷. اعتقاد به معجزه‌بودن قرآن	۲. بینشی	
۱. توانایی خواندن قرآن ۲. توانایی فهم قرآن ۳. توانایی تدبر در قرآن	۳. مهارتی	
۱. دوست داشتن قرآن ۲. احساس نشاط معنوی در مواجهه با قرآن ۳. خشوع در برابر قرآن	۱. احساسی	عاطفی
۱. تمایل به خواندن، فهم، تدبر و حفظ قرآن ۲. تمایل به استفاده از قرآن در زندگی	۲. انگیزشی	
۱. رعایت آداب ارتباط با قرآن ۲. انجام مناسک قرآنی ۳. تبعیت از قرآن		رفتاری (کنشی)

در پیوست این جدول، تعاریف زیر آمده است:

۱. شناختی: آنچه مربوط به دانسته‌های درونی فرد است اعم از آنکه بتواند آن را به کار گیرد یا نه.
۲. رفتاری (کنشی): رفتار از روی قصد؛ اقداماتی که از فرد به عنوان تعهد قرآنی در تعامل با قرآن صادر می‌شود.
۳. دانشی: اطلاعات و دانایی به قرآن و معارف قرآنی، با قطع نظر از اعتقاد
۴. بینشی: مترادف با باور؛ چیزی بیش از علم و آگاهی؛ ایمان مرحله‌ای که دانسته‌ها در جان آدمی رسوخ می‌کند و اعتقاد او را شکل

می‌دهد.

۵. مهارتی: صرف توانایی، قطع نظر از به کارگیری

۶. احساسی: معرفّ آمادگی قلبی شخص برای واکنش به طریقی عاطفی؛ نیروی تولیدکننده حب و بغض، دوستی و دشمنی

۷. انگیزشی: تمایل یا تصمیم برای انجام کار، نیروی محرک فرد به آغاز نمودن، جهت دادن و تداوم رفتار و فعالیت؛ میل به کوشش در جهت تأمین هدف، تمایل به توفیق، و محرک انسان به حرکت با ایجاد تنش و فشار روانی

ز- جدول طبقه‌بندی شاخص‌های دانشی و مهارتی پیامد انس با قرآن کریم

در سال ۱۳۹۳ پیش‌نویس اولیه از شاخص‌های دانشی و مهارتی پیامد انس با قرآن در چند جلسه تخصصی در دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی بررسی و تکمیل شد. مراد از شاخص‌های پیامدی در این مطالعه دانش (آگاهی، شناخت) یا مهارتی (توانایی، تشخیص) است که در پی انس با قرآن کریم در مدت زمان طولانی به دست آمده و نتیجه انس با قرآن باشد. به بیان دیگر، شخص غیر مأنوس با قرآن به طور معمول واجد این دانش و مهارت‌ها نخواهد بود.

نتیجه این کار در قالب جدول زیر آمده که در آن سطوح مختلف انس با قرآن کریم به صورت توصیفی و بر اساس میزان و کیفیت تلاوت روزانه قرآن کریم طبقه‌بندی شده است. سطح مقدماتی انس با قرآن همان چیزی است که مقام معظم رهبری بارها اهمیت گسترش آن در میان اقشار مختلف جامعه مخصوصاً اقشار تأثیرگذار را گوشزد نموده‌اند. ایشان می‌فرمایند: «اگر فرزندان و نخبگان دانشگاهی و تحصیل کرده‌های ما، هر روز مقید باشند که یک صفحه قرآن را، من گاهی می‌گویم نیم صفحه قرآن را، با توجه به ترجمه بخوانند و در آن تدبر بکنند، این خودش غوغایی به راه می‌اندازد.» (۸۶/۹/۱۷)

همچنین بند ۶ اهداف آموزش عمومی قرآن کشور که به تصویب شورای توسعه فرهنگ قرآنی رسیده، «اشتیاق به خواندن روزانه و استماع قرآن کریم، همراه با فهم و تدبر در آیات» را یکی از اهداف آموزش عمومی قرآن کشور معرفی کرده است. این سطح از انس با قرآن را می‌توان سطح عمومی و مقدماتی انس با قرآن کریم در نظر گرفت. سطحی که از عموم مردم در یک کشور اسلامی انتظار می‌رود. اما آنچه از حافظان، قاریان، پژوهشگران و در یک کلام جامعه فعالان قرآنی کشور انتظار می‌رود، سطوح متوسط و عالی انس با قرآن کریم است. انسی که به حفظ اجمالی کل قرآن کریم منجر شده و تسلط بر متن و مفاهیم قرآن را در پی داشته باشد.

احصای شاخص‌های دانشی و مهارتی پیامد انس با قرآن کریم می‌تواند بستر مناسبی برای شناسایی افراد مأنوس با قرآن در گزینش برای مشاغل و رشته‌های تخصصی قرآنی فراهم نماید. به وسیله این شاخص‌ها می‌توان سولاتی طراحی نمود که سطح انس افراد با قرآن کریم را مشخص نموده و از این طریق، میزان آشنایی آنها با متن و مفاهیم و معارف قرآن کریم را دریافت کرد. لذا تدقیق و اتقان در امر طبقه‌بندی شاخص‌ها اهمیت فراوانی می‌یابد. یادآور می‌شود که در این مطالعه، احصای شاخص‌های پیامد انس با قرآن صرفاً در دو حوزه دانشی و مهارتی مد نظر بوده و سایر حوزه‌های پیامدی مانند حوزه‌های رفتاری، معنوی و ... به مطالعات بعدی موکول شده است.

شاخص کلان	شاخص اصلی	زیرشاخص سطح مقدماتی	زیرشاخص سطح متوسط/پیشرفته	زیرشاخص سطح عالی
-----------	-----------	---------------------	---------------------------	------------------

شاخص کلان	شاخص اصلی	زیرشاخص سطح مقدماتی	زیرشاخص سطح متوسط/پیشرفته	زیرشاخص سطح عالی	
آمشنای و انس با متن قرآن کریم	تشخیص متن قرآن از سایر متون	تشخیص عبارات و آیات مشهور قرآن از سایر متون	تشخیص ترکیب‌ها، عبارات و آیات قرآن از سایر متون	تشخیص عبارات قرآنی تصریف شده از سایر متون	
	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد کلمات در قرآن	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد کلمات مشهور و پراستعمال در قرآن	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد کلمات کم‌کاربرد قرآنی در قرآن	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد ریشه‌های کلمات عربی در قرآن	
	تشخیص جایگاه کلمات در آیات، آیات در سوره‌ها و سوره‌ها در قرآن	تشخیص تعلق آیات مشهور به سوره‌ها	تشخیص تعلق آیات مشهور به سوره‌ها	تشخیص تعلق آیات به سوره‌ها از طریق شناخت نوع فواصل آیات	تشخیص تعلق یا عدم تعلق عبارات و آیات به سوره‌ها
		تشخیص حذف، اضافه یا جابه‌جایی کلمات و عبارات در آیات مشهور	تشخیص حذف، اضافه یا جابه‌جایی کلمات و عبارات در آیات مشهور	تشخیص حذف، اضافه یا جابه‌جایی کلمات و عبارات در آیات جزء ۳۰ و سور مشهور	تشخیص حذف، اضافه یا جابه‌جایی کلمات و عبارات در آیات قرآن
		تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد عبارات کثیر الاستعمال یا خاص در سور مشهور	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد عبارات کثیر الاستعمال یا خاص در سور مشهور	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد عبارات خاص و مشهور در سوره‌ها	تشخیص کاربرد یا عدم کاربرد کلمات در سوره‌ها
		تشخیص فواصل آیات سوره‌های جزء ۳۰ و سوره‌های مشهور	تشخیص فواصل آیات سوره‌های جزء ۳۰ و سوره‌های مشهور	تشخیص فواصل آیات در سوره‌هایی که دارای فواصل خاص هستند	تشخیص فواصل آیات سوره‌ها
		تشخیص آیات ابتدایی و انتهایی سوره‌های مشهور	تشخیص آیات ابتدایی و انتهایی سوره‌های مشهور	تشخیص آیات ابتدایی سوره‌ها	تشخیص آیات ابتدایی و انتهایی سوره‌ها
		تشخیص ترتیب سوره‌های سبع طوال و جایگاه تقریبی سور مشهور	تشخیص ترتیب سوره‌های سبع طوال و جایگاه تقریبی سور مشهور	تشخیص جایگاه تقریبی سوره‌های قرآن	تشخیص دقیق ترتیب سوره‌های قرآن
		تشخیص تقدم و تأخر آیات در سوره‌های مشهور و سور جزء ۳۰	تشخیص تقدم و تأخر آیات در سوره‌های مشهور و سور جزء ۳۰	تشخیص تقدم و تأخر آیات در سوره‌های حزب مفصل (سوره ق تا آخر قرآن)	تشخیص تقدم و تأخر آیات در سوره‌های قرآن
		خواندن درست و روان آیات قرآن از روی انواع خطوط و مصاحف	توانایی خواندن درست و روان آیات از انواع رسم‌الخط مصاحف	توانایی خواندن درست و روان اغلب آیات از متن بدون علامت‌گذاری (اعراب)	توانایی خواندن درست و روان آیات از متن بدون اعراب
خواندن آیات قرآن از حفظ	توانایی خواندن آیات و سور منتخب در حد سه جزء از حفظ	توانایی خواندن آیات و سور منتخب در حد هفت جزء از حفظ	توانایی خواندن آیات قرآن از حفظ		
آشنایی با ضبط کلمات قرآن	تشخیص نقص یا اشکال حرکات کلمات در آیات و سور مشهور	توانایی تصحیح موارد نقص یا اشکال حرکات در کلمات قرآن	توانایی اعراب‌گذاری آیات قرآن		
آشنایی با نگارش کلمات قرآن	تشخیص موارد غلط در نگارش کلمات قرآن	توانایی نوشتن آیات قرآن به هنگام شنیدن	توانایی نوشتن آیات قرآن از حفظ		
درک معنای آیات قرآن کریم	درک معنای عموم آیات قرآن	درک معنای همه آیات قرآن	درک وجه مختلف معنای آیات قرآن		
توانایی یافتن مفاهیم در قرآن	توانایی یافتن مفاهیم در سوره‌ها و آیات مشهور	توانایی یافتن مفاهیم در عموم سور قرآن	توانایی یافتن مفاهیم در قرآن		

آمشنای و انس با مفاهیم قرآن کریم

شاخص کلان	شاخص اصلی	زیرشاخص سطح مقدماتی	زیرشاخص سطح متوسط/پیشرفته	زیرشاخص سطح عالی
	توانایی استشهاد به قرآن در گفتار و نوشتار	استفاده از عبارات قرآنی مشهور در گفتار و نوشتار	استفاده از عبارات قرآنی در محاورات و مکتوبات عمومی	استفاده تخصصی از آیات و عبارات قرآنی
			توانایی استشهاد به آیات قرآن در بیان معارف دینی	توانایی جایگزینی عبارات قرآنی به جای گفتار شخصی (تکلم با قرآن) توانایی استشهاد و استناد به آیات قرآن
توانایی تدبر و دریافت معارف از آیات	توانایی دریافت نکته یا طرح پرسش مرتبط با عموم آیات	توانایی دریافت دریافت نکته یا طرح پرسش مرتبط با عموم آیات	تشخیص موضوعات محوری آیات، رکوعات و سوره‌ها	توانایی دریافت روشمند معارف از آیات قرآن
			تشخیص درستی یا نادرستی انتساب و استناد مطالب به آیه یا آیتی از قرآن	
			توانایی تشخیص ارتباط مطالب تفسیری و معارف قرآنی با آیات	
تشخیص مضامین آیات قرآن در سایر متون	تشخیص مضامین مشهور آیات قرآن در سایر متون	تشخیص مضامین آیات قرآن در سایر متون	تشخیص مضامین آیات قرآن در سایر متون	تشخیص مضامین قرآنی، مستتر در متون مختلف
توانایی قضاوت ارزشی نسبت به مفاهیم مختلف بر اساس قرآن	توانایی عرضه باورهای عمومی به قرآن و ارزشگذاری آن	توانایی عرضه گزاره‌های فرهنگی اجتماعی به قرآن و ارزش گذاری آن	توانایی عرضه گزاره‌های فرهنگی اجتماعی به قرآن و ارزش گذاری آن	توانایی عرضه گزاره‌های مختلف به قرآن و ارزش گذاری آن

۱,۳- توزیع جمعیت مدرسان و اعضای هیات علمی		۲,۳- اثربخشی آموزشی و پژوهشی مدرسان و اعضای هیات علمی	
مربی استادیار دانشیار استاد زن/مرد	تعداد اعضای هیات علمی	تعداد استاذان بر موضوع درس	تعداد ارزیابی ها از اعضای هیات علمی و مدرسان
	جذب هیات علمی در ۳ سال گذشته	دانشن طرح درس و جامعیت در ارائه مطالب	میانگین ساعات ارائه مشاوره به دانشجویان
	متوسط اعضای هیات علمی ارتقا یافته در سال	توانایی انتقال مطالب اساسی درسی	اعضای هیات علمی تشویق شده در سال
	نسبت اعضای هیات علمی به دانشجویان	نوآوری در ارائه مباحث جدید و استفاده از منابع روزآمد	متوسط استخدام اعضای هیات علمی در سال
	نسبت مدرسین مدعو در نیم سال تحصیلی	دانش عمومی استاذان در رشته تحصیلی	نسبت مدرسین مدعو به اعضای گروه
	تعداد مدرسین مدعو در نیم سال تحصیلی	تسلط استاذان بر موضوع درس	متوسط تعداد مدرسین مدعو در نیم سال تحصیلی
	میانگین ساعات ارائه مشاوره به دانشجویان	رفتار انجمنی با دانشجویان و احترام متقابل	نسبت اعضای هیات علمی به دانشجویان
	تعداد اعضای هیات علمی تشویق شده در سال	میزان موفقیت در ایجاد انگیزه در دانشجویان	متوسط استفاده اعضای هیات علمی در سال
	میزان اعضای هیات علمی تشویق شده در سال	میزان دسترسی دانشجویان به استاد و کیفیت مشاوره تحصیلی	نسبت مدرسین مدعو به اعضای گروه
	میزان دسترسی دانشجویان به استاد و کیفیت مشاوره تحصیلی	میزان دسترسی دانشجویان به استاد و کیفیت مشاوره تحصیلی	نسبت اعضای هیات علمی به دانشجویان
۳,۴- توزیع جمعیت دانشجویان، طلاب و دانش آموختگان			
مرد زن خارجی ی جمع	تعداد دانشجویان در حال تحصیل مراکز دانشگاهی	نسبت دانشجو به کارکنان	تعداد رشد دانشجویی در ۱۰ سال اخیر
	کارشناسی ارشد	درصد پذیرفته شدگان در مقاطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	کارشناسی	درصد پذیرفته شدگان دکتری از دانش آموختگان، همای، دانشگاه	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	کار دانی	درصد پذیرفته شدگان دوره کارشناسی ارشد از کل دانش آموختگان کارشناسی همان سال	درصد پذیرفته شدگان رشته های قرآنی از کل پذیرفته شدگان دانشگاه
	غیر حضوری	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	میانگین رتبه آزمون سراسری ۲۰٪ اول پذیرفته شدگان
	فراگیر	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	مجازی	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	شبانه	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	روزانه	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
	دکتری	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان
کارشناسی ارشد	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان	
کارشناسی	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان	
کار دانی	درصد پذیرفته شدگان در مقطع کارشناسی	درصد دانشجو جوان بومی از کل دانشجویان	
۴,۳- اثربخشی آموزشی و پژوهشی دانشجویان و طلاب			
دانش آموختگان ورودی ۹۲	سرايه مطالعه كتاب دانشجویان و طلاب	درصد دانش آموختگان شاغل در حوزه های تخصصی	میانگین معدل دانشجویان و طلاب
	برآورد پیش آگاهی و شناخت دانشجویان هنگام انتخاب رشته	برآورد میزان رضایت دانشجویان از تحصیل در رشته	تعداد دانشجویان ممتاز
	تعداد دانشجویان برگزیده در المپیادها	میانگین سنوات تحصیلی دانش آموختگان	تعداد دانشجویان مشروطی
	میانگین سنوات تحصیلی دانش آموختگان	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان مشروطی	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان مشروطی	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان مشروطی	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی
	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان ممتاز	تعداد دانشجویان مشروطی

- ۱-۳-۴- تعداد برنامه های قرآنی اجرا شده در قالب هفته های قرآنی در خارج از کشور
- ۱-۳-۵- تعداد آثار قرآنی تالیف یا ترجمه شده به زبان های خارجی به صورت سالانه به تفکیک زبان
- ۱-۳-۶- نسبت تعداد عناوین فیلم های سینمایی تولید شده به جمعیت (عنوان قرآنی/یک میلیون نفر)
- ۱-۳-۷- میانگین تعداد مخاطبان فیلم های سینمایی قرآنی و درصد تغییر سالانه
- ۱-۳-۸- نسبت تعداد فیلم های کوتاه مستند و تجربی قرآنی تولید شده به کل آثار تولیدی
- ۱-۳-۹- نسبت تعداد عناوین کتاب های قرآنی منتشر شده در زمینه تبلیغ و ترویج به جمعیت کشور (صد هزار نفر/عنوان)
- ۱-۳-۱۰- نسبت تعداد عناوین کتاب های قرآنی کودک و نوجوان منتشر شده به جمعیت سنی تا پانزده سال کشور
- ۱-۳-۱۱- تعداد نرم افزار های قرآنی تولید شده
- ۱-۳-۱۲- تعداد ساعت مشاهده شبکه های قرآنی صدا و سیما به ازای هر نفر در سال
- ۱-۳-۱۳- تعداد برنامه های قرآنی تولید شده در شبکه های صدا و سیما با میانگین تعداد مخاطب
- ۱-۳-۱۴- تعداد مصاحف منتشر شده به جمعیت کشور به تفکیک استان
- ۲-۳- خدمات
- ۱-۲-۳- تعداد نمایشگاه های استانی قرآنی
- ۲-۲-۳- میانگین تعداد مخاطبان فعالیتهای قرآنی و درصد تغییر سالانه
- ۳-۲-۳- تعداد مسابقات قرآنی برگزار شده در خارج از کشور و میانگین تعداد شرکت کنندگان
- ۴-۲-۳- تعداد نمایشگاه های قرآنی ملی و بین المللی برگزار شده در سال
- ۵-۲-۳- نسبت تعداد برنامه های صحنه ای هنری قرآنی (نمایشی و موسیقی) به جمعیت برنامه/یکصد هزار نفر
- ۶-۲-۳- میانگین تعداد مخاطبان برنامه های صحنه ای هنری قرآنی (نمایشی و موسیقی) و درصد تغییر سالانه
- ۷-۲-۳- نسبت تعداد کتابها مجلات و سایر منابع قرآنی موجود در کتابخانه های عمومی کشور به جمعیت کل کشور (صد نفر/جلد)
- ۸-۲-۳- میزان مراجعه مردم به سایت های پاسخگویی به شبهات قرآنی
- ۹-۲-۳- تعداد دوره های آموزش هنر های قرآنی (معرق، منبت، خطاطی و...)
- ۱۰-۲-۳- میزان استقبال از کارگاه های آموزش هنر های قرآنی به علاوه درصد تغییر
- ۱-۳-۵- نسبت تعداد پژوهش های کاربردی، میدانی و بنیادی امور تبلیغی-ترویجی قرآنی به کل پژوهش های فرهنگی
- ۴-۱- تجهیزات و زیرساختها
- ۱-۴-۱- نسبت مؤسسات مردمی تبلیغی ترویجی قرآنی به کل جمعیت کشور
- ۲-۴-۱- تعداد مؤسسات قرآنی مردمی به ازای هر هزار نفر به تفکیک استان
- ۳-۴-۱- تعداد فضاهای قرآنی ایجاد شده به ازای هر ده هزار نفر
- ۴-۴-۱- میزان دسترسی به حلقات و مراکز آموزش قرآن (زمان یا فاصله)
- ۵-۴-۱- تعداد مراکز پاسخگویی حضوری، تلفنی، اینترنتی و مکاتبه ای به سؤالات قرآنی و میانگین مخاطبان
- ۲- شاخصهای فرایندی
- ۱-۲- فرایندهای اصلی
- ۱-۱-۲- تعداد دوره های کوتاه مدت برگزار شده برای تربیت مبلغ قرآنی
- ۲-۱-۲- نسبت تعداد جلسات قرآنی به جمعیت هر استان (به ازای هر هزار نفر)
- ۳-۱-۲- تعداد افراد اعزام شده برای تبلیغ قرآن به خارج از کشور و درصد تغییرات سالانه
- ۴-۱-۲- تعداد دوره های برگزار شده برای تربیت مبلغ قرآنی در حوزه بین الملل
- ۵-۱-۲- تعداد دوره های برگزار شده برای تربیت مبلغ قرآنی در حوزه داخلی
- ۲-۲- فرایندهای پشتیبان
- ۱-۲-۲- تعداد نیازسنجی انجام شده برای کلاس های تربیت مربی تبلیغ و ترویج
- ۳-۲- فرایندهای مدیریتی
- ۱-۳-۲- استقرار کمیسیون و کارگروه های تبلیغ و ترویج
- ۲-۳-۲- میزان بهره گیری از عوامل اجرایی خبره و مجرب در اجرای طرح و برنامه های تبلیغی-ترویجی قرآنی
- ۳- شاخصهای خروجی
- ۱-۳- کالاها
- ۱-۱-۳- حجم مستند قرآنی تولید شده (دقیقه)
- ۲-۱-۳- تعداد کل اخبار و گزارشات تولید و مخابره شده توسط خبرگزاری های قرآنی به همراه میانگین مشاهده اخبار و گزارشها
- ۳-۱-۳- تعداد کل اخبار و گزارشات قرآنی تولید و مخابره شده توسط خبرگزاری های کشور به همراه میانگین مشاهده اخبار و گزارشها

۴- شاخصهای پیامدها و تأثیرات

۴-۱- فردی

۴-۱-۱- میزان ایمان به قرآن و حقانیت آن

۴-۱-۲- علاقه و محبت نسبت به خواندن قرآن و تدبر در آن

۴-۱-۳- سهم زمانی استماع و قرائت قرآن در شبانه روز

۴-۱-۴- میزان مراجعه مخاطبان کتابخانه‌های عمومی به منابع قرآنی

(نفر/ساعت)

۴-۲- اجتماعی

۴-۲-۱- فضای قرآنی درک شده توسط عموم جامعه

۴-۲-۲- میزان شرکت در جلسات و محافل قرائت و تبیین معارف قرآن

۴-۲-۳- میزان حساسیت اجتماعی نسبت به تعظیم و تکریم قرآن

مجید و دفاع از آن

۴-۲-۴- نسبت پیام‌های قرآنی مبادله شده در شبکه های اجتماعی به کل پیام ها

ی- پیش‌نویس جامع شاخص‌های کلان و خرد توسعه فرهنگ قرآنی

این مطالعه به صورت یک میکروپروژه کارشناسی در ابتدای شهریورماه در دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی تعریف شد. برای شروع، ابتدا ادبیات و منابع مرتبط با مبحث شاخص‌سازی بررسی و برخی منابع نیز گردآوری شد که خلاصه آنها در بخش ضمیمه آمده است. در این تحقیق کلیه سوابق مطالعات پژوهشی و کارشناسی مذکور در بندهای فوق و سایر منابع در حدود دویست مورد اعم از کتاب، طرح پژوهشی، مقاله، گزارش و نمونه شاخص‌های طراحی شده در حوزه‌های دیگر گردآوری شد.

سپس بر اساس شیوه روش‌های تحقیق علوم اجتماعی مانند الگوی تبدیل مفهوم به شاخص کیوی-کامپنهود، مدل کارکردی نظام توسعه فرهنگ قرآنی و نگاشت‌های زیرنظام‌های آن برآمده از آن به عنوان مدل مفهومی طبقه‌بندی شاخص‌ها انتخاب شد.

کلیه شاخص‌ها ذیل مدل مفهومی منتخب به شرح جدول‌های زیر خوشه‌بندی و موارد نقص تکمیل شد.

الف - شاخص‌های کلان توسعه فرهنگ قرآنی پیش‌نویس صفر - مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۶

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)
۱- شاخص‌های پیامدی	۱. ایمان و شناخت به قرآن و معارف عترت	۱. ایمان به قرآن و عترت
		۲. گرایش به قرآن و عترت
		۳. آشنایی با علوم و معارف قرآن
۲- شاخص‌های فرایندی (فرهنگ‌سازی و)	۲. ارتباط و انس با قرآن	۱. توانایی خواندن قرآن
		۲. درک معنای آیات قرآن
		۳. تدبر در آیات قرآن
		۴. حفظ قرآن
		۵. انس با قرآن
۳- تحقق آموزه‌های قرآنی در رفتار فردی و اجتماعی	۳. تحقق آموزه‌های قرآنی در رفتار فردی و اجتماعی	۱. توانایی استفاده از قرآن
		۲. تبعیت فردی از قرآن و عترت به تفکیک اقشار مختلف
		۳. تبعیت اجتماعی از قرآن و عترت
۱- آموزش عمومی قرآن	۲. تبلیغ و ترویج قرآن	۱. آموزش عمومی قرآن
		۲. آموزش عمومی دولتی و غیررسمی قرآن
		۳. آموزش عمومی غیردولتی و غیررسمی قرآن
		۱. تولید محصولات قرآنی

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)
۳- شاخص های پشتیبانی	۳. نظام سازی قرآنی	۲. عرضه محصولات قرآنی
		۳. ارائه خدمات قرآنی
		۱. رصد و نسبت سنجی نظام های اجتماعی با مضامین قرآنی
۳- شاخص های پشتیبانی	۱. جلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی	۲. نظریه پردازی قرآنی
		۳. تبادل مضامین قرآنی با نظام های اجتماعی
		۱. اخلاص نیت فعالان قرآنی
	۲. مدیریت راهبردی توسعه فرهنگ قرآنی	۱. سیاست گذاری امور قرآنی
		۲. هماهنگی و تسهیل امور قرآنی
		۳. نظارت و ارزیابی امور قرآنی
	۳. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی	۱. منابع نهادی توسعه فرهنگ قرآنی
		۲. منابع ارتباطی توسعه فرهنگ قرآنی
		۳. منابع دانشی قرآنی (پژوهش قرآنی)
۴. سرمایه انسانی قرآنی (آموزش عالی و تخصصی قرآنی)		
۵. منابع مالی توسعه فرهنگ قرآنی		

ب - شاخص های کلان و خرد توسعه فرهنگ قرآنی پیش نویس صفر - مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۶ - غیر قابل استناد

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
۱- شاخص های پیامدی	۱. تعمیم و تعمیق ایمان و شناخت به قرآن و معارف عترت	۱. ایمان به قرآن و عترت	<ul style="list-style-type: none"> - میزان اعتقاد به صفات قرآن (نزول از سوی خداوند، اعجاز، حقانیت، جامعیت و جاودانگی در هدایت انسان، تحریف ناپذیری، کارآمدی در همه عصرها، جهانی بودن، مهیمن بودن قرآن بر سایر کتب آسمانی) در جامعه - درصد اعتقاد به جایگاه اهل بیت در ارتباط با قرآن به عنوان تبیین کنندگان علمی و عملی قرآن در جامعه - میزان اعتماد و افتخار به مسلمان بودن، فرهنگ قرآنی و اسلامی و ایرانی - میزان عمل به واجبات و مستحبات دینی و پرهیز از محرّمات و مکروهات
		۲. گرایش به قرآن و عترت [نماد موفقیت در فضا سازی قرآنی و شوق آفرینی]	<ul style="list-style-type: none"> - میزان دوست داشتن و مودت قرآن و اهل بیت و بغض نسبت به دشمنان ائمه از سوی آحاد جامعه (احساسی) - میزان احساس نشاط معنوی در مواجهه با قرآن از سوی آحاد جامعه (احساسی) - میزان خشوع در برابر قرآن از سوی آحاد جامعه (احساسی) - میزان اشتیاق به خواندن، فهم، تدبر و حفظ قرآن از سوی آحاد جامعه (انگیزشی) - میزان تمایل به استفاده از قرآن در زندگی از سوی آحاد جامعه (انگیزشی) - میزان علاقه مندی به قرائت، استماع، فهم و تدبر در آیات آن و احادیث از سوی آحاد جامعه (انگیزشی) - [میزان گرایش به استماع کرسی های تلاوت، میزان استقبال از برنامه های آموزش و ترویج قرآن در میان اقشار مختلف مخاطب (میانگین تعداد مخاطبان برنامه های آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج قرآن)] - میزان کاهش شکاف نسلی در گرایش به قرآن و عترت - فضای قرآنی در کشته توسط عموم جامعه - میزان حساسیت اجتماعی نسبت به تعظیم و تکریم قرآن مجید و دفاع از آن - نسبت پیام های قرآنی مبادله شده در شبکه های اجتماعی به کل پیام ها - میزان توسل به قرآن و عترت - میزان نام گذاری فرزندان به نام اهل بیت

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بند)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<ul style="list-style-type: none"> - میزان استفاده از آیات در سردر خانه‌ها و شهرها - میزان گرایش توأمان و معقول (دور از افراط و تفریط) به قرآن و عترت در فعالیت‌های قرآنی (نسبت تعداد هیئات مذهبی دارای مجالس قرآنی به کل هیئات، سهم برنامه‌های مرتبط با عترت در برنامه‌های شبکه قرآن و معارف صدا و سیما، سهم برنامه‌های مرتبط با عترت در برنامه‌های سازمان‌هایی با مأموریت قرآنی، میزان توجه معقول به قرآن و عترت در تولید محصولات قرآنی) - میزان آشنایی افراد جامعه با اسطوره‌های قرآنی
		۳. آشنایی با علوم و معارف قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد افراد آشنا با کلیات تاریخ و علوم قرآنی و شناخت معارف اساسی و ضروری قرآن در میان اقشار مختلف جامعه
۲. تعمیم و تعمیق ارتباط و انس با قرآن	۱. توانایی خواندن قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - میزان توانایی افراد در خواندن قرآن (به تفکیک گروه سنی و نوع مهارت خواندن) - نسبت ساعات قرائت قرآن روزانه به ساعات اوقات فراغت افراد - تعداد ختم‌های قرآن ثبت‌شده در سال (به تفکیک ماه رمضان، محرم، صفر و ...) 	
	۲. درک معنای آیات قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد افراد دارای توانایی درک معنای ظاهری عموم عبارات و آیات قرآن - تعداد افراد آشنا به ترجمه و مفردات قرآن - میزان قرائت قرآن کریم با درک معنا 	
	۳. تدبر در آیات قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد افراد آشنایی با روش تدبر و فهم معارف قرآن - تعداد افراد پایبند به اندیشه و دقت در آیات قرآن برای درک بهتر مراد و مقصود آیات به هنگام شنیدن و تلاوت قرآن - میزان قرائت متدبرانه قرآن کریم - میزان متذکر شدن افراد با آیات قرآن 	
	۴. حفظ قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - تعداد افراد حافظ بخش‌هایی از آیات و سوره قرآن (حداقل سه جزء) - تعداد حافظان مبتدی و حرفه‌ای تخصصی قرآن و حدیث به تفکیک میزان حفظ و اقشار مختلف (دانش - آموزان، نونهالان، مادران، دانشجویان، استادان دانشگاه، حوزویان، کارمندان، مدیران، معلمان، کارگران، ...) 	
	۵. انس با قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - میانگین قرائت مستمر قرآن هر فرد در روز - میانگین استماع قرآن هر فرد در روز - میزان استشهاد به قرآن در گفتار و نوشتار در میان عموم به ویژه گروه‌های مرجع، نخبگان و فرزندانگن - میزان شناخت و تمایز آیات از احادیث - میزان رعایت آداب ارتباط با قرآن - میزان انجام مناسک قرآنی (شرکت در جلسات و محافل قرآنی، میزان مراجعه به کتاب قرآن، استسفا به قرآن، همراه داشتن قرآن، ..) - میزان درک زیبایی‌ها و لذات معنوی قرآن از سوی عموم جامعه - تعداد کشف و اجرای شیوه‌های روزآمد انس و ارتباط با قرآن متناسب با اقتضائات عصر جدید 	
۳. تحقق آموزه‌های قرآنی در رفتار فردی و اجتماعی	۱. توانایی استفاده از قرآن	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی افراد جامعه در جستجو و دریافت معارف عمومی مورد نیاز از قرآن با استفاده از منابع معتبر - توانایی افراد جامعه در قضاوت ارزشی نسبت به مفاهیم مختلف بر اساس قرآن - میزان آشنایی افراد با شیوه‌های استفاده از آیات - میزان توانمندی نخبگان علمی و فرهنگی کشور در استفاده مستقیم از معارف قرآن کریم و کتب و منابع معرفتی قرآنی - میزان باور عمومی مبنی بر امکان و ضرورت بهره‌گیری مستقیم عموم مردم از قرآن 	
	۲. تبعیت فردی از قرآن و عترت به تفکیک اقشار مختلف	<ul style="list-style-type: none"> - میزان انزجار جامعه از ردائیل اخلاقی - میزان تمایل و گرایش جامعه به فضائل اخلاقی - میزان گرایش جامعه به انجام احکام (فروع و ضروریات دین) - میزان تأسی به اخلاق و رفتار و مؤلفه‌های هویت اسلامی و سبک زندگی قرآنی - میزان انجام عبادات واجب و مستحب فردی (نماز، یومیه، مستحبی، روز واجب و مستحبی، تلاوت قرآن، دعاخوانی، ذکر و تذکر...) - میزان مشارکت در امور دینی و قرآنی (انفاق، وقف، خیریه، قرض الحسنه، اهتمام دینی و قرآنی خانواده...) - میزان اهتمام به تکالیف واجب و مستحب فردی (طهارات، خوردنی و آشامیدنی‌های حلال، پوشش اسلامی، 	

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<p>آداب چشم و زبان، داشتن ظاهر دینی، ابراز هویت دینی (...)</p> <ul style="list-style-type: none">- میزان ترک محرّمات و مکروهات- میزان ترجیح عزتمندی و آزادی بر رفاه و راحتی- میزان کاهش تجمل گرایی و افزایش ساده‌زیستی به‌ویژه در میان مسئولان، فعالان قرآنی و خواص- افزایش اعتماد اخلاقی دانش‌آموزان به معلمان و مربیان- میزان نهادینه‌سازی ولایت‌مداری در اقشار جامعه- التزام خواص به هنجارهای اخلاقی و قرآنی (پایبندی عملی روحانیت به ارزش‌های معنوی، کاهش تخلفات در میان مسئولین، کاهش تخلفات در میان جامعه هنری و ورزشی به‌ویژه هنرمندان و ورزشکاران به‌نام، کاهش میانگین دارایی مسئولین و کاهش حضور افرادی که فعالیت‌های گسترده اقتصادی دارند در مناصب حکومتی، افزایش برخورد‌های آشکار با متخلفان در سازمان‌های دولتی، افزایش التزام فرهنگیان به اخلاق، افزایش برخورد‌های آشکار با متخلفان در سازمان‌های دولتی، ارتقای سطح شاخص‌های اخلاقی دانش‌آموزان)- افزایش هویت قرآنی در میان مفاخر و شخصیت‌های شاخص ملی- نسبت و میزان تنش‌های اخلاقی و رفتاری و آسیب‌های اجتماعی در جامعه قرآنی در مقایسه با سایر جوامع و اقشار- میزان تأثیر تمسک به قرآن و عترت در شاخص‌های مطلوب فرهنگی و اجتماعی کشور (مانند امنیت روانی جامعه، فساد، جرایم، امید به زندگی)- میزان تأثیر فعالیت قرآنی در کاهش تهدیدهای فناوری اطلاعات و مشغولیت‌های کاذب در جامعه به‌ویژه در میان دانش‌آموزان
		<p>۳. تبعیت اجتماعی از قرآن و عترت</p>	<ul style="list-style-type: none">- انجام عبادات جمعی (نماز جماعت، نماز جمعه، نماز اعیاد، حج، مجالس دعا، اعتکاف ...)- اهتمام به تکالیف جمعی (امر به معروف و نهی از منکر، ازدواج، جهاد، ...)- حاکمیت قرآن (نمود مبانی نظری قرآنی) در نظامات اجتماعی (کاهش تخلفات انتخاباتی مفاسد اقتصادی، فساد اداری، محرومیت و جمعیت زیر خط فقر نسبت به کل جمعیت، کاهش هزینه‌های انتخاباتی، حذف باندبازی در تقسیم و واگذاری پست‌های حکومتی و افزایش ضابطه‌محوری و کاهش رابطه، افزایش مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و حرکت‌های ملی ...)- نمادسازی با استفاده از مضامین قرآنی و سیره اهل بیت- نسبت فعالان قرآنی دارای پست‌های مدیریتی به مدیران کشور- میزان توجه به مؤلفه حفظ و تمسک به قرآن در انتصاب مدیران اجرایی کشور- تأثیر مثبت تمسک به قرآن و عترت در استحکام ساخت درونی جامعه (بهره‌وری و ارائه بهتر خدمات و محصولات کیفی، تحکیم بنیاد خانواده، نهادینه‌شدن روحیه سلحشوری و شجاعت ملی، افزایش تعصب ممدوح دینی، افزایش نوع دوستی، افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات فرهنگی قرآنی، کاهش فساد، نهادینه شدن شعائر، نمادها و آیین‌های اسلامی ایرانی به‌ویژه نماز، امر به معروف و نهی از منکر و عفت عمومی و حجاب، صداقت و صله رحم، کاهش شکاف طبقاتی، کاهش جرایم، اختلافات خانوادگی، قانون‌گریزی و قانون شکنی، افزایش تحسین هنجارمندی و تقبیح ناهنجارها، کاهش تأثیرپذیری از فرهنگ بیگانه و پذیرش نمادها و مظاهر آن در سطح جامعه)- افزایش تعهد در محصولات هنری و رسانه‌ای و کاهش ابتذال در آنها

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مولفه)	شاخص هدف (بعد)	شاخص راهبردی
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد نفر ساعت آموزش رسمی عمومی قرآن در سال به تفکیک نوع دوره (نونهالان، قرائت (روخوانی، روانخوانی، صحیح‌خوانی و فصیح‌خوانی ترتیل)، تجوید، درک معنا (ترجمه و مفاهیم)، حفظ، تدبیر و معارف قرآن) و مقطع دبستان و دبیرستان - رتبه و جایگاه آموزش قرآن بر سایر آموزش‌ها در نظام آموزش عمومی رسمی کشور - میزان همراهی و مشارکت والدین به ویژه مادران در فرآیند آموزش قرآن - اثربخشی آموزش رسمی عمومی قرآن در تقویت شناخت، مهارت و کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی - میزان بهره‌گیری از ابزار، روش‌های و فناوری‌های نوین و جذاب آموزشی و تربیتی در آموزش عمومی قرآنی - رتبه ارزشیابی درس رسمی قرآن مدارس در بین سایر دروس - نسبت معلمان قرآن به دانش‌آموزان - تعداد سرباز معلم قرآن - پوشش تحصیلی قرآنی دانش‌آموزان - میزان تناسب آموزش ادبیات فارسی و عربی و دینی در آموزش و پرورش - میزان توجه به حفظ قرآن در برنامه‌ریزی آموزشی دانش‌آموزان 	<p>۱. تعلیم و تربیت رسمی عمومی قرآن</p>	<p>۱. آموزش عمومی قرآن</p>	<p>۲- شاخص‌های فرایندی (فرهنگ‌سازی و نظام‌سازی قرآنی)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد نفر ساعت آموزش غیررسمی عمومی قرآن در سال به تفکیک نوع دوره (قرائت (روخوانی، روانخوانی، صحیح‌خوانی و فصیح‌خوانی ترتیل)، تجوید، درک معنا (ترجمه و مفاهیم)، حفظ، تدبیر و معارف قرآن) و تفکیک نهادی (دانشگاه، مدارس علمیه، مساجد، ادارات دولتی، بقاع متبرکه، زندان‌ها، مراکز نظامی، خانواده، کارخانجات و اصناف، مکان‌های ورزشی، مراکز درمانی، محیط فعالیت افسار تأثیرگذار) - اثربخشی آموزش دولتی و غیررسمی عمومی قرآن در تقویت شناخت، مهارت و کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی - میزان بهره‌گیری از ابزار، روش‌های و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در آموزش دولتی و غیررسمی عمومی قرآن 	<p>۲. آموزش عمومی دولتی و غیررسمی قرآن</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد نفر ساعت آموزش غیررسمی عمومی قرآن در سال به تفکیک نوع دوره (قرائت (روخوانی، روانخوانی، صحیح‌خوانی و فصیح‌خوانی ترتیل)، تجوید، درک معنا (ترجمه و مفاهیم)، حفظ، تدبیر و معارف قرآن) و تفکیک نهادی (دانشگاه، مدارس علمیه، مساجد، ادارات دولتی، بقاع متبرکه، زندان‌ها، مراکز نظامی، خانواده، کارخانجات و اصناف، مکان‌های ورزشی، مراکز درمانی ...) - اثربخشی آموزش عمومی غیردولتی و غیررسمی قرآن در تقویت شناخت، مهارت و کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی - میزان بهره‌گیری از ابزار، روش‌های و فناوری‌های نوین آموزشی و تربیتی در آموزش دولتی و غیررسمی عمومی قرآن 	<p>۳. آموزش عمومی غیردولتی و غیررسمی قرآن</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - سهم توجه به آموزه‌های قرآنی در کلیه محصولات فرهنگی و هنری - میزان بهینه‌سازی زنجیره و شبکه تأمین محصولات قرآنی (از تولید تا توزیع و مصرف) - میزان کاهش ریسک‌پذیری تولید محصولات قرآنی و تسهیل فرآیندها جهت حمایت از تولید - میزان اهتمام ویژه به تولید محصولات قرآنی در میان افسار تأثیرگذار (مدیران، نخبگان، فرهیختگان، گروه‌های مرجع هنرمندان و مداحان و...) در داخل و خارج از کشور - میزان اثربخشی تولید محصولات قرآنی در کاربردی کردن تعالیم قرآنی در زندگی فردی و اجتماعی - میزان مخاطب‌شناسی در تولید محصولات قرآنی 	<p>۱. تولید محصولات قرآنی</p>	<p>۲. تبلیغ و ترویج قرآن</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد تولید محصولات نمایشی قرآنی به تفکیک گروه‌های سنی (فیلم سینمایی، تله‌فیلم، مستند، فیلم کوتاه، سریال تلویزیونی، انیمیشن، نماهنگ، تئاتر، سایر برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی) 	<p>محصولات نمایشی</p>		

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	شاخص هدف (بعد)	شاخص راهبردی
<ul style="list-style-type: none"> - نسبت شمارگان نشر مصاحف منتشر شده به جمعیت کشور همراه با تفکیک استان - تعداد تولید قرآن نگاره (نقاشی، خطاطی، عکاسی، تصویرسازی، نگارگری، کاریکاتور، پوستر، معرق، منبت) - شمارگان نشر کتاب‌های دارای عنوان یا محتوای قرآنی - تعداد شماره‌های مجلات ترویجی قرآنی در سال - نسبت تعداد مجلات ترویجی قرآنی به مجلات عام فرهنگی اجتماعی و میزان استقبال از آنها - نسبت تعداد عناوین کتاب‌های قرآنی کودک و نوجوان منتشر شده به جمعیت سنی تا پانزده سال کشور 	<p>محصولات مکتوب و تجسمی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد قرائت‌های مجلسی (موجود) تولید شده در سال - تعداد قرائت‌های ترتیل کامل قرآن تولید شده در سال - کیفیت قرائت‌های قرآن - تعداد تولید تواشیح و ابتهال با محوریت آیات قرآن 	<p>محصولات تنغیمی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - میزان انتخاب مناسب و چینیس مطلوب آیات در محصولات معماری اسلامی (کاشیکاری، یادمان و...) - تعداد احداث یا نامگذاری به نام یا مضمون قرآنی با طراحی یک المان خاص در شهرها 	<p>محصولات معماری</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد شعر، فیلمنامه، و داستان (کوتاه، بلند، رمان) قرآنی تولید شده در سال 	<p>محصولات ادبی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد تولید محصولات خبری قرآنی (خبر، گزارش، مصاحبه، یادداشت) منتشر شده در خبرگزاری‌ها و روزنامه‌ها در سال - نسبت میانگین مشاهده محصولات خبری قرآنی به میانگین مشاهده اخبار فرهنگی 	<p>محصولات خبری</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد تولید انواع نرم‌افزارهای قرآنی به تفکیک مخاطب عام و خاص (اعم از بازی رایانه‌ای قرآنی، نرم‌افزار آموزشی، ترویجی، پژوهشی) 	<p>محصولات دیجیتالی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد ساعت برنامه قرآنی پخش شده در رسانه‌های دیداری و شنیداری (سینما، تلویزیون، رادیو، تئاتر) - میزان گرایش به دیدن آثار سینمایی و تلویزیونی قرآنی - رسانه ساعات مشاهده شبکه قرآن سیما - رسانه ساعات استماع رادیو قرآن و تلاوت - میزان تأثیر برنامه‌های قرآنی رسانه‌های دیداری و شنیداری در افزایش اشتیاق و گرایش به قرآن و دین - میزان توجه به تبلیغات قرآنی در میان برنامه‌های صدا و سیما مانند تبلیغات بازرگانی 	<p>رسانه‌های دیداری و شنیداری</p>	<p>۲. عرضه محصولات قرآنی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد توزیع (خرید یا هدیه) مصاحف قرآن - تعداد توزیع کتاب‌های دارای عنوان یا محتوای قرآنی - تعداد توزیع (خرید یا هدیه) مجلات قرآن - تعداد کتاب‌های قرآنی تأیید نشده جهت چاپ - تعداد روزنامه‌های قرآنی - میزان تأثیر آثار و محصولات مکتوب قرآنی در ایجاد اشتیاق و گرایش به قرآن و دین - نسبت تعداد کتاب‌ها و مجلات قرآنی کتابخانه‌های عمومی کشور به جمعیت کل کشور 	<p>رسانه‌های مکتوب</p>		

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بُعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<p>رسانه‌های مجازی</p> <ul style="list-style-type: none">- تعداد رسانه‌های مجازی قرآنی (وبسایت، وبلاگ، فوتوبلاگ، ودکست، پادکست)- میزان مراجعه مردم به سایت‌های پاسخگویی به شبهات قرآنی- تعداد پاسخ‌گویی به شبهات مرتبط با قرآن- تعداد اپلیکشن‌های قرآنی گوشی‌های تلفن همراه- تعداد شبکه‌های اجتماعی، فرومها و وبلاگهای قرآنی
			<p>محیط عمومی</p> <ul style="list-style-type: none">- تعداد نمادها و مجسمه‌های ساخته‌شده با مضمون قرآنی- تعداد بیلبوردهای تبلیغ قرآنی- تعداد دیوارنوشته‌های تبلیغ قرآنی- میزان به کارگیری متناسب و فاخر آیات و مفاهیم قرآنی در معماری، مبلمان شهری و محیط‌های آموزشی- میزان تبلیغات محیطی قرآنی در اماکن عمومی و خصوصی
			<p>محیط علمی</p> <ul style="list-style-type: none">- درصد دانشجویان عضو تشکلهای و کانون‌های دانشجویی قرآنی از کل دانشجویان- میزان مشارکت اعضای هیئت علمی مراکز آموزش عالی در برنامه‌های فرهنگ‌سازی قرآنی
			<p>محافل</p> <ul style="list-style-type: none">- تعداد محافل انس با قرآن- تعداد کرسی‌های تلاوت قرآن- تعداد مجالس ختم قرآن
			<p>نمایشگاه و جشنواره</p> <ul style="list-style-type: none">- وضعیت کتبی و کیفی برگزاری نمایشگاه بین‌المللی قرآن در ماه رمضان- تعداد برگزاری نمایشگاه‌های استانی و شهرستانی قرآن- تعداد برگزاری نمایشگاه‌های قرآن در خارج از کشور- تعداد جشنواره‌های قرآنی سال به تفکیک رشته‌ها و موضوعات- تعداد بخش‌های قرآنی در جشنواره‌های فرهنگی سال
			<p>مسابقات قرآنی</p> <ul style="list-style-type: none">- تعداد داوطلبین شرکت در انواع مسابقات قرآن- تعداد برگزاری مسابقات قرآنی به تفکیک جوامع مخاطب- اثربخشی برگزاری مسابقات قرآنی- کیفیت قرائت در قرآن مسابقات بین‌المللی نسبت به سال‌های گذشته- تعداد افتخارات قرآنی کسب شده حسب نوع افتخار در افشار و جوامع مختلف

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد نفرروز اعزام مبلغ قرآنی به خارج از کشور- اثربخشی اعزام‌های مبلغ قرآنی به خارج از کشور- تعداد برگزاری هفته‌های قرآنی در خارج از کشور- تعداد مسابقات قرآنی برگزار شده در خارج از کشور- تعداد آثار قرآنی ایرانی پخش شده در تلویزیون‌های کشورهای اسلامی و غربی- تعداد مقالات و گزارش‌های رصد و تحلیل برنامه‌های قرآن‌ستیزی در جهان- تعداد ساعات اختصاص یافته به معرفی مثبت اسلام و قرآن در شبکه‌های رسانه‌ای پربیننده جهان- تعداد صفحات اختصاص یافته به معرفی مثبت اسلام و قرآن در سایت‌های اینترنتی پربیننده جهان- تعداد تبلیغات قرآن‌محور در تابلوهای تبلیغاتی در مناطق پرتردد توریستی جهان- تعداد کتابچه و بروشور قرآنی با رویکرد آگاهی‌بخشی که به زبان‌های مختلف به توریست‌های جهان در داخل و خارج از کشور اهدا شده است.- تعداد پخش کلیپ‌های تبلیغاتی جذاب حاوی مضامین آیات رحمت و مودت قرآنی در شبکه‌های گوناگون تصویری جهان- میزان پذیرش دانشجویان غیرمسلمان در رشته‌های دینی در کشورهای اسلامی- تعداد برنامه‌های تبلیغی تلاوت مجلسی قرآن در مجامع فرهنگی جهانی- میزان حمایت و توسعه هدفمند گردشگری غیرمسلمانان در کشورهای اسلامی با رویکرد قرآنی- تعداد سازوکارهای فعال شده جهت حمایت از مقابله با هتک حرمت به قرآن و مقدسات الهی در سطح سازمان‌های بین‌المللی
			<ul style="list-style-type: none">- میزان استفاده از آیات قرآن در سخنرانی‌های مذهبی و منابر جمعه و جماعات- میزان توجه به قرآن در برنامه‌های عزاداری و شادی اهل بیت
			<ul style="list-style-type: none">- میزان افزایش تقاضای کالاها و خدمات قرآنی به تفکیک جوامع هدف اعم از: کودکان، دانش‌آموزان، نوجوانان، جوانان، دانشگاهیان، فرهنگیان، نظامیان، ورزشکاران، کارگران و اصناف، کارمندان، بانوان خانه‌دار، بان‌نشستگان، زندانیان، اقشار تأثیرگذار (مدیران، نخبگان، فرهیختگان، گروه‌های مرجع هنرمندان و مداحان و...)
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد فعالان قرآنی بیمه شده- اعتبار سالانه صندوق حمایت از فعالان قرآنی
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد مزایای حمایتی اعطاشده به برگزیدگان قرآنی- تعداد مراسم تجلیل از خادمان و فعالان قرآنی- میزان رضایت برگزیدگان قرآنی از حمایت‌های مالی، استعدادی، علمی- میزان اعطای مزایای بنیاد نخبگان به برگزیدگان قرآنی- میزان سرعت اعطای مزایای حمایتی به خادمان، حافظان، قاریان و نخبگان قرآنی- تعداد فعالان قرآنی دریافت کننده مزایای حمایتی و تقدیر شده در سال- میزان افزایش توجه به مؤلفه‌های فعالیت قرآنی در نظام‌های ارزشیابی و جذب نیروی انسانی کشور- میزان تکریم و الگوسازی حافظان و حافظان قرآن برای اقشار مختلف جامعه- میزان تشویق و حمایت از تولید کنندگان محصولات قرآنی
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد صدور مجوز مؤسسات مردمی قرآنی- تعداد لغو مجوز مؤسسات مردمی قرآنی- میزان حمایت‌های غیرمالی از مؤسسات مردمی قرآنی- میزان رضایت مؤسسات مردمی قرآنی از حمایت‌های غیرمالی
		۳. ارائه خدمات قرآنی	

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	شاخص هدف (بعد)	شاخص راهبردی
<ul style="list-style-type: none"> - میزان مرجعیت معرفتی قرآن در علوم انسانی و تمدن‌سازی اسلامی - میزان تعامل مؤثر نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام فرهنگی - میزان تعامل مؤثر نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام اجتماعی - میزان تعامل مؤثر نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام سیاسی - میزان تعامل مؤثر نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام اقتصادی - تعداد شکل‌گیری نهادهای علمی مأموریت‌گرا با رویکرد نظام‌سازی قرآنی 	<p>۱. رصد و نسبت- سنجی نظام‌های اجتماعی با مضامین قرآنی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - تعداد نظریه‌پردازی دینی و قرآنی در کشور - تعداد گزاره‌های قرآنی هادی سیاست‌های توسعه کشور - نسبت تعداد پژوهش‌های بنیادی و توسعه‌ای با رویکرد نظریه‌پردازی و بازتولید مضامین قرآنی به کل پژوهش‌های قرآنی کشور - تعداد نظریه‌پردازان قرآنی - میزان حمایت از نظریه‌پردازان قرآنی - تعداد رساله‌های دکتری با رویکرد نظریه‌پردازی قرآنی به کل پایان‌نامه‌های قرآنی حوزه و دانشگاه - تعداد مقالات علمی نظریه‌پردازی قرآنی به کل مقالات قرآنی - تعداد مدل‌ها و الگوهای قرآنی طراحی شده برای ارتقای قرآنی نظام‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی 	<p>۲. نظریه‌پردازی قرآنی</p>	<p>۳. نظام‌سازی قرآنی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - میزان تبادل دوسویه (عملیاتی شدن نظریه‌ها) نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام فرهنگی، نظام تعلیم و تربیت، نظام رسانه‌ای نظام تبلیغات دینی، نظام مدیریت، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی کشور - میزان تبادل دوسویه (عملیاتی شدن نظریه‌ها) نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام اجتماعی - میزان تبادل دوسویه (عملیاتی شدن نظریه‌ها) نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام سیاسی - میزان تبادل دوسویه (عملیاتی شدن نظریه‌ها) نظام توسعه فرهنگ قرآنی با نظام اقتصادی - میزان اصلاح مؤلفه‌های بی‌تفاوت یا متضاد در سایر نظام‌ها با قرآن و مضامین قرآنی 	<p>۳. تبادل مضامین قرآنی با نظام‌های اجتماعی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - میزان توجه به خودسازی و خلوص در مدیران و فعالان ارشد مسئول امور قرآنی کشور - میزان مصلحت‌سنجی سیاسی و سلیقه‌ای در مدیریت امور قرآنی 	<p>۱. اخلاص نیت فعالان قرآنی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - میزان پایبندی فعالان قرآنی به دستورات قرآنی - تعداد مسئولان دارای نگاه راهبردی به فعالیت‌های قرآنی در کشور - میزان عزم و اراده هماهنگ مسئولان نظام برای توسعه فرهنگ قرآنی - میزان اهتمام مدیران قرآنی به اجرای راهبردهای مقام معظم رهبری در حوزه قرآن - میزان احاطه و آگاهی مدیران و سیاستگذاران امور قرآنی از وضعیت فرهنگی و قرآنی کشور - میزان ترویج ادبیات مشترک میان فعالان قرآنی - میزان همدلی دستگاه‌ها و نهادها در توسعه فرهنگ قرآنی - میزان تعامل مؤثر و سازنده مراکز مدیریت راهبردی امور قرآنی با یکدیگر در سطح استانی و ملی 	<p>۲. بصیرت فعالان قرآنی در عمل</p>	<p>۱. جلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی</p>	<p>۳- شاخص‌های پشتیبانی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - میزان تمرکز مدیران راهبردی امور قرآنی بر مسئولیت خود - میزان اهتمام در رؤسای دستگاه‌های متولی نظام توسعه فرهنگ قرآنی 	<p>۳. جهاد مستمر فعالان قرآنی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - میزان ابتنای تصمیم‌گیری امور قرآنی بر سامانه‌های اطلاعاتی پشتیبان تصمیم‌سازی و مطالعه و تحقیق شایسته - میزان فعالیت دستگاه‌ها بر اساس چشم‌انداز دستگاهی و فرادستگاهی - میزان هماهنگی مراجع سیاست‌گذار کشور در امور قرآنی - تعداد مصوبات و قوانین مصوب جهت ارتقای جایگاه اجتماعی و تکریم و تعظیم حافظان و تالیان قرآن در جامعه - میزان اولویت‌دهی به توسعه فرهنگ قرآنی در سیاست‌ها و برنامه‌های کلان و اسناد بالادستی توسعه کشور 	<p>۱. سیاست‌گذاری امور قرآنی</p>	<p>۲. مدیریت راهبردی توسعه فرهنگ قرآنی</p>	

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	شاخص هدف (بُعد)	شاخص راهبردی
<p>- وضعیت هماهنگی و تسهیل حوزه‌های تخصصی توسعه فرهنگ قرآنی</p> <p>- وضعیت هماهنگی و تسهیل بخش‌های مختلف هدف توسعه فرهنگ قرآنی</p> <p>- میزان ایفای مطلوب مسئولیت هماهنگی و توسعه امور قرآنی در حوزه‌ها و بخش‌های تخصصی</p> <p>- تعداد فعالیت‌های قرآنی موزی و مخرب که از اجرای آن ممانعت شده</p> <p>- تعداد سازوکارهای اجرا شده برای هماهنگی حداکثری دستگاهها و نهادها در اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی</p> <p>- میزان انسجام در حمایت و تعامل با بخش قرآنی مردمی</p> <p>- میزان کاهش تصدی‌گری دولتی در فعالیت‌های قرآنی (تعداد فعالیت‌های قرآنی که باید توسط مردم انجام شود ولی دولت اجرا کرده، تعداد بخش‌های دولتی واگذار شده به بخش مردمی، میزان مشارکت بخش مردمی در فعالیت‌های برون مرزی، میزان تنوع حمایت‌های دولتی از بخش مردمی، میزان رضایت بخش مردمی از حمایت‌های دولتی)</p> <p>- میزان تعامل سازنده و مستمر دستگاهها و نهادهای قرآنی با یکدیگر و با بخش مردمی</p> <p>- میزان تفکیک وظایف ستادی مدیریتی از وظایف اجرایی در ستادهای هماهنگی امور قرآنی</p> <p>- تعداد همایش‌ها و نشست‌های هم‌افزایی جامعه قرآنی</p>	<p>۲. هماهنگی و تسهیل امور قرآنی</p>		
<p>- تعداد انتشار گزارش‌های ارزیابی راهبردی عملکرد قرآنی (گزارش سالانه وضعیت اجرای مصوبات شورای توسعه فرهنگ قرآنی، عملکرد دستگاهها و نهادها ..)</p> <p>- تعداد اعمال اقتضائات حقوقی بازدارنده و انگیزاننده جهت ارتقای عملکرد قرآنی نهادها و دستگاهها</p> <p>- تعداد اعمال اقتضائات حقوقی بازدارنده و انگیزاننده جهت ارتقای سطح پایبندی فعالان قرآنی به اخلاق حرفه‌ای مطلوب</p>	<p>۳. نظارت و ارزیابی امور قرآنی</p>		
<p>- وضعیت شاخص‌های توانمندی ساختارها و تشکیلات اجرایی امور قرآنی</p> <p>- سرمایه‌های نهادی (ساختار، اهداف، مأموریت و وظایف، ساختمان و زیرساخت)، سرمایه‌های دانشی (تولید دانش، التزام به مدیریت دانش، وضعیت سیستم‌های اطلاعاتی، اشتراک و تبادل دانش، ختم‌شده‌ها و استراتژی)، سرمایه‌های انسانی (کمیت، کیفیت و شایستگی منابع انسانی، آموزش، تجربه، تحصیلات، مهارت، مدیریت، توانمندسازی آموزش فرهنگی و تخصصی منابع انسانی)، سرمایه‌های ارتباطی (میزان برون سپاری، میزان مشارکت مردمی، تعامل هم‌افزا و سازنده با سایر سازمان‌ها)، سرمایه‌های مالی (وضعیت اعتبارات خاص قرآنی سازمان، وضعیت سهم اعتبارات اجرای منشور، ارتقای بودجه سنواتی)</p> <p>- وضعیت شاخص‌های فرایندی ساختارها و تشکیلات اجرایی امور قرآنی</p> <p>- طراحی و اجرای دستورالعمل‌ها و استانداردها، ابتنای فعالیت بر مطالعه و برنامه‌ریزی مطابق با نیازها و مأموریت‌ها، استقرار سیستم ارزیابی و نظارت مستمر درونی، رویکردهای رهبری سازمان (ارزش‌افزایی مخاطبان، موفقیت از طریق کارکنان، مدیریت فرایندی و سیستمی، بهبود مستمر، واقع‌گرایی، هماهنگی و تعامل مؤثر با نهادهای راهبردی)، شاخص‌های زمینهای (فضای قرآنی)، ثبات مدیریتی، خلاقیت و نوآوری، مسئولیت‌پذیری، دانایی محوری (ابتنای فعالیت‌ها بر مطالعه شایسته)، استقرار دولت الکترونیک، استقرار نظام جامع مدیریت عملکرد، سلامت اداری، خدمات رسانی به مردم و تکریم ارباب رجوع</p> <p>- بهره‌وری (کارآمدی و اثربخشی) ساختارها و تشکیلات اجرایی امور قرآنی (شاخص‌های فرایندی)</p> <p>- دستیابی به نتایج متوازن، میزان موفقیت سازمان در رشد مخاطبین و ارتقای شاخص‌های اقبال مخاطب، میزان رضایت مخاطبان، مطابقت دستاوردهای سازمان با اهداف، وظایف، مطالبات بالادستی و سیاست‌ها و راهبردهای توسعه فرهنگ قرآنی و رهنمودها و مطالبات قرآنی مقام معظم رهبری، اثربخشی (انطباق و هماهنگی شاخص‌های ورودی و خروجی)، میزان تولید ثروت سازمان</p>	<p>دستگاهها</p>	<p>۱. منابع نهادی توسعه فرهنگ قرآنی</p>	<p>۳. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی</p>

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بُعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد کلاس‌های آموزش و ترویج قرآن تشکیل شده در مدارس آموزش و پرورش- تعداد مدارس تخصصی قرآنی آموزش و پرورش- تعداد مراکز پیش‌دبستانی قرآنی- تعداد مهدهای کودک قرآنی- میزان بهره‌گیری از ظرفیت مدارس آموزش و پرورش برای آموزش قرآن سایر اقشار
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد گروه‌های آموزش عالی قرآنی دانشگاهی و حوزوی- تعداد رشته‌ها و دوره‌های آموزش عالی قرآنی در حال اجرا- وضعیت کتب و منابع کتابخانه‌ای مراکز آموزش عالی قرآنی- تعداد مراکز تحقیقاتی قرآنی- تعداد عناوین مجلات و نشریات پژوهشی قرآنی- تعداد انجمن‌های علمی قرآنی
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد کانون‌های قرآنی مساجد- تعداد جلسات قرآنی برگزار شده در مساجد- تعداد کلاس‌های آموزشی قرآنی برگزار شده در مساجد
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد بناها و ساختمان‌های با عنوان دارالناوه و خانه و سرای قرآن در مجموعه-های اداری و مسکونی، دستگاه‌ها و نهادها، محیط عمومی، هتل‌ها و مجتمع‌های رفاهی- تعداد اماکن گردشگری عمومی قرآنی مانند نمایشگاه و بوستان- تعداد مراکز مشاوره قرآنی به تفکیک مخاطبان (دانشجویان، عموم، دانش‌آموزان...)- تعداد فروشگاه‌های دائمی عرضه محصولات فرهنگی و قرآنی- تعداد فروشگاه‌های دوره‌ای دائمی عرضه محصولات فرهنگی و قرآنی (مساجد، نهادهای آموزشی، مؤسسات قرآنی، ادارات و نهادهای اجرایی)
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد مؤسسات قرآنی مردمی به ازای هر هزار نفر به تفکیک استان- نسبت مؤسسات قرآنی مردمی تبلیغی ترویجی به کل مؤسسات قرآنی مردمی- پوشش فضاهای قرآنی و مراکز آموزش و ترویج قرآن به ازای هر ده هزار نفر در سطح ملی و استانی- تعداد مراکز پاسخگویی حضوری، تلفنی، اینترنتی و مکاتبه‌ای به سؤالات قرآنی و میانگین مخاطبان
			<ul style="list-style-type: none">- نسبت تعداد جلسات قرآنی به جمعیت به تفکیک استانی و ملی- میزان شرکت در جلسات و محافل قرآنی و تبیین معارف قرآن- تعداد جلسات قرآنی و حفظ قرآن برای اقشار مختلف مخاطب
			<ul style="list-style-type: none">- میزان استقرار سامانه‌های هوشمند در حوزه‌های تخصصی توسعه فرهنگ قرآنی- میزان استقرار فرایندهای الکترونیکی فعالیت قرآنی- تعداد پایگاه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای اطلاع‌رسانی علمی و تحقیقاتی مرتبط با امور قرآنی
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد بقاع متبرکه که در آنها جلسات و کلاس‌های آموزش و ترویج قرآن برگزاری می‌شود.
			<ul style="list-style-type: none">- میزان استقرار ساختارهای هماهنگی و توسعه امور قرآنی- اثربخشی ساختارهای هماهنگی و توسعه امور قرآنی

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	شاخص هدف (بعد)	شاخص راهبردی
<ul style="list-style-type: none"> - وضعیت تحقیقات علمی قرآنی مراکز آموزش عالی (پایان نامه‌ها، مقالات، پژوهش‌ها) - تعداد پژوهش‌های کاربردی انجام شده در سال به تفکیک حوزه‌های تخصصی - تعداد برنامه‌های آموزشی و درسی طراحی شده برای اجرا در دوره‌های تخصصی توانمندسازی سرمایه انسانی قرآنی - تعداد آثار مکتوب قرآنی ترجمه شده به زبان‌های خارجی - تعداد آثار مکتوب قرآنی ترجمه شده به زبان فارسی - وضعیت برنامه‌ها و محتواهای درسی در حال اجرا در آموزش عالی قرآنی - تعداد طراحی یا بازطراحی برنامه‌های درسی آموزشی قرآنی - اعطای بورس تحصیلی و فرصت مطالعاتی به اساتید و پژوهشگران قرآنی - تعداد سمینارها و کنفرانس‌های علمی قرآنی ائربخش - میزان انطباق و هماهنگی تحقیقات قرآنی با اولویت‌های پژوهشی نظام توسعه فرهنگ قرآنی - میزان حمایت از خلاقیت‌ها و دستاوردهای علمی قرآنی طلاب و دانشجویان در تولید دانش قرآنی - میزان مشارکت‌های علمی قرآنی حوزه و دانشگاه 	<p style="text-align: center;">۲. منابع دانشی قرآنی (پژوهش قرآنی)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - وضعیت توزیع جمعیت مدرسان و اعضای هیأت علمی مراکز آموزش عالی قرآنی - اثربخشی آموزشی و پژوهشی مدرسان و اعضای هیأت علمی مراکز آموزش عالی قرآنی - توزیع جمعیت دانشجویان، طلاب و دانش‌آموختگان مخاطب آموزش عالی قرآنی - اثر بخشی آموزشی و پژوهشی دانشجویان و طلاب مخاطب آموزش عالی قرآنی - میزان پاسخ‌گویی و التزام اجتماعی حوزه و دانشگاه در توسعه فرهنگ قرآنی (میزان بهره‌وری مراکز آموزش عالی قرآنی در تأمین نیازهای نظام توسعه فرهنگ قرآنی) - میزان رضایت جامعه از توانمندی دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی قرآنی - تعداد محققان دانشگاهی و حوزوی امور قرآنی - تعداد کل دانش‌آموختگان قرآنی در مقاطع مختلف به تفکیک - درصد دانش‌آموختگان قرآنی دارای شغل مرتبط با رشته در طی سه سال پس از فراغت از تحصیل به تفکیک مقطع - میزان رضایت دانشجویان رشته‌های قرآنی از وجود فرصت‌ها برای دسترسی به امکانات علمی و تحصیلی - میزان امید به آینده (در زمینه رشد و پیشرفت علمی و حرفه‌ای) در میان دانشجویان رشته‌های قرآنی 	<p style="text-align: center;">۳. سرمایه انسانی قرآنی (آموزش عالی و تخصصی قرآنی)</p> <p style="text-align: center;">توسعه آموزش عالی رسمی قرآنی</p>		

شاخص راهبردی	شاخص هدف (بعد)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	معرف (سنجه)
			<ul style="list-style-type: none">- تعداد دوره‌های تخصصی تربیت مربیان و معلمان قرآن- تعداد دوره‌های تخصصی توانمندسازی مربیان و معلمان قرآن، کارشناسان هنری- رسانه‌ای، مدیران امور قرآنی، فعالان قرآنی- تعداد دوره‌های کوتاه مدت تربیت مبلغ قرآنی- تعداد دوره‌های برگزار شده برای توانمندسازی کارمندان شاغل در بخش‌های قرآنی دستگاه‌ها- تعداد دوره‌های برگزار شده با عنوان آشنایی با نظام توسعه فرهنگ قرآنی برای سرمایه انسانی قرآنی- میزان آشنایی سرمایه انسانی قرآنی با ادبیات نظام توسعه فرهنگ قرآنی (به تفکیک)- نسبت تعداد هنرمندان قرآنی به کل هنرمندان- نسبت تعداد نیروی انسانی رسانه‌ای قرآنی به نیروی انسانی رسانه‌ای کشور- میزان توانمندی قرآنی نیروی انسانی حوزه فرهنگی و دینی به تفکیک (روحانیون، اصحاب هنر و رسانه ...)- تعداد قاریان، حافظان و استادان حفظ و قرائت قرآن به تفکیک درجه- تعداد صدور مدرک تخصصی حفظ، قرائت و تدریس قرآن در سال- تعداد مقام‌های کسب‌شده در مسابقات بین‌المللی قرآنی- تعداد دوره‌های برگزار شده برای تربیت مبلغ قرآنی در حوزه بین‌الملل- تعداد دوره‌ها و کارگاه‌های آموزش هنرهای قرآنی- میزان توانمندی فعالان قرآنی با تکنولوژی و مهارت‌های تبلیغ مؤثر و روزآمد
			<ul style="list-style-type: none">- نسبت تعداد مربیان و اساتید قرآنی به تعداد قرآن آموزان کل کشور- تعداد فعالان قرآنی به تفکیک (قاریان، داوران، معلمان، مربیان، مدرسان، هنرمندان ...)- تعداد پست‌های دارای عنوان قرآنی در نمودار سازمانی دستگاه‌ها و نهادها- تعداد کارکنان و شاغلان دارای عنوان قرآنی در دستگاه‌ها و نهادها- میزان استخدام مشاغل قرآنی در دستگاه‌ها و نهادها در سال- میزان پراکندگی استفاده از استادان حفظ و قرائت در داوری مسابقات قرآن- میزان شناسایی و جذب نیروی کارآمد و نخبه علمی و فرهنگی در فعالیت‌های قرآنی- میزان اشتغال مربیان و معلمان حفظ و قرائت قرآن- تعداد شاغلان تحقیقاتی مرتبط با امور قرآنی- تعداد محققان امور قرآنی- میزان اعتماد عمومی جامعه نسبت به فعالان امور دینی و قرآنی- تعداد مفسران قرآن کریم

معرف (سنجه)	شاخص عملیاتی (مؤلفه)	شاخص هدف (بعد)	شاخص راهبردی
<ul style="list-style-type: none">- میزان اعتبارات خاص قرآنی در بودجه‌های جاری دستگاه‌ها و نهادها- میزان اعتبارات اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی به تفکیک حوزه‌های تخصصی- میزان اعتبارات دستگاه‌ها و نهادها که برای فعالیت‌های قرآنی هزینه شده- هزینه برگزاری مسابقات قرآنی در سال- هزینه‌های مؤسسات قرآنی مردمی- میزان درآمدهای مؤسسات قرآنی مردمی- نسبت اعتبارات قرآنی به کل اعتبارات فرهنگی کشور- میزان کمک‌های مالی دولتی در امور قرآنی به تفکیک موضوعات- سرانه فرهنگ‌سازی قرآنی دانش‌آموزان و دانشجویان- سرانه دانشجویی رشته‌های قرآنی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی و حوزه‌های علمیه- سرانه انتشار مصحف کتاب در کشور- سرانه هزینه توانمندسازی قرآنی کارکنان دستگاه‌ها و نهادها به تفکیک (معلمان، مدیران، کارشناسان)- میزان نظام‌مندی تخصیص اعتبارات خاص قرآنی دستگاه‌ها و اعتبارات اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی- میزان شفافیت در توزیع منابع مالی و نوع هزینه‌کردها در امور قرآنی کشور- میزان تخصیص یارانه برای خرید محصولات قرآنی به کارکنان دستگاه‌ها و نهادها- میزان تسهیلات حمایتی آموزش عالی قرآنی استعدادهای درخشان در تحصیلات تکمیلی در رشته‌های میان‌رشته‌ای	هزینه	۴. منابع مالی توسعه فرهنگ قرآنی	
<ul style="list-style-type: none">- میزان ارتقای اعتبارات خاص فعالیت‌های قرآنی دستگاه‌ها- میزان ارتقای اعتبارات اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی- میزان کاهش اتکای فعالیت‌های قرآنی بر منابع مالی دولتی- میزان احساس مسئولیت مردم نسبت به حمایت مالی از فعالیت‌های قرآنی- سهم هزینه قرآنی در سبد هزینه خانوار- میزان درآمدزایی و تولید ثروت مراکز علمی و پژوهشی قرآنی- سهم درآمدزایی از طریق وقف قرآنی	درآمد		
<ul style="list-style-type: none">- میزان تعامل دستگاه‌ها و نهادها با بخش مردمی- میزان تعامل هم‌افزا و سازنده دستگاه‌ها و نهادها با سایر سازمان‌ها- میزان تعامل دستگاه‌ها با نهادهای آموزشی، فرهنگی، دینی سایر کشورها- میزان همکاری علمی مراکز آموزش عالی قرآنی با مراکز علمی پژوهشی در داخل و خارج از کشور- میزان استفاده از ظرفیت گروه‌ها و تشکل‌های مذهبی و اجتماعی در توسعه فرهنگ قرآنی- میزان مشارکت حوزه‌های علمیه در توسعه فرهنگ قرآنی- میزان یادگیری و رشد سازمانی دستگاه‌ها و نهادهای کشور جهت هم‌افزایی توان، تجربه و ارتقای سطح آنها در توسعه فرهنگ قرآنی		۵. توسعه منابع ارتباطی توسعه فرهنگ قرآنی	

این پیش‌نویس، در بیست و دوم شهریورماه سال جاری، جهت اظهار نظر علاوه بر ارسال برای صاحب‌نظران و متخصصان حوزه مدیریت و نیز علوم اجتماعی برای کلیه دستگاه‌های عضو مجمع مشورتی شورا ارسال شد.

علاوه بر مطالعات فوق، طرح‌های پژوهشی دیگری در دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی مرتبط با موضوع شاخص‌سازی اجرا شده است که در این مجال به ذکر عناوین آنها تا پایان ۱۳۹۲ به شرح جدول زیر اکتفا می‌شود.

مجرى	سال تصویب	عنوان	
-	۸۱	شاخص های ارزیابی علم و فناوری کشور	۱
نظارت و ارزیابی	۸۱	شاخص ها و فرایند ارزیابی علم و فناوری در کشور	۲
محمدرضا رضوانی	۸۱	تحلیل روشها و شاخص های ارزیابی فرهنگ، هنر و ارتباطات در کشورهای مختلف جهان	۳
-	۸۳	شاخص های ارزیابی آموزش عالی در ایران	۴
دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی		عوامل خارجی تأثیرگذار بر فرهنگ عمومی (شاخص عوامل فراملیتی)	۵
گروه شاخص‌سازی	۸۷	تعیین و دسته بندی مؤلفه های فرهنگی اجتماعی	۶
دفتر هیأت تبیین و تعیین شاخص های ارزیابی	۷۹	مجموعه نظرات کارشناسی دستگاه ها درباره شاخص های ارزیابی تحقیقات کشور	۷
محسن توایان‌فر	۷۹	شاخص های کلان ارزیابی تحقیقات کشور (آمار اولیه)	۸
-	۸۱	شاخص ها و فرایند ارزیابی آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران / معیارها و شاخص های ارزیابی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی	۹
عباس امینی فسخودی جعفر خورسندی	۸۵	بررسی و تحلیل وضعیت شاخص های فرهنگی در مناطق روستایی کشور	۱۰
دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی	۸۷	سنجش شاخص های فرهنگ عمومی در کشور (محرمانه)	۱۱
کمیسیون اجتماعی	۸۳	ارزیابی و تحلیل شاخص های فرهنگی اجتماعی کشور (فرا تحلیل مطالعات اعتماد اجتماعی)	۱۲
محمد روزخوش	۸۷	تعیین و تعریف مؤلفه ها، زیر مؤلفه ها و شاخص های حوزه ورزش	۱۳
مرکز مطالعات راهبردی	۸۸	شاخص های فرهنگی (با تأکید بر شاخص های مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)	۱۴
میثم محمدامینی	۹۱	تدوین مؤلفه ها و شاخص های نظام تعلیم و تربیت کشور	۱۵
وزارت علوم	۸۷	توسعه اسلامی، مؤلفه ها و شاخص های آن	۱۶
مجتبی اسکندری	۸۵	تعیین شاخص ها و روش شناسایی سازمان های فرهنگ ساز در کشور	۱۷
علی اصغر پورعزت	۸۵	شناسایی مبانی و شاخص های پایدار تدوین چشم انداز فرهنگ کشور	۱۸
محمد احمدی	۸۸	اهداف تربیتی سند چشم انداز و ارزیابی شاخص های آنها، تحلیل چالش ها و ارائه رهیافت در حوزه آموزش و پرورش	۱۹

مجید فولادیان	۸۸	تعیین شاخص‌ها، ملاکها و مؤلفه های اعتقادی اصول و فروع دین اسلام (مطالعه موردی در شهر مشهد)	۲۰
حسین سمیعی	۸۷	ارزیابی و استخراج شاخص فرهنگی	۲۱
سید جواد موسوی دالینی	۸۹	تعیین و تعریف مؤلفه ها، زیرمؤلفه ها و شاخص های حوزه هویت ملی و قومی	۲۲
سجاد اسمعیل لو	۹۱	وضعیت بودجه ارتقاء شاخص های فرهنگی	۲۳
هیئت نظارت و ارزیابی	۸۱	آمار شاخص های ارزیابی علم و فناوری ایران سالهای ۷۵،۷۷،۷۹ (محرمانه)	۲۴

بخش چهارم

مستندات جلسات طراحد و گزینش

شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی

در دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی از ابتدای شهریورماه سال ۹۴ اقدامات همزمان دو گروه مطالعاتی برای مطالعه بر روی شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی آغاز شد. خلاصه مباحث این جلسات و نیز محتوا و پیش‌نویس جلسات در این بخش آمده است.

أ. خلاصه مذاکرات جلسه اول کمیته تدوین نظام نامه شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی

زمان جلسه: ۹۴/۶/۱۰ از ساعت ۱۴:۰۰ تا ۱۶:۰۰

حاضران: آقایان: محمد حسین فریدونی، فیروز رازنهان، عبدالرضا حاجیلری، مسعود عالمی، رضا سلامت پناه، احمد جمالی گندمانی، مرتضی سلمانی

- آقای رازنهان: تدوین نظام نامه امری پسندیده است. ایجاد اجماع می‌کند و باعث حرکت به سمت عملیاتی شدن است.
- برای طراحی شاخص لازم است فرایند ذیل طی شود:
- تهیه سفارش نامه تدوین نظام نامه
- یافتن مجری مناسب و سفارش تحقیق به وی و دریافت گزارش تحقیق
- طراحی پیش‌نویس نظام نامه بر اساس مطالعه انجام شده
- نقد و بررسی کارشناسی نظام نامه
- اعتبارسنجی در کمیسیون
- تصویب در شورای توسعه فرهنگ قرآنی
- مدل پیشنهادی دسته‌بندی شاخصها به شرح ذیل است:

	خروجی‌ها	نتایج	اثرات	پیامدها
فرد				
سازمان				
نهاد				
جامعه				
امت				

- این جدول، با رویکرد قیاسی تصویر کلان و چهارچوب کلی را ترسیم می‌کند. می‌توان جای هر موضوعی را در آن تعیین کرد. مثلاً دروغ نگفتن به عنوان رفتار قرآنی را می‌توان در سطوح فردی، سازمانی، نهادی، جامعه و امت اسلامی بررسی کرد. سیاستگذار کلان نباید نگاه استقرایی داشته باشد.
- جلسات خیرگانی در حالتی کارکرد دارد که نیاز به دانش ضمنی افراد و یا اعتبارسنجی نتایج باشد. در غیر اینصورت پژوهش متمرکز باعث بررسی گسترده و استخراج و تحلیل دانش موجود در موضوع مورد نظر است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود که تدوین نظام نامه، موضوع پژوهشی شود.
- حالات مختلف طراحی راهکار را می‌توان به سه دسته: ممکن، مطلوب، مقدور تقسیم بندی کرد. لازم است راهکارهای طراحی شده در دسته مطلوب مقدور باشد.
- آقای فریدونی: توسط معاونت هماهنگی و نظارت، جریانی با عنوان پایش راه افتاده که به بازرسی میدانی و ارزیابی وضعیت دستگاهها در آن پرداخته می‌شود. از اهداف و ضرورت‌های تشکیل این جلسه، بهبود این فرایند از طریق طراحی شاخصهای پایش است.

- آقای دکتر واعظ زاده در زمان ریاست شان بر هیئت نظارت و ارزیابی، برای ارزیابی دانشگاه ها از حدود ۵۰ نفر درخواست کردند که برای دانشگاهی که شناخت دارند، گزارش تحلیلی بنویسند. ایشان نتایج را جمع بندی و در قالب گزارش ارزیابی آموزش عالی ارائه کردند. به نظر بنده به اقتضای شرایط، راه حل مناسبی برای ارزیابی انتخاب شد. با این نگاه شاید به جای کار پژوهشی، از صاحب نظران بخواهیم که بر اساس شناخت شان، ارزیابی دستگاهی یا پیشنهاد شاخص دهند.

- آقای عالمی: نباید به موضوع به صورت پیچیده و مبهم نگریست. فرایند سیاستگذاری امری تدریجی است که با یادگیری همراه است. غرب، برای شاخص سازی اجتماعی، در ابتدای شکل گیری موضوع، شاخص های ساده و محدود را عرضه کرد. مانند مربی کشتی که در ابتدا به فن آموز خود، چند تکنیک محدود را می آموزد و از وی می خواهد که در میدان اجرا آن را پیاده کند و سپس با تسلط مهارتی به آنها، فنون بیشتری را به وی می آموزد. پیشنهاد بنده این است که از تعدادی فعال قرآنی در عرصه های مختلف آموزشی، پژوهشی، تبلیغی و مدیریتی بخواهیم شاخصهای حوزه خودشان را پیشنهاد بدهند.

- لازم است به چرخه یادگیری (طراحی، ارزیابی، اصلاح) توجه داشت. منظور از ارزیابی، اجرای ارزیابی و امتحان شاخصها در میدان عمل است.
- آقای حاجیلری: در دنیا در حوزه دینداری بیش از ۶۰-۷۰ سال کار جدی و نظام مند شده است لیکن هنوز به اقناع و اجماع نرسیده اند و این موضوع همیشه مورد نقد طرفهای مختلف بوده است.

- ابعاد شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی گسترده است. بالاخص وقتی در لایه نظام سازی وارد می شود. همچنین بسیاری شاخصها پنهان هستند و فقط بعد صورت آن را می توان سنجید نه بعد معنا را.

- رویکرد مهندسی قابلیت تعمیم به جامعه ندارد و برای سیاستگذاری فرهنگی کارآمد نیست.
- آقای عالمی: وقتی سند اسلامی سازی دانشگاهها به دست بنده رسید پرسیدم تجربیات کشور مانند راه اندازی انتشارات سمت، تأسیس دانشگاه امام صادق علیه السلام و مانند آن در کجای سند بررسی شده است.

- آقای فریدونی: برای پیامدسنجی انس با قرآن بنده و برخی همکاران شاخصهایی را طراحی و به اعتبارسنجی خبرگانی گذاشتیم. ضرورت ورود به آن، سنجش سطح انس با قرآن در نقاط گلوگاهی ورود به دانشگاه و آزمونهای استخدامی بود. برای سنجش شاخصها، سوالات چهار گزینه ای طراحی شده که شخص می توان با پاسخ دهی، سطح انس خود با قرآن را بسنجد.

{ادامه جلسه به بررسی شاخصهای دینداری در کشور و سایر کشورها پرداخته شد}

پیش نویس اولین جلسه کمیته تهیه نظامنامه تدوین شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی

مقدمه

مطابق منشور توسعه فرهنگ قرآنی، از جمله وظایف شورای توسعه فرهنگ قرآنی و بالتبع کمیسیون های سه گانه^۳، در حوزه های تخصصی، «تهیه و تصویب شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص های ارزیابی و نظارت بر فعالیت های قرآنی^۴» و «ارزیابی و نظارت بر عملکرد دستگاهها و نهادهای دولتی و غیردولتی^۵» است.

^۳ کمیسیون توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، مستقر در وزارت علوم؛ کمیسیون توسعه فعالیت های تبلیغ و ترویج قرآن کشور، مستقر در وزارت ارشاد؛ کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن کشور، مستقر در وزارت آموزش و پرورش

^۴ بند ۱ وظایف شورا

^۵ بند ۹ وظایف شورا

در راستای تدوین شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی، دو پژوهش در دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی صورت گرفته است: ۱. «شاخصهای مطلوب قرآنی» در سال ۱۳۸۸ توسط حجت الاسلام آقای سعید بهمنی که در آن به شاخصهای مطلوب در سطح فردی پرداخته شده است و «شناسایی شاخصهای ارزیابی موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآن» در سال ۱۳۹۲ توسط آقای مهندس عمار جلالی منش که به سبب شاخصها بر اساس بندهای منشور توسعه فرهنگ قرآنی و مدل کارکردی منجر شده است. همچنین یک پژوهش با موضوع شاخصهای فضای قرآنی در آموزش عالی در فرایند تعریف و تأیید طرح نامه قرار دارد که آقای دکتر عالمی عهده دار آن هستند.

شاخصهای طراحی شده در پژوهشهای مذکور، مواد خامی برای طراحی شاخص و تهیه پیش نویس مصوب آن فراهم کرده است. قرار است ظرف یکی دو ماه آینده، کمیته ای جهت طراحی پیش نویس شاخصها و ارائه آن به کمیسیونها و شورای توسعه فرهنگ قرآنی تشکیل شود. هدف از این کمیته این است که فرایند طراحی شاخصها را نظام مند و هماهنگ نماید. خروجی مطلوب جلسه «تدوین نظام نامه تدوین شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی» است. نظام نامه ای که به انضباط مبانی، رویکردها و روش تهیه و طراحی شاخصها بیانجامد.

مهمترین سند بالادستی جهت طراحی شاخصها، منشور توسعه فرهنگ قرآنی است. همچنین کمیسیونهای تخصصی در حال تهیه اسناد راهبردی اجرایی منشور توسعه فرهنگ قرآنی، ذیل اسناد راهبردی هستند. به علاوه طرح های ملی، در حال تعریف و تهیه هستند. به عنوان نمونه، طرح ملی حفظ قرآن کشور، در دستور کار بررسی و تصویب شورای توسعه فرهنگ قرآنی قرار دارد.

لازم است شاخصهای قرآنی با کیفیت ترین شاخصها در تمامی عرصه ها و حوزه های کشور طراحی شود. سایر بخشها از توسعه فرهنگ قرآنی ایده بگیرند. لازمه این کار حضور خبرگان رشته های مختلف در فرایند تعیین روش و طراحی شاخصها و همچنین نقد و یادگیری از تجربیات گذشته است. همچنین لازم است جلسه تا حد ممکن رویکرد تجویزی داشته باشد و کار جلو رود نه این که در هر موضوع، عرصه ها تبیین شود و به سمتی تمایل وجود نداشته باشد.

سؤالات اصلی

برای طراحی نظام نامه، سؤالاتی به نظر می رسد که لازم است در اولین جلسه کمیته، بررسی و منقح شود تا دستور جلسات کمیته مبتنی بر آن تعیین شود. سؤالات اولیه ای به شرح ذیل ارائه می شود:

۱. فصول نظام نامه تدوین شاخص چیست^۶.
۲. اصول و رویکردهای اساسی در طراحی شاخصها کدام است. به عنوان نمونه، شاخصها به صورت جامع طراحی شود و یا کلیدی/ مؤثر.
۳. نظریه های پشتیبان شاخص سازی جهت انسجام ساختاری، مبتنی بر مبانی دینی و شناخت مقتضیات کشور کدام است.
۴. شاخصهای طراحی شده چه نوعی باید باشد.^۷
۵. از میان روشهای موجود، با توجه به موضوع و شرایط فعلی، مناسب ترین روش طراحی شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی کدام است. رویکردهای نوین سازور کارهای رصدی^۸ چگونه در شاخص سازی تأثیر می گذارد. آیا طراحی شاخص مستقل از روشهای نوین است.
۶. شاخصهای طراحی شده در چه قالبی دسته بندی شود^{۹، ۱۰}.

^۶ پیشنهاد اولیه فصل بندی نظام نامه: اصول و رویکردهای کلان، مبانی نظری، روش طراحی، حوزه و سطح طراحی، ویژگی شاخص مطلوب، روش اعتبارسنجی، ...
^۷ به عنوان مثال با تقسیم بندی شاخص به دو نوع کمی و کیفی به نظر می رسد بسیاری از شاخص کیفی را می توان به صورت کمی سنجید! مثلاً سطح انس با قرآن را با روشهای کیفی و مخلوط می توان سنجید. (ر.ک شاخصهای تمسک به قرآن توسط فریدونی و همکاران، ۱۳۹۳، منتشر نشده)
^۸ ظاهراً پژوهشهایی وجود دارد که اگر سطح فضای مجازی رصد شود می توان با اعتبار زیادی آن را به کل جامعه تعمیم داد. و این سطح اعتبار هر روز در حال افزایش است و فرایندهای پژوهشهای اجتماعی را در حال تغییر دادن است.

۷. سطح طراحی شاخصها کدام است^{۱۱} و طریقه انتقال/ ترجمه شاخص از سطح بالا به سطح پایین تر چگونه اتفاق می افتد.
۸. شاخصهای شاخص مطلوب چیست^{۱۲}. فرایند و شاخصهای رتبه بندی شاخصها چیست. چگونه می توان از یک لیست بلند مثلاً ۷۰۰ تایی به لیست ۴۰ تایی برای شاخص رسید.
۹. عوامل موفقیت و شکست تجربیات قبلی کشور در زمینه طراحی شاخص کدام است.
۱۰. فرایند مطالعاتی و اعتبارسنجی شاخصها کدام است. لیست مطالعات خرد پیشنهادی قابل انجام یک یا دو ماهه کدام است. زمان بندی کلی برای طراحی و اعتبارسنجی شاخص (نهادهای اعتبارسنجی: کمیسیونها و شورا) را چقدر تخمین می زنید. افراد و رشته های مورد نیاز برای طراحی شاخص کدام است. چه افرادی را برای حضور در جلسه پیشنهاد می دهید^{۱۳}.
۱۱. کلیات اجرایی در نظام نامه کدام است.^{۱۴}
۱۲. ابعاد و مؤلفه های شناسنامه شاخص کدام است.

ب. خلاصه مذاکرات چهارمین جلسه کمیته تدوین نظام نامه شاخصها

زمان جلسه: ۹۴/۶/۳۱ از ساعت ۱۵:۰۰ تا ۱۷:۰۰

حاضران: آقایان: محمد حسین فریدونی، عبدالرضا حاجیلری، مسعود عالمی، رضا سلامت پناه، محمد (رسول) نوروزی، احمد جمالی، مرتضی سلمانی ماهینی
آقای سلامت پناه: طراحی شاخص، از موضوعات تمدنی است فلذا اهمیت بسیاری دارد.

- شاخص سازی از حوزه صنعتی به اجتماعی وارد شده است.
- نباید اجرا شده شد. در حدیث آمده است که اللهم إني أعوذ بك من جنون العمل. باید از جنون عمل دوری کرد.
- دو حوزه وجود دارد: (۱) شاخصهای فردی و اجتماعی ارتباط با قرآن، (۲) شاخصهای اقامه امر قرآن.
- بسیاری شاخصها را می توان از خود قرآن استخراج کرد. به عنوان نمونه ثمره ایمان، احسان به پدر و مادر است و امثالهم.
- آقای حسینی: لازم است بین شاخصهای دینداری و قرآنی تفکیک شود. هدف ما طراحی شاخصهای قرآنی است.

^۹ برای طبقه بندی شاخصها مدلهای ذیل به نظر می رسد:

۱. فرایندی: ورودیها {منابع مالی؛ منابع انسانی؛ تأمین دانش؛ تجهیزات و زیرساختها}؛ فرایندها {فرایندهای اصلی؛ فرایندهای پشتیبان؛ فرایندهای مدیریتی}؛ خروجیها {کالاها؛ خدمات}؛ پیامدها و تأثیرات {فردی؛ اجتماعی}
۲. مدل کارکردی: کارکردهای پشتیبان {جلب توفیق الهی (اخلاص در نیت، بصیرت در عمل، جهاد مستمر)؛ تولید (سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، نظارت و ارزیابی)؛ تأمین منابع (نیروی انسانی، دانش، منابع مالی)}؛ کارکردهای اصلی (تولید مضامین؛ تولید محصولات؛ نظام سازی (رصد و نیازسنجی، بازتعریف مضامین، بازتولید محصولات، تبادل و انتقال)؛ فرهنگ سازی (آموزش عمومی قرآن، تبلیغ و ترویج قرآن)}؛ کارکردهای اساسی {تعمیم و تعمیق ایمان و شناخت قرآن؛ تعمیم و تعمیق ارتباط و انس با قرآن؛ تحقق آموزه های قرآنی در رفتار فردی و اجتماعی}

^{۱۰} امکان تفکیک شاخصهایی چون ایمان، محبت، خواندن و استماع مشتاقانه، التزام عملی، برای دو حوزه آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج مشکل باشد. برای رفع آن چه باید کرد؟

^{۱۱} می توان شاخصها را به سه سطح فراحوزه ای، حوزه های تخصصی (منظور حوزه های آموزش عمومی، تبلیغ و ترویج، پژوهش، آموزش عالی، مدیریت کلان، نظام سازی، ... است)، برنامه های ملی سرازیر کرد و یا سطح بندی آن به نظامات کلان و خرد، فعالیتها و دستگاه ها، عموم جامعه

^{۱۲} به عنوان مثال، ویژگی های اسمارت بودن که بیان می کند، شاخصها، مشخص، قابل اندازه گیری، قابل دستیابی، منطقی، و زمان مند باشند.

^{۱۳} پیشنهاد می شود، آقایان: حجت الاسلام سعید بهمنی (مجری تحقیق شاخصهای مطلوب قرآنی)، عمار جلالی منش (مجری تحقیق شاخصهای ارزیابی موفقیت)، یاسر جلالی منش (مجری تحقیق طراحی فرامدل برنامه ریزی و ارزیابی نهادهای قرآنی) به جلسه دعوت شوند.

^{۱۴} به عنوان نمونه آیا به ضرورت اجرای آزمایشی شاخصها تصریح می شود یا خیر.

- آقای عالمی: عمده شاخصها در لایه پیامدها طراحی شود. مثلاً ۷۰٪ آنها در این لایه باشد، ۲۰٪ در لایه فرایندها و ۱۰٪ در لایه منابع.
- ابتدا با شاخصهای محدودی کار شروع شود. با گذشت زمان و رشد جامعه و نظام قرآنی، بدنه شاخصها افزایش می یابد.
- جهت کاهش هزینه مالی و صرفه جویی وقت، لازم است با حداقل سؤال و شاخص، به ارزیابی و قضاوت رسید.
- لازم است حلقه تدوین، ارزیابی و اصلاح، اجرایی شود. این حلقه در صورت استمرار به رشد منجر می شود.
- آقای نوروزی: در تترها به دنبال رصد هستیم نه ارزیابی.
- شاخص بعد از داده و بسترسازی جذب آن طراحی می شود نه قبل از آن.
- لازم است تأکید بر خروجی، مصرف و تأثیر باشد. شاخص پیشرفت در یکی از وبگاههای مذهبی، تعداد تولید صفحات دینی بود در حالی که نسبت مصرف (خواندن محتوای صفحه) به تولید در مقایسه با سایر برخی موضوعات اجتماعی (مانند ریزش مو) بسیار پایین بود.
- آقای عالمی: شاخص، به نوعی مبنای دسته بندی داده هاست. لازم است شاخص قبل از جمع آوری داده معلوم باشد.
- آقای سلامت پناه: در حال حاضر در کشور داده های متنوع و زیادی موجود است.
- آقای نوروزی: داده های موجود اعتبار ندارد و یکپارچه نیستند. مثلاً میزان جرم در شاخصهای اجتماعی ناجا موجود است ولی رده سنی آن معلوم نیست.
- آقای فریدونی: شاخص انس دو چیز اصلی است: ۱. میزان شناخت آیات از سایر متون و ۲. میزان شناخت مفاهیم و تعبیر قرآنی از سایر مفاهیم.
- با روشهای حذفی، علی معلولی، ... می توان شاخصهای کلیدی را شناسایی کرد.

پیش نویس دست نامه تدوین شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی ۹۴/۶/۳۱

فصول:

- واژگان و مفاهیم پایه
- گونه شناسی و نوع شناسی شاخص ها
- روشهای شاخص سازی
- ابزارهای سنجش شاخص
- فرآیند عملیاتی تدوین شاخص
- شاخصهای پیشنهاد

مقدمه

مطابق منشور توسعه فرهنگ قرآنی، از جمله وظایف شورای توسعه فرهنگ قرآنی و بالتبع کمیسیون های سه گانه^{۱۵}، در حوزه های تخصصی، «تهیه و تصویب شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص های ارزیابی و نظارت بر فعالیت های قرآنی»^{۱۶} است.

اصول و رویکردهای اساسی

^{۱۵} کمیسیون توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، مستقر در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ کمیسیون توسعه فعالیت های تبلیغی ترویجی قرآنی کشور، مستقر در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن کشور، مستقر در وزارت آموزش و پرورش.

^{۱۶} بند ۱ وظایف شورا

طراحی شاخصها در پنج حوزه ۱. مدیریت کلان امور قرآنی؛ ۲. آموزش عمومی قرآن؛ ۳. تبلیغ و ترویج قرآن؛ ۴. پژوهش و آموزش عالی قرآنی؛ ۵. نظام سازی قرآنی انجام شود.

ابعاد هر حوزه به کمک مدل کارکردی و تحلیل قیاسی منطقی تعیین شود. به عنوان نمونه، ابعاد مدیریت کلان شامل سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، بسیج منابع، و نظارت و ارزیابی باشد. برای تبلیغ و ترویج، تولید مضامین، تولید محصولات، عرضه محصولات، اثرگذاری، می تواند ابعاد آن باشد و الی آخر. لازم نیست شاخصها به صورت جامع طراحی شود. بلکه طراحی شاخصهای کلیدی کفایت می کند. با روشهای اعتبارسنجی و رتبه بندی، مقادیر ذیل برای تعداد شاخصهای نهایی هر حوزه پیشنهاد می شود:

حوزه	تعداد
مدیریت کلان امور قرآنی	۱۵
پژوهش و آموزش عالی قرآنی	۱۵
نظام سازی قرآنی	۱۵
آموزش عمومی قرآن	۱۵
تبلیغ و ترویج قرآن	۳۰

اعتبار زمانی شاخصهای طراحی شده می تواند سه سال باشد. به صورت بازه های سه ساله، شاخصها بازطراحی شود.

عناصر کارکرد اساسی (غایی) توسعه فرهنگ قرآنی بدین شکل مورد توجه حوزه ها باشد:

حوزه	تعمیم و تعمیق ایمان و شناخت قرآن	تعمیم و تعمیق ارتباط و انس با قرآن	تحقق در رفتار فردی و اجتماعی
مدیریت کلان امور قرآنی	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐
پژوهش و آموزش عالی قرآنی	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐
نظام سازی قرآنی	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐	☒ ☒ ☒
آموزش عمومی قرآن	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☐	☒ ☒ ☐
تبلیغ و ترویج قرآن	☒ ☒ ☐	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☐

شاخصها در سطح ارزیابی خرد دستگاہ ها طراحی نمی شود. دستگاہ ها بر اساس شاخصهای مصوب، در حیطه وظایف و مخاطبان خود، اقدام به طراحی شاخص مرتبط می نماید.

شاخصها در همه لایه های پیامدها و تأثیرات، فرایندها، ورودی ها و منابع طراحی شود. تمرکز طراحی شاخص بر سطح پیامدها و تأثیرات باشد و به طراحی شاخصهای ورودی و منابع، اکتفا نشود.

برای هر شاخص، شناسنامه شاخص طراحی شود. در شناسنامه، تعریف، روش و ابزار سنجش، دوره ارزیابی، ... تعیین شود.

ممکن است چنین تصور شود که وقتی سند بالادستی امور قرآنی کشور یعنی منشور توسعه فرهنگ قرآنی تصویب و برای تأمین مالی اجرای آن در بودجه‌های سنواتی کشور، ردیف بودجه تخصیص یافت و سازماندهی کلی صورت گرفت، آنگاه اثرات خط مشی (منشور) توسط اجتماع و آلهایی که با آن سر و کار دارند، احساس خواهد شد. متأسفانه، این مفروضات همیشه مورد تصدیق قرار نمی‌گیرند. تجربیات بسیاری از برنامه‌ها عمومی در عرصه ملی، نیاز به ارزیابی دقیق اثر واقعی خط مشی عمومی را مشخص می‌سازد (گیوریان و ربیعی مندجین، ۱۳۸۹). در ادبیات سیاستگذاری عمومی^{۱۷} و همچنین ارزیابی سازمانی و ارزیابی فردی، به طور مبسوط، به سطوح، مفاهیم، روشها و ابزارهای ارزیابی پرداخته شده است. مطابق بسیاری از مدل‌های مفهومی، گام اول در ارزیابی، داشتن شاخص^{۱۸} است.

بر این مبنا و بر اساس منشور توسعه فرهنگ قرآنی، از جمله وظایف شورای توسعه فرهنگ قرآنی و بالتبع کمیسیون‌های سه گانه^{۱۹}، در حوزه‌های تخصصی، «تهیه و تصویب شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص‌های ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های قرآنی^{۲۰}» است.

در راستای تدوین شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی، دو پژوهش در دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی صورت گرفته است: ۱. «شاخصهای مطلوب قرآنی» در سال ۱۳۸۸، توسط حجت الاسلام آقای سعید بهمنی که در آن به طراحی معرفه‌های مطلوب قرآنی در سطح فردی پرداخته شده است و ۲. «شناسایی شاخصهای ارزیابی موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی» در سال ۱۳۹۱، توسط آقای مهندس عمار جلالی منش که به طراحی مجموعه‌ای از شاخصها بر اساس بندهای منشور توسعه فرهنگ قرآنی و در قالب مدل کارکردی منجر شده است. شاخصهای طراحی شده در دو پژوهش مذکور، مواد خامی برای طراحی شاخص و تهیه پیش نویس مصوب آن فراهم کرده است.

در این متن تلاش می‌شود برای طراحی شاخصهای توسعه فرهنگ قرآنی چهارچوبی ارائه شود.

فرایندهای اصلی سیستم ارزیابی

چهار فرایند اصلی وجود دارد که ایجاد و توسعه سیستم ارزیابی عملکرد را پشتیبانی می‌کند. (فیض، ۱۳۹۲: ۵۲)

با توجه به نمودار معلوم می‌شود طراحی شاخصها و سنجه‌ها، گام ابتدایی است و بعد از آن لازم است برنامه ریزی و ساخت، پیاده سازی و اجرا و به روزرسانی انجام شود.

^{۱۷} Public policy

^{۱۸} Indicator

^{۱۹} کمیسیون توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی کشور، مستقر در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ کمیسیون توسعه فعالیت‌های تبلیغی ترویجی قرآنی کشور، مستقر در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن کشور، مستقر در وزارت آموزش و پرورش.

^{۲۰} بند ۱ وظایف شورا

حوزه های تدوین شاخص

پیشنهاد می شود تدوین شاخص در پنج حوزه اصلی ۱. مدیریت کلان امور قرآنی؛ ۲. پژوهش و آموزش عالی قرآنی؛ ۳. نظام سازی قرآنی^{۲۱}؛ ۴. آموزش عمومی قرآن؛ ۵. تبلیغ و ترویج قرآن؛ صورت گیرد.

۱- مدیریت کلان امور قرآنی

مدیریت این حوزه توسط شورای توسعه فرهنگ قرآنی و دبیرخانه آن انجام می شود. این حوزه فراتر از کمیسیونهای سه گانه است و شامل کارکردهای سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، بسیج منابع، و نظارت و ارزیابی کلان می باشد. نتیجه این زیرنظام، ساماندهی امور قرآنی کشور است.

۲- پژوهش و آموزش عالی قرآنی

مدیریت این حوزه توسط کمیسیون توسعه تبلیغ و ترویج قرآن مستقر در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام می شود. این حوزه شامل کارکردهای پشتیبان سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، بسیج منابع، و نظارت و ارزیابی در حوزه تخصصی، شناسایی نیازهای پژوهشی، پرورش پژوهشگران و ارتباط دهی پژوهشها و پژوهشگران، آموزش عالی رسمی قرآنی، آموزش تخصصی قرآنی، و اشتغال قرآنی است. نتیجه این زیرنظام، تأمین دانش و نیروی انسانی مورد نیاز نظام توسعه فرهنگ قرآنی است.

۳- نظام سازی قرآنی

مدیریت این حوزه توسط شورای توسعه فرهنگ قرآنی و با همکاری تخصصی حوزه پژوهشهای قرآنی صورت می گیرد. نظام سازی به معنای بازطراحی و پیاده سازی نظام های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و خرده نظام های آن مبتنی بر مفاهیم عالی قرآنی است. شامل کارکردهای رصد و نیازسنجی، بازطراحی مضامین، طراحی محصولات متناسب با نظامات اجتماعی و خرده نظام های آن است. اثر این نظام، اصلاح نظامات اجتماعی مبتنی بر آموزه های قرآنی است.

۴- آموزش عمومی قرآن

مدیریت این حوزه توسط کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن کشور مستقر در وزارت آموزش و پرورش انجام می شود. این حوزه شامل کارکردهای پشتیبان سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، بسیج منابع، و نظارت و ارزیابی در حوزه تخصصی، فرایندهای اصلی تعلیم و تربیت رسمی عمومی قرآن، آموزش عمومی دولتی و غیررسمی قرآن، و آموزش عمومی غیردولتی و غیررسمی قرآن می باشد. نتیجه این زیرنظام، افزایش سواد عمومی قرآنی آحاد جامعه است.

۵- تبلیغ و ترویج قرآن

مدیریت این حوزه توسط کمیسیون توسعه تبلیغ و ترویج قرآن مستقر در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام می شود. این حوزه شامل کارکردهای پشتیبان سیاستگذاری، هماهنگی و تسهیل، بسیج منابع، و نظارت و ارزیابی در حوزه تخصصی، فرایندهای اصلی تولید محصولات قرآنی، عرضه محصولات قرآنی، و ارائه خدمات قرآنی است. نتیجه این زیرنظام، فضا سازی قرآنی و تمهید و انگیزه بخشی انس با قرآن در آحاد جامعه است.

تعداد شاخص در هر حوزه

لازم نیست شاخصها به صورت جامع طراحی شود. بلکه طراحی شاخصهای کلیدی کفایت می کند. با روشهای اعتبارسنجی و رتبه بندی، مقادیر ذیل برای تعداد شاخصهای نهایی هر حوزه پیشنهاد می شود:

^{۲۱} البته شاید بد نباشد که حوزه پژوهش و نظام سازی را ادغام و آموزش عالی را از پژوهش جدا کرد.

حوزه	تعداد
مدیریت کلان امور قرآنی	۱۰
پژوهش و آموزش عالی قرآنی	۱۰
نظام سازی قرآنی	۵
آموزش عمومی قرآن	۱۰
تبلیغ و ترویج قرآن	۱۰

لایه های شاخصهای پیشنهادی

شاخصها در دو سطح: ۱. برنامه ها^{۲۲} و فعالیتها^{۲۳} و ۲. نتایج^{۲۴} طراحی می شود. همچنان که به نظر می رسد وظیفه شورای توسعه فرهنگ قرآنی مبنی بر تهیه و تصویب شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی و تصویب شاخص های ارزیابی و نظارت بر فعالیت های قرآنی، ناظر به همین دو سطح است. ارزیابی فعالیتها در دو دسته: ۱. ورودی ها^{۲۵} و مداخلات و ۲. فرایندها^{۲۶} و ارزیابی نتایج در دو دسته: ۱. خروجی ها^{۲۷} و ۲. پیامدها^{۲۸} و تأثیرات^{۲۹} تقسیم می شود. شاخصهای ورودی، کمیت، کیفیت، و زمانبندی دقیق منابع مالی و کالایی، تکنولوژیک و اطلاعات، زیرساخت ضروری برای فعالیت مطلوب، نیروی انسانی برخوردار از دانش و مهارت کافی، فضای فیزیکی، امکانات اداری و تجهیزات فنی لازم که برای یک فعالیت، پروژه یا برنامه فراهم شده را می سنجد^{۳۰}. فرایندها، پیشرفت فعالیتها در یک برنامه یا پروژه و شیوه اجرای آنها، فرایند یا وظایف یا اجرای یک فعالیت، فرآیند پشتیبان، فرآیند های مدیریت، فرآیند خدمت یا عملیاتی (برای مثال، مدنظر قرار دادن درجه مشارکت) را می سنجد^{۳۱}. خروجی، محصولات، کالاهای سرمایه ای و خدماتی است که از یک مداخله توسعه حاصل می شود^{۳۲}. به عنوان نمونه، محصولات تبلیغی ترویجی و خدمات و محافل قرآنی، خروجی های نظام تبلیغ و ترویج اند. پیامدها نتایج میان مدت را سنجد می نماید. این شاخصها اغلب بر هرگونه تغییر در رفتار افراد به عنوان نتایج برنامه تمرکز دارد. (مزایا و منافی که عاید فرد، افراد یا گروه های هدف شده است) و تأثیرات، کیفیت و کمیت نتایج دراز مدت که از پیامدهای برنامه به دست آمده اند، را مورد سنجد قرار میدهد^{۳۳}. به علت تفکیک مشکل پیامدها و تأثیرات آن دو در یک دسته آورده می شود. به طور خلاصه، دسته بندی شاخصها در مدل مفهومی ذیل انجام شده است:

^{۲۲} Programs

^{۲۳} Activities

^{۲۴} Results

^{۲۵} Inputs

^{۲۶} Processes

^{۲۷} Outputs

^{۲۸} Outcomes

^{۲۹} Impacts

^{۳۰} UNICEF M&E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹

^{۳۲} OECD (Organization for Economic Co-operation & Development).

^{۳۳} UNICEF M&E Training, ۱۹ February ۲۰۰۹

چارچوب مفهومی طراحی شاخص

بر اساس حوزه ها و لایه ها، چهارچوب مفهومی ذیل برای طراحی شاخص پیشنهاد می شود. شاخصهای آمده^{۳۴} به صورت نمونه درج شده است.

حوزه	لایه	ورودی (منابع)	فرایندها	خروجی ها	پیامدها و تأثیرات
مدیریت کلان امور قرآنی	میزان اعتبارات منشور (میلیون ریال) در هر سال	تعداد موضوعات بحث انگیز ^{۳۵} در دستور کار شورا	میزان هماهنگی بین دستگاهها	وحدت و همدلی میان مدیران ارشد قرآنی کشور	
پژوهش و آموزش عالی قرآنی	تعداد پژوهشهای کاربردی	فرایند گزینش دانشجو	سطح علمی دانش آموختگان	رشد علوم قرآن	
نظام سازی قرآنی	منابع مالی اختصاص یافته به پژوهشهای حوزه نظام سازی	تعداد نیازهای رصد شده نظامات اجتماعی	تعداد بسته های سیاستی به نظامات	اصلاح نظام مالیاتی مبتنی بر قرآن	
آموزش عمومی قرآن	منابع مالی تخصیصی به حوزه درک مفاهیم قرآن	فرایند پرورش قرآنی آموزگاران ابتدایی	سطح دانش قرآنی دانش آموختگان نظام رسمی عمومی	میزان انس با معارف قرآن	
تبلیغ و ترویج قرآن	میزان اعتبارات تخصیصی به فعالیتهای تبلیغی ترویجی در بودجه دستگاه ها	تعداد دوره های کوتاه مدت برگزار شده برای تربیت مبلغ قرآنی	حجم مستند قرآنی تولید شده	سهم زمانی استماع و قرائت قرآن در شبانه روز	

پیامدها و تأثیرات نظام توسعه فرهنگ قرآنی

پیامدها و تأثیرات هر حوزه متفاوت است لیکن باید توجه داشت آنچه با آحاد جامعه در ارتباط است، انتقال کالاها و خدمات قرآنی توسط زیرنظامهای آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج قرآن و ساختارهای نظامات اجتماعی است. در اولی ارتباط با قرآن به صورت مستقیم ایجاد می شود و در دومی، بسترهای ساختاری فراهم می شود. بنابراین به نظر می رسد عناصر کارکرد اساسی (غایی) توسعه فرهنگ قرآنی بدین شکل مورد توجه حوزه ها باشد:

کارکرد حوزه	تعمیم و تعمیق ایمان و شناخت قرآن	تعمیم و تعمیق ارتباط و انس با قرآن	تحقق در رفتار فردی و اجتماعی
مدیریت کلان امور قرآنی	☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐	☒ ☐ ☐
پژوهش و آموزش عالی قرآنی	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐
نظام سازی قرآنی	☒ ☐ ☐	☒ ☐ ☐	☒ ☒ ☒
آموزش عمومی قرآن	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☐	☒ ☒ ☐
تبلیغ و ترویج قرآن	☒ ☒ ☐	☒ ☒ ☒	☒ ☒ ☐

^{۳۴} بسیاری از موارد ذکر تا تبدیل شدن به شاخص لازم است پردازشهایی بر آن صورت گیرد، لیکن مفهوم کلی آن در اینجا مدنظر است.

نسبت شاخصهای نظام و شاخصهای ارزیابی عملکرد دستگاهها

شاخصها در سطح ارزیابی خرد دستگاهها طراحی نمی شود. دستگاهها بر اساس شاخصهای مصوب، در حیطه وظایف و مخاطبان خود، اقدام به طراحی شاخص مرتبط می نمایند.

اعتبار زمانی شاخصها

اعتبار زمانی شاخصهای طراحی شده می تواند سه سال باشد. به صورت بازه های سه ساله، شاخصها بازطراحی شود.

شناسنامه شاخص

اجزای شناسنامه	تعریف	سوالات چک لیست
عنوان شاخص	تعیین عنوان شاخص، اولین و مهم ترین بخش شناسنامه را شامل می شود. عنوان باید به گونه ای انتخاب شود که ضمن ایجاز، ساده و قابل فهم باشد. باید از انتخاب واژه های مبهم و یا دارای ابهام (چندین معنی)، خودداری نمود، زیرا ممکن است در هنگام جمع آوری اطلاعات و یا تفسیر و کاربرد، مشکل ساز گردد.	شاخص را چه بنامیم؟ عنوان انتخابی مبین ماهیت شاخص است؟ آیا عنوان انتخابی برای همگان قابل درک است؟ آیا علت وجودی و اهمیت شاخص روشن است؟
فرمول محاسبه	تعیین واحد اندازه گیری، فرمول و یا فرایند محاسبه/اندازه گیری شاخص، به ویژه در خصوص شاخص های کیفی عملکرد اهمیت و ظرافت بسزایی دارد. در شاخص های کمی عموماً از تعداد، نسبت و یا درصد (رشد یا تجمیعی)، استفاده می گردد. ممکن است در بعضی موارد روابط پیچیده ریاضی و یا اقتصادی استفاده گردد و در مورد شاخص های کیفی نحوه محاسبه توسط طراح آن تعیین می گردد. مقادیر این شاخص ها ممکن است از طریق طراحی پرسشنامه، نظرسنجی، ممیزی، اجماع خبرگان، و یا طرق بدیعی تعیین گردد.	
ارتباط	منظور ارتباط شاخص با اسناد بالادستی و سایر شاخصهاست.	این شاخص از کدام یک از بندهای اهداف، سیاستها و راهبردهای منشور توسعه فرهنگ قرآنی پشتیبانی می کند؟ کدام شاخص یا شاخصهای دیگر با این شاخص در ارتباط تنگاتنگ هستند؟
تناوب (دوره زمانی)	تعیین دوره زمانی جمع آوری داده و محاسبه مقدار هر شاخص (هفتگی، ماهانه، فصلی، سالانه و ...) از موارد حائز اهمیت در شناسنامه می باشد. عدم تعیین دوره زمانی و یا عدم تأکید و الزام بر محاسبه شاخص در موعد مقرر، به ناکامی سیستم ارزیابی منجر می شود.	چند وقت یک بار شاخص را اندازه می گیریم؟ چند وقت یک بار از شاخص گزارش ارائه می دهیم؟ آیا این دوره زمانی برای ردیابی تأثیرات اقدامات انجام شده با هدف ارتقای عملکرد کافی است؟
سنجه / روش سنجش		این جنبه عملکردی چگونه می تواند مورد سنجش قرار گیرد؟ آیا می توان فرمول سنجش را با عبارات ریاضی بیان کرد؟ آیا سنجه و روش سنجش روشن است؟ آیا سنجه و روش دقیقاً شرح می دهد که چه داده هایی لازم است؟ سنجه و روش سعی در القای چه رفتارهایی خواهند داشت؟ آیا رفتارهای دیگری هم هستند که سنجه و روش سنجش باید مشوق و انگیزه بخش آنها باشد؟ آیا مقیاس مورد استفاده مناسب است؟ داده های تولید شده تا چه حد دقیق خواهند بود؟
منبع داده ها	در این بند، منابع و روش های اصلی و جایگزین جمع آوری داده های مرتبط با شاخص (نام واحدهای داخل و یا خارج شورای عالی انقلاب، و یا سازمان های ملی مثل مرکز آمار ایران، خدماتی مثل سرشماری عمومی، بانک های اطلاعات درون و یا برون سازمانی، مطالعات و پیمایش های	داده های لازم برای دنبال کرده این شاخص از چه منبعی باید فراهم آوری شود؟

موردی که به سفارش سازمان، تعیین می‌گردد.	
مسئول اندازه گیری	چه مرجعی، شخص، واحد و یا حتی نهادی خارجی مسئول جمع آوری، پالایش و پردازش داده هاست؟
اقدام کننده بر اساس داده ها (مالک داده ها)	چه مرجعی، شخص یا واحد، مسئول برنامه ریزی و اجرای اقدامات اصلاحی و کسب اطمینان از پیشرفت جنبه عملکردی مورد ارزیابی است؟
چه باید کرد	مالک داده ها دقیقاً چگونه از داده ها استفاده خواهد کرد؟ سازمان دقیقاً چه باید بکند تا اطمینان داشته باشد که جنبه عملکردی مورد ارزیابی رو به پیشرفت است؟

(برگرفته از فیض، ۱۳۹۲: ۵۹-۶۰)

ده آزمون طراحی شاخص مناسب

لازم است شاخصهای طراحی شده ویژگی شاخص مناسب را داشته باشد. در ذیل ۱۰ ویژگی لازم به کمک سؤال اصلی ذکر شده بررسی می شود. از سؤالات مهم، هزینه سنجش شاخص است. به عنوان نمونه سنجش شاخص ارزیابی میزان قرائت روزانه قرآن کریم توسط جامعه به کمک پیمایش استانی (به ازای هر ۱۰،۰۰۰ نفر یک نفر) نیاز به هزینه میلیاردی دارد.

شماره	نام آزمون	سؤال اصلی
۱	واقعیت	آیا با این شاخص آن چیزی را می سنجیم که واقعاً می خواهیم بسنجیم.
۲	تمرکز	آیا با این شاخص فقط آن چیزی را می سنجیم که می خواهیم بسنجیم.
۳	مربوط بودن	آیا ما قطعاً چیزهای درستی را می سنجیم. آیا شاخص طراحی شده همان جنبه عملکردی که در پی سنجش اش هستیم می سنجد.
۴	سازگاری	آیا در شاخص مشخص شده است که چه کسی آن را خواهد سنجید و در چه زمانی سنجش انجام خواهد شد.
۵	دسترسی	آیا داده های لازم برای سنجش شاخص به سادگی قابل جمع آوری و ادراک هستند یا خیر.
۶	وضوح	آیا نکات نامفهوم و گنگی در تشریح و تفسیر نتایج وجود دارد یا خیر.
۷	خوب، که چی	آیا امکان اقدام بر اساس داده های فراهم شده و مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفته وجود دارد یا خیر.
۸	به موقع بودن	آیا داده ها می توانند چنان با سرعت کافی جمع آوری و تحلیل شوند که فرصت کافی برای اقدامات مقتضی را بدست دهند یا خیر.
۹	هزینه	آیا شاخص ارزش سنجیدن و توجیه اقتصادی دارد یا خیر.
۱۰	بازی	شاخص طراحی شده چه رفتارهای مطلوب و نامطلوبی را تشویق خواهد کرد.

(فیض ۱۳۹۲: ۶۱-۷۴)

دوازده مرحله تولید شاخص از نگاه اندی نیلی

پروفسور اندی نیلی (Andy Neely-۱۹۶۷) استاد دانشگاه کمبریج، موسس بخش خدمات یکپارچه این دانشگاه و عضو مدرسه مدیریت کرانفیلد است. او را بیشتر به عنوان یکی از متفکران برجسته دنیا در حوزه سنجش عملکرد سازمانی و مدیریت می‌شناسند. وی علاوه بر این معاونت موسسه تحقیقات پیشرفته مدیریت بریتانیا را نیز بر عهده دارد. نیلی دارای بیش از ۱۰۰ عنوان اثر در قالب مقاله و کتاب است. دو نمونه از مهمترین آثار او عبارتند از: سنجش عملکرد کسب و کار، چاپ شده توسط انتشارات اکونومیست (The Economist) و منشور عملکرد که توسط انتشارات فایننشال تایمز (Financial Times) به

چاپ رسیده است. تحقیقات پروفیسور نیلی جوایز متعددی را برای او به ارمغان آورده که از آن جمله می‌توان به عضویت دائم انجمن سنجش عملکرد، شبکه‌ای بین‌المللی از افرادی که به موضوعات سنجش عملکرد و مدیریت علاقمند هستند، اشاره نمود.

از میان آثار او، کتاب منشور عملکرد با عنوان «منشور عملکرد: کارت امتیازی اندازه‌گیری و مدیریت موفقیت کسب و کار (چارچوبی برای ارتباطات بهتر با ذی‌نفعان)» با ترجمه عادل فیض و توسط موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی به چاپ رسیده است.

مطلب زیر از یکی از مقالات نیلی تحت عنوان «سیستم طراحی ارزیابی عملکرد» گرفته شده که در سال ۲۰۰۰ میلادی در شماره ۲۰ مجله «International Journal of Operations & Production Management» به چاپ رسیده است.

دوازده مرحله تولید شاخص بر اساس مقاله اندی نیلی

مرحله نخست: چه شاخص‌هایی مورد نیاز هستند؟

- هدف: شناسایی اطلاعاتی که هر مدیری برای مدیریت مجموعه خویش به آنها نیاز دارد.
- روش دستیابی: جلسه طوفان مغزی
- خروجی: فهرست سطوح ممکن برای شاخص‌های عملکرد

مرحله دوم: تحلیل هزینه‌فایده

- هدف: اطمینان از مشخص شدن شاخص‌های با ارزش
- روش دستیابی: جاگذاری خروجی مرحله نخست در جدول هزینه‌فایده
- خروجی: فهرست سطوح ارزشمندی شاخص‌های عملکرد

مرحله سوم: هدف از اندازه‌گیری

- هدف: اطمینان از وجود یک هدف واضح و روشن برای هر شاخص
- روش دستیابی: پر کردن بخش هدف در شناسنامه هر شاخص
- خروجی: فهرست سطوح اصلی شاخص‌های عملکرد (به عنوان مثال: لیست شاخص‌هایی که هم با ارزش هستند و هم اساسی)

مرحله چهارم: اطمینان از جامعیت

- هدف: بررسی اینکه همه سطوح مهم اندازه‌گیری تحت پوشش قرار دارد.
- روش دستیابی: جلسات طوفان مغزی تسهیل‌کننده
- خروجی: فهرست سطوح بیشتر برای شاخص‌های عملکرد. (این شاخص‌ها نیز می‌توانند با ارزش یا اساسی باشند)

مرحله پنجم: طراحی دقیق (کارویژه)

- هدف: تعیین ساختار هر کدام از شاخص‌ها
- روش دستیابی: تکمیل شناسنامه هر شاخص با بهره‌گیری از تسهیل‌کننده
- خروجی: مجموعه‌ای از شناسنامه‌های شاخص که هر کدام مسائل کلیدی مرتبط با شاخص‌های عملکردی را به صورت خلاصه بیان می‌کنند.

مرحله ششم: ادغام و یکپارچه‌سازی (کارکرد)

- هدف: تعیین اینکه آیا شاخص‌های تعریف شده قابل ادغام هستند یا نه.

- روش دستیابی: پر کردن کاربرگه‌های ارزیابی ادغام
- خروجی: مجموعه‌ای یکپارچه از شاخص‌های عملکردی

مرحله هفتم: ملاحظات محیطی (کارکرد)

- هدف: بررسی تناسب شاخص‌های به دست آمده با کارکردهای محیط مورد نظر
- روش دستیابی: تکمیل ممیزی محیطی شاخص‌ها با بهره‌گیری از تسهیل‌کننده
- خروجی: مجموعه‌ای از شاخص‌های عملکردی مناسب و فراگیر

مرحله هشتم: آزمایش کارکرد داخلی

- هدف: بررسی امکان ادغام شاخص‌های ارایه شده از سوی بخش‌های مختلف
- روش دستیابی: جلسات گروهی و تکمیل کاربرگه‌های ارزیابی ادغام شاخص‌ها
- خروجی: مجموعه‌ای یکپارچه از شاخص‌های عملکردی یک حوزه فراگیر

مرحله نهم: ملاحظات محیطی

- هدف: بررسی اینکه آیا همه شاخص‌ها برای محیط فعلی سازمان مناسب هستند
- روش دستیابی: تکمیل ممیزی محیطی شاخص‌ها با بهره‌گیری از تسهیل‌کننده
- خروجی: مجموعه‌ای کامل از شاخص‌های مناسب عملکردی

مرحله دهم: آزمایش تخریب

- هدف: بررسی اینکه ارقام بدست آمده چگونه بیش از ارقام کارکرد واقعی می‌شوند؟
- روش دستیابی: جلسات گروهی و تکمیل کاربرگه‌های آزمایش مخرب
- خروجی: مجموعه‌ای یکپارچه و بهبود یافته از شاخص‌های عملکردی (همراه با تعیین مناطقی که امکان بروز مشکل در آنها وجود دارد)

مرحله یازدهم: نهادینه سازی

- هدف: نهادینه نمودن ساختار شاخص‌های عملکردی
- روش دستیابی: معرفی و تمرین بکارگیری سیستم جدید شاخص‌های عملکردی. ارزیابی مستمر و منظم برای تشخیص اینکه آیا در عملکرد شاخص-ها تضاد یا اشکالی وجود دارد یا خیر.
- خروجی: مجموعه‌ای یکپارچه و کارآمد از شاخص‌های عملکردی

مرحله دوازدهم: اصلاحات در حین اجرا

- هدف: اطمینان از حذف شاخص‌های زائد و ناکارآمد و تولید شاخص‌های جدید و مناسب
- روش دستیابی: تکمیل مداوم کاربرد بررسی شاخص عملکردی
- خروجی: یک فرایند ساختارمند برای اطمینان از اینکه شاخص‌های عملکردی نه توسط یک مدیر بلکه توسط گروه مدیریت دائماً به روز رسانی می‌شوند.

ج. گزارش نشست‌های بررسی و تقلیل شاخص‌ها در بابلسر - تدوین نسخه اول

با عنایت به استقبال صاحب‌نظران و کارشناسان دستگاه‌ها و کمیسیون‌ها از مطالعه گروهی در نشست تکمیل و بازنگاری اسناد راهبردی اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی در مشهد مقدس که با مشارکت مؤثر نمایندگان محترم کمیسیون‌ها و دستگاه‌ها برگزار شد و در اجرای بند اول وظایف شورا مطرح در ماده چهار منشور توسعه فرهنگ قرآنی، برگزاری گردهمایی بررسی و تکمیل شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی از ابتدای شهریورماه در دستور کار دبیرخانه قرار گرفت.

در گام نخست، با اجرای مطالعات کارشناسی اولیه نتایج مطالعات دبیرخانه شورا در قالب پیش‌نویس شاخص‌های کلان و خرد توسعه فرهنگ قرآنی تنظیم و جهت اعلام نظر اولیه در بیست و دوم شهریور به دستگاه‌ها و نهادها و صاحب‌نظران ارسال شد. دو جلسه هماهنگی با نمایندگان کمیسیون‌ها در ادامه برگزار شد.

در جلسه اول هماهنگی برگزاری گردهمایی بررسی و تکمیل شاخص‌ها که با حضور آقایان: محمد انجم‌شعاع، محمد مهدی عزیززاده، محمد عرفانی‌نسب، مهندس رضا بیدی، علی‌رضا شعبانی‌فرد روز یکشنبه مورخ ۹۴/۶/۲۹ از ساعت ۹:۲۵ تا ۱۰:۵۰ در محل دبیرخانه شورا برگزار شد با اشاره به نتایج مثبت نشست مشهد مقدس برای تکمیل اسناد راهبردی و ضرورت تدوین شاخص‌ها به عنوان یکی از وظایف زمین‌مانده شورا مطرح شد که پیش‌نویس صفر شاخص‌ها در دبیرخانه تهیه شده تا با تشکیل کارویژه‌های تخصصی در نشستی که در پانزدهم تا هفدهم مهر برگزار خواهد شد بررسی، غربال و تکمیل شود. پس از آن با تصویب کمیسیون‌ها به شورای توسعه فرهنگ قرآنی ارائه شود. البته کارهایی در کمیسیون ترویج و آموزش عالی انجام شده که نیازمند تکمیل است. در این جلسه پس از اظهار نظر کلی درباره متن و نیز فرایند بررسی، مقرر شد جلسه بعدی با حضور رؤسای کارویژه‌ها که توسط دبیران کمیسیون‌ها مشخص می‌شوند مدل کلی شاخص‌ها و روند بررسی آن در جلسات مورد اتفاق نظر قرار گیرد.

البته شایان ذکر است با توجه به پیش‌نویس دیگری، که در حوزه شاخص‌های تبلیغ و ترویج قرآن در دبیرخانه کمیسیون مربوطه تهیه شده و هم‌اکنون دستور جلسه ابتدای مهرماه کمیسیون است، قرار شد نحوه جمع بین این دو کار در جلسه بعد بررسی شود.

در جلسه دوم هماهنگی برگزاری گردهمایی بررسی و تکمیل شاخص‌ها که روز چهارشنبه مورخ ۹۴/۷/۸ با حضور آقایان انجم‌شعاع، سلامت‌پناه، خواجه‌پیری، عرفانی‌نسب، سرایی، سعید رحمانی، بیدی برگزار شد نیز مقرر شد ضمن دعوت از کارشناسان خبره، بر تعداد کم و قابل اندازه‌گیری شاخص تأکید شود تا مرحله ارزیابی کیفی بر کمی غلبه داشته باشد.

پس از برنامه‌ریزی‌ها، در نهایت در نشستی با حضور منتخب کارشناسان و صاحب‌نظران شورا و کمیسیون‌ها، از پانزدهم تا هفدهم مهرماه در دو کارویژه با جلسات فشرده از طلوع آفتاب تا ساعاتی پس از مغرب، در اردوگاه فرهنگی تفریحی کوثر بابلسر، بررسی و تکمیل شد.

ترکیب کارویژه بررسی و تکمیل شاخص‌های آموزش عمومی و تبلیغ و ترویج قرآن در نشست: آقایان؛ سید علی محمد سرایی، محمد انجم‌شعاع، حجت الاسلام سیدمصطفی حسینی، دکتر حمید صابر فرزام، سالار عرفانی‌نسب، قربانی، منوچهر ابریشم‌باف

ترکیب کارویژه بررسی و تکمیل سایر شاخص‌ها در نشست: آقایان؛ دکتر ابوالفضل خوش منش، سید حسین رحیمیان، امیر حسین شیبی، علی‌رضا شعبانی فرد، مهندس رضا بیدی

دست‌آورد این جلسات اصلاح شاخص‌های هدف منطبق بر اهداف منشور توسعه فرهنگ قرآنی و نیز کاهش سنجه‌ها بود.

جدول شاخص های کلان توسعه فرهنگ قرآنی (پیش نویس مورخ ۱۳۹۴/۷/۱۸ - نتایج کارویژه های تخصصی نشست بابلرس)

محور راهبردی	هدف	شاخص
۱- پیامدها	۹. تقویت ایمان به قرآن و عترت در سطح ملی و بین المللی*	۴۰. میزان اعتقاد قلبی به صفات قرآن
		۴۱. میزان اعتقاد قلبی به جدایی ناپذیری قرآن و عترت
	۱۰. تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن	۴۲. میزان آشنایی با مفاهیم قرآن
		۴۳. میزان تدبر در قرآن
		۴۴. میزان شناخت معارف قرآن
		۴۵. میزان درک لذات معنوی قرآن
	۱۱. تقویت و گسترش انس با قرآن	۴۶. میزان ارتباط مستمر با قرآن
		۴۷. میزان حفظ قرآن
		۴۸. تبعیت فردی از قرآن
		۴۹. تحقق آموزه های قرآنی در نظام مدیریت، برنامه ریزی و تصمیم گیری کشور (ابتنای نظام های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بر معارف قرآنی)
۲- نتایج	۱۳. توسعه مهارت های ارتباط با قرآن (سواد قرآنی)	۵۰. توانایی روان خوانی قرآن
		۵۱. توانایی درک معنای آیات قرآن
		۵۲. توانایی تدبر در قرآن
	۱۴. رواج آیات در فرهنگ عمومی (فضاسازی قرآنی)	۵۳. توانایی استفاده از قرآن
		۵۴. میزان گرایش به قرآن
		۵۵. نمادسازی قرآنی
۳- فرایندها	۱۵. ارتقای آموزش عمومی قرآن	۵۶. میزان استشهاد به آیات و روایات در محاورات
		۵۷. تعلیم و تربیت رسمی عمومی قرآن
	۱۶. توسعه تبلیغ و ترویج قرآن	۵۸. تعلیم و تربیت غیر رسمی عمومی قرآن
		۵۹. تولید محصولات قرآنی
		۶۰. عرضه محصولات قرآنی
		۶۱. مصرف (تقاضا) خدمات و محصولات قرآنی
	۱۷. توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی	۶۲. وضعیت پژوهش های قرآنی
		۶۳. وضعیت آموزش عالی قرآنی
		۶۴. وضعیت آموزش تخصصی قرآنی
		۱۸. توسعه گفتمان قرآنی اهل بیت در سطح بین الملل*
۱۹. توسعه نظریه پردازی برای نظام سازی قرآنی	۶۵. وضعیت پژوهش های میان رشته ای قرآنی	
	۶۶. وضعیت پژوهش های نظریه پردازی قرآنی	
	۶۷. وضعیت نهادهای علمی با مأموریت نظام سازی قرآنی	
	۶۸. وضعیت اندیشمندان نظریه پرداز قرآنی	
۳- پشتیبانها و الزامات	۲۰. طلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی	۶۹. اخلاص نیت فعالان قرآنی
		۷۰. بصیرت و جهاد مستمر فعالان قرآنی
	۲۱. مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی	۷۱. سیاست گذاری و برنامه ریزی امور قرآنی

مخبر راهبردی	هدف	شاخص
۲۲. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی		۷۲. هماهنگی و ارتباطات در امور قرآنی
		۷۳. نظارت و ارزیابی امور قرآنی
		۷۴. وضعیت منابع نهادی توسعه فرهنگ قرآنی (زیرساخت‌ها)
		۷۵. وضعیت منابع دانشی قرآنی
		۷۶. وضعیت سرمایه انسانی قرآنی
		۷۷. وضعیت منابع مالی امور قرآنی
		۷۸. وضعیت منابع ارتباطی توسعه فرهنگ قرآنی

* این دو مورد پس از این جلسه و متعاقب تذکر سازمان فرهنگ و ارتباطات و نیز جامعه المصطفی بعداً اضافه شده است.

تعداد سنجه‌ها نیز از ۳۵۰ مورد قبلی به حدود ۲۰۰ مورد کاهش یافت که جدول آن در این گزارش نیامده است. رویکردهای اصلی طراحی شاخص‌ها نیز به صورت زیر مورد توجه قرار گرفت.

۱. طراحی شاخص به معنای رفع همه مشکلات و موانع توسعه فرهنگ قرآنی نیست.
۲. هیچ شاخصی کامل نیست و برای رسیدن به شاخص‌های کامل‌تر نیاز به شروع عملیات سنجش مبتنی بر شاخص است تا پس از طی زمان و گرفتن بازخور شاخص‌ها اصلاح شود. لذا در این مرحله، در عین تلاش برای طراحی شاخص‌های کامل، زمینه‌سازی برای ترویج فرهنگ سنجش و ارزیابی در امور قرآنی هدفی جدی است.
۳. در این مرحله شاخص‌های ساده مورد توجه قرار گرفته‌اند نه شاخص‌های ترکیبی.
۴. شاخص‌ها با نگاه جامع به توسعه فرهنگ قرآنی طراحی شده‌اند و در صورت نیاز به جدا کردن شاخصها بر اساس زیرنظام‌ها نگاهی ترکیبی از شاخص‌های فرایندی هر زیر نظام به همراه شاخص‌های پشتیبانی احصا می‌شود.

۵. خلاصه مذاکرات ۶۵ جلسه مجمع مشورتی شورای توسعه فرهنگ قرآنی

در شصت و پنجمین جلسه مجمع مشورتی شورای توسعه فرهنگ قرآنی که روز یکشنبه مورخ ۹۴/۰۷/۲۶ برگزار شد نتایج گروه کارشناسی تعیین الزامات و روش شناسی طراحی شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی و گردهمایی بررسی و تکمیل شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی ارائه شد و مقرر شد گروه کارشناسی مجمع مشورتی برای بررسی و تکمیل شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی تشکیل شده و وظیفه جمع‌بندی نهایی پیش‌نویس را متناسب با نظر اعضا جهت ارائه به شورا بر عهده گیرد.

۵. خلاصه مذاکرات گروه کارشناسی مجمع مشورتی برای بررسی و تکمیل شاخص‌ها

جلسه گروه کارشناسی مجمع مشورتی برای بررسی و تکمیل شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی روز شنبه مورخ ۹۴/۷/۲۵ از ساعت ۹:۲۵ تا ۱۱:۳۰ در محل دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی برگزار شد.

حاضران؛ آقایان: انجم‌شعاع، رحیمیان، علی‌پور، عرفانی نسب، شعبانی فرد، ابریشم‌باف ۹:۰۰، سرایی ۹:۱۰ تا ۹:۳۵، فریدونی، محمدزاده ۹:۳۵، سلامت‌پناه، رحمانی ۹:۲۰، جمالی ۹:۳۰، خاکی ۱۰:۴۵

نظرات اعضا

– تأکید بر ضرورت تعیین ساختار ارزیابی و سنجش شاخص‌ها: ضرورت تعیین نحوه سنجش پیامدها که احتمالاً نیاز به تأسیس سازوکار و ساختار دارد؛ ناکافی بودن تصویب شاخص‌ها بدون تعیین نهاد سنجش و ارزیابی (این نهاد به صورت NGO به همراه طرح تجاری بایستی باشد که بعد از پنج سال حمایت

- نیاز به حمایت مالی نداشته باشد): مشخص کردن ساختار نهادی و اجرایی همانند منشور و سایر اسناد بعد از شاخص‌ها؛ تسریع در تشکیل مرکز رصد توسعه فرهنگ قرآنی و سامانه‌های مدیریت هوشمند حوزه‌های تخصصی (که به عنوان برنامه ملی در دستورالعمل بودجه ۹۴ مورد تأکید واقع شده)
- ضرورت اتخاذ دو رویکرد تقلیل شاخص‌ها و ملموس بودن آنها
 - ضرورت توجه به دو ملاک حیاتی بودن شاخص‌ها و کفایت آنها برای ارزیابی اهداف
 - پیگیری ادامه فعالیت از طریق تشکیل کارگروه‌های چابک‌تر و جمعی سالم و کم
 - تعیین راهبردهای طراحی شاخص مانند: طراحی شاخص‌ها و نحوه ارزیابی در کوتاه‌مدت و میان‌مدت؛ ادامه مباحث علمی در کار بلندمدت
 - تأکید بر کار حاضر به عنوان نقطه عزیمت و آغاز بدون داعیه علمی
 - ضرورت توجه به شاخص بعد از استانداردسازی
 - ضرورت تعیین فرمول شاخص‌ها
 - ضرورت تعیین کارکرد و انتظار از تعیین شاخص‌ها: ارزیابی نظام توسعه فرهنگ قرآنی، ارزیابی دستگاه‌ها یا تعیین میزان توسعه
 - بیان متفاوت در شاخص‌ها یک نقطه ضعف (مثلاً در هشت مورد اول میزان آمده و در ادامه وضعیت آمده است).
 - طرح نکردن مباحث علمی در جلسات تصمیم‌گیری
 - ضرورت پیش‌بینی حلقه بازخور در نظام‌های ارزشیابی
 - کم کردن شاخص‌ها بر اساس رابطه علی و معلولی میان آنها
 - امکان اولویت‌بندی شاخص‌ها برای نشان‌دادن یک متغیر (مثل در نظر گرفتن میزان اهتمام و توجه نظریه‌پردازان به قرآن به عنوان شاخص نظام‌سازی)
 - ضرورت شاخص‌گذاری برای دستیابی به جایگاه مطلوب و مرجعیت ایران در منطقه و جهان اسلام (مثلاً شمارگان طبع و نشر قرآن برای ارائه به کشورهای دیگر به چه اندازه باشد یا نحوه جذب جوانان مستعد هنرمند و آشنا به مبانی تبلیغ)
 - ضرورت توجه به ظرفیت مساجد و نهاد خانواده در توسعه فرهنگ قرآنی
 - استفاده کردن از «محور هدف» به جای «هدف» در ستون دوم
 - تعیین نحوه ارتباط شاخص‌ها با اسناد راهبردی و ضرورت رفت و برگشت بین دو متن
 - ضرورت توجه به سند قرآن و فضای مجازی
 - پیش‌بینی تشکلهای قرآنی بین‌المللی که در قالب عناوین کانون‌های قرآنی داخل کشور نمی‌گنجد
 - عدم نیاز به ارزیابی پیامدهایی مانند ایمان به قرآن که سنجش آن کار خداوند است
 - ضعف توجه به بعد پژوهش و آموزش عالی در عرصه بین‌الملل و پراکنده بودن آن در بخش‌های آموزش و ترویج
 - عدم تناسب شأن شورای عالی با پرداختن به ادبیات شاخص‌سازی (شورا باید سیاست‌گذاری کند و فقط آثار سیاست‌گذاری‌اش (ارزیابی خط‌مشی) را سنجش کند).
 - ناممکن بودن سنجش برخی شاخص‌ها مثل طلب توفیق الهی؛ پاسخ: امکان سنجش آن وجود دارد.
 - نیاز به طرح‌های جامع ذیل اسناد راهبردی مانند طرح ملی حفظ
 - Vish list بودن متن فعلی با توجه به آوردن تعداد زیادی شاخص که امکان سنجش ندارند.

- عدم نیاز به ذکر شاخص های پشتیبان
- اصرار نداشتن بر آمدن همه شاخص ها در گام های اول
- تداخل در معنای سنجه و شاخص در متن
- ضرورت توافق بر روی ادبیات و مفاهیم و اصطلاحات مانند سنجه و شاخص
- ضرورت توجه به اینکه با شاخص ها قرار نیست همه مشکلات حل شود.
- ضرورت توجه به اینکه رسیدن به شاخص های کامل نیاز به زمان دارد و ابتدا بایستی فرهنگ سنجش جا بیفتد.
- امکان حذف شاخص های پیامدی و فقط ذکر شاخص های فرایندی و پشتیبانی (ولی اتفاقاً اگر شاخص های فرایندی حذف شود بهتر است چراکه فرایندها و پشتیبان ها کاذب هستند و پیامدها واقع).

تصمیمات

۱. ادامه بررسی و تقلیل شاخص ها در کارگروهی به مسئولیت یکی از صاحب نظران مدیریت مانند آقای دکتر لشکر بلوکی و با جمعی خبره واگذار شود.
۲. اعضا تا روز سه شنبه سایر نظراتشان درباره جزئیات را به دبیرخانه اعلام کنند.

۵. تدوین پیش نویس نیمه نهایی شاخص ها - نسخه دوم

طبق تصمیم جلسه اول مورخ ۹۴/۷/۲۵ گروه کارشناسی مجمع مشورتی شورای توسعه فرهنگ قرآنی، دکتر لشکر بلوکی از مجریان طرح های پژوهشی دبیرخانه و از استادان حوزه مدیریت استراتژیک دو پیش نویس را تدوین و پیشنهاد کردند. پیش نویس اول مشتمل بود بر جدول شاخص ها همراه با کاهش سنجه های آن از ۲۰۰ مورد به ۸۰ سنجه. پیش نویس دوم با عنوان شاخص های طلایی توسعه فرهنگ قرآنی زیر که پیشنهاد شد جایگزین کل شاخص های قبلی شود:

۱. نسبت کسانی که هر روز بیش از ۱۹ آیه مطالعه و تدبر می کنند. (کل مدبران به جمعیت کل کشور) یا میانگین آیه تلاوت و تدبر شده در روز
۲. نسبت حافظان کل قرآن کریم به کل جمعیت رسمی کشور یا مجموع جزء های حفظ شده تقسیم بر کل کشور
۳. نسبت کسانی که قادر به خواندن و درک قرآن کریم هستند. (افراد دارای مدرک سوم دیپلم با نمره قرآن ۱۵ به جمعیت کل کشور)
۴. میزان رضایت از اپلیکشن های موبایل و بازی های رایانه ای قرآنی
۵. میزان باور عمومی مبنی بر امکان و مطلوبیت بهره گیری مستقیم از قرآن در زندگی روزانه/اداره سازمان/اداره جامعه
۶. تعداد جوایز فارابی که به دستاوردهای پژوهشی قرآنی داده می شود یا رشد مقالات علمی پژوهشی علوم انسانی قرآن بنیان
۷. سرانه هزینه قرآن کریم برای کل کشور (مجموع بودجه کل قرآن تقسیم بر کل جمعیت رسمی کشور) یا نسبت اعتبارات قرآنی به کل اعتبارات فرهنگی کشور
۸. میزان رشد مکارم اخلاقی (برداشت عمومی نسبت به صداقت، تعاون و انصاف و درست کاری و ...)

و. نتایج جلسه دوم گروه کارشناسی مجمع مشورتی شورای توسعه فرهنگ قرآنی - نسخه سوم

در جلسه دوم مورخ ۹۴/۸/۱۴ گروه کارشناسی مجمع مشورتی شورا و در ادامه روند اصلاح، تکمیل و تقلیل شاخص‌های توسعه فرهنگ قرآنی با توجه به تفویض موضوع در جلسه گذشته به دکتر لشکر بلوکی، دو پیش‌نویس اصلاح‌شده توسط ایشان طرح شد که پیش‌نویس اول مشتمل بر هشت شاخص به عنوان شاخص‌های طلایی و پیش‌نویس دوم اشتمال بر هشتاد شاخص داشت. مبانی ذیل به عنوان پیش‌فرض مطرح شد و مورد تأیید قرار گرفت:

۵. اگر بتوان چیزی را با یک شاخص سنجید، تعیین دو شاخص یا بیشتر اشتباه است.

۶. در فرایند طراحی شاخص و سنجه نمی‌توان همه واقعت را اندازه‌گیری کرد و اگر شاخص‌هایی طراحی شود که اطلاعاتی بدهد که بتوان بر اساس آن قضاوت کرد آن شاخص‌ها شاخص خوبی هستند. چراکه طراحی شاخص یک نوع مدل‌سازی است و مدل‌سازی یعنی آگاهانه بخشی از واقعیت کنار گذاشته شود. بنابراین در طراحی شاخص نمی‌توان ادعای جامعیت کرد. برای نمونه در شاخص توسعه انسانی (HDI)^{۳۶} که هر ساله بانک جهانی و سازمان ملل اقدام به انتشار آن می‌کنند تعداد سنجه‌هایی که استفاده شده کمتر از پنج مورد است. اولین سنجه آن متوسط زندگی سالم و طولانی است که بسیاری نکات مانند وضعیت بهداشت و درمان کشور را می‌توان از آن فهمید. سنجه دیگر آن درآمد سرانه و سطح زندگی مناسب کشورهاست که آن را بر اساس قدرت خرید کالا و خدمات به قیمت دلار از بازار جهانی می‌سنجد و همین‌طور دسترسی به دانش و معرفت سنجه دیگرش است.

۷. ارزیابی فرایندی سخت و نیز هزینه‌بر است. لذا تعداد شاخص‌ها بایستی تا حد امکان کمتر باشد.

بر این اساس، جایگزین کردن پیش‌نویس خلاصه، به جای پیش‌نویس اصلاحی تفصیلی، از سوی اعضا پذیرفته شد و شاخص‌ها با این نگاه که امکان سنجش آنها وجود داشته باشد و نیز امکان قضاوت درباره وضعیت توسعه فرهنگ قرآنی را فراهم کند بررسی و در قالب جدول ذیل تکمیل شد.

نوع سنجش	فرمول محاسبه	عنوان شاخص	
پرسشنامه ملی مرجع	مجموع میزان تلاوت روزانه تمام پرسش‌شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش‌شونده (پرسش‌شوندگان بالای ۱۵ سال هستند)	سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه	۱
پرسشنامه ملی مرجع	مجموع میزان زمان تخصیص داده شده تدبیر روزانه تمام پرسش‌شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش‌شونده	سرانه زمان تدبیر قرآن روزانه	۲
پرسشنامه ملی مرجع	تعداد نفر جزء حفظ قرآن در سال تقسیم بر جمعیت کل کشور	سرانه حفظ قرآن	۳
آمار آموزش و پرورش	مجموع افرادی دارای مدرک دیپلم که معدل نمره قرآن سه سال آخر دبیرستان آنها بیشتر از ۱۷ است تقسیم بر جمعیت افراد بالای ۱۵ سال کشور	نسبت افراد توانمند در روخوانی و درک معنای قرآن (سواد پایه مقدماتی)	۴
آزمون استاندارد سازمان سنجش پرسشنامه ملی مرجع	۴. حاصل جمع میانگین‌های زیر به جمعیت افراد بالای ۱۵ سال کشور: ۵. تعداد افراد حافظ حداقل سه جزء قرآن ۶. متوسط افرادی که در قرآن تدبیر می‌کنند. ۷. متوسط افرادی که از قرآن در گفتگوی روزمره استشهد می‌کنند.	* نسبت افراد توانمند در تدبیر، حفظ و استفاده از قرآن (سواد پایه تکمیلی)	۵
پرسشنامه ملی مرجع (اپلیکیشن‌های موبایل و بازی‌های رایانه‌ای قرآنی)	۳. $A =$ مجموع میزان صرف شده در استفاده از اپلیکیشن‌های موبایل و کامپیوترها، بازی‌های رایانه‌ای، انیمیشن روزانه تمام پرسش‌شوندگان تقسیم بر کل جمعیت پرسش‌شونده (پرسش‌شوندگان بالای هفت سال) ۴. $A = B$ تقسیم بر میزان صرف شده در استفاده از تمام اپلیکیشن‌ها، بازی‌ها و انیمیشن‌های روزانه	میزان زمان صرف‌شده برای استفاده از رسانه‌های نوین دیجیتال	۶
پرسشنامه ملی مرجع	میزان باور عمومی مبنی بر امکان بهره‌گیری مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی روزانه/سازمان/جامعه (ثبوت/نظری) + میزان باور عمومی مبنی بر بهره‌گیری عملی در	میزان باور عمومی به ضرورت و امکان استفاده از قرآن در تدبیر زندگی فردی و	۷

عنوان شاخص	فرمول محاسبه	نحوه سنجش
جمعی	دنیای واقعی (اثبات/عملی) سنجش گویه‌هایی مانند گویه‌های زیر در پرسشنامه ملی (از مدیران ارشد، مدیران میانی، اساتید دانشگاه، دانشجویان، عموم جامعه، فعالان قرآنی): ۹. برای تصمیم‌گیری‌های زندگی/اداره سازمان/جامعه می‌شود به آموزه‌های قرآنی استناد کرد. ۱۰. آموزه‌های قرآنی در تصمیم‌گیری‌های روزانه من موثر است. ۱۱. در زمان تصمیم‌گیری، ناخودآگاه یک آیه، یک داستان یا مفهومی از قرآن به ذهن می‌رسد. ۱۲. برخی سیاست یا قانون‌ها در کشور از قرآن استخراج و استنباط شده است. ۱۳. در زمان انتخاب بین گزینه‌های مختلف، معیارهای قرآنی را مبنای انتخاب گزینه برتر می‌دانم. ۱۴. قرآن می‌تواند منشا خلق سیاست‌ها یا قانون‌گذاری‌های جدید باشد. ۱۵. از میزان کاربست آموزه‌های قرآنی در تصمیم‌گیری فردی راضی هستم. ۱۶. از میزان کاربست آموزه‌های قرآنی در تدبیر جامعه/سازمان راضی هستم.	
۸	میانگین (A,B) A = نسبت تعداد جوایز اختصاص‌یافته به یافته‌های پژوهش قرآنی به کل جوایز در جشنواره‌های علمی ملی کشور B = نسبت مقالات علمی پژوهشی و آی اس آی علوم انسانی قرآن بنیان به کل مقالات علمی پژوهشی علوم انسانی و آی اس آی	آمار وزارت علوم
۹	۴. میزان اعتبارات تخصیص‌یافته قرآنی تقسیم بر کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور ۵. سرانه اعتبارات تخصیص‌یافته قرآنی به قیمت ثابت ۶. سهم هزینه امور قرآنی (خرید محصولات و خدمات قرآنی) در سید خانوار	آمار سازمان مدیریت
۱۰	میزان "ادراک" رشد فضائل اخلاقی در جامعه شامل ده فضیلت: ۷. خلوص نیت (برای خدا کار کردن) ۸. پاک دستی (حساسیت به راه نیافتن مال حرام) ۹. انفاق (کمک به دیگران) ۷. صداقت (راست‌گویی) ۱۰. حسن خلق (رفتار نیکو با دیگران) ۸. حجاب (زنان) و عفاف (مردان) ۱۱. پرهیز از بدگمانی (خوش‌گمانی به دیگران) ۹. احترام به پدر و مادر ۱۲. تعاون، همکاری و کمک در کار خیر ۱۰. وفای به عهد	پرسشنامه ملی مرجع
۱۱	* میزان بهره‌وری قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و مردمی	پرسشنامه ملی مرجع
۱۲	* میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران	سیستم‌های جاذب / آمار

* این شاخص پیشنهادی برخی اعضا بعد از جلسه است.

جدول پیوست ۱ - بررسی پوشش شاخص‌های کلیدی نسبت به اهداف تعیین‌شده در پیش‌نویس قبلی

محور راهبردی	هدف	شاخص مرتبط
۱- پیامدها	۱. تقویت ایمان به قرآن و عترت	شاخص ۱
	۲. تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن	شاخص ۲
	۳. تقویت و گسترش انس با قرآن	شاخص ۱ و ۳
	۴. ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد فردی و	شاخص ۱۲

محور راهبردی	هدف	شاخص مرتبط
	اجتماعی	شاخص ۷
۲- نتایج	۵. توسعه مهارت‌های ارتباط با قرآن (سواد قرآنی)	شاخص ۴ و ۵
	۶. رواج آیات در فرهنگ عمومی (فضاسازی قرآنی)	شاخص ۱ و ۲
۳- فرایندها	۷. ارتقای آموزش عمومی قرآن	شاخص ۴ و ۵
	۸. توسعه تبلیغ و ترویج قرآن	شاخص ۶
	۹. توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی	شاخص ۷ و ۸ نیز نشان می‌دهد که آیا پژوهش قرآنی منجر به باور عمومی مبنی بر کاربرد قرآن در زندگی شده است.
	۱۰. توسعه نظریه‌پردازی برای نظام‌سازی قرآنی	شاخص ۸
	۱۱. توسعه گفتمان قرآنی اهل بیت در جهان *	شاخص ۱۱
	۱۲. طلب توفیق الهی در فعالیت قرآنی	شاخص ۱۲
	۱۳. مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی	شاخص ۱۰ نسبت تمام شاخص‌ها به شاخص شماره ۹ بیانگر موفقیت مدیریت توسعه فرهنگ قرآنی است.
۳- پشتیبان‌ها و الزامات	۱۴. تأمین منابع توسعه فرهنگ قرآنی	شاخص ۹

جدول پیوست ۲ - بررسی تطبیقی شاخص‌ها با سه گانه فرهنگ قرآنی و سه گانه رهبر انقلاب

عنوان شاخص	سه گانه فرهنگ قرآنی (اشاره شده توسط آقای سرابی)	سه گانه (اشاره شده توسط آقای سرابی) - ۱
۱ سرانه زمان تلاوت روزانه قرآن	مقدمه قرائت متدبرانه است.	سه گانه (اشاره شده توسط آقای سرابی) - ۱ نظری ۲- عاطفی ۳- رفتاری
۲ سرانه زمان تدبر روزانه قرآن	کاملاً منطبق بر قرائت متدبرانه است.	این شاخص هم به نوعی به بعد نظری اشاره دارد (توانایی خواندن قرآن) و هم به نوعی به جنبه عاطفی (چرا که تا علقه خاطری وجود نداشته باشد تلاوت رخ نخواهد داد)
۳ سرانه حفظ قرآن	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.	این شاخص به صورت مشخص جنبه نظری کار را در بر می‌گیرد چرا که تا توانایی خواندن و درک وجود نداشته باشد تدبر رخ نخواهد داد.
۴ نسبت افراد توانمند در روخوانی و درک معنای قرآن	این شاخص مستقیماً بلاغ (رساندن به مرز آگاهی مردم) را هدف قرار می‌دهد چرا که مردم را توانمند در خواندن قرآن کرده ایم و در ضمن در تمام سال‌های دبیرستان بلاغ رخ داده است.	این شاخص هم به نوعی به بعد نظری اشاره دارد (توانایی خواندن قرآن) و هم به نوعی به جنبه عاطفی (چرا که تا علقه خاطری وجود نداشته باشد حفظ قرآن کریم پیگیری نخواهد شد)
۵ میزان زمان صرف‌شده برای استفاده از رسانه‌های نوین دیجیتال	این شاخص نیز به بلاغ (رساندن به مرز آگاهی مردم) اشاره دارد چرا که سعی شده است در مهم‌ترین رسانه‌های نسل جوان حضور داشته باشیم.	این شاخص به صورت مشخص جنبه نظری کار را در بر می‌گیرد چرا که به صورت واضح توانایی خواندن و درک معنای ظاهری قرآن در نظر گرفته شده است.
۶ میزان باور عمومی به استفاده از	این شاخص به تبعیت اشاره مستقیم دارد.	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.
		این شاخص به صورت مشخص به جنبه رفتاری اشاره دارد. آیا در عمل قرآن کریم در تصمیمات و اقدامات

عنوان شاخص	سه گانه فرهنگ قرآنی (اشاره شده توسط آقای فریدونی) [۱- بلاغ ۲- قرائت متدبرانه ۳- تبعیت]	سه گانه (اشاره شده توسط آقای سرابی) [۱- نظری ۲- عاطفی ۳- رفتاری]
قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.	روزانه افراد معمولی، مدیران و سیاست گذاران استفاده می شود؟
۷ میزان نظریه پردازی علمی قرآن- بنیان	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.
۸ نسبت اعتبارات تخصیص یافته قرآنی به کل اعتبارات تخصیص یافته کشور	پیش نیاز بلاغ (رساندن به مرز آگاهی مردم) است.	این شاخص فراتر از سه شاخص فوق الذکر است.
۹ میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی	این شاخص به تبعیت اشاره مستقیم دارد.	این شاخص به صورت مشخص به جنبه رفتاری اشاره دارد. تلاوت، تدبر و تامل در قرآن کریم و آمیختگی جان و ذهن با قرآن کریم در نهایت خود را در فضائل اخلاقی نشان خواهد داد.

این پیش نویس در بیست و ششم آبان ماه برای کلیه اعضای مجمع مشورتی و صاحب نظران مرتبط قبلی جهت ارائه نظرات تکمیلی ارسال شد.

ز. تدوین پیش نویس نهایی شاخص های ملی توسعه فرهنگ قرآنی

این ویرایش از شاخص ها، با درج سه پیشنهاد نسبت به پیش نویس قبلی از سوی اعضا، در قالب حقوقی زیر جهت ارائه به جلسه ۲۷ شورای توسعه فرهنگ قرآنی تدوین شد و روز چهارشنبه مورخ بیست و هفتم آبان ماه برای اعضای شورا ارسال شد:

مقدمه

تمسک به قرآن و عترت، در همه عرصه ها، غایت نظام توسعه فرهنگ قرآنی و از عوامل استحکام ساخت درونی و ارتقای هویت اسلامی انقلابی کشور است. از این رو ارزیابی میزان موفقیت نظام توسعه فرهنگ قرآنی در دستیابی به اهداف و سیاست های برآمده از منشور توسعه فرهنگ قرآنی در سطح ملی و بین المللی، جهت تحقق منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی، به عنوان فرایندی رو به رشد مورد توجه قرار گرفته است. شاخص های ملی توسعه فرهنگ قرآنی، با استفاده از تجربیات جهانی طراحی شاخص و شاخص های فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی و همچنین اجرای مطالعات مستقل و در جلسات نخبگانی، طبق رویکردهای زیر تهیه شده است:

الف - هدف از طراحی شاخص ایجاد امکان قضاوت درباره میزان دستیابی به اهداف است نه رفع همه موانع یا تعیین اهداف. این منطق با استفاده از طراحی شاخص های مستقیم و غیرمستقیم و جایگزین، با در نظر گرفتن کارکردهای غایی نظام توسعه فرهنگ قرآنی، که تقویت ایمان به قرآن و عترت، تعمیق معرفت و تعمیم فهم قرآن، تقویت و گسترش انس با قرآن و ارتقای التزام عملی به قرآن در ابعاد فردی و اجتماعی است، مورد توجه قرار گرفته است.

ب - فرایند سنجش شاخص ها فرایندی هزینه بر بوده و اگر بتوان امری را با یک شاخص سنجید، تعیین دو شاخص یا بیشتر منطقی نیست. لذا به طراحی شاخص های کمتر اکتفا شده است.

ج - پیشتر از این، مجموعه ای منسجم از شاخص های توسعه فرهنگ قرآنی تدوین نشده است و این مجموعه نقطه عزم در طراحی علمی و مطلوب شاخص های نظام توسعه فرهنگ قرآنی بوده و برای اصلاح و تکمیل نیاز به اجرا و اخذ بازخورد و ارزیابی مجدد خواهد داشت.

جدول شاخص‌ها

واحد محاسبه	عنوان شاخص	ردیف
دقیقه	سرانه زمان تلاوت قرآن روزانه	۱۳
دقیقه	سرانه زمان تدبر قرآن روزانه	۱۴
نفر جزء	سرانه حفظ قرآن	۱۵
درصد	نسبت افراد توانمند در سواد پایه قرآنی (روخوانی و درک معنای قرآن) به جمعیت بالای دوازده سال کشور	۱۶
درصد	* نسبت افراد توانمند در سواد عمومی قرآنی (تدبر، حفظ و استفاده از قرآن) به جمعیت بالای پانزده سال کشور	۱۷
عدد محاسباتی	سرانه زمان استفاده روزانه از رسانه‌های نوین دیجیتال قرآنی (بازی‌های رایانه‌ای و برنامه‌های کاربردی موبایل)	۱۸
درصد	نسبت افراد معتقد به ضرورت و امکان استفاده مستقیم از قرآن در تدبیر زندگی فردی و جمعی به جمعیت بالای پانزده سال کشور	۱۹
عدد محاسباتی	میزان نظریه‌پردازی علمی قرآن‌بنیان	۲۰
درصد	نسبت اعتبارات قرآنی تخصیص‌یافته به کل اعتبارات تخصیص‌یافته کشور	۲۱
عدد محاسباتی	* میانگین بهره‌وری فعالیت قرآنی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، عمومی و مردمی	۲۲
عدد محاسباتی	* میزان رشد اقبال جهانی به فعالیت قرآنی جمهوری اسلامی ایران	۲۳
عدد محاسباتی	میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی	۲۴

* این موارد پس از جلسه مجمع مشورتی از سوی اعضا پیشنهاد شده است.

تدابیر اجرایی

۱. دبیرخانه شورای توسعه فرهنگ قرآنی موظف است با طراحی و استقرار مرکز رصد هوشمند توسعه فرهنگ قرآنی (موضوع بند چهار ماده دوم دستورالعمل اجرایی هزینه اعتبارات اجرای منشور در سال ۱۳۹۴) شناسنامه شاخص‌ها را تدوین و تکمیل و مرحله اول سنجش شاخص‌ها را در سال ۱۳۹۵ اجرا کند.
۲. دبیرخانه‌های کمیسیون‌های تخصصی شورا موظفند با تسریع در استقرار سامانه اطلاعاتی هوشمند مدیریت حوزه تخصصی (موضوع بند اول ماده دوم - دستورالعمل اجرایی هزینه اعتبارات اجرای منشور در سال ۱۳۹۴) زمینه تسهیل اجرای این مصوبه را با همکاری مرکز رصد فراهم آورند.
۳. همه دستگاه‌های کشور و نهادهای مردمی موظفند در اجرای مصوبه و ارائه اطلاعات همکاری کنند.
۴. شش ماه پس از ابلاغ این مصوبه، شاخص‌های ارزیابی و نظارت بر فعالیت‌های قرآنی (موضوع جزء دوم بند یک ماده چهار منشور) توسط کمیسیون‌های تخصصی شورای توسعه فرهنگ قرآنی تهیه و جهت بررسی و تصویب به شورا ارائه می‌شود.

ح. خلاصه مباحث جلسه ۲۷ شورای توسعه فرهنگ قرآنی

آقای محمدی: در این کار سنگین دوستان از میان بیش از ۷۰۰ شاخصی که قبلاً بوده، با اعلام واحد محاسبه ۱۲ شاخص را نهایی کرده‌اند. فرمول محاسبه هم در صفحه بعدی گزارش آمده است. همه آنچه را که می‌توان به عنوان شاخص‌های اصلی توسعه فرهنگ قرآنی دانست، حقیقتاً در این دوازده شاخص خلاصه شده است.

آقای واعظی: باید مبنایی برای شاخص‌ها قرار گیرد. مبنای آن است که چه لایه‌هایی برای فرهنگ قائل هستیم. سپس در بحث توسعه فرهنگ قرآنی، بر اساس آن لایه‌ها جلو برویم. اگر برای فرهنگ چهار لایه اصلی یعنی باورها، نظام ارزشی، رفتار و نمادها را قائل باشیم؛ آن زمان که می‌گوییم شاخص‌های توسعه

فرهنگ قرآنی، آن شاخص‌ها باید تمام این لایه‌های چهارگانه را پوشش دهد. ولی شاخص‌های دوازده‌گانه همه این لایه‌ها را پوشش نمی‌دهد. مثلاً حوزه‌هایی مثل تلاوت و حفظ به رفتار باز می‌گردد. اما در لایه ارزش‌ها چه شاخصی دیده‌ایم؟ یعنی قرآن در شکل‌دهی نظام ارزشی جامعه و رفتار تأثیرگذار باشد. یا مثلاً در سطح نمادها چقدر در فضاهای معماری، پوشش و... در این جا کار کرده‌ایم؟ لذا باید قبل از آنکه در مورد شاخص کار کنیم، ابتدا لایه‌های مرتبط با فرهنگ را مشخص کنیم. سپس شاخص‌ها را بر حسب آن لایه‌ها توزیع کنیم. نه اینکه عمده شاخص‌ها مثلاً به لایه رفتار بازگردد. باید قبول کنیم که آن لایه مؤثر همان نظام ارزشها است. آن بنیادین است. لایه رفتار ریا هم می‌پذیرد. اینکه ما بگوییم فرهنگ قرآنی توسعه پیدا کرده، زمانی است که درون افراد بنشیند. منظورم است که نباید با این وسیله همه شاخص‌ها را منحصر به لایه رفتار کنیم.

آقای بهمنی: جلسه‌ای دیگر هم برگزار شد و در آنجا ملاحظاتم را عرض کردم. ولی گویا تصویب نشد، چون در این پیوست نیامده است. همه آنچه که آقای واعظی فرمودند درست است. چون الگو و پایه‌ای می‌خواهد که شما کدام لایه را بررسی می‌کنید. بیشترین الگوی مرسوم، لایه سه‌گانه است. از باورها شروع و تا احساسات و مناسک و رفتار دنبال می‌شود. البته پنج الگویی هم وجود دارد که پیامدها را بررسی می‌کند. اما اینها عرصه‌های تعیین‌کننده نیستند. مثلاً عنصر آخرین، یک عنصر پیامدی است. شما اگر با قرآن پیوند داشتید، ممکن بود این موارد در شما پیدا شود. یا بعضی از این شاخص‌ها همان نمادها هستند. ولی مسأله این است که اینها اساساً شاخص نیستند. اینها نشان‌دهنده نیستند. اگر شما سنجیدید، به هر عدد و رقمی هم دست یافتید، ولی هیچ نشانی از توسعه نیستند. برای من بین هست که این موارد هیچ ربطی به توسعه فرهنگ قرآنی ندارد. حقیقتاً چگونه از آن لایه‌هایی که دوستان ما کار کردند، گذشته است. وقتی می‌گوییم شاخص، یعنی اگر آن را سنجیدیم باید به آن حقیقتی که اندازه گرفته‌ایم، برسیم. اگر اینها را اندازه بگیریم، چه نتیجه‌ای خواهیم گرفت؟ از کجا بدانیم که توسعه اتفاق افتاده یا خیر؟ لذا بعضی از اینها مشخصاً روشن است که شاخص نیست. مثلاً گفته شده است بازی‌های رایانه‌ای. اصلاً چه ربطی دارد؟ متغیرهای فراوانی در گرایش به بازی‌های دیجیتال اثرگذار است. لذا این موارد اصلاً نشانگر نیستند. باید موردی را بسنجیم تا بفهمیم چقدر از هدف ما تأمین شده است. نه حتی وسایل هدف، بلکه خود هدف مورد سنجش قرار گیرد. هدف اصلی توسعه است. به نظر بنده این کار همچنان خیلی جای مطالعه و بحث بیشتر دارد.

آقای خاموشی: در برنامه توسعه پنجم باید اسناد راهبردی کمیسیون‌های مختلف از جمله سند راهبردی آموزش عمومی قرآن، سند راهبردی تبلیغی ترویجی قرآنی کشور، سند راهبردی توسعه پژوهش و آموزش عالی قرآنی حداکثر تا پایان سال دوم برنامه، یعنی تا پایان سال ۱۳۹۱ بر اساس پیشنهاد شورای توسعه فرهنگ قرآنی ارائه می‌شد. لازمه جامعیت ماهیت این بند، آن اسناد بالادستی است که هنوز تصویب نشده است. آن اسناد بالادستی را هنوز نهایی نکرده‌اید، ولی شاخص‌های آنها را آماده می‌کنید. در آینده که اسناد تصویب شد در می‌یابید که باید شاخص‌ها نیز تغییر کند. این یک ایراد مبنایی است. باید اسناد رسمی را خود شورا به تصویب برساند و برای برنامه ششم توسعه آماده کند. بعد از آن ترتب رتبی انجام می‌شود و می‌توانیم به شاخص‌ها بپردازیم. یعنی زمانی که مأموریت، رسالت و چشم‌انداز روشن می‌شود، می‌توانیم راهکارهای ملی را بر اساس آنها تنظیم کرده و سپس شاخص‌های کمی بیاوریم که درون کیفی شود. ولی اگر بخواهیم در این مرتبه شاخص‌های کیفی را بپردازیم با مشکل روبرو می‌شویم. مثلاً در یکی از شاخص‌هایی که مطرح کرده‌اند، در میزان رشد فضائل قرآنی و مکارم اخلاقی، گفته‌اند با خلوص نیت قابل سنجش است. باید یک دستگاه خلوص نیت سنج یا حُسن خلق سنج بسازیم. باید روی این موارد فکر کنیم. باید ابتدا آن اسناد بالادستی را تعیین کنیم و سپس به این شاخص‌ها بپردازیم. می‌شود با سرعت این کار را کرد. یعنی شورای توسعه فرهنگ قرآنی به سرعت پیش‌نویسی آماده کند و به صحن شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه نماید.

آقای فراهانی: ما در سند منشور در سه موضوع یعنی در حوزه شناختی، حوزه باور و حوزه رفتار که مرتبط با علوم تربیتی هم بوده، اهداف توسعه فرهنگ قرآنی را تعریف کردیم. به نظر من هدف‌گذاری انجام شده است. آنکه در برنامه پنجم تصریح شده بود، تهیه اسناد راهبردی تحقق منشور بوده است. یعنی اهدافتان را مشخص کرده‌اید، سپس راهبردهایی که شما را به آن اهداف می‌رساند نیز باید مشخص کنید. این با آن موضوع که ما می‌خواهیم اهداف خودمان

را با اهداف کمی کرده و بعد اندازه گیری کنیم، به نظر من ربطی به راهبردها ندارد. چون راهبردها می تواند متفاوت باشد. لذا منافاتی با تبدیل شاخص های کیفی به کمی ندارد. من معتقدم که نباید این حوزه ها را با هم مخلوط کنیم. یعنی یک حوزه شناختی داریم که مردم باید از قرآن شناختی داشته باشند. دینا و اطلاعاتی داشته باشند. این قابل سنجش و ارزیابی هست. یعنی با پرسشنامه از مخاطبین در سنین مختلف در می یابیم که اطلاعات و دانششان از قرآن تا چه حدی است. حتی موضع اعتقادی و باور نیز با مطالعاتی از جنس نگرش ها قابل اندازه گیری است. می توان اعتقادات مردم را نسبت به آن مفاهیمی که به لحاظ معرفتی ارزشمند است، سنجش کرد. در حوزه عملکردی و رفتاری نیز قابلیت اندازه گیری دارد. پیشنهاد مشخص بنده این است که ببینیم با چه شاخص های می توان این سه قله ای را که عرض کردم اندازه گیری نمود. هم اکنون می توانیم سطحی با عنوان سواد قرآنی تعریف کنیم. یک سطح بالاتر تعیین کنیم. که در هر دو سطح هم قابلیت اندازه گیری موجود است. این رویکرد متناسب با نظر مقام رهبری هم می باشد. یعنی اینکه مردم بتوانند قرآن را بخوانند، معنی آن را متوجه شوند و در نظرات سیاسی بتوانند به خوبی از آیات قرآن استفاده کنند. این بالاترین سطح معرفتی در این مسأله است. یک تعدادی هم نخبگان ما در حوزه قرآن پژوهی است. مثلاً چقدر تعدادشان باید باشد، سطح اطلاعاتشان چقدر باشد. تولیدات چقدر باشد. این موارد قابل اندازه گیری است.

آقای واعظی: اسناد راهبردی غیر از نوشتن راهبردها است. اسناد راهبردی یک مجموعه ای است که مشتمل بر اهداف و سیاست هاست. در واقع الگوی توسعه قرآنی بر اساس آن اسناد راهبردی ترسیم می شود. فقط خود راهبرد نیست. اینگونه نیست که بگوییم همه چیز روشن است. فقط ما راهبرد نوشته ایم. حال که همه چیز روشن است بیاییم این شاخص ها را تعریف کنیم. ولی باید الگوی آن را هم ترسیم کنیم. الگوی آن با اسناد راهبردی تعیین می شود و منهای آن اسناد راهبردی حقیقتاً نمی شود به شاخص ها برسیم. فنی نیست. فنی آن است که الگو درآید و بر اساس آن اسناد راهبردی شاخص ها را جلو ببریم.

آقای عبداللہی: مستحضر هستید که سیاست ها وقتی ابلاغ شد بحث باورها و ارزش ها بر اساس آنها منبعث شده است. لذا در بحث شاخص ها دیگر جایی نباید داشته باشد. آنها باید روح حاکم بر شاخص ها باشد. چون تصویب شد و ابلاغ شد. بند ۷ و ۱۱ و ۱۲ سنجه نمی باشد. اولین مفهومی که باید تعیین شود، خود واژه شاخص است. یعنی باید یک مکیال و میزانی باید آورده شود که در آن ابزار سنجش کمیت ها را بتوانیم پیش بینی کنیم. نقشه راه و چگونگی رسیدن به آن کمیت ها را پیش بینی کنیم. این ها الزامات شاخص بوده است. در کنار تعیین شاخص باید بوجه مرتبط با آن هم پیش بینی شود. شاخص تعیین شود، ولی مأموریت های دستگاهی دیده نشود، آنگاه این تعیین شاخص تنها یک کار آرمانی می شود. لذا به نظرم ۷ و ۱۱ و ۱۲ سنجش تلقی نمی شود. شاخص ۴ و ۵ یک مفهوم هستند. شاخص سوم و پنجم نیز مفاهیم تکراری هستند. باید یک بخش تخصصی روی شاخص ها کار کند. توسعه فرهنگ قرآنی با دوازده شاخص و سه کلان مأموریت به جایی نمی رسد. خیلی کم است.

آقای سرابی: منشور توسعه یک سری اهداف و راهبردهای خاص خود دارد. آنها به عنوان اهداف کلان توسعه فرهنگ قرآنی مصوب منشور است. این سنجش ها و شاخص ها در حقیقت با عنایت به آن اهداف کلان نوشته شده است. من نمی دانم که متن آقای لشکر بلوکی خوب بود یا خیر و آیا دوستان می پسندند؟ ایشان در این زمینه تخصص دارند. این سنجش ها و شاخص ها در جلسات بسیار متعددی حاصل آمده است. یعنی به گلوگاه ها توجه شده است. می شد ۵۰ شاخص را هم آورد. به نظرم مهمترین تعداد محدود شاخص ها، سنجش این ها در عرصه ملی کار بسیار سخت و پیچیده ای است. اما در عین حال دوستان سعی کرده اند شاخص های طلایی را با توجه به گلوگاه های موجود تعیین کنند. تمام این سنجه ها با عنایت به این نکات نهایی شده است. باید دوستانی که این متن را آماده کرده اند تشریف بیاورند و در جلسه توضیح داده و دفاع کنند.

فرحانی: مشکل در مصادیق بالادستی اسناد راهبردی است. این سند توسعه توجه جدی به اصل جدایی ناپذیر بودن قرآن کریم از اهل بیت آمده است. این سیاست باید در همان اهداف و اقدامات خودش را نشان بدهد در حالی که من در شاخص های چیزی از این اصل ندیدم. یعنی با رعایت همان لایه هایی که فرمودند من استدعایم این است که متصل بودن قرآن و اهل بیت به شکل ظریفی هم مورد توجه قرار بگیرد. شاید به این جهت است که به آن سند بالادستی توجه خوبی نکردید.

آقای محمدی: جمع بندی این می شود که با نظراتی که دوستان فرمودند، برگردد و اصلاح ها اجرایی شود.

پیوست

نمونه شاخص های ملی و بین المللی حوزه فرهنگ و علم

۱. شاخص‌های ارزیابی علم و فناوری، مصوب جلسه ۱۳۸۱/۱۰/۲۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی

- الف - شاخص‌های کلان ارزیابی علم و فناوری
- عنوان‌های شاخص‌های کلان ارزیابی علم و فناوری چگونگی ارزیابی بخش علم و فناوری کشور را بصورت کلی و فراتر از دستگاهها و سازمان‌های مربوط به این بخش تعیین می‌کند. ارزیابی براساس این شاخص‌ها باید روند عمومی بخش علم و فناوری کشور و موقعیت نسبی آن را در عرصه بین‌المللی مشخص کند.
- ۱- شاخص‌های انسانی
 - ۱-۱- تعداد محققان در یک میلیون نفر جمعیت
 - ۲-۱- تعداد کل شاغلان تحقیقاتی در یک میلیون نفر جمعیت
 - ۳-۱- درصد محققان از کل شاغلان تحقیقاتی
 - ۴-۱- درصد محققان مراکز دولتی از کل محققان
 - ۵-۱- درصد شاغلان تحقیقاتی مراکز دولتی از کل شاغلان تحقیقاتی
 - ۶-۱- درصد محققان در بخش‌های مختلف تحقیقات از کل شاغلان تحقیقاتی
 - ۷-۱- درصد کارشناسان پژوهشی از کل شاغلان تحقیقاتی
 - ۸-۱- درصد تکنیسین‌های شاغل در تحقیقات از کل شاغلان تحقیقاتی
 - ۹-۱- تعداد شاغلان تحقیقاتی برحسب استان‌های کشور
 - ۱۰-۱- تعداد و درصد محققان برحسب رشته تخصصی
 - ۱۱-۱- درصد رشد تعداد محققان
 - ۱۲-۱- تعداد نیروهای پشتیبانی و خدماتی تحقیقات
 - ۲(۲) شاخص‌های انسانی به تفکیک جنسیت (زن و مرد) می‌باشند.
 - ۲- شاخص‌های مالی
 - ۱-۲- کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۲-۲- درصد رشد اعتبارات تحقیقاتی (۱۱)
 - ۳-۲- درصد اعتبارات تحقیقاتی از تولید ناخالص ملی (GNP)
 - ۴-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از بودجه عمومی دولت
 - ۵-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۶-۲- درصد درآمدهای تحقیقاتی از کل هزینه‌های تحقیقاتی
 - ۷-۲- درصد هزینه‌های تحقیقاتی از کل اعتبارات تحقیقاتی مصوب
 - ۸-۲- درصد اعتبارات تحقیقات کاربرد و توسعه‌ای از کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۹-۲- درصد اعتبارات تحقیقات بنیادی از کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۱۰-۲- درصد اعتبارات بخش‌های مختلف تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی و رشد اعتبارات هر بخش
 - ۱۱-۲- درصد اعتبارات پشتیبانی تحقیقات به تفکیک عمرانی و پرسنل دفتری خدماتی از کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۱۲-۲- درصد هزینه‌های پرسنلی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی
 - ۱۳-۲- کل هزینه مربوط به خرید و انتقال فناوری
 - ۱۴-۲- کل درآمد حاصل از فروش و انتقال فناوری
 - ۱(۱) منظور از اعتبارات تحقیقاتی، اعتبارات تخصیص یافته و منظور از درآمدها و هزینه‌های تحقیقاتی، درآمدها و هزینه‌های تحقق یافته می‌باشد.
 - ۳- شاخص‌های ساختاری
 - ۱-۳- تعداد مراکز تحقیقاتی
 - ۲-۳- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان و شاغلان تحقیقاتی به تفکیک
 - ۳-۳- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد کل طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته
 - ۲-۳- نسبت مراکز تحقیق و توسعه به کل مراکز تحقیقاتی (۱)
 - ۳-۳- نسبت مراکز تحقیقاتی غیردولتی به کل مراکز تحقیقاتی
 - ۵-۳- تعداد تفاهم‌نامه‌های اجرا شده به تفکیک ملی و بین‌المللی
 - ۶-۳- تعداد پایگاه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای اطلاع‌رسانی علمی و مرتبط با شبکه‌های اینترنت
 - ۷-۳- نسبت مراکز تحقیقاتی در هر یک از گروه‌های تخصصی علمی به تفکیک (۲)
 - ۸-۳- نسبت مراکز تحقیقاتی دولتی در هر یک از گروه‌های تخصصی علمی
 - ۹-۳- تعداد پارک‌ها و شهرک‌های تحقیقاتی و فناوری
 - ۱۰-۳- تعداد انجمن‌های علمی
 - ۱(۱) منظور از مراکز تحقیق و توسعه و مراکز تحقیقات علمی مراکزی است که دارای مجوز رسمی می‌باشند.
 - ۲(۲) منظور از گروه‌های تخصصی علمی گروه‌های هشتمین شورای عالی برنامه‌ریزی شامل گروه‌های فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی، علوم تجربی، کشاورزی، پزشکی و هنر می‌باشد.
 - ۴- شاخص‌های عملکردی
 - ۱-۴- تعداد طرح‌های تحقیقاتی مصوب و فعال به تفکیک بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای
 - ۲-۴- تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد استفاده قرار گرفته است.
 - ۳-۴- تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته به تفکیک بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای
 - ۴-۴- درصد طرح‌های تحقیقاتی بنیادی از کل طرح‌های تحقیقاتی فعال
 - ۵-۴- درصد طرح‌های تحقیقاتی کاربردی و توسعه‌ای از کل طرح‌های تحقیقاتی فعال
 - ۶-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی - ترویجی و علمی - پژوهشی ایرانی به تفکیک
 - ۷-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی خارجی
 - ۸-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های معتبر علمی داخلی
 - ۹-۴- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های معتبر علمی خارجی
 - ۱۰-۴- تعداد اختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده
 - ۱۱-۴- تعداد ارجاعات به مقالات علمی منتشر شده
 - ۱۲-۴- تعداد کتب علمی تخصصی تالیف شده و انتشار یافته توسط دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و ناشران معتبر علمی
 - ۱۳-۴- تعداد قراردادهای خرید و انتقال فناوری
 - ۱۴-۴- تعداد قراردادهای فروش و انتقال فناوری
 - ۳(۳) منظور از طرح تحقیقاتی فعال، طرح تحقیقاتی تصویب شده، تامین اعتبار شده و در حال اجرا می‌باشد.
 - ۵- شاخص‌های بهره‌وری
 - ۱-۵- نسبت تعداد مقالات منتشر شده به صد نفر محقق به تفکیک بندهای ۴ تا ۶ تا ۴ - ۹
 - ۲-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان و شاغلان تحقیقاتی به تفکیک
 - ۳-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد کل طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته

- ۴-۵- نسبت تعداد محققان به تعداد مراکز تحقیقاتی
- ۵-۵- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد مراکز تحقیقاتی
- ۶-۵- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی فعال به تعداد مراکز تحقیقاتی
- ۷-۵- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی فعال به صد نفر محقق
- ۸-۵- نسبت کل اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان
- ۹-۵- نسبت کل اعتبارات تحقیقاتی به یک میلیون نفر جمعیت کشور و به کل جمعیت کشور
- ۱۰-۵- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته به طرح‌های تحقیقاتی مصوب
- ۱۱-۵- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد بهره‌برداری قرار گرفته به کل طرح‌های تحقیقاتی مصوب
- ب - شاخص‌های خرد ارزیابی علم و فناوری
- عنوان‌های شاخص‌های خرد ارزیابی علم و فناوری، چگونگی ارزیابی دستگاه‌ها و سازمان‌های مربوط به بخش علم و فناوری و نحوه مقایسه آنها را با هم معین می‌کند.
- ارزیابی براساس این شاخص‌ها باید در نهایت به رتبه‌بندی دستگاه‌ها و سازمان‌ها موجود در این بخش منجر شود.
- این شاخص‌ها، دانشگاه، پژوهشگاه، مرکز تحقیقاتی، پژوهشکده، سازمان تحقیقاتی و گروه تحقیقاتی دارای تشکیلات مستقل را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.
- ۱- شاخص‌های انسانی
- ۱-۱- تعداد محققان به تفکیک گروه‌های تخصصی و مدرک علمی
- ۲-۱- تعداد کل شاغلان تحقیقاتی به تفکیک گروه‌های تخصصی
- ۳-۱- تعداد کارشناسان پژوهشی
- ۴-۱- تعداد تکنیسین‌های شاغل در تحقیقات
- ۵-۱- درصد شاغلان تحقیقاتی از کل کارکنان
- ۶-۱- تعداد دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی به تفکیک مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری
- ۲- شاخص‌های مالی
- ۱-۲- کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۲-۲- درصد اعتبارات دولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۳-۲- درصد اعتبارات غیردولتی تحقیقات از کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۴-۲- درصد کمک‌ها و درآمدهای تحقیقاتی از کل اعتبارات تحقیقاتی به تفکیک
- ۵-۲- درصد اعتبارات تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای از کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۶-۲- درصد اعتبارات تحقیقات بنیادی از کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۷-۲- درصد کل اعتبارات تحقیقاتی از کل اعتبارات
- ۸-۲- درصد اعتبارات پشتیبانی تحقیقات به تفکیک عمرانی و پرسنل دفتری خدماتی از کل اعتبارات تحقیقاتی
- ۹-۲- درصد هزینه‌های پرسنلی از کل اعتبارات و از اعتبارات تحقیقاتی
- ۱۰-۲- درآمد حاصل از فروش و انتقال فناوری
- ۳- شاخص‌های ساختاری
- ۱-۳- تعداد تفاهم‌نامه‌ها با سایر مراکز علمی و تحقیقاتی برای انجام برنامه‌ها و پروژه‌های مشترک تحقیقاتی
- ۲-۳- تعداد رشته‌ها و گروه‌های علمی - تحقیقاتی به تفکیک
- ۳-۳- تعداد قطب‌های تحقیقاتی (کانون‌های عالی تحقیقی نمونه)
- ۳-۴- تعداد مراکز تحقیقاتی
- ۵-۳- داشتن پایگاه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای اطلاع‌رسانی علمی و ارتباط با شبکه‌های اینترنت
- ۳-۶- تعداد کتاب‌های علمی و منابع اطلاع‌رسانی
- ۳-۷- تعداد عناوین مجلات معتبر علمی داخلی و خارجی
- ۳-۸- داشتن ارزیابی درونی منظم
- ۴- شاخص‌های عملکردی
- ۴-۱- تعداد طرح‌های تحقیقاتی فعال
- ۴-۲- تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۴-۳- تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته به تفکیک بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای
- ۴-۴- درصد طرح‌های تحقیقاتی بنیادی از کل طرح‌های تحقیقاتی فعال
- ۴-۵- درصد طرح‌های تحقیقاتی کاربردی و توسعه‌ای از کل طرح‌های تحقیقاتی فعال
- ۴-۶- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی - ترویجی و علمی - پژوهشی ایرانی به تفکیک
- ۴-۷- تعداد مقالات منتشر شده در مجلات معتبر علمی خارجی
- ۴-۸- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های معتبر علمی داخلی
- ۴-۹- تعداد مقالات منتشر شده در مجموعه مقالات کامل همایش‌های معتبر علمی خارجی
- ۴-۱۰- تعداد اختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده
- ۴-۱۱- تعداد قراردادهای تحقیقاتی اجرا شده با سایر مراکز علمی به تفکیک داخل و خارج
- ۴-۱۲- تعداد اعضای هیئت علمی که در راهنمایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی مشارکت دارند.
- ۴-۱۳- تعداد اعضای هیئت علمی که در انجام تحقیقات در سایر مراکز علمی و تحقیقاتی داخلی و خارجی همکاری داشته‌اند.
- ۴-۱۴- تعداد اعضای هیئت علمی و یا محققانی که برای انجام تحقیقات از سایر مراکز دعوت شده‌اند.
- ۴-۱۵- تعداد کارگاه‌های علمی تخصصی برگزار شده
- ۴-۱۶- تعداد گردهمایی‌های علمی برگزار شده
- ۴-۱۷- تعداد سخنرانی‌های علمی و جلسات مباحثه
- ۴-۱۸- تعداد رتبه‌ها و افتخارات پژوهشی اخذ شده از جشنواره‌های علمی و پژوهشی ملی و بین‌المللی
- ۴-۱۹- تعداد عناوین کتب و نشریات علمی منتشر شده
- ۴-۲۰- تعداد قراردادهای فروش و انتقال فناوری
- ۵- شاخص‌های بهره‌وری
- ۵-۱- نسبت تعداد مقالات منتشر شده به تعداد محققان
- ۵-۲- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد محققان و شاغلان تحقیقاتی به تفکیک
- ۵-۳- نسبت اعتبارات تحقیقاتی به تعداد کل طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته
- ۵-۴- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی فعال به تعداد محققان
- ۵-۵- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته به طرح‌های تحقیقاتی مصوب.
- ۵-۶- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی پایان یافته که نتایج آن مورد بهره‌برداری قرار گرفته به کل طرح‌های تحقیقاتی مصوب

- ج - شاخص های کیفی ارزیابی علم و فناوری
- شاخص های کیفی ارزیابی علم و فناوری، مولفه ها و مقولاتی از سامانه علم و فناوری ملی را مورد بررسی و پرسش قرار می دهد که تبیین کمی آنها دشوار یا غیر ممکن است. پاسخ به این پرسش ها باید به صورت تحلیلی و از طریق نظرخواهی از صاحب نظران و مدیران علم و فناوری فراهم آید و نتایج ارزیابی براساس شاخص های آماری را تکمیل کند. این شاخص ها عبارتند از :
- ۱- میزان تطبیق تحقیقات انجام شده در کشور با هدف های برنامه های توسعه.
 - ۲- فرآیند سیاستگذاری و تعیین راهبردهای علم و فناوری در کشور.
 - ۳- کیفیت ساماندهی و سازماندهی ملی علم و فناوری.
 - ۴- کیفیت نظام اطلاع رسانی علم و فناوری در کشور.
 - ۵- توسعه ارتباطات بین المللی در زمینه علم و فناوری.
 - ۶- میزان استفاده از نتایج تحقیقات در کشور.
 - ۷- گسترش فرهنگ و روحیه تحقیق در کشور و میزان اعتقاد به استفاده از تحقیق در برنامه ریزی های عمرانی و توسعه های.
 - ۸- میزان مشارکت دانشمندان و محققان کشور در تصمیم گیری امور مربوط به علم و فناوری.
 - ۹- نحوه مصرف بودجه های تحقیقاتی در کشور.
- ۱۰- میزان آرایه خدمات و تسهیلات بخش دولتی در امور تحقیقاتی.
- ۱۱- کیفیت انتقال فناوری از خارج به داخل کشور و انجام تحقیقات تطبیقی به منظور بومی کردن آن.
 - ۱۲- ارتباط بخش صنعت با مراکز تحقیقاتی (دانشگاهی و غیردانشگاهی)
 - ۱۳- میزان گرایش به مراکز تحقیقاتی غیردولتی و روند توسعه کمی و کیفی آنها.
 - ۱۴- کیفیت مدیریت مراکز تحقیقات.
 - ۱۵- منزلت اجتماعی و رضایت شغلی دانشمندان و محققان.
 - ۱۶- کیفیت مجلات علمی - پژوهشی کشور.
 - ۱۷- کیفیت کتابهای علمی.
 - ۱۸- کیفیت همایش های علمی و امکانات و تجهیزات مربوط جهت برگزاری همایشها در سطح بین المللی.
 - ۱۹- میزان توجه به ایجاد راهکارهای مناسب جهت جذب نخبگان و کاهش مهاجرت آنان.
- تبصره : کلیه دستگاههای اجرایی موظفند همکاری لازم را با هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی شورای عالی انقلاب فرهنگی برای نیل به ارزیابی وضع فرهنگی، علمی، آموزشی و پژوهشی کشور و تهیه گزارش های سالانه به عمل آورند.

ب. شاخص های ارزیابی آموزش عالی، مصوب جلسه ۱۳۸۳/۸/۲۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی

- الف- شاخص های ارزیابی کلان آموزش عالی
- ۱- الف- شاخص های کلی
 - بخش کمی
 - ۱-۱- الف- تعداد کل دانشگاههای دولتی و غیردولتی
 - ۱-۲- الف- درصد دانشگاههای دولتی و غیردولتی از کل دانشگاه های کشور
 - ۱-۳- الف- نسبت دانشگاههای علوم پزشکی به دانشگاههای غیرپزشکی
 - ۱-۴- الف- تعداد دانشگاهها به تفکیک جامع، در حال توسعه، تحقیقاتی و کاربردی
 - ۱-۵- الف- تعداد دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در حوزه علوم اسلامی
 - ۱-۶- الف- درصد دانشگاههای تخصصی از کل دانشگاههای کشور
 - ۱-۷- الف- توزیع استانی دانشگاهها به تفکیک دولتی و غیردولتی
 - ۱-۸- الف- تعداد اعضای هیات علمی در یک میلیون نفر جمعیت
 - ۱-۹- الف- تعداد کل اعضای هیات علمی به تفکیک جنسیت، رتبه علمی و گروه عمده تحصیلی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
 - ۱-۱۰- الف- توزیع درصدی اعضای هیات علمی به تفکیک جنسیت، رتبه علمی و گروه عمده تحصیلی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
 - ۱-۱۱- الف- میانگین ساعات کاری اعضای هیات علمی در انواع فعالیت ها (آموزشی، پژوهشی، مدیریتی- اجرایی و مشاوره ای) در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروه های عمده تحصیلی در هفته
 - ۱-۱۲- الف- میانگین سابقه مدیریت اعضای هیات علمی شاغل بعنوان مدیران ارشد
 - ۱-۱۳- الف- توزیع درصدی مدیران ارشد دانشگاهها بر حسب مرتبه علمی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
 - ۱-۱۴- الف- میانگین طول مدت مدیریت مدیران ارشد به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی (برحسب سال)
 - ۱-۱۵- الف- میانگین تعداد جایجایی مدیران ارشد در طی مدت ۵ سال به تفکیک در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی
- ۱-۱۶- الف- تعداد برنامه های راهبردی در آموزش عالی
- بخش کیفی
- ۱-۱۷- الف- میزان بکارگیری معیارهای مناسب در انتخاب مدیران آموزش عالی (مدیران ارشد و میانی)
 - ۱-۱۸- الف- میزان مشارکت دانشگاهیان در تدوین سیاستها و برنامه های ملی
 - ۱-۱۹- الف- میزان مشارکت دانشگاهیان در انتخاب مدیران ارشد دانشگاهها
 - ۱-۲۰- الف- میزان استقلال دانشگاهها در تصمیم گیری و اجرای امور مربوط
 - ۱-۲۱- الف- میزان اسلامی بودن دانشگاه های دولتی و غیر دولتی
 - ۱-۲۲- الف- میزان موفقیت دانشگاه های دولتی و غیر دولتی در دستیابی به آرمانهای انقلاب اسلامی
 - ۱-۲۳- الف- چگونگی آزادی علمی در دانشگاه
 - ۱-۲۴- الف- میزان پاسخ گویی و التزام اجتماعی دانشگاه
 - ۱-۲۵- الف- میزان مشارکت دانشگاه در ارتقای فرهنگ جامعه
 - ۱-۲۶- الف- میزان پیشگامی و راهگشایی دانشگاه در امور اجتماعی و سیاسی
 - ۱-۲۷- الف- میزان همکاری دانشگاه و صنعت
 - ۱-۲۸- الف- کیفیت همکاری دانشگاه و صنعت
- ۲- الف- شاخص های آموزشی
- بخش کمی
- ۲-۱- الف- درصد اعضای هیات علمی تمام وقت و پاره وقت از کل اعضای هیات علمی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
 - ۲-۲- الف- نسبت اعضای هیات علمی به دانشجویان در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی و به تفکیک مرتبه علمی، مقطع و گروه عمده تحصیلی
 - ۲-۳- الف- درصد اعضای هیات علمی بازنشسته ، دارای ترک خدمت موقت و دائم از کل اعضای هیات علمی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و دانشگاههای دولتی و غیر دولتی در سال

- ۲-۴ الف- میزان ساعات دوره های آموزشی برای مدیران عضو هیات علمی و غیر هیات علمی دانشگاهها به تفکیک پزشکی و غیر پزشکی و دولتی و غیر دولتی در سال
- ۲-۵ الف- تعداد رشته های آموزشی دایر در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی در مقاطع مختلف تحصیلی
- ۲-۶ الف- تعداد دفعات بازنگری برنامه درسی به تفکیک رشته و مقطع تحصیلی در طی ۵ سال
- ۲-۷ الف- سرانه دانشجویی فضای آموزشی (کلاس درس) به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- بخش کیفی
- ۲-۸ الف- میزان انطباق برنامه های آموزشی با رسالت واهداف دانشگاه به تفکیک دولتی و غیردولتی
- ۲-۹ الف- میزان تاثیر آموزشها و نحوه تدریس در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی بر کار آفرینی، خلاقیت و نوآوری دانش آموختگان به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- ۲-۱۰ الف- میزان مشارکت دانشجویان در فرایند تعلیم و تعلم به تفکیک مقاطع تحصیلی در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
- ۲-۱۱ الف- میزان اثر بخشی آموزش عالی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
- ۲-۱۲ الف- میزان رضایت جامعه از توانمندی دانش آموختگان دانشگاهها
- ۳ الف- شاخص های پژوهشی
- بخش کمی
- ۳-۱ الف- درصد محققان دانشگاهی از کل محققان کشور
- ۳-۲ الف- تعداد محققان دانشگاهی در یک میلیون نفر جمعیت
- ۳-۳ الف- درصد کارشناسان پژوهشی از کل شاغلان تحقیقاتی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۴ الف- نرخ رشد محققان دانشگاهی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی در سال
- ۳-۵ الف- تعداد شاغلان تحقیقاتی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی
- ۳-۶ الف- تعداد مراکز تحقیقاتی به تفکیک در دانشگاههای دولتی، غیر دولتی، پزشکی و غیر پزشکی
- ۳-۷ الف- تعداد عناوین مجلات و نشریات پژوهشی چاپ شده توسط دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۸ الف- تعداد اختراعات و تعداد اکتشافات دانشگاههای دولتی و غیردولتی که به ثبت رسیده است
- ۳-۹ الف- تعداد جوایز علمی کسب شده توسط اعضای هیات علمی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۱۰ الف- تعداد سمینارها و کنفرانس های علمی برگزار شده در کشور توسط دانشگاههای دولتی و غیردولتی در سال
- ۳-۱۱ الف- نسبت تعداد مقالات و کتب تالیف و ترجمه شده اعضای هیات علمی به کل اعضای هیات علمی به تفکیک و بر حسب مرتبه علمی
- ۳-۱۲ الف- درصد اعضای هیات علمی صاحب تالیف و ترجمه (کتاب، مقالات علمی و پژوهشی) از کل اعضای هیات علمی
- ۳-۱۳ الف- تعداد کتابهای چاپ شده توسط اعضای هیات علمی در سطح بین‌المللی (به زبانهای خارجی)

- ۳-۱۴ الف- تعداد مقالات چاپ شده اعضای هیات علمی در مجلات علمی - پژوهشی داخلی و مجلات نمایه شده در فهرست های معتبر بین المللی به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۱۵ الف- نسبت تعداد مقالات و کتب تالیفی و ترجمه ای چاپ شده اعضای هیات علمی به کل دانشجویان به تفکیک و بر حسب مقطع تحصیلی و دانشگاه دولتی و غیردولتی
- ۳-۱۶ الف- تعداد عناوین کتابهای مرجع موجود در دانشگاههای دولتی و غیردولتی به تفکیک
- ۳-۱۷ الف- نسبت رایانه های متصل به اینترنت به تعداد دانشجویان به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۱۸ الف- سرانه دانشجویی فضای کتابخانه ها به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۳-۱۹ الف- درصد پژوهش های دانشگاهی منتهی به تولید فناوری به تفکیک گروه های عمده تحصیلی در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی
- ۳-۲۰ الف- میزان درآمد دانشگاه های دولتی و غیر دولتی از فروش فناوری بخش کیفی
- ۳-۲۱ الف- میزان تطابق تحقیقات انجام شده در دانشگاههای دولتی و غیردولتی با هدفهای برنامه توسعه کشور
- ۳-۲۲ الف- میزان رضایت اعضای هیات علمی دانشگاهها از تسهیلات موجود برای رایانه و انتشار آثار علمی - تخصصی خود در داخل و خارج از کشور
- ۳-۲۳ الف- میزان رضایت جامعه از (نقش علمی) دانشگاهها در حل مشکلات فنی و تخصصی در عرصه های مختلف جامعه
- ۳-۲۴ الف- کیفیت مراکز تحقیقاتی دانشگاههای کشور
- ۳-۲۵ الف- میزان بهره برداری از رایانه های موجود در دانشگاه های دولتی و غیردولتی در فعالیت های علمی و پژوهشی
- ۴ الف- شاخص های دانشجویی
- بخش کمی
- ۴-۱ الف- توزیع درصدی پذیرفته شدگان به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی، مقطع، گروه عمده تحصیلی و استان
- ۴-۲ الف- نسبت پذیرفته شدگان از هر استان به جمعیت استان به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
- ۴-۳ الف- درصد پذیرفته شدگان بومی از کل پذیرفته شدگان به تفکیک استان
- ۴-۴ الف- نرخ رشد پذیرش دانشجو در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۴-۵ الف- درصد پذیرفته شدگان زن از کل پذیرفته شدگان به تفکیک مقطع تحصیلی و دانشگاه دولتی و غیردولتی
- ۴-۶ الف- توزیع استانی ده درصد اول پذیرفته شدگان در گروههای عمده تحصیلی
- ۴-۷ الف- نسبت پذیرفته شدگان دوره کارشناسی ارشد به دانش آموختگان کارشناسی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنسیت در سال
- ۴-۸ الف- درصد پذیرفته شدگان در دوره های تحصیلات تکمیلی از کل پذیرفته شدگان دانشگاه به تفکیک جنسیت، دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی
- ۴-۹ الف- نسبت پذیرفته شدگان دوره دکتری به دانش آموختگان دوره کارشناسی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنسیت

- ۴-۱۰ الف- نسبت پذیرفته شدگان دوره دکتری تخصصی به دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد به تفکیک گروه‌های عمده تحصیلی و جنسیت
- ۴-۱۱ الف- تعداد پذیرفته شدگان در دانشگاه‌های خارج از کشور (اعزام، بورس، و ...) به تفکیک گروه عمده تحصیلی و جنسیت
- ۴-۱۲ الف- تعداد کل دانشجویان کشور به تفکیک دولتی و غیر دولتی، پزشکی و غیر پزشکی و جنسیت
- ۴-۱۳ الف- تعداد دانشجویان دانشگاهها در یک میلیون نفر جمعیت کشور
- ۴-۱۴ الف- توزیع درصدی دانشجویان بر حسب دانشگاه دولتی و غیر دولتی، مقطع، گروه عمده تحصیلی و استان
- ۴-۱۵ الف- توزیع سنی دانشجویان در گروه‌های عمده تحصیلی به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی
- ۴-۱۶ الف- میانگین مدت تحصیل بر حسب گروه‌های عمده تحصیلی به تفکیک مقطع تحصیلی، دانشگاه دولتی و غیردولتی و جنسیت
- ۴-۱۷ الف- درصد دانشجویانی که تشویق و تقدیرنامه دریافت کرده اند به تفکیک مقطع، گروه‌های عمده تحصیلی و جنسیت
- ۴-۱۸ الف- سرانه فضای خوابگاه‌های دانشجویی (برای دانشجویان واجد شرایط) به تفکیک جنسیت و نوع خوابگاه (مجردی و متاهلی) و دانشگاه دولتی و غیردولتی
- ۴-۱۹ الف- سرانه فضای تربیت بدنی به تفکیک دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
- ۴-۲۰ الف- تعداد کل دانش‌آموختگان در مقاطع مختلف به تفکیک جنسیت و گروه عمده تحصیلی
- ۴-۲۱ الف- درصد دانش‌آموختگان دارای شغل مرتبط با رشته در طی ۳ سال پس از فراغت از تحصیل به تفکیک مقطع و گروه‌های عمده تحصیلی
- بخش کیفی
- ۴-۲۲ الف- میزان حمایت از خلاقیت‌ها و دستاوردهای علمی دانشجویان در کشور
- ۴-۲۳ الف- میزان وجود تسهیلات لازم برای توسعه آموزش دانشجویان با استعداد درخشان
- ۴-۲۴ الف- میزان رضایت دانشجویان از وجود فرصتها برای دسترسی به امکانات علمی و تحصیلی
- ۴-۲۵ الف- میزان رضایت دانشجویان در خصوص امکان تحقیقات دانشجویی
- ۴-۲۶ الف- میزان امید به آینده (در زمینه رشد و پیشرفت علمی و حرفه‌ای) در میان دانشجویان
- ۴-۲۷ الف- کیفیت دانش‌آموختگان دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- ۴-۲۸ الف- میزان مطابقت توانمندی دانش‌آموختگان با نیازهای واقعی جامعه
- ۴-۲۹ الف- میزان رضایت دانش‌آموختگان در خصوص امر اشتغال
- ۵ الف- شاخص های فرهنگی
- بخش کمی
- ۵-۱ الف- تعداد پژوهش های مرتبط با فرهنگ و ارزشهای اسلامی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی به تفکیک
- ۵-۲ الف- درصد دانشجویان عضو تشکلهای دانشجویی از کل دانشجویان
- ۵-۳ الف- سرانه دانشجویی فضای فرهنگی (مساجد، نمازخانه ها، تالار نمایش) به تفکیک دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
- ۴-۵ الف- تعداد کارگاهها، سمینارها، مراسم و کلاس های آموزشی فرهنگ اسلامی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
- ۵-۵ الف- تعداد گردهمایی های بزرگ برگزار شده با حضور صاحب نظران در خصوص مسایل اجتماعی و فرهنگی جوانان در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
- ۵-۶ الف- تعداد مراکز مشاوره و راهنمایی دانشجویان در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی
- ۵-۷ الف- درصد دانشجویان مراجعه کننده به مراکز مشاوره از کل دانشجویان به تفکیک در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی و جنسیت
- ۵-۸ الف- درصد دانشجویانی که بنا به اظهار خود فریضه نماز را (بطور مرتب، غالباً، بندرت) بجا می آورند
- ۵-۹ الف- متوسط ساعات پرداختن دانشجویان به امور فرهنگی و فوق برنامه در سال
- ۵-۱۰ الف- متوسط ساعات مطالعه غیر درسی دانشجویان در سال
- بخش کیفی
- ۵-۱۱ الف- میزان تحقق وحدت حوزه و دانشگاه
- ۵-۱۲ الف- میزان رضایت دانشجویان از منزلت اجتماعی خود
- ۵-۱۳ الف- میزان علاقه دانشجویان به فرهنگ و هویت ملی
- ۵-۱۴ الف- میزان علاقمندی دانشجویان نسبت به بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران
- ۵-۱۵ الف- میزان آگاهی دانشجویان از معارف و فرهنگ اسلامی
- ۵-۱۶ الف- میزان گرایش دانشجویان به مهاجرت به خارج از کشور به تفکیک انگیزه، جنسیت، گروه عمده تحصیلی و دانشگاه دولتی و غیر دولتی
- ۵-۱۷ الف- میزان پای بندی دانشگاهیان به انجام تکالیف و شاعر دینی (نماز، روزه، حجاب و...) به تفکیک جنسیت و گروه عمده تحصیلی در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی
- ۵-۱۸ الف- میزان آگاهی سیاسی دانشجویان دانشگاه های دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی، مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۱۹ الف- میزان اثر بخشی فعالیت تشکلهای دانشجویی در رشد آگاهی ها و نگرشهای سیاسی، اجتماعی، دینی و اخلاقی دانشجویان
- ۵-۲۰ الف- میزان تمایل اعضای هیات علمی به ترویج ارزشهای دینی
- ۵-۲۱ الف- میزان تمایل اعضای هیات علمی به اخلاق و معنویت
- ۵-۲۲ الف- میزان تمایل اعضای هیات علمی به ترویج و تقویت هویت ملی
- ۵-۲۳ الف- میزان رضایت اعضای هیات علمی از منزلت اجتماعی خود
- ۶ الف- شاخص های اعتبارات وامکانات
- بخش کمی
- ۶-۱ الف- درصد اعتبارات آموزش عالی از تولید ناخالص ملی
- ۶-۲ الف- درصد اعتبارات آموزش عالی از بودجه کل کشور
- ۶-۳ الف- میزان اعتبارات آموزش عالی به تفکیک دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی
- ۶-۴ الف- درصد اعتبارات ارزی آموزش عالی (به تفکیک دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی) از کل اعتبارات آموزش عالی
- ۶-۵ الف- نسبت اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به کل اعتبارات آموزش عالی

- ۶-۶ الف- نسبت اعتبارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به کل اعتبارات آموزش عالی
- ۶-۷ الف- توزیع درصدی اعتبارات دانشگاهها به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
- ۶-۸ الف- درصد اعتبارات آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آموزش عالی
- ۶-۹ الف- درصد اعتبارات آموزش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آموزش عالی
- ۶-۱۰ الف- درصد اعتبارات ارزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۱ الف- درصد اعتبارات ارزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۲ الف- درصد اعتبارات آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۳ الف- درصد اعتبارات آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۴ الف- درصد اعتبارات عمرانی آموزش عالی (به تفکیک پزشکی و غیرپزشکی) از کل اعتبارات عمرانی کشور
- ۶-۱۵ الف- درصد اعتبارات عمرانی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۶ الف- درصدا اعتبارات عمرانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۷ الف- درصد اعتبارات تحقیقاتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۸ الف- درصد اعتبارات تحقیقاتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۱۹ الف- درصد اعتبارات تحقیقاتی آموزش عالی از کل اعتبارات تحقیقاتی کشور به تفکیک دو وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۶-۲۰ الف- درصد اعتبارات دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۲۱ الف- درصد اعتبارات دانشجویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
- ۶-۲۲ الف- سرانه اعتبارات دانشجویی به تفکیک دانشگاههای پزشکی و غیر پزشکی و دولتی و غیر دولتی
- ۶-۲۳ الف- سرانه دانشجویی اعتبار تخصیص یافته به فعالیت های فرهنگی و فوق برنامه در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
- ۶-۲۴ الف- درصد هزینه های امور فرهنگی و فوق برنامه از اعتبارات و عواید اختصاصی آموزش عالی
- ب- شاخص های ارزیابی خرد آموزش عالی
- ۱- ب- شاخص های کلی
- بخش کمی

- ۱-۱ ب- تعداد اعضای هیات علمی بر حسب مرتبه علمی به تفکیک گروه عمده تحصیلی و جنسیت
- ۱-۲ ب- درصد مربیان آموزشیار، مربیان، استادیاران، دانشیاران و استادان از کل اعضای هیات علمی به تفکیک
- ۱-۳ ب- درصدا اعضای هیات علمی جدیدالاستخدام از کل اعضای هیات علمی در سال
- ۱-۴ ب- درصد اعضای هیات علمی بازنشسته از کل اعضای هیات علمی در سال
- ۱-۵ ب- درصد اعضای هیات علمی زن از کل اعضای هیات علمی
- ۱-۶ ب- درصد اعضای هیات علمی تبدیل وضعیت یافته از پیمانی به رسمی آزمایشی از کل اعضای هیات علمی پیمانی در سال
- ۱-۷ ب- میانگین سن اعضای هیات علمی به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
- ۱-۸ ب- درصد اعضای هیات علمی تمام وقت از کل اعضای هیات علمی
- ۱-۹ ب- درصد اعضای هیات علمی نیمه وقت از کل اعضای هیات علمی
- ۱-۱۰ ب- درصد اعضای هیات علمی ارتقاء یافته به مرتبه بالاتر در سال از کل اعضای هیات علمی
- ۱-۱۱ ب- درصد مربیان ارتقاء یافته به مرتبه استادی در سال از کل مربیان
- ۱-۱۲ ب- درصد استادیاران ارتقاء یافته به مرتبه دانشیاری در سال از کل استادیاران
- ۱-۱۳ ب- درصد دانشیاران ارتقاء یافته به مرتبه استادی در سال از کل دانشیاران
- ۱-۱۴ ب- نسبت اعضای هیات علمی دارای سمت اجرایی به کل اعضای هیات علمی تمام وقت
- ۱-۱۵ ب- توزیع درصدی کارکنان برحسب مدرک تحصیلی (زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری)
- ۱-۱۶ ب- نسبت تعداد کارکنان به تعداد اعضای هیات علمی
- ۱-۱۷ ب- نسبت تعداد کارکنان به تعداد دانشجویان
- ۱-۱۸ ب- درصد کارکنان زن از کل کارکنان
- ۱-۱۹ ب- درصد کارکنان شاغل در پست های تخصصی از کل کارکنان
- ۱-۲۰ ب- درصد کارکنان استخدام شده در سال
- ۱-۲۱ ب- میانگین سن کارکنان به تفکیک جنسیت
- ۱-۲۲ ب- درصد افراد خارج شده از سیستم (بازنشسته، باز خرید، مستغفی، ترک خدمت و...) به تفکیک کارکنان و اعضای هیات علمی و بر حسب جنسیت
- ۱-۲۳ ب- تعداد جلسات رسمی مدیریت به تفکیک با اعضای هیات علمی و کارکنان
- ۱-۲۴ ب- تعداد پیشنهادهای ارائه شده در زمینه های مختلف کاری به وزارت متبوع از سوی مدیریت
- بخش کیفی
- ۱-۲۵ ب- میزان استقلال دانشگاه در تصمیم گیری و اجرای امور مربوط
- ۱-۲۶ ب- چگونگی آزادی علمی در دانشگاه
- ۱-۲۷ ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی از مدیریت دانشگاه به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
- ۱-۲۸ ب- نحوه عملکرد مدیریت در مورد سنجش بهره‌وری اعضای هیات علمی

- ۲-۲۶- ب- میانگین سنوات تحصیلی دانش آموختگان در مقاطع مختلف تحصیلی
- ۲-۲۷- ب- درصد دانشجویان مشروطی به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی از کل دانشجویان همان مقطع و گروه عمده تحصیلی
- ۲-۲۸- ب- درصد دانشجویان محروم از تحصیل به تفکیک مقطع، گروه عمده تحصیلی و علت محرومیت از کل دانشجویان
- ۲-۲۹- ب- میانگین تعداد واحدهای مردودی دانشجویان برحسب رشته و مقطع تحصیلی در هر نیمسال
- ۲-۳۰- ب- میانگین واحدهای اخذ شده توسط هر دانشجو به تفکیک مقطع و رشته تحصیلی در هر نیمسال تحصیلی
- ۲-۳۱- ب- نرخ بهره برداری از کارگاه ها، آزمایشگاه ها، کلاس های درس، مزارع آموزشی، بیمارستان ها و... در دانشگاه به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- بخش کیفی
- ۲-۳۲- ب- میزان سازگاری قوانین و مقررات آموزشی با شرایط عمومی و واقعیت های دانشگاه
- ۲-۳۳- ب- نحوه ارتباط دانشگاه با دانش آموختگان
- ۲-۳۴- ب- میزان آگاهی قبلی پذیرفته شدگان دانشگاه از رشته های تحصیلی انتخاب شده
- ۲-۳۵- ب- نحوه عملکرد مدیریت در مورد سنجش بهره‌وری دانش آموختگان
- ۲-۳۶- ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی از امکانات آموزشی موجود
- ۲-۳۷- ب- کیفیت فضای آموزشی دانشگاه برای دوره های تحصیلات تکمیلی
- ۲-۳۸- ب- میزان بهره برداری از وسایل اداری، دستگاه ها و تجهیزات آزمایشگاهی، کارگاهی و... به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- ۲-۳۹- ب- میزان تطابق امور اجرایی آموزش با قوانین و مقررات و دستور العمل ها
- ۲-۴۰- ب- میزان رضایت کارکنان غیر هیات علمی از آموزش های ضمن خدمت به تفکیک جنسیت
- ۲-۴۱- ب- میزان رضایت دانشجویان از کیفیت تدریس به تفکیک گروه های عمده تحصیلی
- ۲-۴۲- ب- میزان رضایت دانش آموختگان از کاربردی بودن مطالب آموزشی
- ۳- ب- شاخص های پژوهشی
- بخش کمی
- ۳-۱- ب- تعداد مراکز تحقیقاتی در دانشگاه
- ۳-۲- ب- درصد کارکنان تحقیقاتی از کل کارکنان
- ۳-۳- ب- تعداد اختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده در سال
- ۳-۴- ب- تعداد جوایز علمی کسب شده توسط اعضای هیات علمی در سال
- ۳-۵- ب- نسبت تعداد پژوهشگران به کل اعضای هیات علمی در سال
- ۳-۶- ب- نسبت مقالات منتشر شده اعضای هیات علمی در مجلات علمی - پژوهشی داخلی و مجلات نمایه شده در فهرست های معتبر بین المللی، به تعداد کل اعضای هیات علمی به تفکیک در سال
- ۳-۷- ب- نسبت مقالات ارایه شده در کنفرانسها و سمینارهای علمی به تعداد کل اعضای هیات علمی در سال به تفکیک داخلی و خارجی
- ۳-۸- ب- توزیع درصدی کتب تالیف و ترجمه شده، توسط اعضای هیات علمی و دانشجویان

- ۱-۲۹- ب- میزان بکارگیری معیارهای مناسب در انتخاب مدیران دانشگاه (مدیران ارشد، میانی و عملیاتی)
- ۱-۳۰- ب- میزان رضایت شغلی اعضای هیات علمی به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
- ۱-۳۱- ب- میزان رضایت شغلی کارکنان به تفکیک جنسیت
- ۲- ب- شاخص های آموزشی
- بخش کمی
- ۲-۱- ب- نسبت اعضای هیات علمی به دانشجویان در کل و به تفکیک مرتبه علمی
- ۲-۲- ب- میانگین واحدهای درسی تدریس شده توسط هر عضو هیات علمی در هر نیمسال تحصیلی
- ۲-۳- ب- نسبت مدرسین مدعو به کل اعضای هیات علمی در سال
- ۲-۴- ب- میانگین ساعات مشاوره اعضای هیات علمی با دانشجویان در هفته
- ۲-۵- ب- میانگین نمره امتحانات جامع علوم پایه در سطح دانشگاه های علوم پزشکی در سال
- ۲-۶- ب- میانگین نمره امتحانات جامع پیش کارورزی در سطح دانشگاه های علوم پزشکی در سال
- ۲-۷- ب- تعداد رشته های دایر به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی
- ۲-۸- ب- درصد رشته های دایر در دانشگاه از کل رشته های دایر در سطح کشور به تفکیک گروه های عمده تحصیلی
- ۲-۹- ب- درصد رشته های نو و نیز رشته های بین رشته ای از تعداد کل رشته های دایر در دانشگاه
- ۲-۱۰- ب- تعداد کل گرایش های تحصیلی دایر به تفکیک رشته ها و مقاطع مختلف تحصیلی
- ۲-۱۱- ب- تعداد رشته های مرتبط با علوم اسلامی
- ۲-۱۲- ب- تعداد دوره های آموزشی مجازی، کوتاه مدت و آزاد به تفکیک
- ۲-۱۳- ب- درصد برنامه های درسی بازنگری شده (در محدوده مقررات مربوط) در سال
- ۲-۱۴- ب- تعداد نرم افزارهای تخصصی و آموزشی موجود در دانشگاه
- ۲-۱۵- ب- تعداد دفعات ارزیابی مدیریت از وضعیت آموزشی دانشگاه در سال
- ۲-۱۶- ب- درصد اعضای هیات علمی تشویق شده (اعم از مادی و معنوی) توسط دانشگاه در سال
- ۲-۱۷- ب- تعداد دوره های آموزشی علمی طی شده توسط مدیران آموزشی
- ۲-۱۸- ب- سرانه فضای کارگاه، آزمایشگاه، مزرعه و... به تفکیک
- ۲-۱۹- ب- نسبت تخت آموزشی به دانشجو (ویژه رشته های علوم پزشکی)
- ۲-۲۰- ب- تعداد دوره های باز آموزشی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت برگزار شده برای مدیران (به تفکیک مدیران ارشد، میانی و اجرایی)
- ۲-۲۱- ب- تعداد کارگاه های آموزشی برگزار شده برای اعضای هیات علمی در سال
- ۲-۲۲- ب- درصد دانشکده های دارای برنامه مدون (آموزشی، پژوهشی و...) از کل دانشکده های دانشگاه
- ۲-۲۳- ب- درصد گروه های آموزشی دارای برنامه مدون (آموزشی، پژوهشی و...) از کل گروه های آموزشی دانشگاه
- ۲-۲۴- ب- سرانه فضای آموزشی (کلاس درس)
- ۲-۲۵- ب- سرانه فضای دانشگاه

- ۳-۹- ب- نسبت تعداد طرح‌های تحقیقاتی خاتمه یافته به کل اعضای هیات علمی در سال
- ۳-۱۰- ب- درصد اعضای هیات علمی استفاده کننده از فرصت مطالعاتی در سال به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
- ۳-۱۱- ب- متوسط ساعات استفاده از خدمات پایگاههای اطلاع رسانی به تفکیک استاد و دانشجو در سال
- ۳-۱۲- ب- نسبت تعداد عناوین مجلات علمی - پژوهشی موجود در دانشگاه به تعداد رشته‌ها و به تفکیک داخلی و خارجی
- ۳-۱۳- ب- نسبت تعداد عناوین مجلات علمی پژوهشی موجود در کتابخانه های دانشگاه (به زبانهای مختلف) به کل دانشجویان
- ۳-۱۴- ب- تعداد گزارشها ، پایان نامه ها ، اسناد و مدارک علمی موجود در کتابخانه های دانشگاه
- ۳-۱۵- ب- تعداد نسخه های خطی و اسناد قدیمی موجود در کتابخانه های دانشگاه
- ۳-۱۶- ب- تعداد دفعات ارزیابی مدیریت از وضعیت پژوهشی دانشگاه
- ۳-۱۷- ب- تعداد موارد تشویق و تقدیر اعضای هیات علمی، دانشجویان و کارکنان بخاطر مشارکت در تحقیقات علمی، به تفکیک
- ۳-۱۸- ب- تعداد پیشنهادهای ارائه شده در حوزه تحقیقات به وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری ، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر وزارتخانه ها و نهادها به تفکیک بخش کیفی
- ۳-۱۹- ب- میزان تطابق تحقیقات انجام شده در دانشگاه با هدفهای برنامه توسعه کشور
- ۳-۲۰- ب- میزان کارآیی نظام اطلاع رسانی دانشگاه
- ۳-۲۱- ب- میزان تبادل استاد و دانشجو با سایر دانشگاههای جهان
- ۳-۲۲- ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی از تسهیلات موجود برای ارائه و انتشار آثار علمی - تخصصی خود در داخل و خارج از کشور
- ۴- ب- شاخص های دانشجویی
- بخش کمی
- ۴-۱- ب- درصد پذیرفته شدگان دانشگاه از کل پذیرفته شدگان آموزش عالی در بخش دولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی، مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۴-۲- ب- میانگین رتبه آزمون سراسری ۳۰٪ اول پذیرفته شدگان در دانشگاه به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- ۴-۳- ب- میانگین رتبه آزمون سراسری ۵٪ آخر پذیرفته شدگان در دانشگاه به تفکیک گروه عمده تحصیلی
- ۴-۴- ب- توزیع درصدی دانشجویان پذیرفته شده به تفکیک سهمیه ورود
- ۴-۵- ب- درصد پذیرفته شدگان دوره کارشناسی ارشد به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی از کل دانش آموختگان کارشناسی همان سال دانشگاه
- ۴-۶- ب- درصد پذیرفته شدگان دوره دکتری تخصصی از کل دانش آموختگان کارشناسی ارشد همان سال دانشگاه به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
- ۴-۷- ب- نسبت پذیرفته شدگان دوره‌های فوق تخصصی و فلوئشیپ به کل پذیرفته شدگان

- ۴-۸- ب- نسبت پذیرفته شدگان آزمون دوره دستیاری پزشکی، دندان پزشکی و داروسازی به کل پذیرفته شدگان دانشگاه
- ۴-۹- ب- درصد دانشجویان در گروههای عمده تحصیلی از کل دانشجویان دانشگاه
- ۴-۱۰- ب- نرخ رشد دانشجویی دانشگاه
- ۴-۱۱- ب- میانگین سن دانشجویان به تفکیک جنسیت و مقاطع مختلف تحصیلی در گروههای عمده تحصیلی
- ۴-۱۲- ب- درصد دانشجویان بومی از کل دانشجویان دانشگاه
- ۴-۱۳- ب- تعداد دانشجویان نمونه و برگزیده در المپیادهای
- ۴-۱۴- ب- درصد استفاده کنندگان از خوابگاه از کل دانشجویان متقاضی و واجد شرایط استفاده از خوابگاه به تفکیک جنسیت و وضعیت تاهل
- ۴-۱۵- ب- متوسط ساعات استفاده دانشجویان از خدمات پایگاههای اطلاعاتی به تفکیک مقطع و گروههای عمده تحصیلی
- ۴-۱۶- ب- میانگین ساعات استفاده هر دانشجو از شبکه اینترنت دانشگاه در سال
- ۴-۱۷- ب- سرانه دانشجویی عرض باند اتصال به شبکه اینترنت دانشگاه
- ۴-۱۸- ب- نسبت دانشجویان دارای کار دانشجویی به تعداد کل دانشجویان به تفکیک جنسیت در گروههای عمده تحصیلی
- ۴-۱۹- ب- میانگین ساعات اشتغال به کار دانشجویی در هفته
- ۴-۲۰- ب- تعداد دانشجویان وام گیرنده به تفکیک نوع وام (ازدواج، مسکن، تحصیلی و ...) در سال
- ۴-۲۱- ب- درصد دانشجویان تشویق و تقدیر شده از کل دانشجویان در سال
- ۴-۲۲- ب- تعداد جلسات عمومی رییس دانشگاه با دانشجویان در سال
- ۴-۲۳- ب- سرانه فضای خوابگاهی به تفکیک جنسیت و تاهل
- ۴-۲۴- ب- سرانه فضای اتاق کار برای دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری
- ۴-۲۵- ب- تعداد پیشنهادهای مستند ارائه شده در حوزه دانشجویی به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۴-۲۶- ب- درصد دستیاران دندان پزشکی، پزشکی و داروسازی از کل دستیاران دانشگاه
- بخش کیفی
- ۴-۲۷- ب- میزان رضایت دانشجویان از مدیریت دانشگاه به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی
- ۴-۲۸- ب- میزان فرصت ها و امکانات موجود برای رشد خلاقیت های دانشجویی
- ۴-۲۹- ب- میزان رضایت دانشجویان از خدمات مشاوره‌ای تحصیلی
- ۴-۳۰- ب- میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات و امکانات موجود برای انجام تحقیقات
- ۴-۳۱- ب- میزان رضایت دانش آموختگان از تسهیلات اشتغال
- ۴-۳۲- ب- میزان رضایت دانش آموختگان در مورد استمرار آموزش (آموزشهای دوره ای، همایش ها...) .
- ۵- ب- شاخص های فرهنگی
- بخش کمی
- ۵-۱- ب- تعداد مساجد و نمازخانه های دانشگاه
- ۵-۲- ب- تعداد سفرهای زیارتی و سیاحتی عمومی برگزار شده در سال
- ۵-۳- ب- تعداد کلاسهای دروس معارف اسلامی (رسمی و آزاد)
- ۵-۴- ب- تعداد مقالات منتشر شده در دانشگاه در حوزه دین

- ۵-۵ - درصد دانشجویان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل دانشجویان در سال
- ۵-۶ - ب- درصد کارکنان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل کارکنان در سال
- ۵-۷ - ب- نسبت تعداد تشکلهای دانشجویی به تعداد کل دانشجویان دانشگاه
- ۵-۸ - ب- درصد دانشجویان شرکت کننده در اردوهای فرهنگی و هنری برگزار شده از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۹ - ب- درصد دانشجویان عضو تشکلهای دانشجویی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۱۰ - ب- درصد دانشجویان شرکت کننده در مسابقات ورزشی از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۱۱ - ب- نسبت مساحت مکانهای ورزشی به تفکیک سرپوشیده و سرباز به تعداد کل دانشجویان
- ۵-۱۲ - ب- نسبت مساحت نمازخانه ها به کل کارکنان و دانشجویان به تفکیک
- ۵-۱۳ - ب- تعداد دانشجویان عضو تیم های ورزشی
- ۵-۱۴ - ب- تعداد رشته های ورزشی که دانشگاه در مسابقات سراسری دانشجویی آن در سطح کشور شرکت می کند.
- ۵-۱۵ - ب- تعداد ساعات فعالیتهای فوق برنامه و تفریحی ارائه شده برای دانشجویان در هفته
- ۵-۱۶ - ب- نسبت حکم های انضباطی صادره شده به کل دانشجویان
- ۵-۱۷ - ب- نسبت تعداد نشریه های علمی و فرهنگی موجود به تعداد کل دانشجویان به تفکیک عناوین و تیراژ کل
- ۵-۱۸ - ب- تعداد برنامه های فرهنگی به تفکیک همایش های فرهنگی اجتماعی و نمایشگاههای برگزار شده در سال
- ۵-۱۹ - ب- تعداد مسابقات ورزشی برگزار شده در دانشگاه با سایر دانشگاهها یا دیگر مراکز
- ۵-۲۰ - ب- تعداد دوره مسابقات قرآنی برگزار شده در دانشگاه
- ۵-۲۱ - ب- تعداد کانون ها و هیات های مذهبی دانشجویان در دانشگاه بخش کیفی
- ۵-۲۲ - ب- میزان توجه و ارج گذاری به نخبگان دانشگاه
- ۵-۲۳ - ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی و دانشجویان از تکریم مقام معلم در دانشگاه
- ۵-۲۴ - ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی از منزلت اجتماعی خود
- ۵-۲۵ - ب- میزان رضایت دانشجویان از منزلت اجتماعی خود
- ۵-۲۶ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج ارزشهای دینی
- ۵-۲۷ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج اخلاق و معنویت
- ۵-۲۸ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج و تقویت هویت ملی
- ۵-۲۹ - ب- میزان علاقه دانشجویان به فرهنگ و هویت ملی
- ۵-۳۰ - ب- میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات موجود برای فعالیتهای فوق برنامه (ورزشی، فرهنگی و...) . . .
- ۵-۳۱ - ب- میزان رضایت دانشجویان از نقش تربیتی اعضای هیات علمی
- ۶ - ب- شاخص های اعتبارات و امکانات بخش کمی
- ۶-۱ - ب- میانگین کل پرداختی به اعضای هیات علمی و کارکنان به تفکیک
- ۶-۲ - ب- نسبت پرداخت حق التدریس اعضای هیات علمی به کل حقوق و مزایای هیات علمی تمام وقت
- ۶-۳ - ب- میانگین دریافتی اعضای هیات علمی از محل قراردادهای آموزشی و خدماتی
- ۶-۴ - ب- میانگین دریافتی اعضای هیات علمی از محل قراردادهای تحقیقاتی
- ۶-۵ - ب- نسبت پرداختی به اعضای هیات علمی بابت طرح تمام وقتی (کارآیی و...) به کل دریافتی آنان
- ۶-۶ - ب- نسبت هزینه صرف شده برای انتشارات به اعتبارات کل دانشگاه به تفکیک جزوه، کتاب و مجلات علمی
- ۶-۷ - ب- درصد اعتبارات صرف شده در امور رفاهی هیات علمی و کارکنان از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۸ - ب- نسبت درآمدهای اختصاصی آموزشی، پژوهشی و خدماتی به کل اعتبارات جاری دانشگاه به تفکیک
- ۶-۹ - ب- نسبت هزینه پرداخت اجاره ساختمان به تفکیک اداری، آموزشی، پژوهشی و فوق برنامه (فرهنگی، ورزشی و...) به کل اعتبارات جاری دانشگاه
- ۶-۱۰ - ب- سرانه اعتبارات تحقیقاتی اعضای هیات علمی به تفکیک دولتی و اختصاصی
- ۶-۱۱ - ب- درصد اعتبارات تحقیقاتی از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۱۲ - ب- درصد اعتبارات صرف شده در تحقیقات از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۱۳ - ب- درصد اعتبارات صرف شده در آموزش از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۱۴ - ب- هزینه سرانه دانشجو به تفکیک مقطع و گروههای عمده تحصیلی
- ۶-۱۵ - ب- هزینه تمام شده تحصیلی برای هر دانشجو به تفکیک رشته، مقطع و گروههای عمده تحصیلی
- ۶-۱۶ - ب- درصد اعتبارات صرف شده در امور دانشجویی از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۱۷ - ب- درصد درآمد حاصل از شهریه دانشجویان از کل اعتبارات دانشگاه
- ۶-۱۸ - ب- سرانه تحقیقاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به تفکیک کارشناسی ارشد و دکتری
- ۶-۱۹ - ب- سرانه دانشجویی اعتبار تخصیص یافته به فعالیتهای فرهنگی، هنری، اجتماعی و فوق برنامه
- ۶-۲۰ - ب- درصد هزینه های صرف شده در خصوص فعالیتهای فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویان از عواید اختصاصی دانشگاه
- ۶-۲۱ - ب- سرانه دانشجویی یارانه دولتی (برای تغذیه، بهداشت و...) . . .
- ۶-۲۲ - ب- نسبت تعداد رایانه و دستگاههای اداری (زیراکس، چاپگر و...) به تعداد دانشجویان در دانشگاه
- ۶-۲۳ - ب- سرانه دانشجویی فضای کتابخانه ها، کارگاهها، آزمایشگاهها و سالن های غذاخوری به تفکیک
- ۶-۲۴ - ب- درصد استفاده کنندهگان از سرویس های رفت و آمد دانشگاه به تفکیک (هیات علمی، کارکنان و دانشجویان)
- ۶-۲۵ - ب- درصد استفاده کنندگان از امکانات تفریحی موسسه (استخر، محیط ورزشی، باشگاه) به تفکیک دانشجو، هیات علمی و کارکنان
- ۶-۲۶ - ب- تعداد خودروهای در تملک به تفکیک عمومی (اتوبوس و مینی بوس)، سواری و خودروهای سنگین (کامیون، تراکتور، لودر و...) . . .

- ۵-۵ - درصد دانشجویان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل دانشجویان در سال
- ۵-۶ - ب- درصد کارکنان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل کارکنان در سال
- ۵-۷ - ب- نسبت تعداد تشکلهای دانشجویی به تعداد کل دانشجویان دانشگاه
- ۵-۸ - ب- درصد دانشجویان شرکت کننده در اردوهای فرهنگی و هنری برگزار شده از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۹ - ب- درصد دانشجویان عضو تشکلهای دانشجویی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۱۰ - ب- درصد دانشجویان شرکت کننده در مسابقات ورزشی از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
- ۵-۱۱ - ب- نسبت مساحت مکانهای ورزشی به تفکیک سرپوشیده و سرباز به تعداد کل دانشجویان
- ۵-۱۲ - ب- نسبت مساحت نمازخانه ها به کل کارکنان و دانشجویان به تفکیک
- ۵-۱۳ - ب- تعداد دانشجویان عضو تیم های ورزشی
- ۵-۱۴ - ب- تعداد رشته های ورزشی که دانشگاه در مسابقات سراسری دانشجویی آن در سطح کشور شرکت می کند.
- ۵-۱۵ - ب- تعداد ساعات فعالیتهای فوق برنامه و تفریحی ارائه شده برای دانشجویان در هفته
- ۵-۱۶ - ب- نسبت حکم های انضباطی صادره شده به کل دانشجویان
- ۵-۱۷ - ب- نسبت تعداد نشریه های علمی و فرهنگی موجود به تعداد کل دانشجویان به تفکیک عناوین و تیراژ کل
- ۵-۱۸ - ب- تعداد برنامه های فرهنگی به تفکیک همایش های فرهنگی اجتماعی و نمایشگاههای برگزار شده در سال
- ۵-۱۹ - ب- تعداد مسابقات ورزشی برگزار شده در دانشگاه با سایر دانشگاهها یا دیگر مراکز
- ۵-۲۰ - ب- تعداد دوره مسابقات قرآنی برگزار شده در دانشگاه
- ۵-۲۱ - ب- تعداد کانون ها و هیات های مذهبی دانشجویان در دانشگاه بخش کیفی
- ۵-۲۲ - ب- میزان توجه و ارج گذاری به نخبگان دانشگاه
- ۵-۲۳ - ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی و دانشجویان از تکریم مقام معلم در دانشگاه
- ۵-۲۴ - ب- میزان رضایت اعضای هیات علمی از منزلت اجتماعی خود
- ۵-۲۵ - ب- میزان رضایت دانشجویان از منزلت اجتماعی خود
- ۵-۲۶ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج ارزشهای دینی
- ۵-۲۷ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج اخلاق و معنویت
- ۵-۲۸ - ب- میزان تمایل اعضای هیات علمی نسبت به ترویج و تقویت هویت ملی
- ۵-۲۹ - ب- میزان علاقه دانشجویان به فرهنگ و هویت ملی
- ۵-۳۰ - ب- میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات موجود برای فعالیتهای فوق برنامه (ورزشی، فرهنگی و...) . . .
- ۵-۳۱ - ب- میزان رضایت دانشجویان از نقش تربیتی اعضای هیات علمی
- ۶ - ب- شاخص های اعتبارات و امکانات بخش کمی

- ۲۷- ۶- ب- درصد کارکنان استفاده کننده از وامهای دانشگاه
- ۲۸- ۶- ب- درصد اعضای هیات علمی دارای کارت اعتباری
- ۲۹- ۶- ب- نسبت ساعات حضور رییس و معاونان در موسسه یا دانشگاه جهت امور مدیریتی به کل ساعات حضور در هفته
- ۳۰- ۶- ب- درصد اعضای هیات علمی که از طرح محرومیت از مطب بهره مند هستند به تفکیک مرتبه علمی (ویژه دانشگاههای علوم پزشکی)
- ۳۱- ۶- ب- میانگین ساعات حضور هفتگی اعضای هیات علمی در دانشگاه
- ۳۲- ۶- ب- نسبت تعداد دفاتر (اتاقهای) اعضای هیات علمی به کل اعضای هیات علمی تمام وقت
- ۳۳- ۶- ب- نسبت مساحت کل دفاتر مخصوص اعضای هیات علمی به تعداد اعضای هیات علمی تمام وقت
- ۳۴- ۶- ب- توزیع درصدی اعضای هیات علمی و کارکنان از نظر وضعیت مسکن (شخصی، استیجاری، سازمانی و...))
- ۳۵- ۶- ب- نسبت تعداد اتوبوس های مخصوص ایاب و ذهاب دانشجویان به تعداد دانشجویان استفاده کننده
- بخش کیفی
- ۳۶- ۶- ب- چگونگی تخصیص و هزینه اعتبارات تحقیقاتی دانشگاه (در سرفصلهای پرسنلی، مواد مصرفی و وسایل و تجهیزات)
- ۳۷- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در خصوص سنجش بهره وری سرمایه در دانشگاه
- ۳۸- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در جذب اعتبارات عمرانی
- ۳۹- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در کسب و هزینه کردن درآمدهای اختصاصی
- ۴۰- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در جذب کمکهای مردمی
- ۴۱- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در خصوص صرفه جویی در هزینه های اداری - پرسنلی، آموزشی، پژوهشی، مسافرت، حمل و نقل، تعمیرات، نگهداری و ...
- ۴۲- ۶- ب- نحوه عملکرد مدیریت در هزینه نمودن اعتبارات جاری
- ۴۳- ۶- ب- کیفیت ارزیابی مدیریت از امور دانشگاه و بهره وری از نتایج آن

ج. پیش نویس کمیته های مطلوب فرهنگی کشور در بخش انس و تمسک به قرآن و عترت (موضوع پیشنهاد ۹۱/۱۰/۱ برای درج در اسناد نقشه مهندسی فرهنگی)

مطلوب ۱۴۰۴	وضع موجود	شاخص
۷۰ درصد	۰/۱ درصد	۱. درصد افراد برخوردار از سواد مقدماتی قرآنی (روان خوانی و درک معنای اولیه) به جمعیت کل کشور
۵۰ درصد	۰/۰۱ درصد	۲. درصد افراد برخوردار از سواد تکمیلی قرآنی (ناظر به اهداف آموزش عمومی قرآن کشور)
یک حزب در روز (۵ صفحه)	بسیار ناچیز	۳. میانگین قرائت روزانه آیات قرآن توسط افراد باسواد جامعه (غیر از قرائت قرآن در نماز یومیه)
۲۰ درصد	۰/۰۵ درصد	۴. نسبت حافظان کل، ۲۰ جزء، ۱۰ جزء و ۵ جزء (آشنا به مفاهیم قرآنی) به جمعیت کل کشور
۱۰۰ درصد	۱۰ درصد	۵. درصد نیروی انسانی توانمند در آموزش عمومی قرآن از کل فعالان آموزش عمومی قرآن در نظام رسمی
۱۵ درصد	۰/۱ درصد	۶. درصد نیروی انسانی توانمند فعالیت های تبلیغی و ترویجی قرآنی از کل فعالان فرهنگی، هنری و رسانه های
۲۰ درصد	۰/۲ درصد	۷. درصد نیروی انسانی توانمند در پژوهش و آموزش عالی قرآنی از کل فعالان پژوهش و آموزش عالی کشور
۳۰ درصد	۰/۵ درصد	۸. درصد تحصیل کردگان مقید به تلاوت همراه با تدبیر روزانه قرآن
۵۰ درصد	۵ درصد	۹. درصد مراکز پیش دبستانی و مهدهای قرآنی از کل مراکز و مهدها
۲۰ درصد	۱ درصد	۱۰. درصد آثار و محصولات فرهنگی، هنری و رسانه های قرآنی به کل آثار و محصولات
۱۵ درصد	۰/۵ درصد	۱۱. درصد مدارس تخصصی قرآنی به کل مدارس آموزش و پرورش
۸۰ درصد	۱۰ درصد	۱۲. درصد واگذاری تصدی فعالیت های قرآنی دستگاه های دولتی و عمومی به نهادهای قرآنی مردمی (غیر از آموزش رسمی)
۱ به ۲۰۰۰	۱ به ۲۰۰۰۰	۱۳. نسبت مؤسسات و تشکل های قرآنی مردمی فعال به جمعیت کشور
۴۰ درصد	۰/۱ درصد	۱۴. نسبت مخاطبان داوطلب استفاده از برنامه های قرآنی به جمعیت کشور
۱۵ درصد	۱ درصد	۱۵. سهم تولیدات علمی قرآنی از کل تولیدات علمی کشور
۲۰ درصد	۱۰ درصد	۱۶. سهم ساعات آموزش قرآن از کل ساعات آموزشی دانش آموزان
۱۰ درصد	۰/۵ درصد	۱۷. سهم محتوای قرآنی از کل محتوای آموزشی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی
۲ درصد	۰/۰۵ درصد	۱۸. سهم بودجه اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی از بودجه سالانه کشور (بودجه فعالیت های قرآن و عترت کشور)

د. پیش نویس شاخص های نظام سازی قرآنی جهت درج در نقشه مهندسی فرهنگی ۹۱/۱۰/۱

هدف کلان: حاکمیت قرآن، عترت و عقلانیت اسلامی بر تلاش های نظری و عملی

معنای استنباطی: حاکمیت قرآن، عترت و عقلانیت اسلامی بر نظام/فرهنگ تولید علم و نظام/فرهنگ مدیریت کشور

مدل مفهومی هدف کلان

بر تلاش های نظری (گفتمان علمی)	بر تلاش های عملی (فرهنگ مدیریتی)	حاکمیت
		قرآن
		عترت
		عقلانیت اسلامی

رویکردها و راهبردها

موضوع	گفتمان علمی	فرهنگ مدیریتی
رویکردها	غلبه واقع بر سیاست	غلبه سیاست بر واقع
راهبردها	حقایق	منافع

شاخص ها

۱. افزایش انس آحاد جامعه علمی با قرآن
۲. آشنایی تخصصی با معارف آیات مرتبط با اقتصاد
۳. افزایش گزاره های تخصصی تولیدی از قرآن و حدیث
۴. افزایش حجم گزاره های تخصصی قرآنی و حدیثی در دسترس اهل دانش
۵. مرجعیت (رفرنس شدن) علمی قرآن و حدیث
۶. میزان باور اهل دانش به تبیان لکل شیء بودن قرآن
۷. استفاده از قرآن و حدیث و ... به عنوان منبع تولید گزاره های علمی (تعداد استنادات صحیح به قرآن و حدیث)
۸. باور به حقانیت معارف قرآن و عترت و عقلانیت اسلامی
۹. آشنایی با روش تدبر و برداشت از قرآن
۱۰. کاهش هراس از مراجعه و استفاده مستقیم از قرآن
۱۱. تولید ادبیات رفتار مطلوب مدیران از قرآن و حدیث
۱۲. شرط آشنایی با قرآن و حدیث برای تصدی مدیریت (عمومی و تخصصی)
۱۳. دسترسی به الگوهای صحیح مدیریت
۱۴. ایجاد نظام ارزیابی عملکرد مدیران بر اساس شاخص های قرآنی

۵. پیش نویس اهداف و شاخص های انس با قرآن در نقشه مهندسی فرهنگی در سال ۱۳۹۳

مؤلفه ها	شاخص ها	سطوح شاخص	ابعاد هدف	اهداف کلان	محور چشم انداز
	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با قرآن (چیستی قرآن) - آشنایی با جایگاه، اهمیت و ضرورت قرآن در جامعه - شناخت نسبت و رابطه قرآن و اهل بیت(ع) - شناخت کلام و سیره پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) - آشنایی با روش تدبیر و فهم معارف قرآن - آشنایی با معارف عمومی آیات قرآن - باور به حقیقت قرآن کریم و آیات آن - باور به حقیقت اهل بیت(ع) و جایگاه ایشان 	شناختی	انس با قرآن و عترت	۱. فراگیر شدن انس و تمسک به قرآن کریم و حاکمیت قرآن، عترت و عقلانیت اسلامی بر تلاش های نظری و عملی و تعالی هویت ملی و تقویت ایمان و عمل صالح	۱- پر خوردار از هویت اسلامی، ایرانی و انقلابی و پویای طریق جامعه مهدوی
	<ul style="list-style-type: none"> - حب به ائمه اطهار(علیهم السلام) و بغض نسبت به دشمنان ائمه - علاقه مندی به قرآن کریم و استماع و تلاوت آیات آن - علاقه مندی به قرائت، فهم و تدبیر در کلام پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) 	گرایش			
	<ul style="list-style-type: none"> - توانایی قرائت صحیح قرآن - فهم و تدبیر در آیات قرآن - توسل و زیارت قبور اهل بیت(ع) - قرائت مستمر متدبرانه آیات قرآن کریم به صورت روزانه - توجه و تدبیر در آیات قرآن به هنگام شنیدن تلاوت قرآن 	رفتاری			
	<ul style="list-style-type: none"> - بکارگیری قرآن در محاورات و مکتوبات - نمادسازی با استفاده مضامین قرآنی - نمادسازی با استفاده از واژه های دینی و سیره نظری و عملی اهل بیت(علیهم السلام) - انتخاب اسم از اسامی و القاب پیامبر اسلام(ص) و معصومین(ع) 	نمادی			

۶. اهداف آموزش عمومی قرآن کشور

پیش نویس اهداف بر اساس نتایج جلسات کارگروه آموزش عمومی قرآن قبل از تصویب منشور تدوین شده بود و پس از تصویب منشور با تحلیل و اصلاح در جلسات کمیسیون توسعه آموزش عمومی قرآن جهت تصویب به شورای توسعه فرهنگ قرآنی پیشنهاد شد و در جلسات ۱۹ و ۲۰ مورخ ۱۳۹۲/۲/۷ و ۱۳۹۲/۸/۴ شورای توسعه فرهنگ قرآنی به صورت جدول زیر به تصویب رسید.

عنوان هدف	تحلیل مفهومی
تقویت ایمان و گرایش به قرآن و عترت	اعتقاد قلبی به حقیقت، جامعیت و جاودانگی قرآن مجید و جایگاه پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) به عنوان تبیین کنندگان علمی و عملی قرآن و محبت و مودت نسبت به قرآن و اهل بیت (ع)
توانایی خواندن قرآن کریم	خواندن صحیح و روان قرآن کریم با تلفظ عربی حروف و حرکات در حد تمایز
درک معنای آیات قرآن کریم	درک معنای ظاهری عموم عبارات و آیات قرآن کریم
توانایی و التزام به تدبیر در آیات قرآن کریم	آشنایی با روش تدبیر و پایبندی به اندیشه و دقت در آیات قرآن برای درک بهتر مراد و مقصود آیات
حفظ قرآن کریم	به خاطر سپاری و ازبرخوانی بخش هایی از آیات و سور قرآن کریم (حداقل سه

جزء)		
اشتیاق به خواندن روزانه و استماع قرآن کریم، همراه با فهم و تدبر در آیات	انس با قرآن کریم	۶
آشنایی با کلیات تاریخ و علوم قرآنی و شناخت معارف اساسی و ضروری قرآن کریم	آشنایی با علوم و معارف قرآن کریم	۷
توانایی جستجو و دریافت معارف عمومی مورد نیاز از قرآن کریم با استفاده از منابع معتبر	توانایی استفاده از قرآن کریم	۸
عمل به آموزه‌های قرآن و اهل بیت(ع) در ابعاد مختلف زندگی و تحقق سبک زندگی قرآنی	تبعیت از قرآن و عترت	۹

ز. شاخص توسعه انسانی

شاخص‌های توسعه انسانی که توسط بانک جهانی ارائه می‌شود، ارائه‌دهنده جدیدترین اطلاعات مربوط به توسعه جهانی است و شامل برآوردهای ملی، منطقه‌ای و جهانی می‌باشد. این آمارها، که ۲۱۵ اقتصاد جهان را دربرمی‌گیرد، به صورت آمارهای سالیانه منتشر می‌شود. این مرجع آماری جهانی، آمارهای بیش از ۸۰۰ شاخص جهانی را مورد بررسی قرار می‌دهد. هر ساله در ماه آوریل، بانک جهانی اقدام به انتشار HDI می‌کند و بانک اطلاعاتی قرار گرفته بر روی وب‌گاه بانک جهانی در خصوص شاخص‌های توسعه جهانی، چهار بار در سال و در ماه‌های آوریل، ژوئیه، سپتامبر و دسامبر به‌روز می‌شود. شاخص‌های توسعه انسانی سال ۲۰۱۱، که توسط بانک جهانی ارائه شده‌است، پانزدهمین گزارش از این نوع است که از سال ۱۹۹۶ در بانک جهانی آغاز شده‌است. هدف از ارائه این گزارش‌ها نیز در اختیار قرار دادن آمارهای بین‌المللی قابل مقایسه و با کیفیت بالا در حوزه توسعه و کیفیت زندگی افراد در سراسر جهان است.

مفهوم توسعه انسانی به جای تمرکز بر ابزار به اهداف پیشرفت و توسعه تأکید دارد. هدف واقعی توسعه باید خلق محیطی برای افراد باشد که در آن بتوانند از زندگی طولانی، سالم و خلاق لذت ببرند. این حقیقت ساده اغلب با بروز نگرانی‌ها و اولویت‌های لحظه‌ای مورد غفلت قرار می‌گیرد. توسعه انسانی به مفهوم فرایند گسترش حیطه انتخاب افراد و بهبود رفاه آنهاست. مهمترین ابعاد توسعه انسانی زندگی طولانی و سالم، دانش و استانداردهای زندگی آبرومندانه هستند. به این ابعاد می‌توان آزادی‌های سیاسی و اجتماعی را افزود. این مفهوم بین دو جنبه از توسعه انسانی تفاوت قائل می‌شود:

اول، شکل‌دهی توانایی‌های انسانی مانند بهبود سلامتی و دانش و دوم لذت بردن از این توانایی‌ها در محیط کار و تفریح است. توسعه انسانی اغلب با مفاهیم و روش‌های توسعه زیر اشتباه گرفته و یا جایگزین می‌شود.

رشد اقتصادی ابزار و نه هدف توسعه است. علاوه بر این رشد تولید ناخالص داخلی لزوماً به معنای پیشرفت در توسعه انسانی نیست. تجربیات جهانی نشان می‌دهد که رشد درآمد و توسعه انسانی همراهم خوبی نیستند. در برخی کشورها می‌توان افزایش یکی را با وجود کاهش دیگری مشاهده کرد.

نظریه‌های تشکیل سرمایه انسانی و توسعه منابع انسانی بشر را به عنوان ابزارافزایش درآمد و ثروت می‌بینند نه به عنوان هدف. این نظریه‌ها انسان را درون دادی برای افزایش تولید می‌دانند.

روش مبتنی بر رفاه بشری انسان‌ها را به‌عنوان ذی‌نفع و نه مشارکت‌کننده در فرایند توسعه می‌بیند.

روش مبتنی بر رفع نیازهای پایه بر مجموعه‌ای از کالاها و خدمات مورد نیاز افراد محروم- مانند پوشاک، غذا، پناهگاه، آب و مراقبت‌های پزشکی - تمرکز دارد. این روش به جای تأکید بر تأثیر این اقدام بر انتخاب‌های بشری سعی در فراهم کردن آنها دارد؛ بنابراین مفهوم توسعه انسانی یک مفهوم کلی و جامع است که افراد را در مرکز تمام جنبه‌های فرایند توسعه قرار می‌دهد.

از سال ۱۹۹۰، هر ساله گزارشی با نام گزارش توسعه انسانی توسط برنامه توسعه سازمان ملل متحد منتشر می‌شود و در آن کشورها در شاخص‌های مختلفی مانند شاخص‌های آموزشی، بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی، سیاسی و... مورد مقایسه قرار می‌گیرند.

در گزارش توسعه انسانی، کشورها را بر اساس میزان شاخص توسعه انسانی به گروه‌های کشورهای با توسعه انسانی بسیار زیاد، کشورهای با توسعه انسانی زیاد، کشورهای با توسعه انسانی متوسط و کشورهای با توسعه انسانی کم (پایین) تقسیم می‌کنند. در گزارش سال ۲۰۱۰، ایران در گروه کشورهای با توسعه انسانی زیاد (بالا) قرار گرفته است.

این شاخص میانگین موفقیت‌های به دست آمده در یک کشور در سه بعد اصلی توسعه انسانی را اندازه می‌گیرد که عبارتند از:

۱. زندگی طولانی و سالم

۲. دستیابی به دانش

۳. استانداردهای زندگی آبرومندانه.

ح. شاخص‌های فرهنگی یونسکو

شاخص‌های پیشنهادی یونسکو از دو بخش حوزه اصلی فرهنگ و حوزه وابسته تشکیل شده است. حوزه اصلی فرهنگ چارچوب یونسکو عبارت است از:

۱- میراث فرهنگی و طبیعی شامل: موزه‌ها، سایت‌های زیست محیطی و تاریخی، جاذبه‌های فرهنگی، میراث طبیعی

۲- نمایش، جشن‌ها و رخدادهای جشنواره‌ها شامل: هنرهای نمایشی، موسیقی، جشنواره‌ها، نمایش‌ها و جشن‌ها

۳- هنرهای تجسمی و صنایع دستی شامل: هنرهای زیبا، عکاسی، صنایع دستی

۴- کتاب و انتشارات شامل: کتاب، روزنامه و مجله، سایر مواد چاپی، کتابخانه‌ها و نمایشگاه‌های کتاب

۵- رسانه‌های سمعی بصری و تعاملی شامل: فیلم و ویدیو، تلویزیون و رادیو، اینترنت، بازی‌های ویدیویی

۶- طراحی و خدمات خلاق شامل: طراحی پوشاک، طراحی گرافیک، طراحی داخلی، طراحی چشم‌انداز مناظر، خدمات معماری

حوزه وابسته فرهنگ نیز عبارتند از:

۱- گردشگری شامل: گردش و مسافرت‌های دسته‌جمعی، گشت‌های درمانی

۲- ورزش و تفریحات شامل: ورزش‌ها، نرمش‌ها و بدن‌سازی

توصیه یونسکو این است که همزمان در سنجش و بررسی‌های آماری حوزه‌های اصلی و وابسته‌ی فرهنگ، باید میراث فرهنگی ناملموس شامل: سنت‌های شفاهی، ادبیات عامیانه، تجربه‌های نسلی، گویش‌ها، فعالیت‌های اجتماعی و... در هر یک از حوزه‌ها مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر این در هر یک از حوزه‌های اصلی فرهنگ به طور مشخص باید آمارهای بخش آموزش و مهارت، بخش آرشیو و مستندات، بخش مراجع به طور مثال آمار هنرجویان و دانشجویان سینما، تعداد فیلم‌های آرشیو ملی سینما و... هر یک به طور مشخص رصد شود.